Az ember megint csak elgondolkodott a hallottakon, és újra szólott:

– Te már megvoltál előttem, vagy én voltam előbb, és te születtél később?

Az Isten felelt:

– Természetesen előbb születtem én.

Az ember pedig azt kérdezte:

– És téged ki szült? Ki az anyád?

– Nekem nincsen anyám. De nem is vagyok ember. Amíg téged nem hoztalak világra, egyedül voltam – felelte Isten.

– Te szültél engem?

– Én… Pontosabban én teremtettelek. Én hoztalak világra.

– Akkor ezt úgy érhetem, hogy te vagy az én anyám?

– Nem, semmiképpen az anyád. Én nem szültelek, csak megcsináltalak.

Az ember így szólott:

– Akkor te vagy az apám?

Isten felelt:

– Nem, az semmiképpen.

És itt álljunk meg egy pillanatra. Azért „egy pillanatra", mert (mint tudjuk), Isten számára az egy pillanat, akár több millió év is lehet. Van egy történet, mely szerint a rabbi megkérdi Istent:

– Mondd, Isten, számodra mennyi egymillió dollár?

– Ó, semmiség, az számomra egyetlen dollár – válaszolja Isten.

– És számodra mennyi egymillió év? – kérdez újra a rabbi.

– Ó, az számomra egy pillanat – feleli Isten.

– És mondd, Isten – kérdi a rabbi –, adnál nekem egymillió dollárt?

Mire Isten így válaszol:

– Egy pillanat!…

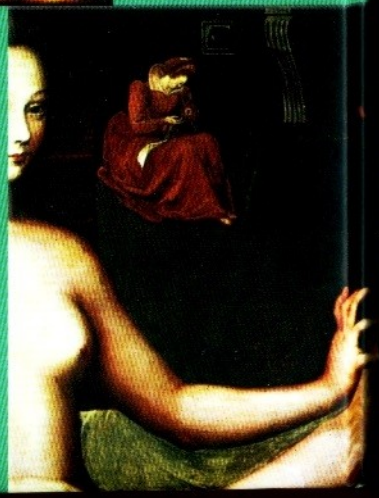

2000 Ft
ISBN 978-963-988-015-3
9 789639 880153

NAGY BANDÓ ANDRÁS • ISTEN BIKINIBEN

SZAMÁRFÜL KIADÓ

NAGY BANDÓ ANDRÁS

ISTEN BIKINIBEN

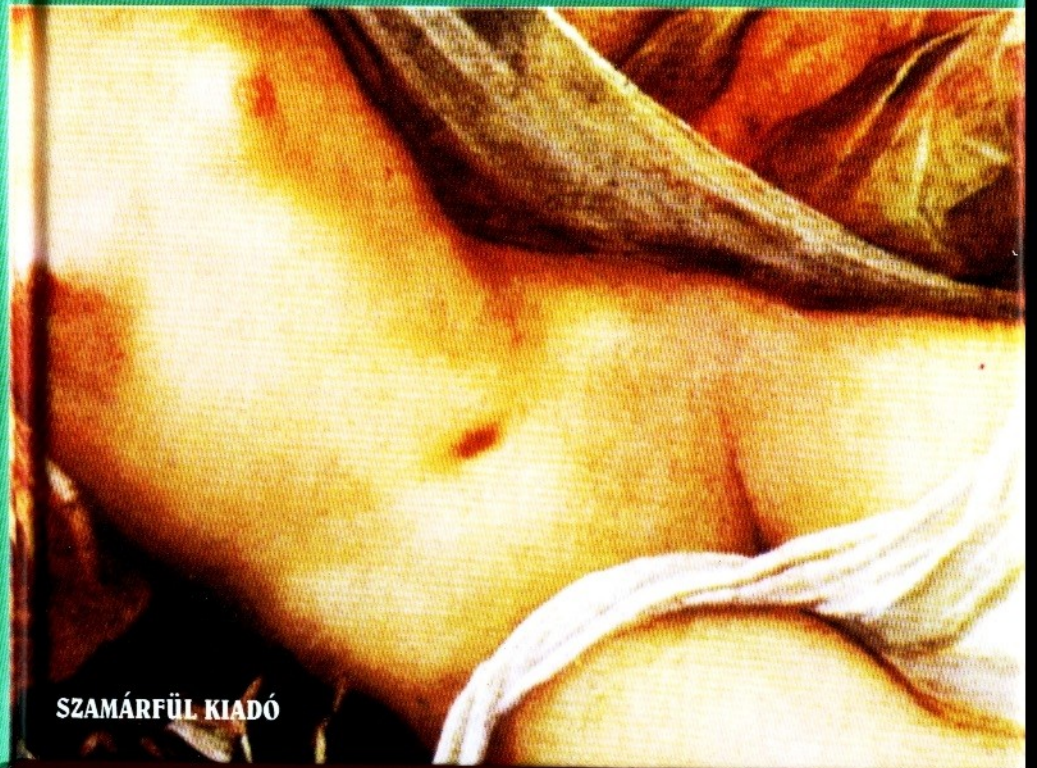

SZAMÁRFÜL KIADÓ

NAGY BANDÓ ANDRÁS

ISTEN BIKINIBEN

Játszani is engedj!

SZAMÁRFÜL KIADÓ

SZAMÁRFÜL KIADÓ

Szamárfül Kiadó Kft. 7677 Orfű, Csendes u. 5.

e-mail: szamarful@invitel.hu
bando@dravanet.hu

www.bando.hu
www.szamarfulkiado.hu

Felelős kiadó: Nagy Bandó András

Minden jog fenntartva.
Tilos ezen kiadvány bármely részét sokszorosítani,
információs rendszerben tárolni
vagy sugározni bármely formában
vagy módon a kiadóval történt előzetes megállapodás nélkül;
tilos továbbá terjeszteni másféle kötésben,
borítóval és tördelésben,
mint amilyen formában kiadásra került.

© Szamárfül Kiadó Kft.

© Nagy Bandó András, 2010

Borító: Nagy Bandó András
Tördelő: Nagy Bandó András és Bocz József

ISBN 978-963-9880-15-3

Nyelvemen nyelvelek

Magyar nyelven beszélek és írok.

Ez az anyanyelvem. Anyámtól tanultam, belőle hoztam magammal.

Akkoriban eszembe sem juthatott, de amióta felnőttem, gyakran jut eszembe, vajon minek köszönhető, minek tudható be, hogy előbb tanultam meg, hamarabb beszéltem a nyelvet, mint hogy ismertem volna a szabályait.

Olyanok vagyunk pici gyermekként, mint a téli időre magukba gubódzó fák: mindent tudnak a tavaszi ébredésről, rügyeik ott rejtőznek ágaikon, de csak akkor bontják ki őket, amikor eljön a rügyfakadás ideje. Az anyanyelvünk „bennünk van", tudjuk, de csak akkor kezdünk beszélni, akkor szólalunk meg, amikor mellettünk tudhatjuk azokat, akik megszólaltatják, kibontják belőlünk a bennünk megbújt szavakat.

A nyelv emberlétünk legértékesebb kincse.

Amikor egyetlen mondatban kellett összefoglalnom, mit jelent számomra a nyelvünk, így írtam:

Életem legnagyobb adománya, hogy beszélhetem, olvashatom és írhatom anyanyelvem szavait, hogy birtokolhatom azt a különleges, egyetlen más nyelvhez sem hasonlítható nyelvet, amely mindennél erősebben köt népemhez, segítve abban, hogy eligazodjam a világban, és hogy tökéletes, gyönyörködtető és érzékletes képeket alkotva írott formában mutathassam be mindazt, amit e világból fontosnak és szépnek tartok.

Ma sem gondolom másképp.

Hinni és/vagy elhinni?

Az Ószövetség indításának egyik alapvető problémája, hogy a lassan szaporodó szereplőknek meg kell szólalniuk. Beszélniük, kommunikálniuk kell, úgy, hogy neveket kell adniuk az állatoknak, a tárgyaknak, a tetejébe egymásnak is. Nem könnyű azzal kezdeni az ember megteremtése utáni első perceket, hogy nevén szólítjuk azt, akiről azt sem tudjuk, mi fán terem (miközben még fa sincs), rá-

adásul egy adott nyelven, melyet mindkettőnknek ismernünk kell. Egy bizonyos nyelven, melyről tudjuk, hogy nem egyik percről a másikra születik meg, alakul ki, és formálódik tökéletessé.

Például a „*perc*" akkoriban semmit sem jelentett volna, mert a perchez az órát is ismerni kell, tudni, hogyan működik, ahhoz a napot, a hetet és a hónapot, az évről nem is beszélve. A naptárt szóba sem kéne hoznom, de nem hagyhatom ki, hogy teljes legyen az időt mérő és mutató eszköztárunk.

Amennyiben mesének fogjuk föl az Ószövetség teremtés tételét, fia gondunk sincs, mesének elmegy. De ha ezt a történetecskét komolyan veszi a vallásos élettel megáldott halandó, akkor már érdemes szót ejteni a részleteiről.

E könyv célja nem az, hogy tréfálkozzon egy sokak által fontosnak és alapműnek tekintett könyvvel, inkább arra akar rámutatni, hogy ezen kívül is létezhet, sőt ezen túl létezik az értelem, mely a gondolkodó ember sajátja.

Azokat akarja gondolkodásra késztetni, akik valónak, megtörténtnek gondolják azt, amit szimbolikus célzattal, de mégiscsak meseként írtak le egy nép párezer éve élt tagjai.

Szándékom szerint figyelmeztetni akarom a gondolataimra nyitott Olvasót, hogy milyen csapdába kerülhet, ha szó szerint veszi az Írás szavait. Hogy milyen veszélyekkel jár, ha nem tesz különbséget a *hinni*, és az *elhinni* között.

Ezzel azt is jelzem, tisztelem és becsülöm a hittel élőket (én is közéjük tartozom), de sajnálom azokat, akik gondolkodás nélkül dobják oda magukat és értelmüket a vallási tételek önérdekű tanítóinak, azt gondolva, hogy csak akkor lesznek és maradnak hívők, ha azt is elhiszik, amit még tanítóik sem hisznek el.

A máig ható múltbeli görögök

Talán nem tévedek, ha rögzítem: alig akad nép, mely ne talált volna ki magának valamiféle hitvilágot, ősi mesét, regét, mondát, olyasfélét, melyről később már illett azt gondolni, hogy éppúgy történt, azaz valóságosan is megtörtént, mint ahogy olvasható.

A klasszikus(sá lett) görögök hitvilágát (ma már) természetesen mondjuk mesének, meseszerűnek, megfeledkezve arról, hogy ez a „mese" egykoron egy gondolkodó nép antropomorf istenekre épülő hite, egyfajta „vallás" alapjai voltak. Igaz, isteneiket nem a magas égbe képzelték el, hanem az Olimposz hegy csúcsára, de talán nem is volt baj, hiszen így sokkal bensőségesebb, kézzelfoghatóbb viszonyba kerülhettek velük.

Volt még egy előnye, a kulturális fejlődésben sokat jelentő hatása ennek a hitvilágnak, nevezetesen, hogy (épp, mivel mondhatjuk, barátként tisztelt isteneik voltak) épp annyival tartoztak nekik, amennyivel egy barátnak tartozik az ember: odafigyeléssel, szeretettel és tisztelettel.

Csak gondoljuk meg: ebben a kultúrában nem volt szükség inkvizícióra, kínzókamrákra és máglyákra. Hozzájuk nem köthetők álszent hitviták, keresztes háborúk, semmiféle vallási háborúk, itt nem voltak sem pápák, sem bíborosok és püspökök, így aztán ebből adódó hatalmi visszaélések sem, a pápai csalhatatlanságról és tévedhetetlenségről nem is beszélve.

Sőt, épp itt, épp ebben a szellemi közegben alakulhatott ki az emberiségre máig ható filozófia, matematika, mértan és fizika, mindaz, ami pozitívan hatott a későbbi korok tudósaira. Meg hát a költészet, amiből ma is táplálkozik a modern líra.

A klasszikus görögök között egymást érték a bölcselők. Ennyi filozófus azóta sem termett egy korban, egy helyen. Jellemző, hogy néhány századdal később a bölcselők helyébe az önjelölt „messiások" léptek. Valószínűsíthetjük, hogy könnyebb volt igéket hirdetni, mint új bölcseleteken dolgozni.

Olyan gondolkodó elmék születtek ebbe a máig becsült világba, akik még ma is példát adnak az emberi fajnak. Szókratész, aki bölcs létére fogalmazta meg, hogy tudja, hogy nem tud (eleget semmiképpen). Platon, aki különbséget tudott tenni vallás és filozófia között, pedig a lélekvándorlásra is utalt azzal a megállapításával, hogy az összes tudásunk korábbi életünkből való emlékezés. Arisztotelész, aki az Istent anyagnélküli formának nevezve jutott el odáig, hogy a hitet a logikai gondolkodás mögé sorolta.

Aztán később Hérakleitosz, aki útjára indította a vitatkozás tudományát, a dialektikát. Könyvünk szempontjából is fontos mondatait máig idézgetjük: *„A világot egyik Isten se teremtette."* A vallásos áldozatokat egyszerűen ostobaságnak mondta, és ha a későbbi Ábrahám kis híján végrehajtott tettét, Izsák áldozati megégetését nézzük, egyet kell értenünk vele. *„Minden változik."* (*„Pantha rei."*), mondta, ahogy az előttünk elfolyó vízbe, ugyan abba a folyóba sem lehet kétszer belelépni.

Mi volt a Kháosz előtt?

Epikurosz külön is megér egy misét. Ő az, aki tanítója által meséltekre, jelesül, hogy *„Kezdetben volt a Kháosz"*, azonnal visszakérdezett: *„És mi volt a Kháosz előtt?"* Választ természetesen nem kapott, ilyen kérdésre egy tanító sincs fölkészülve, így hát nem csoda, hogy a filozófusok között talált jobb tanítókra.

Az *„És mi volt a Kháosz előtt?"* kérdés, ha más formában is, de újra és újra előbukkan majd könyvünkben. Nem véletlen: nem nyugodhatunk bele, hogy „egyszer csak" történni kezdenek a dolgok.

Epikurosz a később alapított iskoláját egy kertben működtette, és ebben a kertben született az a sommás gondolata is, mely jól köthető könyvünk szellemiségéhez: *„A halállal nincs semmi dolgunk. Amíg élünk, azért nincs, amikor meghalunk, akkor meg azért."* Epikurosz szellemiségéhez méltó mértékletességgel jegyezzük meg: ennél az alapvetésnél ma sem tudunk okosabbat mondani.

Játszani is engedj!

Hogy mégis a hitben, rosszabb esetben a bigott vallásosságban keresünk menedéket a halandóság rémével szemben, sajátos emberi énünk tükre. Istenhitbe menekülünk, a halálon túli jobb, szebb, jutalomból kapott élet reményében, soha el nem fogadva azt, amivel meg kell békülnünk: halandók vagyunk, születtünk, hogy meghalhassunk.

Fáj, persze, de vigaszunk lehet(ne), hogy itt lehettünk, megtapasztalva, hogy mennyi örömmel és gyötrelemmel jár az egyszeri élet.

Az istenhit erősítő is lehet, de gyöngíthet is, ha nem a bennünk

rejlő erőre építjük. Mi vagyunk az erősek, és fantáziálhatjuk, hogy Istennek köszönhetjük hatalmas erőnket.

Éljünk hát hittel, épüljünk be egy kitalált hitvilágba, de ott is használjuk az eszünket. Merjünk gondolkodni. Higgyünk az emberi logikában. Az értelemben. Legfőképp: merjünk azzal is játszani, ami egyfajta tabunak számít.

Játékra hívom az Olvasót, és a kétes létű Istenhez intézem szavaimat: játszani is engedj!

Gibson passziója

Mel Gibson *A passió* című filmjében, *latinul* és *arámiul* nyelven beszélteti a szereplőket, úgy gondolta, ha a legrégebbről ismert nyelven szólalnak meg a kétezer éves történet szereplői, akkor tökéleteset alkothat. Tudhatta volna, hogy tökéletest csak Isten alkothat, ami nem minden esetben sikerül, hiszen, Mel Gibson és a filmje sem lett tökéletes, bár tökéletest szeretett volna alkotni.

Képzeljük el, Gibson elhatározza, hogy filmet forgat a világ teremtéséről. Túl sok szereplő nem kell hozzá: Isten maga a rendező, Ádámot és Évát meg bárkire bízhatja, aki vállalja, hogy kibírja a forgatást smink nélkül.

Amennyiben Gibson következetes, valószínűleg úgy döntene, hogy anyanyelvükön beszélteti a szereplőket, jelesül Istent, a történet abszolút főszereplőjét, valamint Ádámot és Évát, a két főszereplőt, akik Istenhez képest természetesen csupán mellékszereplők lehetnek.

Azt persze mi, egyszerű földi halandók (Isten teremtményei) is tudjuk, hogy akkoriban még se *arámi* nyelv, se *latin* nem létezett, a *hébert* sem beszélte senki, nyoma sem volt az azóta kihalt *ógörög* nyelvnek, az *angol* és a *finnugor* pedig még ötletként sem merült föl.

Mennyei villanykapcsoló

Mondjuk ki bátran: semmiféle nyelv nem létezett.

Szükség sem volt rá, de erről majd később.

Pontosabban szükség volt rá, mert valamilyen nyelven ki kellett

mondania Istennek, hogy *„Legyen világosság!”*, amivel ugyan elég bajunk van.

Egy: ha Isten sötétben teremtett, semmit sem látott, azt se tudta, elég gömbölyű-e már a Föld.

Kettő: ha napfényben teremtett, akkor mi a csodának kellett volna azt mondania, hogy *„Legyen világosság!”*?

Három: ha azzal kezdte volna, hogy Napot teremt, akkor egyszerre oldódik meg a világosság, és a probléma is, hogy teljesen fölöslegesen azt kelljen mondania a sötét semmibe, hogy *„Legyen világosság!”*. Senki előtt nem kellett bizonygatnia, hogy ő, az Isten most két szó kimondásával rávilágít az alig létező világ alapproblémáira.

Négy: ugyancsak alapgondunk, hogy nem volt jelen senki, aki lejegyezze Isten ismeretlen nyelven kimondott szavait, ami egyben azt is magával hozza, hogy ezen eleve megbukik az Isten tollához kötött szent Írás.

Öt: ahhoz, hogy ezt az egészet hitelesnek gondolhassuk, úgy legalább Isten naplóját kellett volna közreadniuk a szent szöveg „leíróinak”, ami nagyjából így kezdődött volna (persze most sem tudjuk, milyen nyelven írva!): „És ekkor én, Az Úristen azt mondtam, hogy *»Legyen világosság!«*, és egyszeriben lett.”

Hat: pláne meseként kell fölfognunk az Ószövetség indító tételét, ha se fül-, se szemtanú nincs, nem volt, és kevés az esélye, hogy az elkövetkező pár millió (?) évben akár csak egyet is találnak.

Hét: amennyiben tényként kezeljük, sőt, tudásunk szerint biztosak is lehetünk benne, hogy mintegy ötezer évvel ezelőtt születtek beszélt és írott nyelvek, köztük a Gibson által is használt arámi, akkor a világ teremtése legföljebb ötezer éve történhetett, mert hiszen Isten egy adott nyelven szólalt meg, azaz esetleg arámi nyelven mondta ki, hogy *„Legyen világosság!”*.

Nyolc: ha viszont arámi nyelven mondta ki, akkor koránt sem biztos, hogy a kimondott szavait megértette az az óhéber nyelvet beszélő egykori, Isten szavait lejegyző zsidó, aki isteni sugallatra jegyezte le a szent szövegeket.

Kilenc: magyarázkodásnak elég, érvnek kevés, hogy esetleg régebben is beszéltek az emberek, csupán az ezt igazoló írásos emlékek hiányoznak.

Tíz: (és ez talán a legfontosabb) honnan tanult meg Isten beszélni? Egyszerűbben szólva: kinek a nyelvét beszélte? Mi volt az anyanyelve? Ki volt az „anyja”? Sarkosabban fogalmazva: ki szülte, vagy ki teremtette Istent? Úgy is fogalmazhatnám a kérdésemet: ki tervezte és teremtette meg a Teremtőt?

Mert aki ilyen hatalmasat képes alkotni (na jó, teremteni, ráadásul a semmiből), annak nagyon-nagyon, de még annál is okosabbnak kell lennie.

Hány ember kell a beszédhez?

Csak gondoljunk bele, milyen bonyolult lényeket teremtett. Ezt képtelen megtenni egy hat elemit végzett Isten, de talán még az érettségi sem elég ahhoz, hogy erre képes legyen. Az egyetem talán, de az se mindegy, hogy magyar, angol, vagy amerikai egyetemen szerezte a diplomáját.

Egyelőre ne menjünk mélyebbre, épp elég bajunk van ezzel a *„Legyen világosság!”* paranccsal. Elégedjünk meg annyival, hogy az első írott nyelvi emlékek ezekből az ötezer évvel ezelőtti időkből maradtak fenn.

Arról természetesen fogalmunk sincs, mikor hangozhatott el az első (értelmesnek mondható) szó, és arról sem, hogy mikor történhetett meg első alkalommal, hogy az első szót kimondó (szókimondó) embert meg is értette egy másik ember.

Ebből is kitűnik: a beszédhez nem elég egy, legalább két, beszélni és beszédet érteni képes ember szükségeltetik.

Tudjuk, úgy gondoljuk, hogy a beszéd tanulása éppúgy folyamat, mint a beszéd kialakulása. Föltételezhetjük, hogy az első „emberi” szót gesztikulálások sora előzhette meg. Az ősembernek valahogyan meg kellett értetnie magát a társaival, és mivel még nem adott nevet a lényeknek és a tárgyaknak, mutogatással igyekezett elmagyarázni, mit is akar „mondani” nekik.

Jobbkezes beszédközpont

A régészeti ásatásokból előkerült emberi fosszíliák arról árulkodnak, hogy másfél-kétmillió éve alakulhatott ki az ember jobbkezessége, és jóval későbbre tehető az, amikor az agy baloldalában kialakult a beszédközpont.

Annyit mindenképp leszögezhetünk, kevés esély lehetett arra, hogy az ősember megszólaljon beszédközpont híján. Ami nincs, annak központja sem lehet, ez természetes.

Hogy Isten a Teremtés idején beszélt, kimondva, hogy *„Legyen világosság!"*, azt mutatja, hogy már akkor is tökéletes volt, és valószínűleg jobbkezes. Ezt igazolja Michelangelo freskója a Sixtus kápolnában, ahol jobb kezével, annak is a mutatóujjával teremti meg az embert. Igaz, ennek is van egy kis szépséghibája, mert a Mester az Ember mellé egyéb emberi lényeket is festett, jobb híján mondjuk őket angyaloknak, akik (melyek) aligha lehettek ott az Ember teremtésénél, pláne nem emberi alkattal és arccal.

Az orjára bontott mamut

A gesztikulálásnál tartottunk, de lépjünk túl rajta, és képzeljük el azt a pillanatot (a perc szót tudatosan kerülöm), amikor teljesen váratlanul, társát is meglepve megszólalt az első ember. Talán maga a szó kimondója is megdöbbent, amikor rámutatott mondjuk, egy mamutra, és kimondta a szót: *mamut*.

Hogy ez a szó, ez a név, az állat neve ijedtében jött-e ki a torkán vagy tudatosan nevezte mamutnak a mamutot, sosem tudjuk meg. Mint ahogy azt sem, hogy a mamut volt-e az első kimondott szó.

Ettől kezdve az ember tudta (a többiek is megjegyezték), hogy az a nagytestű, vastaglábú, szőrös, ormányos, nagy fülű, hatalmas agyarral bíró állat a mamut.

Ekkor persze még nem tudta, hogy *test* a test, hogy *ormány* az ormány, hogy *láb* a láb, hogy *szőr* a szőr, hogy *agyar* az agyar, hogy *fül* a fül, és valószínűleg eszébe sem jutott, hogy a mamut egy *állat*, mint ahogy az sem, hogy ő meg az *ember*.

Annyit sejthetünk, hogy az ősállat földarabolásánál adott nevet a testrészeinek, és ugyancsak a fölbontásánál kapott nevet az összes belső része, ha egyáltalán volt jelentősége annak, hogy melyik részéből vacsorázhatnak be.

A törzs főnöke, vagy a család feje volt az osztó. A törzs vagy a család tagjai körülülték a megölt mamutot, melyet valamiféle *szerszám*mal földaraboltak.

A családfő anyjának a kőkése

Ehhez két dolog csatolható: egyrészt, mivel a mamutot nem lehetett foggal megkezdeni, szükségük volt a fentebb említett éles szerszámokra. Ezek lehettek kőből, ami egyben azt is jelenti, hogy nevet kellett adniuk a kőnek, a késnek, és a többi szerszámnak.

Nehezen képzelhető el, hogy leült az ősember kőszerszámot készíteni, és annyit se mondott, hogy „Na, csinálok egy jó kis kést." (Az anyja kiskésit.)

És ha már leült, tudta, mit jelent a szó, hogy *ülni*. Ebből kifolyólag talán azt is, hogy mit jelent az *állni* szó.

Hogy tudták-e, mit jelent a *család*, a *törzs*, a *főnök*, a *fej*, nem tudjuk, de épp ez az egymáshoz kapcsolódó szóáradat mutatja meg, hogy a nyelv kialakulása szempontjából milyen fontos szerepük van a megnevezéseknek, a dolgok neveinek.

Ehhez képest Isten elég gyorsan átugrott minden nyelvi formálódáson, amikor megparancsolta, hogy *„Legyen világosság!"*.

Komatál a mamutból

Szóval együtt a család, előttük a legyőzött mamut. A családfő diktálja, hogyan darabolják föl, ráadásul minél gyorsabban, mert a vérszagra jönnek a vadak, és hiába ölték meg a mamutot, úgy széthordják, hogy nyoma sem marad.

Először vágjuk (*vágni*) le az ormányát (*ormány*), az megy a leggyorsabban (*menni, gyors*). Vágjuk föl a hasát *(has)*, belezzük ki (*bél*), vigyétek a szívét, a tüdejét, meg a máját (*szív, tüdő, máj*). A lábaiból is

vágjunk (*láb*). Az oldalas nagyon kell (*oldal, oldalas*), meg a színhús (*szín, hús*). Az agyarából kést csinálunk (*agyar, kés, csinálni*).

Hogy a mamutból készült kolbászból és hurkából, esetleg töltött káposztából szokás volt-e komatálat vinni a szomszédos törzsnek vagy családnak, erről nincs semmiféle információnk. Sajnos a régészeknek sem sikerült olyan ősi edénydarabkákra bukkanniuk, melyek akár csak egy kicsinykét is emlékeztettek volna a mai komatálakra.

Természetesen csak rendkívül vázlatos képet tudtunk megrajzolni a mamut feldarabolásáról, mely csupán arra elegendő, hogy érzékeltessük, a nevek adása (*névadás*) lehetett a legmeghatározóbb a nyelv kialakulásában.

Az is természetes, hogy ekkor még nem fajokhoz, népekhez, nemzetekhez köthető nyelvről, pláne nem anyanyelvről beszélünk, csupán az ősemberek kommunikációjához elegendő, az egymás megértését szolgáló nyelvről.

Hogy mikor rajzottak szét az ősember „alapnyelvét" beszélő, az azt megértő ősemberek, nem igazán fontos. Föltételezhető, hogy a törzsekből kiváltak az új vadászterületet keresgélő családok, amelyek új szavakkal színesítették, gazdagították a nyelvüket, és persze magukhoz idomították, azaz változtattak a már ismert szavaikon. Valószínű az is, hogy így formálódtak egymástól különbözővé a nyelvi szabályok is, de egyelőre ne menjünk ennyire előre.

Volt-e magyar kártyája az ősembernek?

Tudjuk, hogy a *homo sapiens sapiens* elég rég óta él a földön, és ha hiszünk az anatómusoknak, kimondhatjuk, hogy az utóbbi (hozzávetőlegesen) százötvenezer évben jelentős mértékű változáson nem esett át.

Amennyiben így van (és úgy tűnik, így van), akkor bele kell törődnünk: az előttünk százötvenezer évvel élt embernek is épp olyan, és akkora agya volt, mint nekünk, és ugyanolyan beszédszervekkel rendelkezett, mint mi.

Azt sem mondhatjuk, hogy valamiféle intellektuális akadályok gátolták volna a százötvenezer éve élt *homo sapiens sapiens*t abban, hogy megszólaljon.

Nem azért vált, lett emberré, hogy röfögjön, mint a disznók, nyerítsen, mint a ló, hápogjon, mint a kacsa vagy kelepeljen, mint a gólya.

Talán kimondhatjuk: épp a beszédkészségnek, a nyelv kialakulásának köszönhettük az emberré válást.

Az akkoriban élt *homo sapiens sapiens*nek éppolyan gyorsan mozgott a nyelve, mint egy ma élő emberé, hangszálai is épp ott feszültek a gégefőjében, és mivel a jobbkezessége kialakulását követően beszédközpontja ugyanott helyezkedett el az agytekervényeiben, mint a miénk, semmi sem gátolta abban, hogy megszólaljon, hogy beszéljen, hogy szavakkal fejezze ki magát.

Nem kétséges, hogy a szókincsük sokkal kisebb volt.

Vannak szavak, amelyeket egészen biztos, hogy nem ismertek.

Például biztosan nem tudták, mi az, hogy *magyar kártya, Internet, függöny, kátyú, tolmács, kerékpárpumpa, golyóstoll, bűvös kocka és Világegyetem.*

Talán tudhatták, mi az a *kő,* a *föld,* a *víz,* a *tűz,* a *hideg* és a *meleg,* a *felhő,* a *villám,* az *égzengés,* a *barlang,* a *balta,* a *szerszám,* a *fegyver,* az *éhség,* az *evés,* a *gyermeknemzés,* a *szülés* és a *meghalás.* (Hogy milyen szavakkal fejezték ki ezeket, azt viszont már mi sem tudhatjuk, még csak nem is sejthetjük..)

Mivel ütötte agyon az időt az ősember?

A régészeti leletek tanúsága szerint legalább negyvenezer esztendővel ezelőtt már voltak olyan nyelvek, melyek szavai hasonlíthattak a ma használatos nyelvek szavaira.

Meglehet, akár néhány millió évvel ezelőtt is létezhettek nyelvek.

Az akkoriban élt előembereknek is ki kellett mondani a vadat látva, hogy *„Üssük agyon!"*

Ehhez viszont tudnunk kellett, mi az az *agy.*

És kellett lenni a kezükben egy *fegyver*nek, *kő*nek vagy *bot*nak, mellyel agyon lehetett ütni a vadat.

Azt is tudniuk kellett, mit jelent az *ütés.*

Az akkori embereknek is kommunikálniuk kellett.

Muszáj volt beszélniük, különben elvesztek volna.

Vadászat közben figyelmeztetniük kellett egymást, csöndre inteni, és megbeszélni, hogy mikor mit tesznek. Egy ideig mutogathattak is, de hamar rá kellett jönniük, hogy mennyivel többet jelent, ha (halkan) megszólalnak.

Ne feledjük, hogy a kis közösségek kialakulásától kezdve nem csupán a gyűjtögetés és a vadászat tartotta őket egyben, hanem a *szokások*, a *közös cselekvések* és *búvóhelyek*, és persze a mindannyiuk számára *megérthető szavak*.

Semmiből is lehet valami

Szóval ott tartottunk (mielőtt letértünk volna a főutunkról), hogy a teremtés idejében még semmiféle nyelv nem létezett, mert szükség sem volt rá.

Tetézné a bajt, és sajnos erről eddig még soha nem esett szó: Ádámnak és Évának sem volt (egyszerűen nem lehetett) *anya*nyelve, éppúgy, mint az őket teremtő Istennek.

Azt meg végképp nem mondhatjuk, hogy az első és a második ember az anyatejjel szívta volna magába az anyanyelvét.

Róluk (így utólag) bátran mondhatjuk: idő előtt elanyátlanodtak.

Akár azt is kérdezhetnénk: akkoriban mi az Istennek lett volna nyelv?

Vagy akár ezt is: ki az Istennek kellett volna a nyelv?

Jobb, ha már most, a kezdet kezdetén leszögezzük (ez persze nem az a bizonyos egyszer volt *kezdet kezdete*, csupán ennek a könyvnek a kezdete), hogy az anyanyelvhez két dolog elengedhetetlenül szükséges: elsősorban szükséges egy *anya*, másodsorban pedig egy létező, használatban lévő *beszélt nyelv*.

Ahhoz, hogy létezzen egy anyanyelv, egyáltalán: hogy létezzen, kialakuljon, legyen egy beszélhető (és írható) nyelv, természetesen szükség van néven nevezhető *dolgok*ra, *tárgyak*ra és *élőlények*re is, mert ha effélék nincsenek, a nyelvre sincs szükség.

Ha nincs *semmi*, pontosabban: ha csak a *semmi* van, szükségtelen a nyelv.

Ugyanis a *semmi*ről nincs mit mondani.

Igaz, a semmihez tudnunk kell, mit jelent a *valami*, de mivel Isten *semmi*ből teremtette a Világot, akkoriban a *valami*nek nem volt értelme, és értelme csak attól kezdve lett, amikor a Világ *valami*vé lett a *semmi*ből.

És mivel a *semmi* azt jelenti, hogy nem csupán *semmi* nincs, de nincsen, nem is lehet (benne) *semmi* és *senki* sem, nincs miről beszélni, és nincs is, aki beszéljen.

Élőlények, *dolgok* és *tárgyak* nevének megléte nélkül tehát nincs nyelv.

Volt-e füle az ősembernek?

Ahhoz, hogy nyelv legyen, hogy legyen nyelv, legfőképpen *ember* kell, mert (mint tudjuk) a Föld történetének utóbbi nyolc-tízezer éves történetében egyetlen alkalommal sem történt meg, hogy megszólaltak volna a dolgok, a tárgyak, a fogalmak meg pláne. Igaz, egy kivétel akadt, épp a Teremtés pillanatában, ugyanis megszólalt a *fogalom*, azaz Isten: *„Legyen világosság!"*.

Egyedül az ember érzett késztetést arra, hogy megszólítsa társait, hogy elmondjon nekik valamit. Hogy a gondolatait közölje velük, még akkor is, ha pontosan tudja, hogy esetenként nincs fülük rá.

Ahhoz, hogy egy élőlényről, egy dologról, vagy egy tárgyról írhassunk, vagy beszélhessünk, egyéb szavakra is szükség van, mert egyetlen élőlény, dolog, vagy tárgy neve kevés ahhoz, hogy nyelvbe (pontosabban mondatba) illesztve írjuk le, vagy mondjuk ki.

Azon, hogy a nyelvről szóló gondolatainkat az előbb (fentebb) rögzült (szavakból álló) mondatokba foglaltuk, meg sem lepődünk.

Teljesen természetesnek gondoljuk (mellesleg az is), hogy az adott szókincsünk néhány tucat szavát fölhasználva *mondatok* fogalmazódtak meg, melyek a pillanat töredéke alatt érthetővé váltak számunkra, épp, mert bírjuk a nyelvet, amelyen rögzültek a szavak, és a belőlük alkotott mondatok.

A fentebb leírt mondatokban tömérdek információ halmozódott föl.

Szavakból szőtt szőnyeg

Gyakorló mozilátogatóként ismerjük a színész-rendezőt (*Mel Gibsont*), tudjuk, mit csinál, aki filmet (*mozi, film*) készít (*forgat*), ismerjük a (*bibliai*) történet sok-sok apró részletét (a *passiót*), tudjuk, hogy valaha létezett két, azóta kihalt nyelv (a *latin* és az *arámi*), és máris történelmi (*történelem*) emlékeink (*emlékezés*) között kutatunk (*kutatás*).

Tudjuk, mit jelent, ha valaki *következetes*, azt is, hogy mit tesz, aki *dönt*, ki az, aki a film *szereplője* (*mellék-* és *főszereplője*), tisztában vagyunk az *abszolút* (az *abszolútum*) jelentésével.

*Ádám*ról és *Éva*ról is tudjuk, ami tudható.

És miközben fogalmazunk, egymást követik a különféle (jelentésű) szavak, és tudjuk, hogy melyiket mihez köthetjük: *földi halandó, Isten, teremtmény, héber, beszél, nyom, kihalt, ógörög nyelv, angol, finnugor, ötlet, fölmerül, mond, bátran, semmiféle, létezés, szükség, később, tetéz, baj, esett,* és persze a szavak kapcsán maga a szó.

És jönnek, egymást követve, sorban a többiek: *végképp, első, második, anyatej, szív, idő, elanyátlanodik, kérdez, akkoriban, volna, kell, kezdet kezdete, dolog, elengedhetetlenül, bizonyos, egyszer volt, könyv, anya, használ, beszél, tárgya, élőlény, semmi, pontos, szükségtelen, nincs, legfőképpen, Föld, történet, ezer, mondat, gondolat, rögzül, természetes,* és persze *szókincs.*

És máris itt vagyunk, ahol összesítésbe és fölsorolásba fogtunk.

Minden egyes szó újabb és újabb szavakat húz közel egymáshoz, és köt magához.

Akár a rongyszőnyegbe bedolgozott sokszínű szalagok.

Így válik egyre színesebbé a nyelv.

A szavak éppúgy semmire sem mennek egyedül, mint használójuk, alkalmazójuk, ismerőjük, az ember.

Isten a Luca székén trónol

Vegyünk példaként egy egyszerű tárgyat, mondjuk, legyen ez a *lucaszéke*!

Azért ezt a szót, mert mi most *magyar nyelven* értekezünk, és ha már így áll a dolog, akkor legyen egy tipikusan magyar szó. (Gyanítom, a *lucaszéke* hagyomány Magyarországon eresztett gyökeret, minderről részletesebben később.)

Nézzük hát, mit tudunk a *lucaszékéről*!

Tudjuk, hogy *összetett szó.*

De: ahhoz, hogy ezt tudjuk, azt is tudnunk kell, mit jelent az *össze*, mit jelent a *tett*, meg az *összetett.*

Azt meg pláne, hogy mit jelent a *szó.*

És még valami: ahhoz, hogy megértsük, mit jelent az *össze*, azt is tudnunk kell, mit jelent a *szét.*

És persze azt is, hogy mikor mondjuk valamire azt, hogy *összetett*, hogy *összetesszük.*

Ezenfölül azt is tudnunk kell, hogy létezik egy név, a *Luca.*

És hogy létezik egy (egyébként ülésre használt, tehát) *használati tárgy*, melynek neve *szék.*

Legfőképpen tudnunk kell (ha nem tudnánk, akkor is így van), hogy a lucaszéke *névszó.*

Azt, hogy *lucaszéke*, ennek tudta nélkül is kimondhatjuk, használhatjuk, mint ahogy akadnak is sokan, akik anélkül mondják ki, vagy írják le, hogy tudnák: a *lucaszéke* névszó.

Igen sokan használják a magyar nyelvet (mint ahogy a világ többi nyelvét is sokan beszélik) az adott nyelvi szabályok ismerete nélkül.

Ők azok, akik (épp, mert a nyelvet valamilyen szinten beszélők között nőttek föl) ismerik a szavakat, képesek összerakni mondatokat, megértik azt is, aki náluk sokkal szebben fejezi ki magát, de képtelenek a nyelv cizellált és míves használatára. És persze szókincsük is szegényes.

Mi volt Isten családneve?

Az emberek nevet kapnak, méghozzá *főnevet,* például, van, aki *Luca* lesz.

Van, aki *Ádám* lesz, és van, aki *Éva.*

Ádám és Éva *emberek.* Éva *nő, asszony.* Ádám *férfi*, bár nem

férfinak teremtette az Isten, hanem *ember*nek. Ebből nőtte ki magát a feministák küzdelme, érthetően.

Az *ember*, a *férfi*, a *nő* és az *asszony* szó *köznév*. A *köznév*, tehát *több élőlénynek vagy dolognak a neve*. Az ember teremtésekor, mivel nem volt több élőlény, emberi lény, a *köznév* sem létezett.

Tulajdonnév igen, de az is csak attól kezdve, hogy az „*ember*" neve *Ádám*, az „*asszony*" neve pedig *Éva* lett.

Ez az ő *tulajdon nevük* volt, így lett belőlük *tulajdonnév*, ami annyit tesz, hogy *élőlényeknek és dolgoknak a külön neve*. Ami csak és kizárólag az övé. A tulajdona.

A főnévről tehát ennyit kell tudnunk: *az olyan szavakat, amelyek élőlényeket, élettelen tárgyakat, vagy gondolati dolgokat jelölnek, főnévnek nevezzük.*

Bátran kijelenthetjük: a *főnév* valószínűleg a leggyakrabban használt szófajta, hisz a személyek, tárgyak megnevezése nélkül a beszéd, a gondolatközlés nem képzelhető el.

Hogy még bonyolultabb legyen a képletünk, tudnunk kell azt is, hogy a *köznév*ből is három fajta van:

egyedi név, gyűjtőnév és anyagnév.

Tulajdonnévből is többféle létezik, úgymint: *személynevek, állatnevek, földrajzi nevek, intézmények és szervezetek nevei,* valamint *irodalmi művek, folyóiratok és újságok címei.*

Ennél mélyebbre most nem ásunk, aki egy kicsit is tisztában van a nyelv rejtelmeivel, bármelyik meghatározást képes egyénileg is megérteni, aki nincs, az meg föltételezhetően az első mondat után becsukta és letette a könyvet.

Ha egyáltalán a kezébe vette.

Annyit azért mondhatunk, hogy az eddigi ismereteink ennek segítségével is gazdagíthatók.

Például, kimondhatjuk, hogy *Isten* főnév (a legfőbb név), egyébként pedig *személynév* (bár tudjuk, hogy *Isten nem személy*).

Ádám és *Éva* neve is *személynév*, teljes joggal mondhatjuk, azonban, ha egymás mellé állítjuk hármukat, akkor az már egy *társaság*, ami viszont *gyűjtőnév*.

Amennyiben kijelentjük, hogy *Ádám* és *Éva* neve *személynév*, akkor a *vezetéknevük*...

Hát ez az!...

És akkor a tetejébe még ott van (itt van) *Isten*, akinek aztán végképp nem tudjuk, hova soroljuk a nevét: *vezetéknév* vagy *keresztnév*?

Én a *keresztnév*re voksolnék, bár abszolút tisztában vagyok azzal, hogy a teremtés idején (még) senkinek sem lehetett *keresztn*eve.

Kivétel Ádám és Éva, de hogy miért, azt az Isten se tudja (tudta).

Közbevetőleg jegyezzük meg: ha visszalapozunk a középkorba, családneveket talán nem is lelünk, mert akkoriban még megelégedtek a személynévvel, vagy keresztnévvel, kinek mi jutott.

Lehet-e keresztnév az Ádám és az Éva?

Kikerülhetetlen kérdés: amennyiben Ádám és Éva keresztnevet kapott, már pedig ez így van, akkor ki keresztelte meg őket?

És ott van mindjárt a másik, az elsőből következő kérdés is: ha egyszer az ószövetséget a zsidók ősi szent írásaként tisztelhetjük, tehát a szövegben szereplő személyek a zsidó kultúra szereplőinek tudhatjuk, mondhatjuk-e, az első ember és az első asszony nevét keresztnévnek?

A válasz kézenfekvő: a nyelvtani szabályok szerint igen, de ha vallási alapokra helyezzük a kérdést, akkor semmiképpen. Utóbbi esetben inkább a *személynév* dukál, és maradjunk is ebben, kerülvén a vallási sértődöttségből adódó konfliktusokat.

Tudjuk tehát, hogy az *Isten*, az *Ádám* és az *Éva személynév*, mai értelemben *utónév*, ám, mint mindenre kíváncsi emberek föltesszük a kérdést: mi (volt) a *családnevük*?

Azzal üthetjük el a választ, hogy Ádám és Éva az emberiség nagy családjához tartozik (tartozott), de azt azért mégsem kerülhetjük meg, és ki is kell mondanunk: Isten esetében ez (így) nem igaz.

Mert az még úgy ahogy érthető, hogy Istennek nincs családneve, de az, hogy Ádámnak és Évának nincs, már nem annyira.

Mivel az imént tisztáztuk, hogy a zsidó őstörténet alapjait fektették le az Ószövetség szövegeiben, tehát zsidónak kellett lennie

Ádámnak is és Évának is, a mai érzékenységre gondolva megérthetjük, hogy miért nem kapott családnevet sem az első ember, sem az első asszony.

Az már egy külön kérdés, és megérne egy misét, hogy amikor Ádám és Éva, ha bárhogyan is, de egybekeltek, milyen Ádám*né* lett Évából.

Alanyi jogon hirdethet-e Igét a nyelvész?

A főnevekről szerzett alapismeretek után az *igék* következnek.

A már meglévő ismereteink gyarapítása céljából mondjuk ki: a *teremtés* talán furcsa, de nem más, mint *főnévi igenév.*

Mert mi is az *ige? Cselekvést vagy történést kifejező szó.*

Megtörtént a teremtés? Meg.

Cselekedett Isten? Igen.

Mit csinál Isten? *Teremt.*

Vagy: mit csinált Isten? *Teremtett.*

Előtte mit csinált Isten? *Lebegett!*

Most mit csinál Isten? *Lebeg.*

Jövőre mit fog csinálni Isten?

Már csak *lebegni fog*! (Ugyanis a teremtés *befejezett múlt* idő!)

Mi meg itt maradtunk a *folyamatos jelen* időben.

Viszont: Isten ott lesz a *jövő idő*ben is, de ez minket már nem érint.

Amint látjuk, a nyelv (most éppen az *ige*) teljes körű ismeretéhez azt is tudnunk kell, hogy vannak *igeidők.*

Az *ige* háromféle időt fejezhet ki: *jelen, múlt* és *jövő* időt.

Ne felejtsük el, az *ige* (főként Isten vonatkozásában) mást is jelenthet.

Irodalomban *kinyilatkoztatásszerű kijelentés* is lehet az ige, a vallásban pedig ige a *bibliai kijelentés.*

Amennyiben tehát a *teremtés* ige, akkor az, hogy *Isten teremtette a földet és a mennyet* ugyancsak egy *Ige*, igaz, így, nagy Í-vel.

A nyelvész számára természetesen csak a *teremtés* a *főnévi igenév*, de ha a nyelvész vallásos, akkor az is Ige, hogy *Isten teremtette a földet és a mennyet.*

A nyelvész soha nem hirdeti azt, hogy a teremtés *ige*, csupán tanítja.

Viszont a vallási vezetőknek, az egyház papjainak azzal nem kell foglalkozniuk, hogy *ige-e a teremtés*, ugyanakkor a menny és a föld teremtéséről *Igét hirdetnek*, azaz *prédikálnak.*

Igeragozás az idők kezdetén

Aki prédikál, az bibliai idézetekre épülő beszédet mond, de az is prédikál, aki hosszasan, oktatva, unalmasan szövegel.

Mellesleg a *prédikáció* főnév (*gyűjtőnév*), de a *prédikál* önmagában ige.

Mit csinál? *Prédikál.*

Nem mellesleg: maga a *prédikáció* kétszeresen is gyűjtőnév, hiszen aki prédikál, azon van, hogy maga és hívei köré és közé másokat, azaz újabb híveket *gyűjtsön.*

Mit csinál? *Gyűjt.*

A *gyűjtés* tehát *főnévi igenév, és nem ige.*

Az igét persze nem tudhatjuk le ennyivel.

Az ige ugyanis *ragozható.*

Amikor beszélünk (vagy írunk) az igéket *toldalékok*kal (*ragok*kal, *jelek*kel) toldjuk meg, hogy képesek legyünk kifejezni a *cselekvés* (*létezés, történés*) mindenféle jellemzőit.

Azért tesszük, hogy a hallgató (vagy az olvasó) pontosan érthesse, *ki* az, aki cselekszik, és azt is, hogy az a valaki *mikor* cselekszik.

Ez tehát az *igeragozás.*

Maradjunk a teremtésnél, és kérdezzünk!

Ki teremtett? *Isten.*

Mikor teremtett? Az *Isten tudja.*

De ettől függetlenül van rá válaszunk: *az idők kezdetén.*

Ismerjük el, nem túl pontos, de talán úgy pontosíthatnánk, hogy időszámításunk előtt. (Jóval!) (Sőt!) (Vagy tán még annál is régebben.) (A fene tudja.)

Egyes szám, többes szám

Az *alanyi igeragozás* kapcsán jegyezzük meg: személyragok járulnak az igéhez.

Az alanyi személyragok az alany számát és személyét fejezik ki.

Van *egyes*, és van *többes szám*.

Mindkét számban *három személy* van.

Az *első* személy az, aki beszél.

A *második* az, akihez beszélünk.

A *harmadik* személy pedig az, akiről, vagy amiről beszélünk.

Vegyük ismét a teremtést és Istent.

Ugye, azt mondja Isten (maradjunk abban, hogy beszél, és most éppen magyarul szólal meg): *én teremtek*.

Ez egyes szám első személy.

Erre azt mondja Ádám: *te teremtesz*.

Vagy: *te teremtettél*.

Ádám azt már nem mondhatja (úgy értem, Istennek), hogy *te teremteni fogsz*, mert attól kezdve, hogy Ádám létezett, majd pedig megszólal(t), befejeződött a teremtés, *múlt idő*. (Nem pedig *jövő idő*.)

Végül azt mondja Éva Ádámnak (Istenről szólva): *ő teremt*.

Persze mindezt csak akkor mondhatja, ha már ő is meg lett teremtve.

Tehát: *én teremtek, te teremtesz, ő teremt*.

A többes szám első személlyel már baj van, mert azt (ebben a zsidó-keresztény kultúrkörben) nem mondhatjuk ki (úgy értem, bizonyos személyek rosszallása nélkül), hogy: *mi teremtünk*.

Meg azt se (többes szám, második és harmadik személy), hogy: *ti teremtetek*, és *ők teremtenek*.

Hiába ige a teremt, nincs többes száma.

A *Teremtés* tehát fontos, mint szó, de rossz példa az igeragozás bemutatására.

Sírnál-e sírnál?

Vegyünk egy másik igét, mondjuk a *sír*t.

Mely ugyan nemcsak ige, de főnév is.

Mert ugye egyszer van egy ige: *mit csinál? Sír*.

És egyszer van egy főnév: *mi ez itt? Egy sír*.

Ez a főnév és ez az ige gyakran kerül egymás mellé, hiszen *sír, aki a sír mellett áll*.

Tehát: *én sírok, te sírsz, ő sír*.

Mi sírunk, ti sírtok, ők sírnak.

Miután így kisírtuk magunkat, még annyit rögzítsünk: létezik *az ige tárgyas ragozása* is, amikor is az igéhez *tárgyas személyragok* járulnak. Ezek képesek kifejezni az alany számát és személyét, miközben utalnak a tárgyra is.

Ha a teremtésnél maradunk (és egyelőre ott kell ragadnunk, nem jutottunk előrébb), akkor igaz ugyan, hogy *az ember* (tehát Ádám) élőlény, de mivel a föld porából készült (lett teremtve) mégis csak egy *tárgy*.

Vagy *alany*.

A teremtés alanya.

Ez épp olyan, mint amikor barkochbázásnál a hóembernél tétovázik a válaszadó: tárgy?

Igen. *De „élőlény"* is…

Tehát: *én teremtem az embert, te teremted az embert*.

Nem, ismét kudarc.

A teremtésre tárgyas ragozás sem alkalmazható.

Azért csak mondjuk tovább: *ő teremti az embert, mi teremtjük az embert, ti teremtitek az embert, ők teremtik az embert*.

Nyelvtanilag rendben van, de az *Ige hirdetése* szerint nincs rendben.

Isten leszólító módban

Hogy még bonyolultabb legyen ez az egész, itt vannak az *igemódok* is.

Ebből is van három.

A *kijelentő mód* azt fejezi ki, hogy ténylegesen végbemegy a cselekvés.

A *feltételes mód* azt, hogy a cselekvés végrehajtása valamilyen feltételhez van kötve. Ugyanakkor óhajtást is kifejezhet.

A *felszólító mód* pedig azt, hogy akarjuk a cselekvés végrehajtását.

Ismét a teremtés és Isten.

A kijelentő móddal semmi gond, nincs jele:

teremtek, teremtesz, teremt, teremtünk, teremtetek, teremtenek.

A gond ugyanaz, mint fentebb: csak az Isten szavaiként létező *én teremtek* elfogadható. (Már akinek.)

És megint csak az, ha Ádám mondja, hogy *te teremtesz*, esetleg ha Éva mondja Ádámnak (Istenről), hogy *ő teremt*.

De olyan aztán végképp nincs, hogy *mi teremtünk, ti teremtetek*, vagy, hogy *ők teremtenek*.

A *feltételes mód* (Istenről szólva) nem túl szerencsés.

Mert: olyan eleve nincs, hogy *én teremtenék*.

Isten nem fontolgat(ott), azt mondta: *én teremtek*, és kész.

Az sem hangozhatott el, hogy *te teremtenél*, mert *még nem volt egy teremtett* lélek se, aki mondja.

Ugyanígy elvethetjük az *ő teremtene* változatot is.

A *mi teremtenénk, ti teremtenétek* és *ők teremtenének* éppígy felejthető.

Cifrább az egész, ha belegondolunk, hogy a *feltételes mód* esetében még külön létezik *alanyi* és *tárgyas ragozás* is.

Isten szempontjából az *alanyi ragozás*nak sincs sok jelentősége.

Az *én teremtettem volna* kiesik, mert, egyrészt ha Isten mondja, nem valós, ha Ádám mondja, csak ábránd.

A *te teremtettél volna,* és az *ő teremtett volna* csak akkor igaz, ha Ádám kérdezi Istenre mutatva: Valóban *ő teremtett volna?*

A *mi teremtettetünk volna, a ti teremtettetek volna,* és az *ők teremtettek volna* szintén elvethető.

A tárgyas ragozás hasonlóképp értelmezhető: *én teremtettem volna, te teremtetted volna, ő teremtett volna, mi teremtettük volna, ti teremtettétek volna,* és ők *teremtették volna.*

Ebből csupán egy az igaz (ugyanaz, mint az előbbi esetben), az is csak a vallásos hívők számára, és kérdés formájában: csakugyan *ő teremtett volna?*

Bár egy hívő ezt nem kérdezi, hanem hiszi.

Hiszi, de talán el is gondolkodik rajta.

Persze nem hangosan, mert abból csak baja lehet.

Ki szarvazta föl Józsefet?

Akkor hát a főneveket és igéket érintő kitérő után térjünk vissza választott szavunkhoz, a világ teremtésénél is lassabban teremtett (*alkotott, fabrikált, készített, csinált, ácsolt, összerakott*, stb.) *lucaszéké*hez.

Mivel a nyelvet (esetünkben a magyar nyelvet) beszélő ember tudja, hogy *Luca* egy női név, a *lucaszéke* szó teljes megértéséhez természetesen azzal is tisztában kell lennünk, hogy léteznek (mondjuk *Luca* névre keresztelt) *nők*, és ez egyben már azt is elmondja, hogy vannak *férfiak* is.

Közöttük olyanok, akik *asztalos*ként vagy *ácsmester*ként dolgoznak, és képesek *összeeszkábál*ni egy lucaszéket.

Ott van (volt) például az az *ácsmester*, a tulajdonneve (keresztneve) *József*, aki Jézus apja volt. Mert, ugye, az Újszövetségből ez derül ki.

A felesége egy *Mária* tulajdonnévre (keresztnévre) hallgató, asszony volt, aki az elsőszülöttjét még szűzen, annak testvéreit viszont már nem szűzen hozta világra.

Túl sok mindent nem tudunk róla, legföljebb annyit, hogy együtt ment Betlehembe *(városnév)* Názáretből (ez egy másik, akkoriban nem létező) város neve, meg (ha igaz a mese), hogy ő az egyetlen férj, akit nem a haverok szarvaztak föl. Hogy ki, annak csak Isten a tudója, vagy ő se.

Hogy József készített-e valaha is lucaszéket, nem tudjuk, és valószínű, hogy ezt a titkot örökre homály fedi.

Fiáról, aki mégsem a fia, sokkal többet tudunk, de kivételesen most nem róla, hanem a lucaszékéről beszélünk.

Eszkábáljunk lucaszéket

A *lucaszéké*ben lévő *szék* arról is beszél a nyelvet értő embernek (és ez a szó kimondásakor képileg is megjelenik előtte), hogy olyan *ülőalkalmatosság*ról van szó, melynek négy *láb*a, meg egy *ülőké*je van.

Ha pedig úgy általában hozzuk szóba a *szék*et, a nyelv ismeretében még több információ juthat eszünkbe.

Például, hogy hány és hány féle *szék* van: *fejőszék* (három lábbal), *görgős szék* (legtöbb esetben *íróasztal* mellett gördül, ha a használója gördíti), *karosszék* (karokkal), *támlás szék* (hátunkat egyenesen tartó támlával), *kerekes szék* (mozgássérülteknek vagy testi fogyatékosoknak), vagy mondjuk *villamosszék* (árammal, halálra ítélteknek, humánusabb villamosszékeknél olvasólámpával).

És persze *kisszék* (népiesen mondva *sámli*), *bárszék* (melynek létraszerű lábaira úgy kell fölmászni, hogy aztán ittasan, magasabbról még nagyobbat essünk), *etetőszék* (kicsiny gyermekeknek, de ennek van egy továbbfejlesztett változata is, felnőtteknek: etetőszékre ülve hallgatjuk a politikusok lózungjait).

Picinyke kitérő: mint fentebb láthattuk, elég csupán a székre gondolnunk, és máris újabb és újabb szavakat mondhatunk ki, és tapasztalhatjuk, hogy egyetlen szó ismerete is megmutathatja, hány szót kell ismernünk ahhoz, hogy egyetlen szó jelentésével tisztában legyünk.

Tudnunk kell, mit jelent az, hogy *eszkábálni*: összeilleszteni *eszkábá*val, vagy mondjuk azt is jelentheti, hogy *hevenyészve, hozzáértés nélkül készíteni el valamit.*

Igaz, azt még nem tudjuk, mi az az *eszkába*, de (mondhatom) ezért vagyunk itt: az *eszkába* egykoron a *csónak*ok, *teknő*k és egyéb faszerkezetek repedéseinek, réseinek összeszorítására szolgáló kéthegyű lapos vas- vagy bádogkapocs.

Az eszkábálás műveletének ismerete aligha ér valamit, ha nem tudjuk, mit jelent a *csónak*, a *teknő*, a *repedés*, a *rés*, a *szorítás*, a *szolgálás*, a *lapos*, a *vas*, a *bádog* vagy a *kapocs*.

Mi természetesen valamennyi szót ismerjük, mert mindegyik szóhoz hozzátapad a jelentése.

A *csónak* (népiesen *csolnak*) sportolásra, halászásra, csónakázásra használt, fedélzet nélküli kisebb vízi jármű.

Lám-lám, újabb szavak sorakoznak, és valamennyi jelentését ismernünk kell: *sport, sportolás, halász, halászás, fedélzet, víz, jármű.*

A *csónak* szóhoz (természetesen) több más szó is tapad, úgymint: *csónakázótó, csónakház, csónakkikötő, mentőcsónak*. És persze az *evező* is, mint a csónak elengedhetetlen tartozéka.

És ha már lúd, legyen kövér, egy szólás-mondás is ide köthető: *egy csónakban eveznek*, azaz akarva-akaratlanul közösen végeznek el, vagy élnek át valamit. (Amennyiben mentőcsónakban eveznek, átélve valamit, mindez kétszeresen is igaz.)

A *teknő* (népiesen *tekenő*) fatörzsből kivájt, illetve deszkából vagy bádogból készített, dagasztásra illetve mosásra használt, vályúszerű használati eszköz.

Ez így teljesen rendben van, de semmit sem értenénk meg a teknőből, ha nem tudnánk, mit jelentenek a hozzá kötődő egyéb szavak: hogy mi az a *fatörzs*, mi a *deszka* és a *bádog*, hogy mi az a *dagasztás* és a *mosás*, és ami a legérdekesebb: ha már *vályúszerű*, akkor mi az a *vályú*.

Egy vályúból cseresznyézünk

A *vályú* szó mutatja meg leginkább, sok-sok olyan szavunk (tárgyunk) van, melyet élőszóban csak úgy tudunk bemutatni, csak úgy tudjuk a kinézetét, vagy értelmét elmagyarázni, ha valamihez, egy másik tárgyhoz, vagy dologhoz hasonlítjuk.

Hogy az is tisztában legyen a *vályú* jelentésével, aki városban nevelkedett, vessük ide: hosszában *homorú*n kivájt fatörzs, illetve deszkából, vagy *beton*ból illetve *műkő*ből készült, előbbihez hasonló tárgy, *háziállat*ok *itatás*ára vagy *etetés*ére. *Vályú*nak mondjuk a csatornaszerű *bevágás*okat és *vájat*okat is.

A *teknő* szónál feltétlenül szóba kell hoznunk: a *teknősbéka* páncélját is teknőnek mondjuk, sőt, a *lapos fenekű, hosszú völgyet* is, sőt, a *csónak*, és a nagyobb *hajó*k testére is azt mondjuk, hogy teknős kiképzésűek, mi több, a *kagyló héja* is teknőnek (teknő formájúnak) neveztetett.

A *teknősbéká*t egyébként valószínűleg mi találtuk ki, de ettől még a *teknőc* nem *béka*.

Végső soron pedig jegyezzük meg: ahol teknőről beszélünk, meg kell említenünk a *teknővájót* is, aki a vájt teknők készítője, a *teknővájó* (legtöbbször *roma* származású) *személy*, egyszerűen

mondva *teknővájó*. (Ahogy az orvosra sem mondjuk, hogy *orvos személy*, és a focistára sem, hogy *labdarúgó személy*.)

A *repedés* és a *rés* nehezen mondható el egymás nélkül, mert a *repedés*ről csak azt mondhatjuk, hogy valaminek a *folytonosság*a (*külső erő hatás*ára, vagy *száradás* következtében) *fokozatos*an megszakad, és *rés* keletkezik rajta.

A *repedés*ről még ezt is megtudhatjuk az Értelmező Szótárból (mostantól az ÉSZ-ből): az a *folyamat, jelenség, tény,* hogy valami *reped.*

Nem lettünk sokkal okosabbak: ahol reped, ott van egy résnyi repedés.

A *rés*ről azonban már sokkal *árnyal*tabban ír az ÉSZ: valamely tárgy, test részei, vagy két tárgy között levő keskeny *hézag.*

Akkor hát mi a *hézag*?

Az, ami majdnem olyan, mint a repedés, de mégsem az, inkább *rés*, mert a *hézag* nem úgy keletkezik, hogy valami *reped*, hanem úgy, hogy két tárgy nem teljesen *szoros*an kerül egymás mellé.

Szorul-e a hurok?

Láthatjuk: újabb és újabb szavak kapcsolódnak be a magyarázatunkba, hiába no, a magyarázáshoz szavak szükségesek.

A *szorít* szó többjelentésű, de elsősorban az szorít (az ÉSZ szerint), aki *izma*it *megfeszít*ve, erős nyomással körülfog. Vagy körülölel.

A *kezet szorító* embereket persze ne úgy *képzel*jük el, hogy körülfogják egymás kezét, és addig szorítják, míg ki nem *serken* a *vér*ük.

*Kézfogás*nál az ujjak *öleli*k körül a *kézfej*et, és csupán *kisebb* szorítással jelzik a kezet szorító személyek, hogy nem *puhány*ok.

A kézszorításról persze rögtön eszünkbe jut a *barátság*, meg, hogy *fegyver* nélkül vagyok, tehát ezt *kézfogás*sal is *bizonyít*hatom és *igazol*hatom: lám, *üres* a kezem, azon kívül pedig itt a kezem, nem disznóláb.

Ha valaki a *keblére* vagy magához *szorít*, semmiképpen sem jelenti azt, hogy izmait megfeszítve, erős nyomással fog körül, inkább csak *megölel*, magához húz.

Ha valaki *hurkot* szorít egy másik *ember nyak*ára, az már ettől

teljesen el*szakadó jelentés*sel bír, éppúgy, mint az, ha *satu*ba szorítunk valakit.

Aki pedig *sarok*ba szorít, megint csak egy másféle dolgot *művel*, akár az a *hadsereg*, mely mondjuk a *feneketlen láp*ba vagy *mocsár*ba szorítja *ellenfelét*.

A *szolgálás*, a *szolgál* jelentését ismerjük: *szolga*ként dolgozik valakinél.

Szolga tehát az, aki valakit *szolgál.*

Teljesen más lesz a jelentése, ha azt mondjuk, hogy valami *ürügy*ül vagy *példa*ként *szolgál*, esetleg, hogy valaki *magyarázat*tal *szolgál.*

Ugyancsak mást jelent, ha azt mondjuk, hogy valami a *javam*ra, *örömö*mre, esetleg *meglepetés*emre vagy *tanulság*gal *szolgált*.

A *lapos* szó magyarázata elég lapos: *kiemelkedés, domborulat* nélküli, tehát *sík*. Akár a minőségileg romlott Alföld tréfás meghatározása: erre *se lejt*, meg arra *se lejt*.

Példának okáért lapos lehet egy *mell* is. Azt mondjuk valakire, *lapos mellű*, ami ugyan nem igaz, mert nem a melle lapos, hanem ő maga lapos, a melle pedig domborulat nélküli, azaz (tulajdonképpen) nincs melle, vagyis hát van, mert ott van, de olyannyira beleolvad a környezetébe, tehát a lapos mellkasba, hogy nem is *érzékel*hető, vagy ha mégis, akkor cseppet sem *ingerlő.*

Van-e egy vasam?

A *vas* nem más, mint egy *szürke szín*ű, magas hőfokon olvadó, jól alakítható *fém*. Nem *nehézfém*, bár olyan is van (pl. *nikkel, platina*), de aki cipelt már mázsás vasdarabot, az biztosan úgy gondolja, hogy a vas is *nehéz fém.*

Az élő emberben nincs vas (kivéve a vérét, melyben akad), de ezt néha megcáfoljuk bizonyos mondásokkal, például, amikor azt mondjuk, hogy valakinek *vassodronyból vannak az idegei.*

És igaz ugyan, hogy amikor *pénz*hiánnyal küzdünk, legtöbbször *papírpénzre* gondolunk, mégis azt mondjuk, hogy *nincs egy vasam se.*

Mellesleg van olyan ember, akiben van „vas", például abban, aki

balesetet szenvedett, mert „vasakkal" rögzítik egymáshoz az eltört csontjait.

Azokban is van „vas", akik pacemakert kaptak, mint például én.

Épp ezért én már nem mondhatom soha többé, hogy *nincs egy vasam se.*

A *bádog* jelentése: *vékony, melegen hengerelt, horganyzott vaslemez.*

Készül belőle *bádogedény, Bádogdob* (lásd Günter Grass kitűnő regényét) és *ereszcsatorna.*

A *kapocsról* tudható, hogy két részből álló tárgyak összekapcsolására *szolgál.*

Két egymásba illeszkedő *elem*ből álló eszköz.

Sebészek is *használ*nak kapcsokat, *ácsok* is (*ácskapocs*), sőt a *szerelmesek* is, akik között működik az *érzelmi kapocs.*

Tizenhárom fodor van a lucaszékén

Nos, ennyi mindent tudunk ki*bont*ani, ennyi minden *ismeret*ére van szükségünk a *lucaszéke* kapcsán.

Állapítsuk meg: könyvünk lassan készül, mint a lucaszéke.

Hogy megértsük, miért is írjuk le ezt, tudni kell, hogy a lucaszéket december 13-tól, azaz Luca napjától kezdve *fúrják, faragják, fűrészelik, gyalulják, eszkábálják,* így aztán éppen *karácsony*ra készül el, ahogy annak lennie kell.

Ahhoz, hogy megértsük, milyen érdekességeket is hordoz magában a *nyelv,* azt is tudnunk kell, hogy maga a *lucaszéke* is összetett, nemcsak maga a szó.

Fákból tettük össze.

Tizenhárom különféle fából *rakjuk* (ha tetszik, *állítjuk, ácsoljuk, barkácsoljuk*) össze.

Ennyiféle fából *készítjük* el.

Azt is tudnunk kell, hogy van, létezik (legalább) tizenháromféle fa, tehát ahhoz, hogy elkészüljön a lucaszéke, ismernünk kell tizenháromféle fát, és tudnunk kell ennek a tizenhárom fának a nevét.

Soroljunk hát föl tizenhárom féle fát!

Bármelyik beépíthető a lucaszékébe: *tölgy, bükk, hárs, nyír, kőris, nyár, gyertyán, bodza, alma, körte, cseresznye, meggy, fenyő.*

Lehetne akár *lucfenyő* is, hiszen semmi sem passzolna jobban a lucaszékéhez: *luc* a fenyő.

(Szójáték: luc a széke.)

Azt is tudnunk kell, mit jelent *barkácsolni, ácsolni, készíteni, összerakni.*

Hinnéd, hogy tévhit?

Ismernünk kell a lucaszékéhez tapadt babonákat.

De ha már ismerjük, azt is tudnunk illik, mit jelent a *babona.*

Az ÉSZ azt mondja: *„Bizonyos eszközöknek, cselekményeknek és körülményeknek titokzatos (természetfölötti) hatást tulajdonító, és bizonyos jelenségeket természetfölötti erők megnyilvánulásával magyarázó tévhit."*

Ha úgy vesszük, *pofon*egyszerű *magyarázat,* bárki megérti, aki beszéli a magyar nyelvet.

De csak az, aki beszéli, és aki érti.

Ugyanis ahhoz, hogy megértse, miről is beszél az ÉSZ, hogy mit is mondunk a babonáról, azt is tudnia kell, hogy mik az *eszközök,* mi az, hogy *cselekmény* és *körülmény,* mi a *titok* és milyen a *titokzatos,* mi az, hogy *természet,* és kivált, mi az, hogy *természetfölötti.*

Meg persze azt is tudnia kell, mit jelent az a szó, hogy *fölött.*

Tudnia kell, mit jelent az, hogy *hatás, tulajdon,* és mi az a *tulajdonít.*

Mik azok a *jelenségek,* és milyenek azok a *természetfölötti erők*?

Egyáltalán: mi az, hogy *erő*?

Mi az az *erő*?

Mi az értelme és jelentése a *magyarázás*nak?

Ugyancsak fontos tudnia, mi az a *tévhit.*

De ha már ezt elmagyarázzuk, azt is meg kell magyaráznunk, mi a *hit,* és azt is, hogy a *tévhit* ugyancsak egy összetett szó, melyben a *tév* a *téves felfogást* jelzi, tehát azt, hogy valaki *tévesen hisz valamiben.*

Az istenhívő számára Istenben hinni fölemelő érzés.

Az istentagadó tévhitnek tartja.

Az istenhívő pedig tévhitnek tartja azt, amit az ateista gondol, jelesül, hogy Isten nem létezik.

Isten létezéséről a vallásos sem tud, de hisz benne, azaz abban hisz, hogy Isten létezik.

Az ateista ezen mosolyog, cáfolni igyekszik, logikája érvelésre sarkalja.

A vallásos emiatt megorrol rá, és mérgében már nem elégszik meg annyival, hogy *„Isten létezik, és én ebben hiszek"*, hanem elragadtatja magát, és kijelenti: *„Már a tudomány is elismeri, hogy Isten létezik."* (Nyilván a *hittudományra* gondol, másra nemigen gondolhat.)

Az ateista ugyancsak fölkapja a vizet, és kijelenti, *„Amennyiben Isten a tudomány által igazoltan is létezik, akkor már nem kell hinni benne, tehát én nyertem, mert eddig sem hittem benne."*

Ha van humorérzéke, akkor hozzá teszi: *„Hálát adok az istennek, hogy ateista lettem!"*

Isteni kitérő

Sajnos egyikük sem nyelvészeti szempontok szerint érvel, hanem hitükre, illetve az isten(hit) tagadására hagyatkozva.

Ha a nyelvből indulnak ki, nézetkülönbségük egyszeriben megoldást nyer: *hit* az, amikor *valamiben hiszünk*, a *tévhit* pedig az, *amiben tévesen hiszünk*.

A hittel élő semmi szín alatt sem akarja bebizonyítani, hogy hitének tárgya (alanya) létező, hiszen csak *hiszi*, nem pedig tudja, hogy „van".

Azért sem, mert csak addig *hit* a hit, amíg a hit alanya egy elképzelt valaki, vagy valami, ám attól kezdve, hogy az elképzeltről azt állítja, hogy létező az, már *tévhit*. Igaz, ezt nem könnyű megérteni, természetesen nem nyelvészeti szempontból.

Amennyiben a tudomány, amely nem enged teret a babonáknak, tényekkel, kutatásokkal, és tárgyi bizonyítékok sokaságával vázolja föl, hogy hogyan alakult ki az élet a Földön, egyáltalán, hogy hogyan

született a Föld, és felszínén hogyan jöhetett létre az élet, tehát a tudomány szerint csakis *tévhit* lehet, ha valaki abban hisz, hogy a Földet Isten teremtette.

Hittel élek, és csak akkor leszek vallásos, ha a régészek előkotorják Jézus csontvázának maradványait, és csontjaiban rátalálnak Isten DNS-ére.

A hittel élő úgy *hisz* Istenben, hogy annak létezését bizonytalanságban hagyja, mert hite szempontjából lényegtelen, hogy Isten létezik vagy sem. A vallásos *hisz a létező* Istenben, és minden olyan hittel élőt ateistának tart, aki nem hiszi el neki, hogy Isten létezik.

A hittel élő esetenként fohászkodik a létezőnek gondolt Istenhez. A vallásos nemcsak beszélget Istennel, de látja is őt, hallja is a hangját, és ezzel még mindig nem elégedett, mert azt szeretné, ha Isten lepecsételt írásban is adná, amit neki „mondott", és alá is írná.

Hittel élő az, aki hisz Istenben, és nagybetűvel írja le a nevét: *Isten*. Vallásos az, aki nála is jobban hisz benne, és még azt is el akarja érni, hogy Isten a helyi templom címére kapjon lakcímbejelentőt arcképes igazolvánnyal.

A magyar magyaráz

Akkor hát jöjjön a magyarázat: aki magyaráz, az valamit érthetővé igyekszik tenni – szavakkal.

Tehát: szavakkal akar megértetni más szót, más szavakat.

Magyarázás közben épp az történik, ami jelenleg is folyamatban van: szeretnénk megértetni, mit rejt (a tizenháromféle fán kívül) a *lucaszéke*, de ehhez még egy *egész sor* szót, és jó néhány szó jelentését is ismernünk kell.

Nem tévesztendő össze a *magyarázkodik* szóval, hiszen aki magyarázkodik, az a saját eljárását, magatartását magyarázza, mentegeti.

Az *eszközről* talán *elég* annyit tudni, hogy valamely *művelet* elvégzését lehetővé tevő vagy meg*könnyítő tárgy, szerszám* vagy *gép*.

A *közlekedési eszközök* is tárgyak, de akkora tárgyak, melyekre föl lehet szállni, akár *háztartási eszközök*kel a kezünkben vagy a táskánkban.

Ha úgy vesszük, a *táska* is egy eszköz, mellyel megkönnyítjük a dolgunkat, ha úgy akarunk magunkkal vinni más tárgyakat, hogy azok ne látszanak, és hogy el ne hagyjuk (hacsak nem a táskával együtt hagyjuk el) őket, illetve amennyiben bizonyos tárgyakat nem akarunk a kezünkben cipelni, belerakhatjuk a táskába.

Hogy mi a *cselekmény*?

A jog területén *határozott célú cselekedet*.

Az irodalmi művekben, vagy például filmekben, pedig *az események sora*.

A *körülmény* valamivel összefüggő, vagy együtt járó jelenség, és az már csak *részletkérdés* (de azt sem árt tudni), hogy van *zavaró körülmény* és *enyhítő körülmény* is).

Ha pedig valaki jól, *normális*an, *elegendő pénz*ből él, az *rendezett körülmények* között él.

Mit mondhatunk a *titok*ról?

Ez egy mások elől el*hallgat*ott, *leplez*ett *tény*, dolog.

Titokban tarthatunk például egy *eljárás*t, vagy egy *módszer*t.

De titkolhatjuk azt is, ha van egy *barát*unk, vagy egy *barátnő*nk.

Titok lehet egy bizalmas értesülés.

A *gyónási*, az *orvosi*, vagy az *ügyvédi* titkot leszámítva tudjuk azt is, hogy amit két ember tud, az már többé nem titok.

Titok tehát az, *amit csak egy ember tud.*

Itt jegyzem meg, a titok csak akkor és addig volt valóban titok, amikor és amíg csak egy ember élt a Földön.

Amint megszületett Éva, többé nem volt titok a titok.

A *titokzatos* erre még rátesz egy *lapát*tal.

Ennyit tudunk erről: *valami, ami rejtett oka vagy összefüggései miatt érthetetlen(nek látszik).*

Abszolút természetes

A *természet* magyarázata egyszerű: *az anyagi világ.*

Tehát: az *a természet*, amit (ha minden „úgy" igaz) Isten alkotott, maga *az anyagi világ.*

A *természet*et azért kellett megmagyaráznunk, mert a *természetfölöttit* is szeretnénk érthetővé tenni.

Mit jelent az a szó, hogy *természetes*?

Íme a válasz: *a természet törvényeivel megegyező, azokból következő.* Ezt jelenti. Meg azt, hogy *nem mesterséges.*

Innen már csupán egyetlen lépés, és a *természetfölötti*nél vagyunk.

Amely azt jelenti, hogy *vallásos vagy babonás hit szerint az anyagi világ és a természet törvényei fölött álló.*

Ha viszont a *természetes* azt jelenti, hogy *nem mesterséges*, akkor a *természetfelelős* szó fölöslegessé válik.

Ez eredetileg azt jelenti, hogy *Isten*, mint a *természeti erőket irányító lény* jelenik meg az ember *agy*ában vagy *hit*ében.

De hogyan irányíthatja Isten a természeti erőket, ha a természetes, azaz maga a természet *nem mesterséges*?

Semmi sem vész el

Meddig jutottunk tehát?

Odáig, hogy ami természetesen alakult ki (nem Isten akaratából), az maga az anyagi világ.

A vallásos ember *tudatában* persze továbbra is megmarad a hitében kiépült tézis:

a földet (kvázi a Földet) Isten teremtette.

A teremtést még csak el lehet képzelni, de az anyagot aligha.

Viszont: amennyiben Isten valamilyen (elképzelt, de valamiféle csoda folytán valóságossá vált) anyagból teremtette a Földet (maradjunk mostantól a bolygónknál), akkor *az anyagi világ teremtődött meg a semmiből.*

Azt már tudjuk, hogy az anyag nem vész el, csak átalakul.

Mostantól azt is tudjuk, hogy a *semmi* sem vész el, csak átalakul.

A mai világban *semmi* sem lehetetlen.

De hogy a *semmi*ből anyag jön létre, az mégis csak lehetetlen!

Ha igaz, hogy az anyag nem vész el, csak átalakul (bizonyított, tehát igaz), akkor végképp meg kellene barátkoznunk azzal, hogy a

Föld teremtéséhez (kialakulásához) kellő anyagmennyiség adva volt a semmiben, még akkor is, ha más formában, más alakban vagy alakzatban.

Magyarán: létezhetett ugyan egy *ideiglenes* (akár pár milliárd éves korra visszatekintő) *semmi*, de abban a *semmi*ben ott kellett lennie a Föld anyagkészletének is, éppúgy, mint sok más bolygó (világító test) anyagi alapjának is.

Ezt alakíthatta át Isten a teremtés pillanatában „földdé", megteremtve a Földet.

Ha viszont ez is igaz (nem valószínű, de tételezzük föl, hogy igen), akkor *Isten volt az első materialista.*

Igaz, kényszerűségből, nem önszántából.

Hiszen ha hihetett volna valami (másik) Istenben, ő is istenhívő lett volna inkább.

De akkoriban (egészen a görögökig) rajta kívül nem volt Isten, akkoriban meg az Isten se tehetett az ellen, hogy a görögök több istent képzeljenek higgyenek maguknak.

Páter vagy máter?

Mit jelent az, hogy *materializmus*?

Íme: *az anyagnak a tudattal szembeni elsődlegességét valló filozófiai irányzat.*

Aki a materializmus híve (hittel él ő is, de én inkább mondanám egyfajta bizonyosságnak), az *materialista.*

A *materialista* pedig annyit tesz, hogy *a materializmus alapján álló.*

Sokkal okosabbak nem lettünk, de az ÉSZ néha szűkszavú, mert értelmetlen túlmagyarázni valamit, ami anélkül is érthető.

Na már most: azt hiszem, megállapíthatjuk, hogy *az istenhívők nem materialisták.*

Isten is csak kényszerűségből volt az.

Másképp a semmiből nem teremthetett volna semmit.

Földet (földet) a legkevésbé.

Ők a *tudat*tal is megelégszenek, mondván, hagyjuk a bizonygatást a csodába, higgyünk a csodában.

Tudatom, hogy működik a tudatom

Hogy mit jelent a *tudat*?

Íme: *az agynak az a működése, amellyel a világot visszatükrözi.*

Tudományosan pedig: *az így megszerzett képzetek, fogalmak és élmények összessége.*

Mivel tudjuk, hogy csak az tükröződik vissza, ami van, létezik, nyugodt szívvel kimondhatjuk: a vallásos emberek tudatában élő világ(kép) is anyagként létezik.

A *semmi* (vagy a *senki*) hiába hajol a tó vízének tükre fölé, ott nem látszik semmi. Pontosabban: *a semmi* nem látszik.

Élhet tehát a vallásos emberek tudatában egy *elképzelés* (képzet) arról, hogy Isten teremtette a Földet (a földet és a mennyet), de arról nincs *elképzelésük*, hogy miként.

Ha a hitünkre hagyatkozunk, az Írást tekintjük alapnak.

Ha a tudásunkra hagyatkozunk, azt kell mondanunk, hogy a Föld körülbelül 4,6 milliárd éve keletkezett, és a végtelen időből minimum félmilliárd évnek kellett elmúlnia ahhoz, hogy az „emberi fogyasztásra" már majdnem alkalmas 100 Celsius fok körüli hőmérséklet legyen a felszínén.

Ez a hőmérséklet (akkoriban) már alkalmas volt az élet kialakulásához.

A geológusok által feltárt, több mint 3,5 milliárd évvel ezelőtti kőzetek már megőrizték különféle baktériumok megkövült maradványait.

Ugyanerre az időre datálható az ősi algák megjelenése is, melyekből kialakultak a kerekded, gömbhéjas szerkezetű sziklagombák, a sztromatolitok.

Az ugyanezen idő táján feltárt kőzetek tanúskodnak arról, hogy akkortájt a szénatom 12-es izotópjának feldúsulása is bekövetkezett.

Nos, vajon hány évre volt szükség ahhoz, hogy a magasan fejlettnek nevezhető élet is megjelenjen a Földön? (Esetleg épp a vízben.)

Hány millió éve született a párezer éve teremtett Ádám?

Nagyjából 300 millió év kellett hozzá.

Csak gondoljuk végig: amennyiben elfogadjuk (nem tehetünk mást), hogy a *homo sapiens sapiens* 150 ezer (szerényebb becslések szerint, melyet mi most nem vesszük figyelembe 40 ezer) év óta változatlannak mondható, akkor kis fejszámolással nyugtázhatjuk, hogy ez az ember mértékével mérve óriásinak tűnő idő mindössze kétezred része (!) a földi élet megjelenésétől máig tartó időnek.

A 150 ezer év (25 éves idővel számolva) mintegy 6000 emberöltőt tesz ki, tehát normális körülmények között, és jó életvitellel mintegy 6 ezer generáció adhatta volna tovább a jelképes stafétabotot.

És mindez csak a 150 ezer évre értendő.

A 300 millió év (ugyancsak 25 évet figyelembe véve) 12 millió emberöltőnek felel meg.

Ha pedig csak 20 évenkénti generációkkal számolunk, azt mondhatjuk, hogy a 300 millió éves időszak alatt 15 millió generáció élhette volna le egymáshoz kapcsolódó földi életét.

És mindez csupán az a 300 millió éves időszak, amelyről azt mondhatjuk, hogy a földi élet kialakulásához szükségeltetett.

Földünk ennél is vénebb, ahogy fentebb rögzítettük: 4,6 milliárd éves.

Csak a számok mániákusainak: továbbra is 25 éves intervallummal számolva ez 184 millió emberöltőnek, ennyi generáció életének felel meg.

Egyes vélemények szerint mindössze 100 millió év kellett a földi élet kialakulásához, de ilyenkor mondja az ember, hogy bagatell, 100-200 millió nem számít, amikor a Föld élete 4,6 milliárd évet tesz ki.

Immár csupán egyetlen megjegyzést kell tennünk: koránt sem biztos, hogy ez a 4,6 milliárd év az első, és egyetlen „földi lét" volt a világmindenség életében.

Sőt: apránként bizonyossá válik (vált is már), hogy a Világegyetemnek akár több története is volt, lehetett már.

A mindenségit a világnak!

Mivel akár az is megtörténhet, hogy egyes világegyetemek esetleges történeteiben ki sem alakulnak a galaxisok és a csillagok, rendkívül szerencséseknek mondhatjuk magunkat, és a mi Világegyetemünket, hogy ebben megszülettek.

Ha ez nem játszódik le, ha nem jönnek létre a galaxisok és a csillagok a mi kis Világmindenségünkben, szóba sem jöhetett volna az élet kialakulása, tehát egyszerűen semmivé foszlott volna létezésünk reménye.

Kimondani is nehéz, a Föld, tehát a mi világunk ismeretében, ittlétünk évezredei után és közben, hogy mi lett volna, ha nem jön össze minden, ami a Naprendszer, azon belül a Föld névre keresztelt bolygó, azon pedig az élet létrejöttéhez szükséges volt.

Vajon képes lenne-e bárki is elképzelni egy számunkra teljesen ismeretlen, soha meg nem ismert, soha meg nem ismerhető kozmoszt, azt a világmindenséget, melyben az életünket adó bolygó ugyan létrejön, de az élet feltételeinek akár csak egyetlen összetevőjének, elemének a hiánya következtében nem jön létre ezen a bolygón, a Földön az élet.

Pedig akár ez is megeshetett volna.

Most, amikor az emberiség, épp a fennmaradása érdekében kirabolja a fennmaradását biztosító bolygót, talán eszébe sem jut a főrablóknak, hogy épp a hihetetlen szerencsénknek köszönhető „űrrepülőgépünket" szedi ízekre, használja föl minden egyes darabját, hogy végül (másképp aligha történhet) porrá omolva, az élet feltételeit élettelenre rombolva maradjon meg olyan „fekete űrszemétnek", mely (hathatós közreműködésünkkel) arra sem volt képes, hogy az élet megőrzésével zuhanjon bele a nálánál is feketébb lyukba.

Ha csak egy-két életet adó bolygó akadna a közelünkben, silány és értelmetlen mentegetőzéssel mondhatnánk akár azt is, hogy semmi vész, ha elvesztünk, „van másik!", mehetünk egyel odébb. Mivel azonban nincs, legalábbis belátható, és legfőképp elérhető távolságban nem lelhető egyetlen olyan bolygó sem, melyen az élet legfontosabb elemei

és feltételei megtalálhatók, még nagyobb jelentőséget tulajdoníthatnánk a mi Földünknek. Csak egyetlenegyszer lelhető igazgyöngynek kellene tekintenünk, és éppúgy kellene vigyáznunk rá, mint a hasonlóképpen egyszeri, megismételhetetlen életünkre.

Isten sliccgombja

Hogy van-e életet adó bolygó a világmindenségben, nem tudjuk, de föltételezhetjük, hogy ebben a végtelen, fölbecsülhetetlen nagyságú űrben akadhatott még néhány, a miénkhez hasonlóan szerencsés bolygó. Ahhoz, hogy legalább becsült adatunk legyen, talán abból kellene elindulnunk, hogy a mi Naprendszerünk nagyságát véve alapul körülnézünk a körülöttünk lévő világban.

Ha lenne türelmünk ahhoz, hogy összeszámoljuk, hány fényes csillag ragyog az égen, és fogalmat alkothatnánk arról, hogy a miénkhez hasonló bolygóból hány keringhet a körzetükben, már kaphatnánk némi útmutatást. Ahhoz azonban, hogy legalább elfogadhatónak tűnjön az így kapott, még így is csupán becsült számunk, további adatokat kellene összekaparnunk, elkészítve egy viszonylag pontos űrleltárt.

Ez sem lenne több, mint egyfajta valószínűségszámítás, egy elképzelhetőnek mondható átlagolás, és annál többre nem lenne elegendő, hogy kimondjuk: ennyi és ennyi bolygónak, illetve bolygórendszernek lehetett esélye arra, hogy a mi Földünkhöz hasonló szerencsében részesüljön, azaz kialakulhasson valamely bolygó felszínén az élet.

Akárhogy is van, akárhány bolygón van is élet, magunkat semmiképp sem gondolhatjuk a „világ közepének", sőt, azt kell mondanunk, a végtelenség egyik jelentéktelen pontján éljük le az életünket, és a világmindenség méreteit alapul véve azt is kijelenthetjük, hogy Földünk (más, esetlegesen létező civilizáció részéről) fölfedezhetetlenül aprócska szemcse a kozmosz porában.

Azt is rögzítenünk kell, hogy amennyiben elfogadjuk, hogy ez így van, és kételkedésre aligha lehet okunk, nem csinálhatunk idiótákat a csillagászokból, és a világűr más kutató tudósaiból, azt is el

kell fogadnunk, hogy ha létezne Isten, kisebb gondja is nagyobb lett volna annál, hogy ezzel a kis porszemmel pepecseljen.

Ha már olyan hatalmas Isten, és ha annyira azt akarta, hogy őt dicsőítse a Földre teremtett ember, akkor egy normális méretű bolygót teremt, és nem szégyenkezett volna egy ilyen kis semmi gömböcskével.

Ha Isten egy elképzelhetetlenül hatalmas méretű valaki vagy valami, és őt olyan szabónak képzeljük el, aki a világ legjobb öltönyét szabja ki és varrja meg, aligha képzelhetjük el, hogy mindössze a sliccgomb fölvarrásával vacakolna.

Van-e Istennek gravitációs vonzása

A tudomány mára addig araszolt, hogy van egy biztos adatunk, és ennek az adatnak egyetlen bizonytalansága épp az, hogy a tudomány nem fejezi be, és legfőképp nem hagyja abba az araszolást akkor sem, amikor egy szerző befejez egy adatokat közzétevő mondatot, vagy egy efféle könyvet.

E percben tehát (és maradjunk inkább egy konkrét számhoz igazított föltételezett adatban) azt rögzíthetjük, hogy 2005 táján 160-170, most pedig, öt esztendő múltán mintegy 180-200 olyan Naprendszeren kívüli bolygó létezéséről van tudomásunk, melyek mintegy másfélszáz csillag körül keringnek.

Tételezzük föl, hogy az isteni teremtés hívei ebben is kételkednek, legfőképp, mert jelenlegi tudásuk szerint Isten csak ezt az egyetlen ilyen bolygót teremtette meg, és az mégsem lehet, hogy egyik évszázadról a másikra, mi több, egyik évezredről a másikra kiderül, hogy Földünkhöz hasonlóból is akad már (és ezek csak a tudottak) legalább kétszáz.

Kételkedésük hiábavalóságára csak úgy tudunk rávilágítani, ha elmagyarázzuk nekik, hogy ebben a 200 földszerű bolygóban nemcsak hisznek a tudósok, de bizonyosságuk is van róluk.

Persze, „bizonyosság" legyintenek, nekik aztán ne beszéljen senki, Isten egyedül a Földet teremtette, és ha netán rábukkannának még kétszázra, az csak abból adódhat, hogy a Föld teremtése óta Is-

ten rákapott a teremtésre, és mivel ideje is volt bőven, az évezredek óta „békében" élő emberre figyelni sem kellett, így fogta magát, és abból a semmiből, ami a Föld teremtése után még a spájzban maradt, teremtett még 200 bolygót. Ez annyiban sántit, hogy tudjuk, Isten nem teremthetett, miközben ránk figyelt a teremtés óta.

Ez is egy érdekes álláspont, bár a tudományhoz semmi köze, de akkor is jól hangzik. A helyzet azonban az, hogy a tudósok (Isten mentsen arra gondolni, hogy Isten keze is benne volt!) kitaláltak (bár meglehet, inkább teremtettek) egy félelmetes képességű műszert, mely a spektroszkóp nevet kapta.

Igaz ugyan, arra még ez a műszer sem képes, hogy az elképzelhetetlenül hatalmas világmindenségben meglelje a magasságos Istent, pedig tudományban járatlan ember számára fölfoghatatlan dologra képes. Nevezetesen arra, hogy egy adott csillag színképéből kimutassa a Doppler-féle eltolódást. Alapja, hogy a Földünkhöz hasonlatos bolygók gravitációs mozgása érzékelhetően belezavar a csillagok térbeli helyzetébe.

Ha jól végiggondoljuk, Istent csak azért nem érzékeli, mert Istennek nincs olyan gravitációs ereje, amely megzavarhatná az égen ragyogó csillagok térbeli helyzetét.

Arra, hogy mért nincs Istennek gravitációs ereje, pofonegyszerű a válasz: ha lett volna, soha az életben (az életében) nem engedhette volna el a kész Földet, mert ő vonzotta volna a Földet, a Föld pedig őt, márpedig, ha Isten rátapadt volna a Földre, Istennel az oldalunkon elég hülyén festettünk volna a világűrben keringő, kék bolygónkban gyönyörködő úrhajósok számára. Arról nem is beszélve, hogy ha Istennek a teremtéstől kezdve együtt kellett volna forogni a Földdel, biztos, hogy bedilizett volna.

Azt azért a korrekt és tisztességes tájékoztatás jegyében rögzítsük, hogy a spektroszkópok ma még csak igen szerény képességű, majdhogynem távolkeleti bóvlinak tűnő vackok, mert a kisebb csillagok térbeli helyzetébe belezavaró bolygók gravitációs vonzását képtelenek kimutatni. Egyelőre csupán a Jupiterhez hasonló óriások keltenek akkora gravitációs zavart, hogy azt a spektroszkópok műszerei érzékelnek.

A Föld hasa és a kobakja

Gondoljunk arra, ami kézenfekvő, ami rendkívül egyszerűen mutatja meg, milyen szerencsések is vagyunk ezzel az általunk Föld névre keresztelt bolygóval.

Arra gondoltam, kis időre képzeljük magunkat Afrikába, ott pedig pontosan az Egyenlítő vonalára. Dél van, perzsel a nap, kibírhatatlan a hőség, negyven fok árnyékban. Mindez nem nyáridőben. Tudjuk, egyszer-egyszer Európában is megtörténhet, igaz, nem minden áldott napon, hogy harminc fok fölé megy a hőmérséklet. Alighanem előbb-utóbb így fakadunk ki: *„Nem, ez nem embernek való hőség!"* Ami, egy európai ember szájából igaz is, ám tegyük gyorsan hozzá: ott, az Egyenlítő vonalában is élnek emberek, akik megpróbálják elviselni az elviselhetetlen meleget.

Most pedig a forró térségből ugorjunk egy nagyot, és álljunk meg egy kis időre, mondjuk, a Föld Északi-sarkán. A napszak ugyanaz, kibírhatatlan a hideg, negyven fok, mínuszban. Ilyen hideg igen ritkán köszöntött be Európában, a 20-25 fok körüli mínusz is elviselhetetlennek mondható, nem embernek való hőmérséklet. Én, európaiként ezt megvallhatom, akkor is, ha tudom, hogy a 20-30 fok mínuszban is élnek emberek, igaz az Északi-sark mínuszaira az eszkimók sem vágynak.

Kimondhatjuk: gömb alakú bolygónk „hasa" a forróság, „kobakja" pedig a hideg miatt „alkalmatlan" az embernek való életre.

Eközben Földünk egészéről elmondhatjuk: *„Szerencsénk van, hogy ezen a kék bolygón kialakulhatott az élet."*

Zóna adagot kérünk

Ahhoz, hogy az élet kialakulhasson, elengedhetetlenül szükség volt a vízre, ráadásul nem jég formájában, hanem folyékony halmazállapotban.

Kimondhatatlanul nagy szerencsénk, hogy a mi Napunkhoz hasonló csillagok körül adott egy zóna, mely a Goldilocks nevet kapta.

Az imént elidőztünk az Egyenlítőn és az Északi-sarkon. Ha ezt a

két pontot vesszük olyan „zónának", ahol az élethez szükséges dolgok nincsenek meg, akkor a köztük lévő sávot mondhatnánk a mi földi Goldilocks-zónánknak. Ez az a zóna, ahol évszakok váltogatják egymást, kapunk hideget is, meleget is, de mégis élhető területnek mondhatjuk.

A mi életet adó Napunk körül találhatunk rá erre a Goldilocks-zónára, melyről pontosan tudjuk, hogy sem túl hidegnek, sem túl melegnek nem mondhatjuk, hőmérséklete épp alkalmas az élet kialakulására, legfőképp pedig arra, hogy bolygói folyékony halmazállapotú vizet hordjanak a hátukon.

Meg kell értenünk: ha bolygónk nem esett volna bele ebbe a zónába, az élethez adott víz vagy fölforrt volna, vagy jéggé dermedt volna. És akkor oda lett volna Isten teremtési projektje.

Kék Duna keringő az égben

Miután okkal-joggal föltételezhetjük, hogy a teremtés buzgó hívei a fenti sorok olvasása után már azt is megfogalmazták maguknak, hogy a Goldilocks-zónát is Isten teremtette, próbáljunk meg egyéb apróságokra is kitérni, már csak azért is, mert ilyen könnyen nem adhatjuk Isten kezére az élet jeleit immár magán hordozó bolygónkat.

Talán furcsa, de most azt kérem, piciny időre képzeljük el, hogy Isten teremtette a Földet. Rendben, megteremtődött. Adott a Föld, melyet Isten teremtett. Eddig semmi gond, simán ment, Isten ügyes is volt, okos is, kreatív is, sikerült, és látta is, hogy ez így jó.

Most azonban csapjunk le rá, és hetykén vessük oda neki: *„Oké, Isten, ez eddig rendben. És most kérünk, állítsd a Földet egy nagyjából kör alakú pályára! Ha ellipszisre sikeredik, akkor a lehető legjobbat teszed, amit az élet kialakulásához tenned kell."*

Isten megvakarja a fejét, és visszakérdez: *„Jó, legyen. De mi az az ellipszis?"* Nem tudhatja, hiába bizonygatják a teremtésben hívők, hogy Isten ezt is tudja, mert az írásban az ellipszis alakú pályáról soha egyetlen szó sem esett.

Isten Földet teremtett, rá embert, állatokat, vizet, meg hát, ahogy elégszer elismételtük, világosságot, de az ellipszis alakú pályáról, amely elengedhetetlenül szükséges a földi élethez, szó sem volt.

Pedig a Föld ellipszis alakú pályán kering, január táján érkezve a Nap közelébe, július idején pedig eltávolodva tőle. Ezt végképp nehéz elképzelni, de akkor is így van.

Ezer szerencsénk, hogy a körhöz legközelebb álló, ellipszis alakú keringési pályánk egyetlen percre sem kerül kívül a Goldilocks-zónán. Amíg Földünk létezik, (épp ezért akár így is mondhatjuk): amíg létezünk, ez már így is marad. Nincs erő, mely bolygónkat eltérítené e szerencsés pályáról.

Hány Hold a Föld?

Hát mindehhez még azt is hozzátesszük, hogy a pályánk környékén űrutazó aszteroidákat magába szívja a Jupiter gravitációs ereje. Ha ezt is Isten tervezte meg, kutya legyek, ha nem leszek vallásossá.

Tudom, az aszteroidákról, és a Jupiter gravitációs erejéről sem ejt szót az Írás, de mit lehet tudni, volt-e köze Istennek ehhez is.

A Hold teremtését sem írták meg az Írás titkainak tudói, ami végzetes hiba, hiszen akkor kitérhettek volna arra is, hogy Isten pontosan tudta, hogy a Föld magányos Holdja képes csak arra, hogy stabillá tegye bolygónk forgástengelyét.

Ne kerteljünk, mondjuk ki nyersen: Istennek fogalma sem volt a Föld forgástengelyéről. Ha lett volna, akkor önvédelemből és előrelátóan csak bevették volna a teremtés históriájába, a későbbi támadások elkerülése végett.

Jegyezzük meg: Napunk születhetett volna akár kettős csillagnak is, s akkor létre se jöhetünk. Igaz ugyan, hogy a kettős csillagok körül is keringhetnek bolygók, de egy megduplázott Nap nem engedte volna meg a Földnek, hogy ellipszis pályán keringjen. Attól kezdve pedig mindegy, hogy milyen pályára kényszerítette volna a kékreményű bolygót, itt az élet semmiféle alapfeltétele nem alakulhatott volna ki.

Ha a teremtés hívei úgy gondolnák, hogy ezt is Isten intézte el nekünk, csak annyit árulunk el nekik (bár, valószínűleg ebben is

kételkedni fognak), hogy a kozmosz dugig van olyan bolygókkal, melyeknek a Napjuk Goldilocks-zónájából fikarcnyi sem jutott.

Igaz, ettől Isten még kiügyeskedhette (nekünk, a kedvünkért), hogy mi beleessünk a Goldilocks-zónába, de jegyezzük meg: ha valóban volt teremtés, jelesül a Föld teremtése „valóságos", akkor Istennek azt is tudnia kellett, hogy a Föld nemcsak úgy marad meg, nemcsak annak köszönhetően alakulnak ki az élet alapfeltételei, hogy a Föld beleesik a Goldilocks-zónába, hanem annak köszönhetően is, hogy beleillik az egész világmindenségbe. Helyére kerül és talál ebben a végtelen és kiismerhetetlennek tudott kozmoszban.

Erre a helyre. Mondjuk ki: ez a mi helyünk a világmindenségben.

Még valamit tudnunk kell: amennyiben százmilliárdnyi nagyságrendű galaxis található ebben az ismeretlenül is csodálatos univerzumban, akkor tisztában kell lennünk azzal is, hogy ennek a sokszorosára tehető a kozmoszban létező bolygók száma.

Ha pedig ilyen hatalmas számú galaxisból épül föl a mindenség, akkor jól okoskodunk, ha azt mondjuk, legalább 1-2 milliárd olyan bolygó keringhet egy-egy életadó Nap Goldiloks-zónájában, amelyen vagy észlelhetők lehetnének az élet kellékei, esetleg már ki is alakult, vagy akár már tönkre is ment az élet, talán épp a legfejlettebbé lett élőlények áldásos tevékenységének köszönhetően.

Merjük kimondani: szerencsés csillag(zat) alatt születtünk.

Porból lett pór

Megszenvedjük a létezést, legfőképp az élet végén ránk köszönő elmúlást, és mégis így nyugtázzuk az ittlétünket: nagy szerencse, hogy itt lehetünk, hogy itt lehettünk ezen a bolygón.

Hogy rácsodálkozhattunk erre a varázslatos világra.

Hogy nekünk legalább lehetett valami elképzelésünk a fölfoghatatlanul hatalmas és roppant világmindenségről, valamint a Földről és a földi élet születéséről.

Ugyanakkor (most már megvallhatjuk), Mózes eléggé szerény elképzelésekkel bírt.

Egyetlen mondattal elintézte a dolgot:

„Kezdetben Isten teremtette a mennyet és a földet."

És ezzel le is tudta az általunk ma már tudott 4,6 milliárd évet.

Egyszerűen nem volt (egyéb) elképzelése róla.

Maradt tehát a képzetek, a fogalmak, és a megtörténtnek hitt élmények összessége, azaz a *hit*.

E hit persze nem azonos a *valamiben erősen hinni* hitével.

Más a *tanított hit*, és más az *érzett* és *megélt hit*.

Más elhinni valamit (mások által leírt butaságot vagy hihetetlen dolgot), és megint más hinni valamiben, magunkban, a magunk (Istenünk által megerősített) erejében.

Miből teremtette Isten az embert?

Porból. A föld porából.

Hogy mi a *por*?

Anyag. A talajról vagy más szilárd testről levált finom szemcsék tömege.

Mivel a talaj anyag (a földkéreg felszíni része), kimondhatjuk, hogy a materialista ember éppúgy anyagból teremtődött, mint a tudattal élő, képzeteire és megtörténtnek hitt élményeire támaszkodó ember.

A megváltoztathatatlan idő

Ismerjük a megírt történetet: a Föld a megteremtésekor még kietlen volt és puszta.

Aki látta már a Hortobágyot, tudja, hogy ott mindig port kavar a szél, tehát megerősíthetjük, a kietlen puszta alkalmas az ember teremtésére. Ennek ellenére eleddig egyetlen ilyen esetről sem tudunk.

Ahhoz, hogy átlépjünk a *tudatküszöb*ön (a tudatos és a tudattalan, illetve a tudat alatti lelki jelenségek közötti határon), szükséges némi *tudatformálás*.

Az már eljutott a tudatunkig, hogy sem a materialista, sem a vallásos ember tudatát igen nehéz formálni.

Az egyik makacsul kitart a *semmiből teremtés* változatánál, a másik meg ragaszkodik ahhoz, hogy csakis az anyagból formálódhatott a kozmoszban keringő Föld.

Ezek lelki folyamatok, melyeket elfogadhatunk.

A megváltoztathatatlanra kár időt pazarolni.

Várjuk ki, hogy egyszer (vagy egyiknél, vagy másiknál, talán mindkettőnél) bekövetkezzék a *tudathasadás* (a lelki folyamatok összességének elmebetegség okozta felbomlása), és akkor majd minden kisimul.

Leszállunk Luca székéről

Vissza a fő vonalunkhoz!

Hol is tartottunk?

Akkor ültünk le megpihenni a *lucaszéké*re, amikor erről beszéltünk: ahhoz, hogy létezzen, kialakuljon, legyen egy nyelv, szükség van néven nevezhető dolgokra és tárgyakra is.

És lám, bár valamennyi új szó jelentésére nem tértünk ki, mégis több oldalon keresztül emlegettünk föl olyan szavakat, melyek a *lucaszéke* szó elemzése kapcsán kerültek a látókörünkbe.

Mondjuk ki: Isten a teremtést megelőzően nem teremtett sem dolgokat, sem tárgyakat.

Kezdetben (pontosabban a kezdet előtt) nem volt sem *anyacsavar*, sem *kalamáris*, sem *babakocsi*, sem *íróasztal*, sem *nyereg*, de még *franciakulcs* sem.

Itt és most jelentsük ki: Isten, a világ teremtése előtt (Ádámhoz és Évához hasonlatosan) anyanyelv nélkül tengette életét.

Ha lehet életnek nevezni azt a létezést, mely (akárhogy csűrjük-csavarjuk is a dolgot), mégiscsak az agyunk, az emberi agy, az emberi fantázia szülte valami. Vagy semmi. Mert a *semmi* benne van a teremtéstörténetben.

Ki volt előbb: a tyúk, vagy Isten?

Kikerülhetetlen egy újabb kitérő: amennyiben Isten az ember agyában született meg (és ennek azért mégis csak adjunk némi esélyt), akkor Isten és ember passzintásánál a *tyúk* és a *tojás* esetéről beszélünk.

Mert (egyik változat):

Mi volt előbb?

A tyúk.

De akkor miből kelt ki?

A tojásból.

Akkor viszont honnan a tojás?

Ki (mi) tojta?

Természetesen a tyúk.

Természetesen?

Vagy a másik eset: mi volt előbb?

A tojás.

Na jó, de ki (mi) tojta?

A tyúk.

No persze! Mikor a tojás volt előbb!

Tételezzük föl, hogy a hívők a tyúk elsőségére szavaznának, hiszen Isten nem ülhetett kotlósként a megteremtett tojásokon, hogy abból kikeljen a csibe, és tyúkká nőjön.

Isten képességeit messze meghaladja a tojások kiköltése, ugyanakkor tudása legjavát nyújtja, amikor tyúkot teremt, és a tyúk (azzal a szürkeállományban szegény, IQ értékektől mentes tyúk eszével) hamar rájön, hogy tojást kell tojnia, mert másképp nem lesznek csibék és újabb tyúkok, a bundás kenyérről, a tükörtojásról és a rántottáról nem is beszélve.

Most pedig döntsünk arról, ki volt előbb: az ember vagy az Isten?

Természetesen Isten.

De akkor kinek az agyában született meg?

Az ember agyában.

De akkor honnan az ember az ő Istent szülő agyával? Ki teremtette?

Természetesen (az ember fantáziájában született) Isten.

Természetesen?

Természetesen.

És íme, itt a másik változat: ki volt előbb?

Az ember.

De akkor ki teremtette?

Isten.

Hogyne! Mikor az ember volt előbb!
Ezen agyalhatunk még egy ideig.

A múlt istenei kimúltak

Nehezen oldjuk meg, de ha nagyon gondolkodunk (elmélyülten, logikusan, józan paraszti ésszel, stb.), mégiscsak eljutunk egy (nem mindenki számára) elfogadható megoldásig.

Jegyezzük meg, hogy a korok múlásával és változásával születtek és váltak köddé más istenek is.

Olyanok, akikben (amelyekben?) éppúgy hittek, akiket (melyeket) éppúgy „valóságos, létező" Istennek gondoltak.

És lám, azóta (ők/azok is) semmivé lettek.

Az istenek addig élnek, amíg hisznek bennük.

Ha nincs, aki higgyen bennük, az istenek egyszerűen fölszívódnak, eltűnnek, semmivé lesznek, megszűnnek.

Az egyetlen Isten létezésében hívők éppúgy teremtettek (később pedig fogadtak el) maguk számára egy Istent, mint a több istenben hívők többféle istent.

Egyetem, begyedem, ez a világegyetem

Tételezzük föl (nem esik nehezünkre), hogy a világ tényleg úgy jött létre, ahogy a tudósok állítják (már utaltunk néhány részletére), azaz nem a *semmi*ből, nem Isten által, hanem egy ősrobbanás következtében, az ősrobbanást követően.

Korunk egyik legjelentősebb tudósa, *Stephen Hawking* kérdésekkel közelít a válaszhoz *A Világegyetem dióhéjban* című művében:

„Vajon a Világegyetem valóban végtelen, vagy egyszerűen csak roppant nagy? Vajon örökké létezik, vagy csupán nagyon hosszú ideig? Miként képes a véges elménk átfogni a végtelen Világegyetemet?"

Mi is ezekre a kérdésekre keressük a választ, amikor a világ (-egyetem) teremtését bogozgatjuk.

A *„roppant nagy"* hihetetlenül súlyos és szikáran kemény jelző.

Akár úgy is mondhatnánk: *fölfoghatatlanul hatalmas.*

És Hawking mégis azt mondja: *„...a magam részéről úgy gondolom, legalább meg kell próbálnunk megérteni az univerzumot."*

Közbevetőleg, nem mellesleg: *boldogok a lelki szegények.*

Talán jobban is járnak, akik a világ teremtésének Írás-béli változatát fogadják el életük (hitük) alapjaként.

Így nem kell megküzdeniük a *„roppant nagy"* Világegyetem, és működésének megértésével.

Isten teremtette, és egyszer majd eljön a világvége, az utolsó ítélet, és ezzel minden rendben is van.

A csillagászatban és a földtörténetben jártas ember (ugyancsak Isten teremtménye) viszont nem azért *tudós*, nem azért vált tudóssá, hogy elfogadjon egy ilyen leegyszerűsített választ. Megalkotja (megteremti?) a legkorszerűbb berendezéseket, hogy kikukkanthasson a végtelennek mondható világűrbe.

Azt mondja Hawking: *„A világűrrel kapcsolatban a legnyilvánvalóbb tapasztalat, hogy egyre csak folytatódik és folytatódik."*

Ez ugyebár nagyjából annyit tesz, hogy bármilyen messzire látunk, azt tapasztalhatjuk, hogy van annál messzebb is.

És még messzebb.

És még...

És...

Hawking a King

A *Hubble* által alkotott űrtávcső alkalmas arra, hogy felkutassuk a végtelen tér mélységeit.

„Ott különböző alakú és méretű galaxisok milliárdjait és milliárdjait láthatjuk. Minden egyes galaxis megszámlálhatatlanul sok milliárd csillagot tartalmaz, melyek közül sok körül bolygók keringenek. Mi egy olyan bolygón élünk, amelyik a Tejútrendszernek nevezett spirálgalaxis egyik külső spirálkarjában kering egy csillag körül." – mondja Hawking.

És mit mond Mózes (illetve az ő könyvében Isten)?

Íme: *„Megalkotta tehát Isten a boltozatot..."*

Később pedig: *„Azután elnevezte Isten a boltozatot égnek."*

Még később pedig ezt: *„Legyenek világító testek az égbolton, hogy elválasszák a nappalt az éjszakától… /…/ Legyenek ezek világító testek az égbolton, hogy világítsanak a földre. /…/ Megalkotta* (tehát: alkotta, s nem teremtette) *Isten a két nagy világító testet: a nagyobbik világító testet, hogy uralkodjék nappal, és a kisebbik világító testet, hogy uralkodjék éjszaka; meg a csillagokat."*

Mit is mondjunk mi?

Egyrészt talán azt, hogy ilyenkor érezhetjük (okkal és joggal) úgy, hogy eljárt az idő a hajdani tanítások fölött.

Másrészt, hogy becsüljük meg Mózes szavait, hiszen ő sem tett mást, mint megpróbálta megérteni az érthetetlent, és az akkori tudást birtokolva addig (eddig) sikerült eljutnia.

Harmadrészt, hogy mégis csak fontosabb a mély hit, mint az idejétmúlt tanítás.

Végül pedig (némi iróniával), hogy bizony nagyot kellett (volna) teljesítenie Istennek ahhoz, hogy milliárd számra teremtse meg a csillagokat, és a milliárdnyi csillagot magába ölelő milliárdnyi galaxist.

Tágulj innen, univerzum!

Megfontolás tárgyává kell tennünk, higgyünk-e a Világegyetem teremtésében.

Abban, hogy nem volt *semmi* (vagyis csak *a semmi* volt), és egyszer csak lett *valami*.

Így ír Hawking: *„…úgy gondolták, hogy a világegyetem lényegében időben is változatlan. Lehetségesnek tűnt ugyan, hogy már végtelen idő óta létezik, ám ez a feltevés képtelen következményekhez vezetett."*

Felfoghatatlan erők működtetik az Univerzumot.

Ezeket az erőket át lehet ruházni Istenre, de talán nyugodt szívvel mondhatjuk ki: bármily hatalmasnak is gondoljuk Istent, ezek az erők őt is maguk alá gyűrik.

A világ teremtésének „idején" (bármily megértők vagyunk, a Bibliában rögzített teremtés idejéről fogalmunk sincs, nem is lehet) aligha jutott volna eszébe bárkinek is, hogy „teremtéstől" számolva

néhány ezer év múlva, a 20. századnak mondott időszakban szó eshet a Világegyetem tágulásáról.

Mit is jelentett ez?

Azt, hogy ha igaz, hogy a galaxisok egyre távolabb kerülnek egymástól, akkor az ismeretlen és emberi léptékkel mérhetetlen múltban a mostanihoz képest sokkal közelebb voltak egymáshoz.

Ha arra gondolunk, hogy a Világegyetem 10-15 milliárd évvel ezelőtti állapota volt a *kezdet kezdete*, akkor azt is nyugtázhatjuk, hogy még inkább közel állhattak egymáshoz.

Mondjuk ki: szinte egymásba értek.

Amennyiben így volt, akkor nem kételkedhetünk Hawking szavaiban: *„…Einstein relativitáselméletének következménye, hogy az egész világegyetemnek és magának az időnek is egy hatalmas robbanással kellett kezdődnie. Ezzel megtaláltuk annak a magyarázatát is, miért sötét az éjszakai égbolt: egyetlen csillag sem világíthat tíz-tizenöt milliárd évnél, vagyis az Ősrobbanásnál régebben."*

Végbemenésig tartó lefolyás

Nézzük, mit is olvashatunk az Írásban: *„Legyenek ezek a világító testek az égbolton, hogy világítsanak a földre."*

Nem kell ateistának lenni ahhoz, hogy az előző változatot mondjuk *hihetőbb*nek, még ha az istenhívők hihetőbbnek gondolják is a *hihetetlen*t.

Tudjuk már, mi a *hit*: *olyasmiről való* meggyőződés, *amit nem tudunk igazolni, mégis bizonyosnak gondolunk.*

Igaz, még nem köszönünk el véglegesen Hawkingtól, csupán arra az időre, amíg (e kis kitérő után) folytatjuk gondolatai idézése előtt megkezdett utunkat.

Forduljunk újra a nyelv felé, kapaszkodjunk a szavak értelmébe és igazságába, hogy kételyekkel teli gondolatainkat megint a logikával rakjuk rendbe.

Nézzük csak, az ÉSZ értelmezése szerint mi a *meggyőződés*: *az a folyamat vagy tény, hogy valaki meggyőződik valamiről, illetve ennek eredménye.*

És akkor vajon mit jelent az, hogy *meggyőződik*?

Ezt jelenti: *bizonyosságot szerez valamiről.*

Ajaj, mintha egy kicsit sántítana a *hit* meghatározása.

Még valami, hogy végképp zavarba hozzuk az ÉSZ-t összeállító nagyon is okos és tudós embereket: mi a *folyamat*?

Íme: *változások, történések egységes, összefüggő sora. Valaminek a lefolyása, végbemenése.*

Ezzel még nincs különösebb bajunk, de nézzük, hogy mit jelent a *tény*.

Az ÉSZ-ben nincs rá más szó, így tehát mi magunk mondjuk ki: *a tény az tény*.

Mondjuk így: *bizonyított vagy megtörtént valami. Nem kitalálció, nem a fantázia szülötte.* (Lásd még: a tények makacs dolgok.)

De, hogy tényszerűek lehessünk, föllapoztam a Magyar Értelmező Kéziszótárt is, melyben a „tény" szócikk mellett ez a megállapítás szerepel: *„A valóság egy mozzanata, az, ami van, megtörtént, amit megtettek."*

Túl rosszul mi sem definiáltuk.

És vajon mit jelent az, hogy *tényleges*?

„A valóságban meglevő, történő, valóságos."

És mi a *tényleírás*?

„Megtörtént esemény leírása vizsgálat céljára."

Végül pedig nézzük, mi a *tényfeltárás*: *megtörtént esemény okainak, előzményeinek, fontos részleteinek kiderítése, közzététele.*

Mondhatjuk, *amit most itt végzünk*, ugyancsak *tényfeltárás*.

Kimondhatjuk (talán), hogy *a hit nem meggyőződés*.

Semmiképpen nem válhat azzá.

Hisszük, hogy tudjuk

Amiben (vallási értelemben) *hiszünk*, annak igazáról cseppet sem vagyunk meggyőződve.

Épp ezért *hisszük*.

Amennyiben *tudnánk*, tehát meg volnánk győződve az igazáról, az igazunkról, bizonyosság lenne mindaz, amiben eladdig csupán

hittünk, akkor nem azt mondanánk, hogy *hisszük*, hanem azt, hogy: *tudjuk*.

Az pedig, hogy *tudjuk*, összekapcsolódik a makacs tényekkel.

A vallásossággal tehát nincs semmi baj, bárki élhet abban a *hit*ben, hogy *van Isten*, és abban is, hogy Isten teremtette a világot, minden élőlényével, tehát az emberrel együtt, de (ha a szavak jelentéséhez ragaszkodunk, márpedig nem tehetünk mást, ragaszkodnunk kell), ezt (*a hitet*) nem foghatjuk föl *bizonyosság*ként, tényként, nem tekinthetjük *bizonyosság*nak.

Legfőképp, mert nem győződtünk meg róla.

A tudós, aki épp azért tudós, mert mégiscsak tud valamit (legalábbis tényfeltárásban előrébb jár a vallásos embernél), sosem lép tovább a bizonyosságnál.

Kutat, keres, talál, és a tényekre alapozva kijelent valamit.

Természetesen kétkedését fönntartja, épp, mert a következő évek, évszázadok során a tudottaknál is újabb tények kerülhetnek a birtokába, és akkor nem kényszerül az előzőek törlésére, legföljebb módosítására. Hogy tovább tisztuljon az általa felvázolt kép.

A hiteltelen hihetetlen

Tudunk istenhívő tudósról. Szerencsére.

Ő is hihet egy elképzelt (az emberi agyban megszületett) Istenben.

Ám a Föld és az ember teremtését illetően akkor is kénytelen a tényekre hagyatkozni.

És ettől még a hite sem csorbul.

A hitben sem megy el a hiteltelen hihetetlenig.

Hit nélkül aligha kutathatna a tényeket mérlegelve.

A hit erőt ad számára is.

Az életéhez és a munkája végzéséhez.

A hittel élőknek nem azt kell bizonyítani, hogy Isten létezett, létezik vagy sem. Csupán azt (és azt is csak önmaguknak), hogy érdemes *hinni valami*ben, akkor is, ha nem létezik.

Mert akár benne is élhet a nem létező.

Hihet abban, hogy benne (is) él a nem létező.

Nem a hit fölösleges, hanem a hittudomány.
Pontosabban a hit tanítása.
A hit egy-egy ember képessége. „Tudománya."
Bárki képes lehet hinni, és bárki tudhatja, hogy erőt ad számára a hit.
De ehhez mi szükség van hittudományi egyetemekre?
A hit nem egyetemi tantárgy.
A hitet az élet iskolájában tanuljuk meg.
Nem, nem tanítják: megtanuljuk magunktól.
Éppúgy, ahogy az ezer évekkel előttünk élt elődeink tanulták.

Az nem létezik!

Ismét csak nyelvi megközelítés: beszéljünk a *hittudomány* és a *vallástudomány* különbözőségéről.

Az ÉSZ ezt írja a *hittudomány* szócikk mellé: *„valamely vallás tanainak és reá vonatkozó ismereteknek rendszerezett összessége. Teológia."*

Az ÉSZ (természetesen) nem említ *vallástudomány*t, így meg kell elégednünk a *vallás* és a *vallástan* értelmezésével.

Íme a *vallás* jelentése: *„az a tény, hogy valamit (meg) vallanak."*

Közbevetőleg a *vall* értelmezése: *„meggyőződéssel hisz, állít valamit".*

Tessék, ismét egy kolosszális butaság!

Hiszen előző fejtegetéseink alapján már tudjuk: a *meggyőződik* azt jelenti, *bizonyosságot szerez valamiről.*

A *hit* és a *bizonyosság* sehogy sem fér meg egymás mellett.

Maradt még a *vallástan* jelentése, íme: *„valamely vallásra vonatkozó ismeretek rendezett anyaga, mint tantárgy, hittan."*

A kígyó megint a saját farkába harapott: a *vallás tana* egyenlő *hittannal*?

Mégiscsak tanítható (tanulható) a hit?

Ebben én nem *hiszek.*

Mi is az az *ismeret*?

Az ÉSZ szerint: *„a valóságra illetve ennek valamely területére vonatkozó tapasztalatok, általánosítások, fogalmak összessége."*

Azt már tudjuk, hogy mi *a valóság: az, ami létezik, s ami a létező világban végbemegy.*

Létezik Isten?

Nem.

De igen!

Az nem létezik!

Csőbe húzott hívők

Egy biztos: az ismeret csak a valóságra vonatkozik (az ÉSZ összeállítói nem tévedhetnek, ők mindannyian tudósok, akik tudnak), márpedig *a valóság az, ami létezik*, így tehát a vallásra nem vonatkozhatnak *ismeretek*, legföljebb *elképzelések.*

Ha pedig a vallás területén nem beszélhetünk (vagyis nem beszélhetnének) ismeretekről, akik beszélnek róla, akkor nem válhatna tananyaggá sem, nem mondhatnánk tantárgynak, és nem jutnánk (nem jutnának) el odáig, hogy hittanná legyen a hit tanítása. Hogy tanítani próbálják a hitet.

Esetleg addig mehetnének el, hogy a hitről beszélgetnek.

Arról, hogy ki hogyan éli meg a hitet, a hitét.

De mivel a vallásban elég sok a kötelező tananyag, magyarán az olyan *tézis, dogma*, amit bele kell verni a (különben nagyon mély) hitben élők fejébe, a hit tanát arra használják föl, hogy a vallás tanításait sulykolják a csőbe húzott híveknek.

Mi is a *tézis: „tétel, tantétel. Bebizonyítandó (vita) tétel."*

Tehát olyan valami, ami egy vallási tanítás alapján létrejött, még mindig bizonyításra váró valami.

Mi a *dogma*?

Íme: *„illetékes egyházi fórum által elfogadott és hirdetett hittétel."*

Láthatjuk, semmi köze nincs a mindannyiunk által tisztelt és nagyra becsült, gyakorolt és magunk számára is erőt adó hithez.

Melyik is az egyházakban az illetékes fórum?

Először is ugye a *pápa*, a *bíborosok*, és a *püspöki kar.*

Azután a területekre lebontott magas beosztású képviselői, az egyházi hierarchia bársonyszékeiben ülő vezetők.

Igaz, ők már csupán képviselik és továbbadják a legmagasabban ülők által (egyházi érdekből) kiagyalt tanításokat és hittételeket.

Elfogadják, hirdetik és betartatják.

Egyházi értelemben nincs ezzel semmi baj.

De ha a szavak értelmét és jelentését vizslatjuk, akkor a hit szemszögéből nézve nincs rendben.

Tantárggyá silányul az egyik legfontosabb emberi tulajdonság: a *képesség a hitre.*

Néma Istennek anyám se érti a szavát

A vallástudomány eltárgyiasítja az ember legmélyebbről feltörő érzéseit.

Csak mellesleg jegyezzük meg (elgondolkodtató kitérő): Hitler vallásos volt, a katolikus vallás mellett kötelezte el magát (elég durván), és ma már csak reménykedni tudunk abban, hogy ennek semmi köze nem volt egyrészt a mélyen hívő katolikusokhoz, másrészt a katolikus egyházhoz.

De amit művelt a benne (halálukig, Hitler haláláig) hívőkkel, jól példázta, hogy egészen más mélyen hinni valamiben, mint hinni valakinek, aki visszaél az emberek hitével.

És ráadásul a magyar nyelvben mivel kezdődik a vezér választott neve? *Hit*tel... (Született: Schicklgruber)

És most akkor vissza a kitérő előtti utolsó mondatunkhoz:

Isten a világ teremtése előtt anyanyelv nélkül tengette „életét", ha lehet életnek nevezni azt az emberi tudat előtti *nemlét*et, mely mégiscsak az agyunkban, az emberi agyban, az emberi fantáziában válhatott *létté.*

Nehezen mondható ki, nehezen is érthető, inkább talán nehezen megérthető, sokak számára (elsőre) talán érthetetlen is, de *Isten* valójában *néma volt.*

És ennek ellenére sem ismerte a közmondást, mármint, hogy *néma gyereknek anyja se érti a szavát* (Az anyja úristenit, nem érti!), mivelhogy az *anya* szót éppúgy nem ismerte, mint azt, hogy *néma* és *gyerek.*

Isten természetesen nem a mai értelemben volt néma.

Nem azért hallgatott, mert nem forgott a nyelve (ha volt nyelve egyáltalán), ahogy az egyszerű emberek nyelvén mondjuk: például, mert valaminek következtében megnémult.

Nem úgy lett (volt) kuka, mint azok, akik kukává lettek.

Nem.

Isten azért hallgatott (amennyiben lehet hallgatásnak nevezni azt, hogy *hallotta a semmit* (pontosabban *semmi* értelme sem volt szólnia), mert egyrészt nem volt kihez beszélnie, másrészt mondanivalója sem volt, hiszen mi a fenét lehet mondani azt őt övező *semmi*ről?

Arról a *semmi*ről, amiben (állítólag, sokak hite szerint) *lebegett.*

A vajúdás nélkül született Isten

Újfent kitérünk picit, mert hiszen ki kell jelentenünk, ez az egész tétel csupán játék a szavakkal, a szavakból összerakott gondolatokkal, amennyiben úgy gondoljuk, hogy Isten az ember agyában, tudatában, képzeletében megszületett, nem valóságosan, csak a gondolatunkban létező valaki vagy valami.

Mert ha jól meggondoljuk, ahhoz tudattal megáldott, szellemiekben egyre gazdagodó, tudást szerző és halmozó, gondolkodó, haláltól rettegő, a meghalás tényét földolgozni nem képes, emberré formálódott lényre volt szükség, hogy (előbb a rettegett, majd a szerető, emberarcú) Isten megszülessen – az agyában.

Így tehát mindazon (most általunk is bogozgatott) fejtegetések, melyek az ember (tudata) előtti időre vonatkoznak, eleve értelmetlenek, hiszen a világ (és benne az ember) teremtését is csak a fantáziadús ember rögzítette, lélekerősítő, és gondolatot nyugtató kapaszkodókat keresve.

Isten beszéde szóbeszéd

És most, ezek megvallása és tisztázása után térjünk vissza a kitérő előtti gondolatmenetre, arról értekezve, hogy vajon beszélhetett-e Isten.

Istennek szavai sem voltak (egy szava sem lehetett), nem is lehettek szavai, mert ugye, a szavak (amióta ismerjük a szavakat) jelentéssel bírnak.

Nincs olyan szó, melynek ne volna valami értelme.

Mivel azt már kívülről fújjuk, hogy Isten semmiből teremtette a Világot, ez egyszer fogadjuk el ezt a hihetetlen és lehetetlen állítást, ha többre nem, arra a kicsiny időre, amíg rögzítjük újfent: a szavak kialakulásához *valamik* kellenek: *lények*, *tárgyak*, *fogalmak*.

Emlékezzünk vissza a sokszor emlegetett lucaszékére, meg a többi tárgyra, lényre és fogalomra, melyek mind-mind nevet kaptak – létezésüktől kezdődően.

Képzeljük el Istent abban a *semmi*ben, amiben „létezett" a teremtés előtt (és létezik ma is).

Nem tudjuk azt mondani, hogy „ott" trónol, mert rögvest kibukik a kérdés: hol?

Azt sem mondhatjuk ki, hogy lebeg, mert az meg rettentően nehéz volna, gondoljunk csak a súlytalanság állapotában lebegő asztronautákra, akiket az néhány napos égbéli utazás is alaposan megvisel.

Persze, tudom, már hallom is az érvet, Istent nem úgy kell, nem kell úgy elképzelni, mint egy asztronautát, mert Isten nem „olyan".

Jó, de akkor milyen?

Amennyiben a saját képére teremtette az embert, akkor ő olyan, mint az ember saját képe.

Mint amilyen például egy asztronauta – képe.

Mindez a semmi minket most csak amiatt foglalkoztat, hogy tisztázzuk, beszélhetett-e Isten a teremtés előtt vagy sem.

Ha elfogadjuk, hogy a *semmi*ben nincs, és nem is volt *semmi*, akkor *valami* sem volt, tehát nem voltak tárgyak, lények és fogalmak sem.

Ha elképzelem magamat egy sokmilliárd éves semmiben, képes vagyok azt is elképzelni, hogy onnan akárhova volna értelme mennem, csak beszédtechnika órára nem vagy logopédushoz.

Mert az egészen biztos, hogy a *semmi*ben töltött magányom idején *semmi*t sem ismerek meg, és *semmi*nek nem tudom a nevét, mert a *semmi*ben *semmi*nek nincs neve.

Ha pedig ebből indulunk ki, el kell fogadnunk (majdhogynem tényként), hogy Isten nem beszélt. Egy szava sem lehetett.

A társkereső Isten

Amennyiben Isten nem ismert szavakat, természetesen mondatokat sem fogalmazhatott meg.

Kvázi az a mondat sem juthatott eszébe, hogy *„Legyen világosság!"*

Később pedig az sem, hogy *„Legyen boltozat a vizek között, hogy elválassza egymástól a vizeket."*

Még később pedig az sem, hogy *„Gyűljenek össze az ég alatt levő vizek egy helyre, hogy láthatóvá váljék a száraz."*

Legvégül pedig az sem, hogy *„Nem jó az embernek egyedül lennie, alkotok hozzáillő segítőtársat."*

Ahhoz, hogy ezeket a mondatokat kimondja, ismernie kellett volna a *legyen* és a *világosság* szót (nem ismerhette, mert addig *sötétség* volt, aminek a kifejezésére szinten nem lehetett szava), s ugyanígy ismernie kellett volna a többi szót is, valamennyit, amelyekből mondatot alkotott (teremtett).

Közbevetőleg jegyezzük meg: annál rosszabb sora senkinek sem lehetett eladdig, mint Istennek, aki sötétségben és a semmiben élte teremtés előtti életét. Az ilyet Isten se menti meg a depressziótól.

Honnan vette Isten a *segítőtársat*?

Miért gondolta Isten, hogy a *segítés*, a *segítség* bekerül(het) az ember tudatába?

Vagy a *társ*?

Eladdig nem volt neki társa (pedig a teremtésnél elkelt volna a segítség), és akkor egyszeriben tudja azt is, hogy kell *segítő*, meg, hogy kell *társ*.

Na jó, mivel Istenről van szó, mindent tudhatott, akár ezt is.

Már tisztáztuk, Isten a teremtés előtt, tehát a kezdet előtti végtelen időben, a semmiben, ráadásul sötétben élt (ha élt), tehát a föld és a menny teremtése előtt, egyetlen szót sem tudhatott, nem is ismerhetett, mert egyetlen olyan dolog, tárgy vagy lény sem volt, nem létezett, nem élt, melyet nevén nevezhetett volna.

A *végtelen idő* éppúgy ismeretlen volt számára, mint a *semmi*.

Ezek (mint az összes vele összefüggésbe hozott fogalom és tárgy) mind-mind emberi fogalmak, a mi tudásunk gyümölcsei.

Például az „élt" szó is furcsa, amikor Istenről mondjuk, hiszen a mi tudatunkban az élni és a halni, az élt és a halt összekapcsolódik: aki megszületett, az él, majd meghal.

Isten maradjon a kaptafánál

Tisztáztuk azt is: ha *valami* nincs, annak *neve* sincs.

Mondok egy példát. Vagy kettőt.

Cipőről lesz szó, tehát kettőt.

Vegyünk egy egyszerű tárgyat, a *cipőt*.

Hogy ki adta a cipőnek a *cipő* nevet, legföljebb a legokosabb nyelvészek tudják (esetleg a szakavatott, és a cipőkészítés történetében is otthonosan mozgó suszterek), az sem biztos, hogy pontosan, de amióta *cipő* a cipő neve, ezt használjuk a megnevezésére.

A csizma *csizma* lett, a papucs pedig *papucs*, teljesen mindegy, hogy mikortól, mióta és miért.

Ez a nevük, további vitának nincs helye.

Tegyük föl, hogy egy szakavatott mester keze által születne az eddig megismert lábbeliken kívül egy másik lábbeli.

Egy új, eddig nem ismert lábbeli.

Mivel eddig nem tudtuk, hogy lenne ilyen, azt sem tudjuk, hogy mi (lenne) a neve (ha lenne).

Sőt, azt sem, hogy ha majd lesz, mi lesz a neve.

Isten bikiniben

Aprócska kitérő: amikor divatba jött, mondjuk úgy, megszületett egy (két részből álló) ruhadarab, a *bikini*, még nem volt neve.

Igaz, a melltartó és a bugyi külön-külön létezett, de aligha aratott volna sikert a nők körében (a férfiak között talán), ha úgy próbálták volna mutogatni és eladni, hogy az új fürdőruha *melltartós bugyi*. Vagy *bugyis melltartó*.

A divatkreátor azonban valóban kreatív ember volt, és úgy gondolta, ez a kétrészes kis semmi forradalmasítja a fürdőruhadivatot, nagy robbanás lesz, és (neki lett igaza) a Bikini-szigetén végrehajtott robbantásokkal összefüggésben adta a *bikini* nevet az aprócska fürdőruhának.

Tegyük föl, hogy egy cipész (cipőt készítő vagy javító ember) feltalál (megalkot, létrehoz, csinál, készít) egy eleddig ismeretlen, soha nem látott, mások agyából ki nem pattant, más cipészek (suszterek) által össze nem rakott, de még csak el sem képzelt lábbelit.

Nem lesz könnyű dolga, hiszen van már *saru, bocskor, magas szárú cipő, körömcipő*, és minden egyéb, de ő addig próbálkozik, hogy alkot (teremt) egy új lábbelit.

Tegyük föl, ez egy olyan lábbeli lesz, amely méretre készül, külön-külön legyártva minden megrendelő lábára, és úgy húzható föl a lábra, akár a kézre a kesztyű, ráhúzva a lábujjakra is.

A suszter nevet is ad neki, el is kereszteli, így aztán a forgalomba kerüléstől kezdve az lesz a neve, hogy *cipkeszty*. (Lehetne *lábtyű* is, de olyan már létezik.)

Nehéz szó, nem könnyű kimondani, de idővel majd mindenki megszokja, esetleg rövidítik, ahogy sok más tárggyal is megesett, mondjuk, egy idő után úgy nevezik, hogy *cikesz*, és így mindjárt könnyebb lesz kimondani is.

Nos, a *cikesz* megalkotásától, teremtésétől (mondjuk úgy: a teremtéstől) kezdődően használjuk, és illesztjük majd mondatokba ezt az öszvérszót.

Előtte ez soha meg nem történhetett volna, hiszen nem volt tudomásunk a *cikesz* létezéséről, mint ahogy nem is volt előtte *cikesz*.

Épp ezért nem volt neve sem.

A megszületésétől kezdve lehetnek majd ilyen mondataink: *„Kicsit szorítja a lábamat ez a cikesz, legközelebb egy számmal nagyobbat veszek."*

Vagy például: *„Az éjjel jön a Mikulás, ne felejtsétek el kitenni az ablakba a cikeszt!"*

De akár ilyen is: *„Hát most mondd meg! Tiszta új a cikeszem, és már levált a talpa."*

Több lábon állt-e Isten?

Emlékezzünk csak: hajdanán nem létezett *maszek* sem ebben az országban, a *maszek* szó meg pláne.

Viszont voltak kisiparosok, akik hivatalos körökben a *magán szektort* alkották.

Ahhoz, hogy a hosszú kisiparosból és a még hosszabb magán szektorban dolgozó kisvállalkozóból *maszek* legyen, szükség volt egy jeles magyar humoristára, nevezetesen Kellér Dezsőre, aki a *magán szektor* szavakból egyszerű egybeolvasztással és rövidítéssel megalkotta a köztudatban maradt *maszek* szót.

Az isteni Kellér megteremtette (!) az átkos korának vállalkozóját, a *maszek*ot.

Kérdezzük meg magunktól, gondolkodjunk el a válaszon, és adjunk feleletet magunknak: ismerhette Isten a cipőt?

Nem, nem ismerhette, hiszen a kezdet előtt nem volt szüksége rá, egyrészt, mert azt ugyan elhihetjük, hogy van Isten (mindig is volt), de arról nem tudunk, hogy van, hogy lett volna lába.

Persze azt sem tudjuk, hogy ha volt (vagy van) Istennek lába, akkor hány.

Miért is ne lehetett volna Isten többlábú?

Kissé bizarr, de ha így volt, akkor lehet, hogy a százlábút is a saját képére teremtette.

Ma már az egyszerű maszek is tudja, hogy több lábon kell állni ahhoz, hogy fenntarthassa magát és családját az ember, hát mért ne tudhatta volna ezt időnek előtte Isten, nem igaz?

Jól járt-e Isten a Tejúton?

Ha úgy gondoljuk, hogy megszavazunk Istennek két lábat, ilyesfélét, mint a miénk, legföljebb nem negyvenkettest, hanem mondjuk negyvennyolcast, hiszen Isten megengedhette magának, hogy nagylábon éljen, akkor is kétséges, hogy Isten cipőben járt.

Egyáltalán: az is kérdéses, hogy járt-e.

Ha arra gondolunk (azt állítjuk), hogy volt lába, akkor természetesen az azért volt, hogy járjon, másképp minek a láb?

No de: a semmiben hova lépett, hol lépkedett volna?

Nem volt út (leszámítva a Tejutat, melyről azért tudhatjuk, hogy a menny teremtéséig szintén nem létezhetett, vagy ha igen, épp az utcai világítás késése miatt eléggé sötét lehetett, hogyne mondjam, olyan volt, mint egy veszélyes sikátor).

Nem volt járda, rét sem volt, hegy sem volt, az összes járófelület évmilliók (évmilliárdok?) múlva készült el.

Volt-e Istennek kezeslábasa?

Enyhén szólva furcsa az emberi fantázia.

Azt simán el tudja képzelni, hogy van Isten, és ezt képes is komolyan venni, de hogy milyen Isten, hogy hogy néz ki, hogy hogyan is van ez az egész, azt már nem.

Próbáljunk meg koncentrálni egy kicsit.

Ha megvagyunk, kíséreljünk meg elképzelni egy Istent.

Az Istent.

Akárhogy erőlködünk, többre nem megyünk, minthogy egy emberi testet képzelünk el, ahogy lebeg, ahogy úszik és elterül a légüres térben, a *semmi*ben.

Lehet, Istent előbb elképzeljük, mint a semmit, pedig Isten se valaki vagy valami, vagy legalábbis nem hasonlítható se valakihez, se valamihez, pedig az ő képére teremtette meg az embert.

Kezet és lábat képzelünk neki, nyakat és fejet, testet, épp olyat, mint a miénk.

Pedig ha meggondoljuk, egy lebegő Istennek mindezekre nincs szüksége.

Ha viszont van keze és lába (hogy hány, majdnem mindegy), akkor bizonyos, hogy volt neki kesztyűje is (hűvös lehetett az a sötét semmi), zoknija is, és talán még kezeslábasa is, bár ezt a magam részéről nehezen tudom elképzelni, mert az még rajtam is mulatságos, hát még Istenen.

Gondoljuk meg: attól kezdve, hogy egy halféle kimászott a partra, hogy ott kezdje meg legújabb életét, lábakat növesztett az uszonyai helyett, helyén, uszonyaiból.

Amit nem használunk, elkorcsosul, amit pedig használnunk kell, az megerősödik, kinő, hogy segítsen az életünkért vívott harcban.

A nyúlnak erős rágófogai nőnek és futásra alkalmas lesz a lába.

A zsiráfnak hosszúra nyúlik a nyaka, hogy elérje a szavanna magas fáinak a leveleit.

A sasnak különösen élessé válik a látása, a krokodilnak életveszélyes fogsora nő.

A kutyának kifejlődik a szimata, a kolibrinek kivételesen hosszúkás lesz a csőre, és sorolhatnánk mindazon jegyeket, amelyek életképessé tesznek egy-egy élőlényt.

Mindezt csak azért emlegetjük föl, mert ha meggondoljuk, Isten semmi mást nem tett (tesz), csak lebegett (lebeg).

Ez egy eléggé kényelmes helyzet.

Egyrészt rá is lehet unni, másrészt puhánnyá is válik a lebegő lény.

Márpedig ha nem használjuk a kezeinket és a lábainkat, ha nem mozgunk, ha nem erősítjük az izmainkat, elpuhulunk, elkorcsosodunk, idő múltán pedig életképtelenné válunk.

Nagy bajban vagyunk: Istent egyszerűen nem tudjuk elképzelni.

Illetve ha elképzeljük, csakis emberi alakban.

De semmiképpen nem kezeslábasban.

Lehet-e anyagot cserélni a semmiben?

Ez persze akkor sem normális, ha azt gondoljuk, hogy az embert a saját képére formálta, mert ha Istennek emberi alakja van, akkor emberi alakban kéne lebegnie odafönt (odalent, bárhol, bármerre).

Márpedig az emberi testnek súlya is van, fölépítése is, belső részei, meg sok minden, ami aligha működne egy űrbéli lebegés közben.

Az emberi testnek élelemre van szüksége, levegőre, és persze van anyagcseréje is, hogy még valamit hozzá tegyünk.

Elég lehetetlen helyzet. És persze (ezt magunkról is tudjuk) az emberi test alkalmatlan a lebegésre.

Arra meg pláne, hogy lebegés közben ejtse meg az anyagcsere amúgy is eléggé kényes, és nagyon is intim folyamatának végső fázisnál.

Ha egy kisnyugdíjasból indulunk ki, határozottan kijelenthetjük, hogy az anyagcsere végtermékéhez anyagra is szükség van, márpedig ha Isten a semmiben volt, és ugyanúgy semmit evett, mint egy kisnyugdíjas, kétséges, hogy végbement benne az anyagcsere, így tehát Isten a létével nem szaporította az űrben egyébként is nagy számban száguldó aszteroidák számát.

Egy ideig képes lebegni, de úgy, hogy közben azért zuhan lefelé, mivel hogy rendkívül erősen hat rá a Föld vonzereje. (Lásd a szabadesésben zuhanó ejtőernyősöket.)

Egy pillanatra elképzeltem az emberi alkatú Istent, ahogy paplanernyővel lebeg az égen, és bevallom, hittem benne, még ha mulatságos is volt, és az jutott eszembe, milyen szerencse, hogy megteremtette a Földet, most lesz hol földet érnie.

Teremtsünk Istent!

Próbáljunk meg elképzelni egy teljesen más alakú Istent!

Na jó, de milyen alakja legyen?

Hát... mondjuk, legyen gömb alakja.

Gömb alakja?

De akkor merről legyen a szeme?

Vagy a szemei?

Induljunk ki abból, hogy Isten mindent lát.

Márpedig ha így van, akkor olyan szemet kell elképzelnünk neki, amely mintegy körbeöleli a Földet, hogy azokat is lássa, akik az árnyékos oldalán sumákolnak, vagy valami bűnt követnek el.

Füle is legyen, mert Isten (tudjuk jól) meghallja a szavainkat.

Hallja a fohászainkat.

Igen ám, de merről legyen a füle?

És legfőképpen: hány füle legyen?

Még egy fontos kérdés: a lufiszerű szeméhez képest merről legyenek a fülei?

Végtére az is jó megoldásnak tűnik, hogy egyetlen hatalmas füle lesz, mert tudjuk, hogy Isten mindent hall.

Persze olyan lesz ez a nagy fül, amiben lesz egy hatalmas terem a

szinkrontolmácsoknak, úgy, mint az Európai Unióban, hogy Isten ne csak hallja az emberek sóhaját, imáját, kérését, hanem értse is.

Rendben van, szeme és füle van már (valahol), de hol legyen a szája?

Hány legyen belőle?

Elvileg sok száj kellene, hiszen Isten egyszerre sokakhoz beszél, de akár úgyis mondhatnánk, sok (szóra) éhes száj várja a szavait.

Ráadásul nemcsak arról van szó, hogy Isten egyszerre *sokakhoz* beszél, hanem, hogy *sokakkal* beszél!

Ufó a Roosevelt téren

Megint bajban vagyunk.

Mert: ha Isten hangját egyszerre akár egymilliárd ember is hallhatja (mondjuk mindenki, aki ébren van, és éppen Istenre figyel), és mindannyian mást hallanak tőle, akkor vagy van egymilliárd szája, vagy (és ez a rosszabb) egymilliárd ember hallucinál.

Jegyezzük meg: eddigi ismereteink szerint olyan még nem esett meg, hogy Isten hangját egyszerre két hívő hallotta meg. Mindig csak egy emberhez beszélt, már legalábbis mindig egy ember állította, hogy hozzá szólt Isten, éppúgy, ahogy Ufó sem jelent még meg a Magyar Tudományos Akadémia székháza előtt, épp, mikor évi rendes ülésükről indultak hazafelé a tudományok legjelesebbjei.

Ufót mindig csak egy ember lát, Isten hangját mindig csak egy ember hallja, de ezek az egy emberek iszonyúan meg lennének sértve, ha az a párszáz ember nem hinné el nekik, akiknek elmesélik, hogy mi esett meg velük.

Újra kell terveznünk Istent, nem elég az az egy nagy fül.

Ahhoz, hogy Isten a hozzá szóló (mondjuk, percenként egymilliárd ember) szavait meghallja, szüksége lenne legalább egymilliárd fülre. Ebbe az egymilliárd fülbe aztán beültethetünk ugyanennyi szinkrontolmácsot, emésszenek föl bármekkora összeget, legföljebb megkérjük, hogy Isten fizesse meg.

Ha csupán két füle lenne Istennek, egy perc alatt megőrülhetne, hiszen abba a két fülbe érkezik be az egymilliárd fohász, és azokat egyszerre hallani rettenetes lehet.

Csak gondoljuk meg, milyen hisztit vágunk le, ha a társaságunkban egyszerre többen beszélnek.

Hihetetlenül zavaró tud lenni.

Mondjuk is gyakran: ne beszéljünk egyszerre!

Volt-e Ádám suszter tanonc?

Lépjünk tehát vissza a választott utunkra, Isten lábaihoz.

Kimondhatjuk (talán): Isten nem lépkedett, nem járt, nem ment.

Hova járt volna?

Nem volt se bál, se munkahely, se kirakat, amit az ugyancsak nem létező utcán járkálva nézegethetett volna.

Mivel a kezdet előtti időben semmi sem volt, valószínűleg meleg sem volt és hideg sem.

Igaz, egyszer már föltételeztük, hogy Isten kesztyűt húzott a kezére (mindre), zoknit a lábára (az összesre), és ha fázott, fölhúzott egy kezeslábast (Isten tudja hova és mire). De ha Istennek nem fázott a lába, mi oka is lett volna cipőt húzni?

Flancból?

Ki előtt flancolt volna?

Cipője (természetesen) nem csupán emiatt nem volt.

Más okból sem lehetett: egyszerűen mert akkoriban nem volt még suszter.

Persze, még ember sem volt.

És ha lett volna?

Aligha hihető, hogy az első, a második vagy a harmadik emberből azonnal cipész lett volna.

És, mint tudjuk, Ádámot sem cipésznek teremtette Isten.

Sőt, később Káinból, és Ábelből sem lett suszterinas.

Minek is lett volna cipész bármelyik emberből a világ teremtését követő időkben? Pláne Ádámból.

Az Édenkertben kellemes idő volt, jól elvolt az első emberpár is meztelen talppal, és ruhaként sem viseltek többet egy-egy fügefalevélnél. (És persze ekkor még a kullancsot sem teremtette meg Isten, épp ezért nem kellett különösebben vigyázniuk.)

Fügefa? Le vele!

Hogy mért kellett fügefalevelet viselniük, abszolút érthetetlen.

Egymás elől nem kellett volna elrejteni a testüket (mért is gondoltak volna arra, egyáltalán: mért is fordulhatott volna meg a fejükben, hogy rejtegetni kellene a testüket egymás elől?), és mivel tudták, hogy ők az első emberpár, aligha hihették, hogy valamelyik bokor mögül egy elvetemült, kukkoló les rájuk.

Mindebből természetesen csak oda szerettünk volna kilyukadni, hogy Isten nem ismerhette a mára minden ember számára jól ismert lábbelit, a cipőt (a csizmát, a sarut, a bocskort és a papucsot pláne), tehát egyetlen olyan mondatot sem tudott kimondani, amelyben benne volt a *cipő* szó.

Semmiképpen nem mondhatta ki azt, hogy:

Na, beesteledett, elég volt mára. Végre lerúghatom a cipőmet.

Egyrészt a *semmi*ben sosem esteledett be, pontosabban egyvégtében éjszakai sötét volt.

Hold nem volt, nem lehetett, mert a Hold a Föld holdja, és amíg nem volt Föld, hogyan lett volna Hold.

Csillagok sem voltak, mert kezdetben volt a sötétség, és a semmi, amiből Isten a világot teremtette.

Jobban mondva éjszakai sötét sem lehetett, mert csak mi, világosságot és sötétséget ismerő emberek tudjuk, hogy napra éj következik, erről Istennek (már bocsánat, de) fogalma sem volt.

Isten legfőljebb azt mondhatta (volna, ha nem lett volna néma), hogy *Na, megint sötét van.* És kész. Ennyi.

De ezt meg minek mondta volna ki, hiszen nem megint lett sötét: egyvégtében az volt.

Világosság legyen, ne sötétség!

Hogy mennyire logikus, amit az imént kijelentettünk, mi sem bizonyítja jobban, mint, hogy Isten csak a kezdet kezdetén, tehát a teremtés első perceiben teremtette a földet és a mennyet , ami ugye azt is jelentette (jelenti), hogy sem sötétség nem volt, sem világosság, mert nem volt, ami világosságot csináljon, és főként nem volt, ami árnyékot vessen (sötétséget csinálva) a teremtett Földre.

Az imént azért is írtuk nagy F-fel a Földet, mert igaz ugyan, hogy a teremtés csak a *földről* beszél, tehát a művelhető, eladható, felszántható, bevethető, vakondok (nem többes szám, a vakondokok lenne az) által feltúrható, a lábunk alatt lapuló, téeszbe bevihető földről, a talajról, nem pedig a Földről, mint bolygóról, égitestről.

A világ teremtésének csupán egy sokadik momentuma volt a *világító testek* teremtése.

Mert (mint tudjuk) megvolt a föld és a menny, a világosság és a sötétség teremtése (Isten nappalnak és éjszakának nevezte), és már itt megmutatkoztak a különféle zavarok.

Mára már a bölcsődések és az óvodások is tudják, csak úgy lehet nappal (világosság), hogy a Nap (az egyetlen *világító test)* felbukkan kelet felől, tehát felkel a Nap, és (egyik oldalát felénk fordítva) fényét a Földre (nem a talajra, de persze oda is) veti.

Éjszaka pedig csak úgy lehet (sötétség), hogy a Föld elfordul a Nap fénye elől, látványként pedig úgy éljük meg, hogy a Nap lebukik a Föld nyugati oldalán, tehát (ha egy kis romantikára vágyunk) megcsodálhatjuk a napnyugtát, és amint eltűnik a világító (és meleget adó) teste, bekövetkezik a hűvös szürkület, majd az este, és besötétedik, hogy végül ránk boruljon a csillagfényes éjszaka.

Ehhez képest Isten előbb világosságot és sötétséget alkotott, azaz nappalt és éjszakát: *„Így lett este, és lett reggel: az első nap."*

Fotoszintézis fűnek-fának

Aztán következett a második nap, vizekkel és boltozattal, azaz az éggel.

És máris jött a harmadik nap, szárazzal és vizekkel, azaz földdel és tengerrel, majd a növények, füvek és fák (köztük gyümölcsfák).

És csak ezt követően teremtette Isten a világító testeket.

Megválaszolatlan, de nagyon is érdekes és lényeges kérdés: hogyan zajlott le a világító testek, legfőképp a Nap teremtése előtt a már megteremtett fű, és a már zöldellő fák fotoszintézise?

Aki erről keveset, netán semmit sem tud, mint például a mindentudó Isten, okításul ide vésem: *a fotoszintézis a zöld növények alapvető életfolyamata, melyben fényenergia felhasználásával szervetlen vegyületekből szerves vegyületeket építenek föl, és közben oxigéngáz szabadul föl.*

Tetszik érteni: fényenergia felhasználásával!

Úgyhogy, ha már tökéletes világot tetszik teremteni, különösképpen ügyeljen a részletekre: előbb a világító test, azután a fű, meg a fák.

Az embernek az az érzése, hogy Isten egy kicsit kapkodott.

A nagyobbik világító test neve *Nap* lett, a kisebbiké pedig *Hold* (bár ezt nem rögzíti az Írás, de megegyezhetünk abban, hogy Isten sem gondolhatott másra, amikor az egyikről úgy gondolta, hogy nappal uralkodjék, a másikról pedig, hogy éjszaka).

Kiegészítésül pedig a *csillagok*.

Csillagok, csillagok szépen ragyogjatok

Itt és most újfent jegyezzük meg: csillagot teremteni nem könnyű feladat.

Mert mi is a csillag?

Olyan gázgömb, amelyben atommagfúziós folyamatok eredményeként energia termelődik.

Mi, a butácska, szerelmes emberek ezt akarjuk lehozni az égből.

Egyébként úgy tudni, a világegyetemben föllelhető anyagok nagy többsége a csillagokban rejtőzik. Tegyük hozzá: az utóbbi időben azt tartják, hogy az Univerzum anyagának mintegy 60 százaléka „fekete anyag".

A *Proxima Centauri* néven jegyzett csillag áll a legközelebb a Naphoz: 40 billió kilométer a kettőjük közötti távolság, azaz mintegy 4,3 fényév.

Ne csodálkozzunk, hogy az ilyen irdatlan távolságok miatt csupán picinyke csillámló pontnak látjuk a hatalmas méretű csillagokat is.

Tévedés azt gondolni, hogy Isten a csillagokat (akár a szántóvető a magot) csak úgy szétszórta az égbolton.

A csillagok galaxisokban, afféle csillagrendszerekben tündökölnek.

Azt se gondoljuk, hogy a mi Napunk valami különleges helyet foglal el a kozmoszban: a Tejútrendszerként ismert galaxis csupán egyike a nagyjából 200 milliárd csillagot felvonultató galaxisoknak.

Hogy mindezt teljesen megérthessük, képzeletben űrhajózzunk el a Tejútrendszer túlsó végébe, és nézzük meg onnan a Napot.

Ha sikerül fölfedeznünk, parányi csillagként vibrál a szemünk előtt.

Könnyen meglehet, csupán ennyit leszünk képesek kimondani: *„Hát, ez nem a mi Napunk!"*

Vannak egészen kicsinyke csillagok, és persze elképzelhetetlenül hatalmas kolosszusok is.

Az ismert csillagok közül a legparányibb a Ross 614B, amely alig 0,08 naptömegű.

A leghatalmasabbak akár 70-80 naptömeg nagyságúak is lehetnek.

A csillagok fénye is eléggé változatos képet mutat.

A vörös törpecsillagok a Nap fényességének alig a tizedét adják, míg a legfényesebbek akár 50-60 ezerszer is fényesebbek lehetnek a Napnál.

A csillagászok vörös óriásokat és fehér törpéket ismernek, de ezeknek sincs közük a mesékhez.

Van-e köze Istennek a heliocentrikus világképhez?

Mint azt tudjuk, a csillagászat az ókori keleti és az amerikai kultúrákban már időszámításunk előtt 3-4 ezer évvel is tudománynak számított. Akkortájt, amikor az Ószövetség szerzői a világ teremtése leírásával bajlódtak

A csillagászat fejlődésén óriásit lendítettek az időszámításunk előtt 300-tól eget kémlelő ókori görögök fölfedezései és megsejtései.

Ekkoriban került szóba először a Föld és más bolygók gömb alakja.

A korszak legjelentősebbnek mondható eredménye a *ptolemaioszi geocentrikus (földközéppontú) világkép* kidolgozása.

Később a görögök által lerakott alapokra az arabok raktak falat.

Hosszú úton jutott el az emberiség odáig, hogy végül idejétmúltnak mondhassa Ptolemaiosz világképét.

Európában folytatódott a csillagászat aranykora, ekképp: nem a Föld a Naprendszer középpontja, hanem a Nap.

Ezzel született meg a *heliocentrikus világkép.*

Nem könnyen, de abban is megegyezés született, hogy a mi Naprendszerünk alkotórésze a Tejútrendszer névre keresztelt galaxisnak, mely egyike világmindenségben föllelhető számtalan csillagrendszernek.

Abban viszont megegyezés születik, bár nem könnyen, hogy egy ilyen égi monstrumokból álló galaxis tömeget Isten csak nagy nehézségek árán teremthetett meg.

Vagy még úgy se.

Mekkora szókincse lehetett Istennek?

És most találjunk vissza a csillagok miatt megszakított gondolatsorunkhoz, amikor is a *cipő* kapcsán szóltunk a nyelv kialakulásáról.

Természetesen a *cipő* (a suszterrel együtt), amiről fentebb már elég kimerítően beszéltünk, mindössze egyetlen (de nem rossz) példa.

Isten épp így nem mondhatott ki olyan mondatot sem, melyben benne volt mondjuk, a *lapát*, a *vödör* vagy az *ajtó* szó.

Olyat sem, amelyben a *lódenkabát*, a *Forma-I-es autó*, a *zsákutca* vagy a *páncéltőkés zongora* szerepelt volna.

Ezeket éppúgy nem ismerte, mint a *képkeret*, a *golyóstoll*, a *kupaszerda*, a *kilincs* vagy a *könyvespolc* szavakat.

Istennek egyszerűen nem volt szókincse.

Nem is lehetett, hiszen (ahogy már szóltunk is róla) a *semmin* kívül nem létezett *semmi,* aminek neve lett volna.

Az már csak ráadás, hogy sem beszélgetőtársa nem volt, sem szüksége arra, hogy bármit is mondjon, kibeszéljen, vagy elmeséljen.

Ugyancsak megjegyzendő: Isten az *ember* szót (*Adam*) sem ismerte, de attól kezdve, hogy megszületett benne a gondolat, tehát amint elhatározta, hogy embert (*Adam*ot) teremt, megalkotta ezt a szót.

Kimondhatjuk: az ember teremtésével egy időben született meg a neve, az *ember* szó is.

Ettől kezdve egy szava már lehetett Istennek: *Adam*, azaz az *ember.*

Nem kötözködésből mondom, de elvileg több szava is lehetett volna (ettől a pillanattól, tehát az ember teremtésétől kezdve), hiszen ha valaki (legyen az akár Isten) embert teremt, az nem csupán egy *embert* teremt meg, tehát egy embernek nevezett valamit, hanem egy valóságos testet, minden részecskéjével együtt.

Istennek tehát tudnia kellett (volna), a *kéz*, a *kézfej*, az *ujj*, a *láb*, a *fej*, a *nyak*, a *száj*, az *ajak*, a *fül*, az *orr*, a *szem*, a *szemöldök*, az *áll*, az *arc*, a *haj*, a *váll*, a *könyök*, a *felső kar*, az *alkar*, a *csípő*, a *has*, a *mell*, a *nemi szerv*, a *segg*, a *segglyuk*, a *láb*, a *comb*, a *térd*, a *lábszár*, a *lábfej*, a *lábujj*, a *porc*, az *izület*, szavakat éppúgy, mint a belső szervek neveit: *szív, ér, vér, visszér, máj, epe, vese, hasnyálmirigy, nyelőcső, vastag- és vékonybél, végbél* és *gyomor.*

Ismernie kellett volna a *koponya* és az *agy*, az *ész*, az *ideg* szavakat is, sőt, legfőképpen a *gén* és a *mém* szót, egyrészt hogy képes legyen észben tartani ezt a sok szót, másrészt, hogy az első ember se felejtse el, hogy kinek köszönheti a létét.

Meg hát ugye, a *gondolkodást.*

A *gondolatot*, ami több formában pattan(hat) ki minden ember agyából.

Tudnia kellett a *csont*, a *csontváz* szavakat, minden egyes aprócska csont nevével együtt, mint ahogy a *bordá*t ismerte is, igaz, iszonyú tájékozatlanságot mutat az, amire a bordát használta, függetlenül attól, hogy akkor még nem volt nő, hogy tudhassa Isten, mire való a *hüvely* és a *méh.*

Meg az általa (porból) odabiggyesztett *pénisz.*

Persze azt, hogy a *köldök* szót ismerte-e, továbbra sem tudjuk.

Volt-e köldöke Ádámnak és Évának?

Három esetben vannak kétségeink a köldökkel kapcsolatban.

Az egyik mindjárt Isten esete.

Mert ugye továbbra is azt akarjuk állítani (bizonyítani talán nem), hogy Isten a maga képére teremtette az embert.

Ez eddig rendben is van (volna), de ha ez teljes körűen igaz, és kimondjuk, hogy Isten minden tekintetben magához hasonló lényt teremtett (márpedig az embernek van köldöke), akkor Istennek is volt köldöke.

Illetve: (ha létezik most is) *van* köldöke Istennek.

Isten is úgy lehet a teremtés e sérülékeny pontjával, mint Rockefeller a milliárdjaival: csak az első köldökkel ne kelljen elszámolnom!

Ha viszont Istennek van köldöke, valóban a végtelenig és a végletekig kell elmennünk fejtegetésünkben *(köldök, köldökzsinór, méh, magzatvíz, anya, hüvely, apa).*

Ha fentiekből kiindulva azt mondjuk, hogy Istennek nincs (soha nem is volt) köldöke, akkor az első emberpárnak, Ádámnak és Évának sem volt.

Nem is lehetett, hiszen félárvák voltak: csak Atyjuk volt (van), sőt, Évának csak egy sebészorvosa, aki egyébként isteni professzor, és nagyon nagy bordában.

Hogy a róluk készült festményeken és rajzokon miért látunk mégis köldököt, nem tudhatjuk.

Meglehet, a festő vagy művész is *saját képére* teremtette őket.

Egyedül a francia rajzoló, Jean Effel rajzolta meg Ádámot köldök nélkül, igaz, egyetlen szóval sem indokolta meg, hogy miért, és azt sem tudjuk, hogy tudatosan tette-e vagy véletlenül maradt-e le Ádám köldöke.

Maradjunk annyiban, hogy Káin és Ábel volt az első és a második ember, akinek már biztosan volt köldöke is a hasán.

És attól kezdve mindenkinek.

Ezt nevezzük törzsfejlődésnek.

Annyival egészítsük ki az első két, születéssel világra jött ember történetét, hogy ez sem lehetett egyszerű szülés. Ez volt az első otthonszülés, tehát csöppet sem volt veszélytelen.

Hát még, ha belegondolunk, hogy Éva azt sem tudhatta, hogy nem egy azonnal talpra álló gyermeket hoz a nemrég teremtett világra, ha-

nem egy olyat, amelyiket (épp a koponya jelentős átalakulása, növekedése következtében) viszonylag fejletlenül kell elválasztani tőle.

Ennyit a „tökéletes" isteni teremtményről, az emberről. Egy teljes esztendőt kell várnia kicsinye talpra állására, ellentétben a születése után lábra álló fejletlenebb állatok újszülöttjeivel.

Azzal a tökéletlenséggel sem szándékunk dicsekedni, hogy a gégénk és a garatunk egymáshoz idomulása is épp elég gondot okoz életünk során, főként, ha alkalmunk nyílik megtapasztalni, milyen az, amikor az oxigéndús levegő helyett lédús narancsgerezd kerül a tüdőnkbe.

Köhöghetünk, kifulladásig. Ki fulladásig, ki addig, míg vissza nem köhögi félútról.

Isten tervezőasztalán az ember

Kimondhatjuk tehát, az ember teremtése is alapos fölkészültséget igényelt volna Istentől, alaposabbat, mint ahogy ehhez az egészhez hozzáállt.

Nem olyan egyszerű embert teremteni a föld porából, belelehelni az élet leheletét.

Istennek tisztába kellett lennie azzal, hogy milyen embert akar teremteni.

Kellett lennie egy tervrajznak.

Vagy minimum egy vázlatnak.

Manapság egy árverésen sokat adnának érte!

Tudnia kellett, hogy hogyan is fog működni a megteremtett ember.

Csak gondoljuk meg: még akkor is tervet készítünk, ha egy bugylibicskát akarunk csinálni, mert ha elrontjuk a rugójánál, be sem csukódik, rossz esetben pedig úgy csapódik be az éle, hogy levágja az ujjainkat.

Hogyne kellett volna egy ilyen bonyolult fölépítésű embernél.

Aligha én vagyok az egyetlen, aki szívesen beülne egy időgépbe, hogy visszarepülhessen a régmúltba.

Vannak, akik megelégednének, mondjuk a reneszánsz korával, bejárva Itáliát, és akadnak, akik a klasszikus Hellász virágzásának idejét választanák.

Én nem érném be ennyivel.

Időgéppel a teremtésig

Ha már időgépbe ülhetnék, én bizony visszarepülnék az első ember teremtésének pillanatáig.

Én azt az első hét napot, annak a hét napnak a történéseit szeretném élőben látni.

Szívesen végignézném az ember teremtését.

Azt, ahogy Isten felmarkol egy kis port a földről (A Földről), és belekezd a világ legfontosabb cselekedetébe: emberi testet teremt.

Istenem, csak gondoljuk meg, mennyit szöszmötöl egy gyerek az első gyurmázáskor!

Hogy az alkotása legalább hasonlítson egy emberre, ha már emberi alakot akar formálni.

Jó, tudom, nem egy gyerekről, hanem egy, az egyetlen Istenről van szó, aki már régen túl van a bölcsődén és az óvodán, kijárt minden iskolát, és befejezte már az orvosi egyetemet éppúgy, mint a szépművészetit, és alkotóereje teljében van. De akkor is!

A Forma egyes első ember

Amikor Isten embert akart teremteni, még elképzelése sem volt (nem is lehetett) arról, hogy milyen legyen az az ember, amit ő embernek képzelt el.

Honnan tudta volna, hogy az ember járni akar?

Vagy, hogy a kezével fogni akar?

Hogy a szája azért is kell, hogy egyen, meg azért is, hogy beszéljen?

És milyen jól döntött Isten, hogy az *egyetlen száj* mellett döntött.

Az ember így is túl sokat eszik, és túl sokat beszél.

Mi lenne, ha két szánk lenne? (Nem volna illetlenség evés közben beszélni.

Evés közben éppúgy lennénk vele, mint a fülünkkel: egyik szánkon be, a másikon meg ki.

Miből következett ki Isten, hogy látnia kell, tehát kell, hogy legyen szeme is?

És mért pont kettő?

Hiszen egy szemmel is mindent láthatott volna.

És fülből sem kellett volna kettő, hiszen egy füllel is meg lehet hallani a fontos dolgokat, aki meg nem figyel a fontos dolgokra, annak a kettő sem elég.

Ott az orr! Abból is egy van. (Igaz, két lyukkal.) Minek is lenne kettő?

Valljuk meg: a két kéz és a két láb nagy ötlet volt.

És az is, hogy a két kéz a vállból indul, és hogy két oldalról.

Nem is tudom, hogy feküdnénk le, ha egyik kezünk elől, a másik meg hátul lenne.

A sétálás is föladná a leckét, ha mondjuk egyetlen lábat teremtett volna Isten.

Persze ebben lehetett némi szándékosság, mondván, én vagyok az Isten, az ember ne ugráljon.

Ha az ember egylábas lett volna, talán sosem lett volna futball.

Képzeljünk el egy focimeccset, melyen csupa egylábú futballista cselez!

Ami biztos: köténynyt sosem adhattak volna egymásnak.

Képzeljük el a pillanatot, amikor az egylábú Beckham ellövi a labdát.

Vagy amikor két egylábas focista versenyt fut a labdáért.

Esetleg, ahogy egyik fölrúgja a másikat.

Lehet, hogy kevesebb izgalmat hozna az egylábúak focimeccse, de hogy a magyar foci szórakoztatóbb lenne, azért tűzbe merném tenni a kezem.

Azt az egyet.

Vagy képzeljünk el egy egylábas hármasugrót.

Vagy egy ugyancsak egy lábbal nekifutó és elrugaszkodó magasugrót.

Esetleg rúdugrót.

Az utóbbit természetesen egyetlen kézzel.

De gondoljunk akár egy tornászra.

Megnézném azt a terpeszt!

Mondjuk, a lólengésben szebben tudná zárni azt az egy lábát, mint a mostaniak, akik kettővel próbálkoznak.

Az sem lenne semmi, amikor egyik kápáról a másikra vándorol.

Flatley, az egylábú ír táncos

Valljuk meg, Isten előrelátó volt.

Tudta, hogy két lábra lesz szükségünk.

Tegyük hozzá: a siklókat és a kígyókat jól pofára ejtette.

A százlábúakra meg jobb nem is gondolni.

Jól ráfáztak volna, ha a törzsfejlődésben megelőzik az embert!

Hány meg hány pár cipőt koptattak volna el!

Na jó, a százlábú cipészek anyagilag jól jártak volna.

És persze a két kezünkre is nagy szükségünk van.

Csak gondoljuk végig: kormányozhatnánk az autónkat egy kézzel?

És persze közben ugyanazzal váltanánk sebességet.

És vennénk föl a mobilt.

Persze, mindannyian láttunk már ilyen egy kézzel ügyeskedő vezetőket, de az mégsem ugyanaz, mint egy egykezű sofőr.

Akinek ráadásul, automata váltó híján, egyetlen lábbal kell kuplungolni, fékezni és gázt adni.

Ezt talán még Michael Flatley sem tudná megcsinálni.

Vagy csak ő.

Elképzelni is nehéz, hogy nézne ki az az ír tánc, amit egyetlen lábbal dobogna-kopogna végig.

Erősen képzelem Isten képzelőerejét

Szerencsére Isten jó képzelőerővel teremtette meg az embert.

Ennek köszönhetem én is, hogy egy diszkoszvetőt vizionálok, aki egyetlen lábán pördül-fordul a hálóval kerített ketrecben, hogy aztán egyetlen kezéből kirepítse a diszkoszt.

Meg aztán egy horgász. Ahogy az egyetlen kezével szorítja a botot, és ugyanazzal tekeri az orsót, hogy aztán ugyanazzal megszákolja a megakasztott pontyot.

Hú, aztán mondjuk, egy katonai díszszemle.

Vigyázzmenettel.

Szóval állapítsuk meg: Isten nagyot alkotott.

Lehet, butácska dolog, de elnéztem volna Istent, amint pepecsel

az első ember (a férfi), azaz Ádám péniszével. (Hol nyugalmi, hol erektált állapotban.)

Ahogy megformázza a két herét.

Aztán azt is, ahogy méretet vesz, hogy hozzáláthasson Éva hüvelyének.

No de lássuk csak, mi mindent kellett megterveznie az ember megteremtéséhez!

Isten tervez, ember végez

Az emberi test szerkezetén kívül alaposan ismernie kellett a *bőr*, az *izomrendszer*, a *csontvázrendszer*, a *szív* és az *érrendszer*, az *emésztőrendszer*, a *légzőrendszer*, a *vizeletkiválasztó és -elvezető rendszer* működési mechanizmusát, de otthonosan kellett mozognia a *hematológiá*ban, az *endokrin rendszer*, az *idegrendszer* működésében, és az *érzékszervek* területén.

Isten tehát (valljuk meg) kolosszálist alkotott.

Tudnia kellett, hogy az anyag, legyen az szilárd, folyékony vagy légnemű, kivétel nélkül a legkisebb egységekből épül fel.

Ezek pedig az *atomok*.

Persze az atomokat is ismernie kellett.

Mindenképp tudta, hogy az atomok egy *központi mag*ból (mely az atomok tömegét adja), meg hát a körülötte mozgó, rezgő, tömeg nélküli, negatív töltésű *elektronok*ból állnak.

A kisujjában volt az is, hogy a magban legalább két másik részecske lelhető.

Az egyik a töltés nélküli *neutron*, a másik pedig a pozitív töltésű *proton*.

Tisztában volt azzal is, hogy ezt a teljes rendszert a pozitív (proton) és a negatív (elektronok) töltés egyensúlya tartja fenn.

És bár számtan még nem létezett, azt is tudhatta, hogy az anyagi szerkezetben *92 különféle elektron* található.

Azon, hogy mindezt tudta Isten, meg sem lepődünk, magától értetődik.

Az igazi nagy tett inkább az, hogy mindezt a teremtés lázában hogyan alkotta meg.

Mert ugye azt ma már általános szinten is oktatják, hogy *az atomok a porszemnél is kisebbek.*

Viszont: ha Isten porból teremtette meg az embert, előbb a port is le kellett darálnia, hogy előállítsa a parányi atomokat.

És mint tudjuk: a teremtés pillanataiban még nem volt daráló.

A porból teremtett emberi testről kimondhatjuk, hogy a különböző szervrendszerek összekapcsolódásának eredményeként ez lett a világegyetem eddig ismert legösszetettebb szervezete.

Isten talán ennek az óriási tudásnak köszönhetően használhatja teljes joggal az Isten nevet.

Képes volt arra, hogy ezt a hihetetlenül bonyolult szervezetet csak úgy lazán összegyúrja porból és vízből, hogy aztán egyetlen lehelettel életre keltse, és útjára engedje.

Az ember titkos szervezete

A teljesség igénye nélkül beszéljünk erről a szervezetről.

Elsőként mondjuk a *sejtek*ről, melyek ugyancsak picinyke alkotóelemei az emberi testnek.

Ahhoz azonban, hogy a sejteket bemutassuk, tudnunk kell (és ezt Istennek főleg tudnia kellett), hogy vannak *elemek.*

Elemeknek nevezzük az azonos atomok csoportját.

Isten ennél is többet tudhatott.

Tudta, hogy az élő anyag négy fő elemből áll össze: a *szén*, a *hidrogén*, a *nitrogén* és az *oxigén.*

No és a vegyületek.

Isten jól tudta, hogy a különféle elemek vegyületekké szerveződnek.

A vegyületek legkisebb egységei a *molekulák.*

Isten erről is tudott.

A legegyszerűbb molekula a *víz*, mely két hidrogén és egy oxigénatomból áll.

Isten pontosan tudta, hogy az anyagot alkotó vegyületeknek két típusa van: *szervetlen* és *szerves.*

Abban különböznek, hogy a szerves vegyületben föllelhető, a szervetlenben pedig nem lelhető föl *szénatom.*

És itt jön a csoda, amit talán még Isten sem tudott: a különböző vegyületek (a *víz*, a *szénhidrátok*, a *fehérjék*, a *zsírok*, az *aminosavak*, miegyebek) egymáshoz kapcsolódnak, és *létrehozzák* az immár életjelenségeket mutató sejteket.

Megismétlem: *létrehozzák.*

A létrehozott sejtek aztán olyan bonyolult működésekre lesznek képesek, mint a *táplálkozás*, a *kiválasztás*, az *energiatermelés*, a *szaporodás*, vagy esetenként a *helyváltoztatás.*

Isten talán nem is tudta, de olyan élőlényeket is teremtett, melyek egyetlen sejtből állnak.

Azért nem tudta Isten, mert a sejt olyan picinyke, mely szabad szemmel egyszerűen láthatatlan.

És mint tudjuk, a teremtés perceiben még nem létezett a mindent felnagyító mikroszkóp.

És bár Isten könnyedén megteremtette porból és vízből ezt az igencsak összetettnek mondható emberi testet, azt valószínűleg nem is gondolta, hogy amit alkotott kész csoda: *több mint százbillió sejt*et préselt össze a por és víz elegyéből!

Istennel szövetkezve

Most pedig bátran lépjünk tovább!

A szövetekig.

A *szövetek* a sejtekből létrehozott, csoportokba rendeződött *anatómiai elemek.*

Az emberi test legfőbb szövetei a következők (és Isten ezt a lehető legegyszerűbb teremtői módszerrel létre is hozta):

hámszövet-I. (kötőszövet, bőr, nyálkahártya),

hámszövet-II. (külső és belső elválasztású mirigyek),

támasztószövet (csont, izom, porc),

kötőszövet, vérszövet, nyirokszövet (nyirokcsomók, csontvelő, stb.),

zsírszövet, idegszövet.

Kétség nem férhet hozzá, Isten mindezt kívülről fújta.
És nem csak tudta: de létre is hozta, meg is teremtette.
A semmiből.
Ügyes!

Innen már csupán egyetlen lépés, és a *szervek*nél vagyunk, melyeket a különböző szövetek hoznak létre.

Szerves részei vagyunk Istennek

Mindegyik szerv egyedi feladatok végrehajtására született (teremtődött), és feladataik végrehajtásával teljesítik küldetésüket.

A *szervrendszerek* az egymással szoros kapcsolatban álló szervekből jönnek létre, és mindegyikük globális feladatot lát el.

Az ember ezeknek köszönheti, hogy táplálkozhat, hogy védekezhet a különféle külső támadások ellen, hogy kiválaszthatja és eltávolíthatja a salakanyagokat, hogy fenntarthatja és szabályozhatja az életfolyamatokat.

Ha ezeket nem ismerte volna Isten, sosem sikerült volna embert teremtenie.

Ugyanis az ember szervezete (ahogy már fentebb is kijelentettük) a különféle szervrendszerek egymáshoz kapcsolódásának eredménye.

Isten tehát valóban egy tökéletes, majdhogynem isteni művet hozott létre.

Újfent jegyezzük meg: mindezt porból és vízből, egy isteni lehelettel megtoldva.

Még egyszer hajtsunk főt Isten zsenije előtt, és közben kicsivel részletesebben mutassunk be egy sejtet.

Sejtem én Istent

A sejt középpontjában található a *sejtmag (nucleus).*

Ez egy aprócska gömbölyded test a *citoplazma* közepén.

A sejt teljes genetikai állományát őrzi, egy örökletes kóddal, amelynek fontos irányító szerepe van a *reprodukció*, a *növekedés* és a *sejtanyagcsere* folyamatában.

Jegyezzük meg: Istennek még ennek a megalkotása sem jelentett (nem jelenthetett) gondot, de azon azért egy ideig mégis csak törte a fejét, hogy milyen örökletes kódot építsen bele a sejtjeibe.

A *magvacska (nucleolus)* egy picinyke gömb alakú szerkezet a magon belül. Szerepe a sejtosztódásban és a nukleinsavak előállításában van.

A sejtmagot a kettős rétegű *maghártya (membrana nuclearis)* öleli körül, elválasztva a magot a plazmától.

Porózus felépítése folyamatos kapcsolatot biztosít e kettő között.

A *nukleoplazma* nem más, mint a maghártyán belüli folyadék.

Ebben lebegnek a mag belső szerkezeti elemei.

Talán ez sem jelentett nagy gondot Isten számára, hiszen a lebegésben szerzett tapasztalatai segíthették teremtő munkáját.

A *citoplazma* (más néven *protoplazma*) a sejtmembránon belül elhelyezkedő folyadék, mely *víz*ből, *protein*ből, *zsírnemű anyagok*ból, *szénhidrátok*ból, és egyéb *organellumok*ból tevődik össze, speciális funkcióikkal.

És akkor még ott vannak a *mitokondriumok,* a kettős membránnal rendelkező, hengeres, csöves struktúrák.

Fontos szerepük van a *sejtlélegzés*ben és az *energiatermelés*ben.

Isten jól ismerte a durva felszínű *endoplazmatikus retikulum* membránjaihoz csatlakozó kis képleteket, a *riboszómák*at is.

Ezekben jönnek létre a szervezet *protein*jei, és a különféle *aminosavak* kombinációi.

Kívül ott vannak a sima és durva felszínű endoplazmatikus retikulumhoz hasonló felépítésű, membránok által létrehozott *csöves szerkezetű anyagok,* melyekhez nem csatlakoznak riboszómák.

A *mikrofilamentumok* ugyancsak Isten ügyeskedésének köszönhetően kerültek be a sejtbe.

Ezekkel kapcsolatban tudni kell (Isten tudta is), hogy a citoplazmát számos *szálacska (microfilamentum)* hálózza be, amelyek a *sejt váz*ának *(cytosceleton)* részét képezik, és igen fontos szerepük van a sejt mozgásában.

A *peroxisomák* a lizoszómákhoz hasonló kis képletek, melyek

*enzimek*et tartalmaznak, de azoktól eltérően ezek az enzimek *oxidációs folyamatok* révén részt vesznek a sejt anyagcseréjében.

A *centriolumok* üres, csőszerű képletek a mag közelében. Falait *tubularis rendszerek* képezik. Funkciójuk szorosan összefügg a *sejtosztódás*sal.

Ezekhez közel helyezte el Isten a *lizoszómák*at, melyek *emésztőenzimek*kel telt hólyagocskák. Felveszik és megemésztik a *fagoszómák*ban jelen lévő tápanyagokat, így dolgozva fel a sejt számára a hasznos anyagokat, kiválasztva és eltávolítva a bomlástermékeket.

Ádám génjei milyen egyedi jegyeket őriznek?

A sejtmaghoz közeledve lelhetjük meg a *Golgi-készülékek*et, melyek tulajdonképpen egymással kapcsolódó, membránok által határolt üregek, hólyagocskák. Fő funkciójuk az anyagok mozgatása a sejten belül, illetve a sejten kívülre.

Az ember azt hinné, mindezek létrehozás rendkívül bonyolult művelet eredménye lehet, de (mivel ismerjük a teremtés menetét) kijelenthetjük: semmiség: csak por és víz kell hozzá, és egy kis kézügyesség.

Ha a sejt középpontjából kifelé haladunk a *kromoszómák* következnek.

Ezek hosszú *kromatinszálak*ból állnak.

Ezek tartalmazzák a *gének*et, tehát azokat a *genetikai egységek*et, amelyek az egyed öröklött, sajátos jegyeit, jellegzetességeit őrzik, például a szem, illetve a haj színe, mirigyek működése, stb.

Isten tudta, hogy valamivel be kell vonni az egész sejtet, így teremtette meg a *sejthártyát (membrana cellularist),* mely egy nagyon finom, rugalmas réteg (természetesen porból és vízből).

Ez áttetsző is, lehetővé téve a sejt működéséhez szükséges anyagok felvételét, valamint a salakanyagok kiürítését.

A sejthártyára aprócska mélyedéseket teremtett Isten, nevet adva nekik.

Ezek lettek a *pinocitotikus hólyagocskák,* más néven *fagoszómák.*

Ezek fogják fel a szövetközi folyadékban lévő *molekulák*at, hogy aztán a sejt felvehesse a *pinocitózis* folyamata során.

A sejtet mikro-sünné formálják a *sejtmembrán* felületén lévő *boholyszerű apró nyúlványok* (*mikrovillusok*), megnövelve a sejt, egyúttal a felszívódás és a kiválasztás felületét.

Legvégül Isten megtoldotta az *ostor*ral (a *flagellum*mal), egy szálszerű sejtnyúlvánnyal, amelynek vibrációja és mozgása az egész sejt helyváltoztatását szolgálja.

A férfi ivarsejteknek a hosszú farok vagy ostor ad különlegesen nagy mozgékonyságot, köszönhetően Istennek, és a jó pornak..

Isten nyakába akasztott DNS-lánc

A *kromoszómák*at és a *DNS-lánc*ot jobb, ha nem is tárgyaljuk, mert azok megalkotása már olyan bonyolult, hogy Istenen kívül csak a tudós orvosok értik meg, de azok is már csak a rekonstruálást követően.

Sokunknak már az is föladja a leckét, hogy hogy a csodába sikerült mindezt egy kis poros-vizes gyurmázással megteremteni.

Talán jobban is járunk, ha nem vizslatjuk Isten kezemunkáját, mert csak elképedünk bárdolatlanságunkon és tudatlanságunkon.

Mi, halandók csak tátjuk a szánkat, amikor például a testünket borító bőr szerkezetét próbáljuk megvizsgálni mikroszkóppal.

Egymáshoz igazítva látjuk a *szaruréteg*et, az átlátszó, fénylő sejtek rétegét, a *szemcsés réteg*et, a *tüskés* és az *alapi sejtréteget.*

Aztán következnek a *keratinociták,* majd a *kötőszöveti papillák.*

Megpillantjuk a *verejtékmirigyek*et, a *Langerhans-sejtek*et, a *melanocitákat*, a *Krause-féle* és a *Ruffini-féle tapintó testecskék*et, a *szőremelő izmok*at és a *szőrtüszők*et.

Az ember csak tátja a száját (Istennek köszönhető, hogy ez a száj jó nagyra tátható), és alig hisz a szemének (mely ugyancsak Isten keze munkája), hiszen íme, a por és a víz mivé lett!

Micsoda bonyolult szerkezetek az egészen parányi *szőrtüszők*, a *verejtékmirigyek*!

Valamennyi Isteni csoda.

Van-e Istennek csontváza?

No és az izmok!

Ezek a tökéletesen elhelyezett, és az emberi testet hibátlanul működtettető kötegek!

Szinte hihetetlen, hogy mindez porból és vízből! (Hihetetlen is!)

És persze a csontok!

A koponya, az arctájék csontjai, a kulcscsontok, a mellcsont, a gerincoszlop, a bordák, a csípőcsont, a szeméremcsont, az ülőcsont, a combcsont, a térdkalács, a sípcsont, a szárkapocs, a lábtő, az ugrócsont, a sajkacsont, az ék alakú csontok, a lábközépcsontok és az *ujjpercek.*

Aztán *a lapockacsont, a felkarcsont, az orsócsont, a singcsont, a kéztőcsontok, a középcsontok, az ujjperccsontok, a keresztcsont, a farkcsont.*

És ne feledjük *a nyakszirtcsontot, a halántékcsontot, a homlokcsontot, a felső állcsontot, az álkapocs csontot, a nyaki csigolyákat,*

Mind-mind isteni csoda! Jó fajta porból és vízből.

A teremtés csodája!

Légy szíves, Ádám!

Na és akkor az *artériás rendszer*!

A jobb oldali közös feji verőér, a névtelen, a jobb kulcscsont alatti, a szkapuláris, a hónalji, a felkari verőér. A bordaközi verőerek, az emlői verőér, a májverőér, a középső keresztcsonti, az orsócsonti és a singcsonti verőér. A tenyéri ív, a csontközi, a térdárki, az elülső sípcsonti, a sípcsonti-szárkapocscsonti és a szárkapocs verőér, a hátsó sípcsonti és a lábháti verőér, meg a talpi ív.

A bal belső feji verőér, a bal külső feji artéria, a bal közös feji, a gerinci, a bal kulcscsont alatti verőér, meg az aortaív. A mellkasi főverőér, a koszorúverőerek, a hasüregi artériás törzs, a gyomorverőér, a lépartéria, a rekeszi verőér, a veseverőér, a hasi főverőér, a felső bélfodri és az alsó bélfodri verőér, a közös csípőverőér, a külső és a belső csípőverőér, a fari verőér, a gát és nemi szervek verőere, a mély combverőér, és a közös combverőér.

A *vénás rendszer*rel már ne is traktáljuk egymást, egyszerűen őrület!

És mindez egy kis porból és vízből, plussz az isteni lehelet.

És akkor ott van még a nagyszerű *szív*!

A rácsatlakozó *névtelen, bal oldali közös feji és a bal kulcscsont alatti verőérrel,* meg a *főverőérrel, a tüdőverőérrel és a tüdőverőér bal oldali fő ágával.*

A többit mi már fejből soroljuk, de Isten még a terveit nézegette, amikor összegyúrta: *bal és jobb kamra, elülső kamraközi ág, nagy szívvéna, jobb koszorúverőér, kis szívvéna, bal és jobb pitvar, bal és jobb fülcse, kétjegyű billentyű, szívburok, szívizom, szívbelhártya, kamrák közti sövény, szemölcsizmok, háromhegyű billentyű, koszorúerek, főverőér sebes billentyűje, felső és alsó üres visszér és bal tüdővisszér.*

Tisztelet és főhajtás Isten előtt, nem is ezek megteremtése, inkább az alapanyag ügyes fölhasználása miatt.

Isten és Ádám anyateje

A *szem* aprólékos munkája külön elismerést érdemel!

Épp így az *agy* megteremtése.

Ne is soroljuk az agyról tudottakat, mert ha belemegyünk a részleteibe, biztos, hogy rögtön megáll az ész!

Igen, ezzel az Isten által teremtett (alkotott) aggyal próbáljuk megérteni a teremtés folyamatát.

Azt az egyetlen napot, amikor Isten porból és vízből egybegyúrta a máig jól működő, egyébiránt igen bonyolult fölépítésű emberi szervezetet.

És próbáljuk megfogalmazni (az adott anyanyelvünk segítségével), hogy Isten milyen óriási tettet vitt végbe, még akkor is, ha egy cseppet sem hiszünk a teremtés eme formájában.

Nem hagyhatjuk szó nélkül: végképp érthetetlen, hogy első nekifutásra az *ember* teremtésével próbálkozott, ahelyett, hogy a *gyerek*, netán a *csecsemő*, vagy még inkább az *újszülött* jutott volna eszébe.

No de értsük meg Istent: amennyiben *gyereket* teremt, az összes ideje a felnevelésére ment volna el.

No és persze az öltöztetésére és az iskoláztatására, és mint tudjuk, arra az Isten pénze is kevés. Arról nem is beszélve, hogy akkoriban iskola és tanár se nagyon volt.

Isten ennél is rosszabb helyzetbe hozta volna magát, ha *újszülöttet* teremt (függetlenül attól, hogy kevesebb alapanyagból megúszta volna), hiszen aligha tudta volna megteremteni az *anyatejet*.

Egyrészt akkoriban még sem azt nem tudta, mi az, hogy *anya*, másrészt azt sem, hogy mi az a *tej*.

Ha pedig Isten maga az Atya (és ez a tény, mármint, hogy férfinak gondoljuk, férfiként képzeljük el, önmagában is eléggé elfogadhatatlan, minimum semleges neműnek kellene lennie, de az meg egy kicsit mégis csak snassz), szóval amennyiben Isten maga az Atya, nehezen képzelhetjük el, hogy a megteremtett újszülöttnek meg tudta volna adni mindazt, ami a növekedéséhez, sőt, ami ennél is fontosabb: a megmaradásához szükséges.

Hát még ha meggondoljuk, hogy ma sem túlzottan támogatják a teremtés hívei, hogy egyedül élő, „semleges" nemű férfi örökbe fogadhasson és egyedül nevelhessen föl egy gyermeket.

Ki a csoda tudna elképzelni egy szoptató, böfiztető és pelenkázó Istent?

Na ugye!

Az semmi!

Isten tehát praktikus okokból teremtett (felnőtt) embert, és gyanítom, jó néhány család szívesen venné át ezt a technikát, függetlenül attól, hogy ez esetben a szülők nem részesülhetnének azon örömökből sem, amit csak azok élhetnek meg, akik gyermekeket nemzenek és nevelnek.

Mindezt azért mondtuk el (el ne feledjük), hogy érzékeltessük: Isten a világ teremtése előtt néma volt, vagy ha beszélt is, legföljebb magában.

Igaz, a semmiről túl sokat sem beszélni, sem gondolni nem lehet.

Nem lehet Isten kenyere a *semmit* mondás.

Képzeljük csak el Istent: ül a semmiben.

Nem!

Áll a semmiben.

Vagy inkább lépdel a semmiben.

Ez se jó.

Fekszik a semmiben.

Ez sem jó.

Fekszik a semmin.

Vagy inkább lebeg a semmiben.

És nem csinál semmit.

Sötét van, bár a *sötét* szót sem ismeri, vagy ha mégis, akkor az is lehet, hogy nem azt mondja rá, hogy *sötét*, hanem mondjuk azt, hogy *pekret*.

Igaz, ez (és ma már tudjuk) nem jelent semmit, főként nem azt, hogy *sötét*, de nincs jelentősége, ha egyszer Isten számára a *pekret* a sötétet jelentette, akkor a *pekret* sötét, és kész.

Ha viszont Isten azt mondta a sötétre, hogy *pekret*, akkor biztos megkérdi az ember: milyen *pekret*?

Vakpetret?

Vagy korompekret?

Ezzel megint gondok vannak, hiszen Istennek akkor még fogalma sem volt arról, hogy egyszer majd lesznek *kályhák* és *kazánok*, melyekbe az ember azért *gyújt* be, hogy *fölmelegítse* a *házát*, a *füstöt* pedig azon a *kéményen* keresztül engedi ki a *szabad levegőre*, melyben *lerakódik* a fekete (tehát a sötéthez hasonlítható) *korom*.

Isten lény, tárgy, vagy fogalom?

Egyáltalán: Isten azt sem tudta, mi az, hogy *fogalom*.

Sőt: Isten azt sem tudta, mi az, hogy *Isten*.

Kérdés: kihez vagy mihez képest lehetett (volt) ő Isten?

Még egy kérdés (akár nyelvészeti kérdésnek is mondhatnánk):

Kinek vagy minek az Istene volt?

Isten-e az, akihez senki sem fohászkodhat, mivel hogy a világon (a semmiben) rajta kívül nincs senki?

Istennek mondhatja-e *valaki* vagy *valami* magát, aki évmilliárdokon keresztül létezik (?) embert próbáló magányban, semmiként lebegve a semmiben, ráadásul némán, beszélhető és írható nyelv birtoklása nélkül?

Isten-e, akit senki sem retteg?

Aki senkinek nem ad szeretetet?

Lehet-e Isten valakiből vagy valamiből, ha egyszer senki nem bír nevet adni neki?

Egyszer már tisztáztuk: a nyelv csak akkor jöhet létre, ha vannak dolgok, tárgyak és élőlények, akiknek, és amiknek nevet adunk.

Mi adunk nekik nevet.

Mi, emberek, akik (ezerféle) nyelven beszélünk.

Mi döntünk arról, hogy az általunk elképzelt *Magasságos, Örökéletű, Földöntúli* az *Isten* nevet kapja.

Mi tudjuk legjobban, hogy csupán egy elképzeltről, álmodottról, fantáziánkban létező valamiről vagy valakiről beszélünk.

Természetesen így, képzeletbeli létezésével is fontos számunkra, de mi most egészen másról beszélünk.

Töltött-e Isten olajat és a gázt a Földbe?

Ott folytatjuk, ahol fentebb abbahagytuk a gondolatmenetet: ekkor még Isten nem teremtett *házat, kályhát, kazánt, kéményt, füstöt* meg pláne, így tehát a nevüket sem tudta.

A *vak* szót sem ismerte Isten, lévén ő maga látott, aminek semmi értelme sem volt, mert a semmin kívül nem volt mit látnia.

Isten tehát, akár egy vak, csak ült, állt, feküdt vagy lebegett a sötét semmiben, maga elé bámulva.

Ha bámult egyáltalán.

Elvileg Isten akár vak is lehetett volna, a kutya nem veszi észre, hogy nem lát.

Igaz, akkor még *kutya* sem volt, aki észre vegye.

Persze sok minden cáfolja, hogy Isten vak lett volna.

Elsősorban az, hogy ott van az Írásban: *„És látta Isten, hogy ez jó."*

Egyébként pedig amennyiben vak lett volna, észre sem vette volna, hogy megteremtette a földet és a mennyet.

Végtére is, látnia kellett azt is, hogy mibe fogott, azt is, hogy miből teremthet, és azt is, amit alkotott.

Aprócska kitérő: létezhetett, hogy amikor Isten megteremtette a földet, elkezdte beletöltögetni a kőolajat, majd pedig – egy léggömbárussal – megkezdte a földgáz befúvását?

Megtörténhetett, hogy kialakított olyan földalatti üregeket, melyekbe sok szén fért, és valamennyit teletömködte fekete-, illetve barnaszénnel, hogy aztán majd teremtményei bányászként szenvedjék meg a kiaknázásukat?

Nem lett volna egyszerűbb és praktikusabb valahová lepakolni a szenet, megkímélve az embert az embertelen bányászattól.

Valljuk meg, elég macerás lehetett a *föld* (*A Föld*) teremtése.

A *menny* még úgy ahogy elmegy, nem nagy tett „aprócska" csillagokat varázsolni az égre (ha már az *ég* megvan), de egy ekkora Földet megteremteni eszeveszett vállalkozás.

Vegyünk méretet Istenről

Gondoljunk arra, hogy vajon *Isten valamekkora* lehetett.

Nem tudjuk mekkora, de saccolgassunk, hátha eltrafáljuk.

Szerintem Isten cirka...

Na jó, de miben mérjük?

Mert ugye Isten magasságát nem mérhetjük kilométerben vagy méterben.

Centiméterben pláne!

A milliméterről nem is szólva.

Talán még az arasz, az igen.

Vagy a láb.

De: vajon *hány láb* Isten?

Mondjuk...

Na jó, de merre?

Honnan mérjük?

Honnan húzzuk ki az Isten mérésére alkalmas mérőszalagot?

Vajon Istennek magassága van-e (akár az is lehet, amennyiben magasságos) vagy szélessége?

Esetleg mélysége vagy kiterjedése?

Ha abból indulunk ki, hogy Isten a *mennyben* van (bár ilyet a csillagászok nem ismernek), akkor nyugodtan kérdezhetjük (vagy inkább mondhatjuk) akár így is: Isten magassága *„mennyi"*.

Sőt, a szélessége is *„mennyi"*.

De hogy *mennyi*, azt nem tudjuk, még csak nem is sejtjük.

Ahhoz, hogy Isten ekkora földet (Földet) teremtsen, iszonyatos mennyiségű alapanyagra volt szüksége. (És most csak a Föld anyagáról beszélünk.)

Hány vödör föld kellett a Földhöz?

Ha abból indulunk ki, hogy a Föld még csak nem is a legnagyobb bolygó az ég alatt, sőt, a nagy csillagokhoz képest mindössze egy nagyjából gömb alakú porszem, akkor még inkább vakarhatjuk a fejünket amiatt, hogy hogy is van ez az egész teremtés.

Az biztos, hogy egy ekkora égitest megteremtéséhez jó néhány vödör földet és vizet össze kellett hordania valahonnan.

De ez a nagy kérdés: honnan?

Mert azt tudjuk, hogy kezdetben *nem volt valami.*

Vagyis: *csak a semmi volt.*

Mi történt tehát?

Isten a *semmiből* teremtett *valamit.*

Az ÉSZ szerint, aki *teremt* (esetünkben Isten), *az a semmiből hoz létre valamit.*

A teremtés pedig *az a cselekvés, hogy valamit teremtenek.*

Mondjuk így: *ha tudatosan cselekszem, akkor teremtek.*

Nem túl szellemes, agyafúrtnak sem mondható magyarázó szöveg, de mit tegyünk, ez van, ezt nem lehet megmagyarázni: ez a *teremtés.*

És nézzük, vajon mi a *teremtés-mítosz*?

Az ÉSZ válasza mindössze ennyi: a világ kialakulásáról, az ember eredetéről szóló *mítosz.*

Épp oly agyafúrt válasz, mint az előző, a kígyó megint a saját farkába harap.

A bizonyos bizonytalanság

Nincs más hátra, nézzük meg, mi a *mítosz*!

A *mítosz* természetfölötti (isteni) lényekről, hősökről, az ősidők eseményeiről szóló *monda, rege.*

Csak mellékesen tegyük hozzá: a *mitológia* valamely nép mítoszainak összessége. A mítoszokkal foglalkozó tudományág.

Ezt azért azzal is egészítsük ki, hogy mivel *a mítoszok* természetfölötti dolgokról szólnak, tehát *tudománytalanok*, fölöttébb furcsa, hogy ezzel egy egész tudományág foglalkozik.

Jobb, ha ezen nem is csodálkozunk, hiszen ma már vannak hittudományi egyetemek is, pedig a hit nem tudomány, hanem: *olyasvalamiről való meggyőződés, amit nem tudunk igazolni, mégis bizonyosnak tartunk.*

A tudomány viszont: *a természet, a társadalom és a gondolkodás összefüggéseiről szerzett igazolható illetve bizonyítottnak tekintett ismeretek rendszere.*

Sokat nem teszünk hozzá: a hitünk szerinti meggyőződésünk igazolhatatlan, bizonyíthatatlan, legföljebb mi gondoljuk *igazolhatónak*, *bizonyos*nak.

Annak ellenére, hogy soha senki nem tudta igazolni, és persze mi sem tudtuk.

Egyszerűen csak úgy hisszük, ahogy gondoljuk.

Ezzel az értelmezéssel tehát nagy baj van.

Igaznak és/vagy igazságnak semmiképpen sem gondolhatjuk azt, amiben hiszünk, hiszen nem olyasmiben hiszünk, ami kézzelfogható, valóságos, megtapasztalt vagy tényekkel igazolható.

Legföljebb hiszünk valamiben, ami természetesen (a hitünk szerint és annak érdekében) járható és elfogadható útnak gondolunk, de a hitünk ennek ellenére sem helyezhető tudományos alapokra, épp, mert *csak hisszük* azt a valamit, *hiszünk* abban a valamiben.

Íme a *hisz* szó jelentése: *aki hisz*, az a *valósággal egyező*nek, *igaz*nak tekint valamit.

Mond a mondát!

Jó, jó, de mi az (amit fentebb már emlegettünk), hogy *igaz*?

Mit jelent az, hogy *igazság*?

Igaz az, ami a *tények* összefüggéseit, a *valóság*ot híven tükrözi.

Ne feledjük: *valóság* és *tények*.

Mert a tények mindig a valósággal megegyezők, tehát a valódi tények mindig igazak.

Igazság az, ami pontosan megfelel a megismerésnek és a valóságnak.

No de lépjünk vissza eredeti kérdésünkhöz!

Keressük ki, mi is az a *rege*, és mi is az a *monda*!

A monda eseményhez, személyhez, helyhez fűződő, történeti és mesés elemeket tartalmazó szájhagyomány, illetve ilyen elbeszélés. (Mende-monda).

Természetesen ezt eddig is tudtuk, csupán az analízis kedvéért kerestük ki ez esetben is az ÉSZ nyújtotta meghatározást.

A *rege* nem más, mint a szájhagyományban élő (ősi) mesés, *mitikus* történet.

A mitikus pedig azt jelenti, hogy *mesés, legendás*.

A *mesés* jelentése pedig így hangzik: *csodás* elemeket tartalmazó, mesébe illő, *hihetetlen*.

Hiszek egy hihetetlenben?

Jó nyomon vagyunk, lépjünk tovább!

A *csodás* jelentése: *csoda*ként ható, *csodálatos*.

A *csodás elem* is megvan: eposzban, drámában természetfölötti erőknek a cselekménybe való beavatkozása.

Már csak azt kell megnéznünk, mit mondanak az értelmezők a *hihetetlen* szóról.

Íme, ezt: *nem hihető*.

És mi a *hihető* jelentése?

A válasz: *amit el lehet hinni.*

Ehhez már csupán annyit kell hozzá tennünk, hogy így már érthető és világos minden.

Mert: a vallásos emberek hisznek abban, hogy Isten a semmiből teremtette a földet (*A Föld*et), és persze a *mennyet*, a *szárazat*, meg a *vizet*, a *világost* és a *sötétet*, meg az *embert*, még akkor is, ha tudják, hogy mindez *csak mítosz*, vagyis hát *monda* és *rege*, *meseelemek*ből összerakva, *szájhagyomány*ozva, tele *mesés* és *csodás elemek*kel, tehát *hihetetlen*, azaz *nem hihető* részekkel.

Egyetlen hihető elem sincs benne, hiszen hihetetlen *az egész mítosz*, úgy, ahogy van.

Az emberek tehát tényleg logikusan gondolkodó, racionális észjárású lények: *hisznek a hihetetlenben*.

Hisznek abban, ami egyszerűen nem hihető.

Ez a hit.

Vagy a tévhit.

Vagy a hit és a tévhit elegye.

Ez van, ez az egész így alakult ki.

Az Isten se tud változtatni rajta.

Ahogy az emberen sem.

Olyannak teremtette az embert, hogy higgyen a nem hihetőben.

Nem a hihetetlenben, mert abban talán még lehetne hinni: *a nem hihetőben.*

Milyen magas a Magasságos?

Fussunk hát neki újfent, mekkora is ez a hihetetlenül (nem hihetően) nagy Isten, a Magasságos.

Tehát: vajon mekkora a magassága?

Vagy (ahogy már felvetettük egyszer) a mélysége.

Mért ne lehetne igaz, hogy Istennek nem magassága van, hanem mélysége?

Ha egyszer elfogadjuk (és talán ebbe ma már az egyház sem köt bele), hogy a Föld gömbölyű (vagy inkább *geodid*, azaz „Föld ala-

kú"), és azt is, hogy Isten a Föld túlsó felén is a mennyben van, akkor egyértelmű, hogy a menny (ott, a Föld túlsó felén) hozzánk viszonyítva *alul* van.

Akik a Föld túlsó oldalán *fejjel lefelé* bámulnak *le* az *alattuk lévő* égre, ugyanígy gondolhatnák rólunk is, és a fölöttünk elképzelt vagy létező Istenről is, mert hiszen ki mondja meg, hogy mi fölül vagyunk vagy alul, és azt, hogy ők, ott lent valóban alul vannak, vagy fölül?

Végtére is a Föld helyzetét nézve (ismereteink szerint) az Északi-sark van legfölül, és a Déli-sark van legalul.

De újra csak azt kérdem: mihez, mikhez képest?

Vagy akár így: kihez, kikhez képest?

Mi a helyzet a Földdel?

Amennyiben a világmindenség egy határtalan valami (semmi), akkor azt sem mondhatjuk, hogy egy végtelen dobozban (kozmoszban) utazunk a Föld hátán, egy meghatározható helyzetben.

Nincs helyzetünk.

A Föld forgásához képest helyes a mostani állapot és fölfogás: „lent" van dél, és „fönt" van észak, *amerről kel* a Nap, arról van kelet, *amerről nyugszik*, arról meg nyugat.

De (mint tudjuk): *a Nap* tulajdonképpen *nem kel* és *nem nyugszik*.

Egyfolytában ontja a meleget és a fényt, *éjjel-nappal* azonos a hőfoka, rendszeresek a napkitörései, csupán mi éljük meg napkeltének és napnyugtának azt, amit látványként kapunk.

Szögezzük le: Isten vagy félmunkát végzett, vagy nem is tudta, mit kell teremtenie.

Ha a boltozatot a *föld* (tehát a száraz, valamint a *víz* (a tengerek) fölé teremtette, akkor csak felemás eredmény kerekedhetett ki belőle.

Van-e padlás a mennyezet fölött?

Nézzük, mi a *boltozat*!

Íme: íves kiképzésű *mennyezet*.

Valaminek homorú, illetve domború vagy ilyenszerű *felső része*.

Azt tudjuk, és ha nem, akkor is sejthetjük, hogy a *mennyezet* szó a mennyből származik.

Mert ugye a mennyezet éppúgy fölül van, mint a menny. (Vagy alul.)

De a menny egyszerre alul és fölül nem lehet, mert ugye fentebb már leírtuk (vagy lentebb): valaminek a felső részéről van szó.

A gond csak nő, hiszen amennyiben Isten úgy teremtette meg a földet (most csak a *száraz*ról, a *talaj*ról beszélünk, akár az Írás), hogy annak a tetejébe teremtett eget, tehát mennyet, akkor a kép így fest: van egy lapos terület (a föld, szárazzal és vízzel), akár egy épület padlója, és van egy boltozat, egy domború felső rész (akár az épületekben), tehát egy boltíves mennyezet.

Mondjuk így: a föld (A Föld) le van borítva.

Ezt Isten jól elképzelte.

Pontosabban Mózes képzelte el, amennyiben az Írást a nevéhez kötjük.

De alaposan melléfogtak mindketten.

Azt tudjuk, hogy az Írásban szó sincs gömb alakú földről (A Földről), és azt is tudjuk, hogy a Föld gömb alakját az egyház is (sokáig) tagadta.

Pontosabban nem tagadta, de elhallgatta.

Vagyis (még pontosabban) nem elhallgatta, hanem elmismásolta.

Azt terjesztette („tanította", vagyis hát azzal a valótlansággal tömte az emberek fejét), hogy a föld (A Föld) lapos, az égbolt pedig éppoly egyszerű boltozat, mint a katedrálisok boltíve, ráfestett csillagokkal.

No de: amikor egyértelművé vált, hogy a Föld gömbölyű, és az is tudottá lett, hogy a Föld túlsó felén is élnek, új helyzet alakult ki.

Azt azért mégsem hihetjük, hogy amikor Kolumbusz és a többi világjáró és hódító az előtte ismeretlen földre lépett, hogy letarolja az ott élő (ugyancsak Isten teremtményeinek számító) emberek hitét és életét, rájuk erőltetve az öreg földrészről hozott *emberibb* hitet, tényleg azt hitte, hogy mindvégig vízszintesen hajózott, még ha a víz szintjén is vitorláztak.

Higgyünk inkább abban, amit Kolumbusz is gondolt, amikor Európa nyugati partján, a földrész peremén üldögélve, lábát a tengerbe lógatva a napnyugtát figyelte: hogy a Földnek mindenképpen gömbölyűnek kell lennie, és az is biztos, hogy a nagy víz *végén* is kell lennie valami szárazföldnek.

Az egyház papjai azonban még akkor is a boltozatról beszéltek, pedig (ha meggondoljuk), épp Kolumbusz (egyházi érdekeltségű, nagy anyagi haszonnal járó) utazása és felfedezése zúzta porrá az összes addigi tanításukat. (A kegyelemdöfést Magellán adta meg.)

Mert: ha a Föld gömb alakú, és ott, a fölfedezett új földrész fölött is van egy „boltozat", akkor nem is boltozat az, ami a Föld összes része fölött annak látszik, hanem egy Földet övező űr, a Föld több tízezer kilométeres magasságig terjedő légköre, mely folyamatosan megy át az interplanetáris anyagba.

Ez a légkör, ha a sztratoszférán túlról nézzük, a mezoszférából, vagy még „magasabbról", a termoszférából, esetleg még följebb röpülve, az exoszférából, éppúgy gömb alakú, mint a Föld, hiszen a légkör mindenütt ugyanolyan vastagságú.

Elmélkedésünk végkövetkeztetése: *nincs boltozat, nincs csillagos ég.*

Hány fényévre van Isten?

Egyszer tehát van a Föld légköre.

Aztán vannak a légkört határoló felső rétegek, „végül" van a Föld légkörén túli, többismeretlenes Világegyetem.

Az űrbéli távolságokat (és ezt az egyház sem kifogásolja) fényévben mérjük.

Hogy mit és mennyit jelent ez a csillagászati mértékegység, a *fényév*?

Az ÉSZ határozott választ ad: *a fényév az a távolság, amelyet a fény vákuumban egy év alatt tesz meg.* (Körülbelül 9,5 billió kilométer.)

A *vákuum* nem más, mint *légüres tér.*

Ideális közeg a szemvillanás alatt terjedő fény számára.

Úgy fest, ha Isten nagyságát, magasságát, mélységét vagy terjedelmét fényévben szeretnénk megadni, nem jutnánk semmire.

A fényév még arra sem jó, hogy Isten korát meghatározzuk, mivel távolság, és nem idő, vagy, mondjuk, sebesség.

Annyit azért kijelenthetünk, hogy Istennek valószerűtlenül nagynak kellett (kell) lennie.

Akkorának, aki képes a semmiből földet (Földet) és vizet teremteni, meg minden mást.

Isten markában tartja a Földet

Vegyünk a kezünkbe annyi egyszerű nedves agyagot, melyből egy maréknyi gömböt tudunk formázni.

Nos, mekkora gömb jön ki a kezünkből?

Maroknyi.

Körülbelül 8 centiméter átmérőjű gömb.

Esetleg 10 centis, ha nem *szűkmarkú* emberről van szó.

Vegyük ezt számítgatásunk alapjául!

Mondjuk, mi vagyunk Isten, aki a földet (A Földet) teremti.

Mivel Isten hatalmas, gondolhatjuk azt is, hogy a markában elférő golyónál is nagyobbat képes teremteni. (Pont úgy, ahogy mi görgetjük a hógolyóbist, hogy nagy hasú hóembert állíthassunk az óriásira hengergetett hógömbből.)

Higgyünk abban (is), hogy Isten nem akart nagy gömbbel küzdeni, inkább teremtett egy méretes Földet.

Akkorát, amekkorát képes volt gömbbé formázni a markában.

Mivel azt tudjuk, hogy Isten a maga képére teremtette az embert, higgyünk abban (is), hogy Isten épp olyan, mint egy ember: fej, nyak, váll, kezek, test, lábak, szóval minden része az emberi testhez hasonlatos.

De: higgyünk abban (is), mert másképp megbukik az egész teremtés-mítosz, hogy Isten sokkal nagyobb az embernél.

Hogy mennyivel, azt mindjárt kiszámítjuk!

Mi, akik most egy kis időre Istennek gondoljuk magunkat

(hosszú ideig nem éri meg, kinézik az embert), a markunkban formázgatunk egy agyaggolyót.

Legyen 10 centiméter átmérője ennek az agyaggolyónak, így könnyebb lesz számolni vele.

A mi magasságunk legyen, mondjuk, (hogy könnyebb legyen számolnunk) 200 centiméter.

Megvan Isten nagysága!

Mielőtt számolgatni kezdünk, nézzük meg a Föld méreteit!

Azt tudjuk, hogy a kerülete mintegy 40 076 kilométer, az átmérője pedig 12 756 kilométer.

Nézzük meg, ezek a számok hogyan viszonyulnak a mi, Istenként teremtett agyaggolyónk méreteihez!

Amennyiben elfogadjuk, hogy az agyaggolyónk (a mi Földünk) mindössze 10 centiméter átmérőjű, akkor kimondhatjuk, hogy a valóságos Föld ennek az agyaggolyónak a sokszorosa.

Hogy hányszorosa?

Nem tudom, de fejben számolok, és rögtön le is írom a számolás menetét és eredményét.

Egy méterben tíz darab 10 centiméteres agyaggolyó, 1000 méterben (azaz 1 kilométerben) 10000 darab, így tehát a 12756 kilométerben 127 millió 400 ezer darab kicsinyke agyag-Föld fér el. (Persze, szélességben, és nem mennyiségben.)

Így tehát a valóságos (Isten által teremtett) Föld 127 millió 400 ezerszer nagyobb az általunk teremtett agyaggolyónál (az általunk teremtett „Földnél").

Mi (ahogy megegyeztünk) 200 centiméter magasak vagyunk (kisistenek).

Isten méretét a mi méretünk, és az agyaggolyónk mérete alapján fogjuk meghatározni.

Ha összevetjük magunkat az agyaggolyóval, megállapíthatjuk, hogy hússzor nagyobbak vagyunk az általunk teremtett agyag-Földnél.

Amennyiben tehát a valóságos Föld 127 millió 400 ezerszer nagyobb az általunk teremtett agyaggolyónál, és föltételezzük, hogy Isten ugyanennyiszer nagyobb nálunk, akkor már csupán egy újabb szorzást kell elvégeznünk, és megmondhatjuk, mekkora Isten.

Ha tehát hússzor vesszük a 127 millió 400 ezret, az eredmény: 2 milliárd 548 millió lesz. (Természetesen méterben számolunk!)

Az eredmény tehát 2 milliárd 548 millió méter.

Ilyen magas Isten.

Vagy ilyen mély.

Vagy ilyen széles.

Vagy egyszerűen *ekkora* kiterjedésű.

Azt már tudjuk, hogy egy fényév mintegy 9,5 billió kilométer.

Egy billió az milliószor millió, azaz 10 a tizenkettediken.

Így tehát kijelenthetjük, Isten „nem túl nagy", még egy fényévet sem tesz ki.

Ha meg akarjuk saccolni, hogy *Isten* mekkora, azt mondhatjuk, maximum *egy fényhónap*, vagy inkább *fényhét*.

Még egy-két adat Istenről: amennyiben a mi magasságunk 200 centiméter, akkor a karunk hossza mintegy 80 centiméter, a lábunk hossza körülbelül 100 centiméter, a fejünk legföljebb 30 centiméter, a tenyerünk pedig mintegy 25 centiméter hosszú.

Ha Istent ugyanígy részleteiben méretezzük, alapul véve Isten 2 milliárd 548 millió méteres nagyságát, akkor kimondhatjuk, hogy Isten keze mintegy 20 millió 384 ezer méter, a lába 25 millió 480 ezer méter, a feje 7 millió 644 ezer, a tenyere pedig pontosan 6 millió 370 ezer méter hosszú. (Tessék átszámítani kilométerben!)

Hogy létezik Isten? Az nem létezik!

Mindezek természetesen csak akkor igazi, valós méretek, amennyiben Isten létezik, él, van.

A vallásos emberek ebben hisznek, úgy is gondolják, hogy Isten létezik.

Induljunk ki ebből: Isten van.

Kell is lennie, elvégre ő teremtette a földet (A Földet) és a vizet, meg minden mást, amiről már fentebb is beszéltünk.

Ha pedig van, létezik, akkor minimum ekkora, mert ha nem vol-

na ekkora, hogyan teremtette volna, hogyan gyúrta volna össze (a semmiből) a Földet.

Kellett, hogy ekkora legyen Isten, mert a készülő gömbölyű Föld csak ebben az esetben fért el a markában.

Ahogy a 10 centis agyaggolyó a mi markunkban.

A lényeg persze nem csupán Isten mérete.

A lényeg az, hogy *Isten van.*

Márpedig *ami van, az látható.*

Egy ekkora Isten meg pláne látható.

Lehet láthatatlan, de akkor meg alkalmatlan (volt) a teremtésre.

Mert ha Isten éppúgy láthatatlan volt, mint a sötét semmi, amiben lebegett, akkor Isten éppúgy semmi (volt) a teremtés idején (és persze azt megelőzően is), mint az a semmi, amiben lebegett.

Ha pedig Isten semmi (volt), akkor Isten nem létezett.

Isten nem volt.

Ha azóta nem történt változás az állapotában, akkor Isten ma sincs.

Nem létezik.

Erre azt mondaná a vallásos ember: *az nem létezik!*

Mármint, hogy Isten nem létezik.

Ha mégis van, akkor meg látszik.

Kell, hogy látsszon, mert egy 2 milliárd 548 millió méteres Isten nem tud csak úgy elrejtőzni.

Amennyiben mégis, akkor marad a másik teória, hogy Isten ugyan nem létezik, de a szívünkben hordozzuk.

A világ teremtése? Nem semmi!

Ha viszont ez az „igazság", akkor két lehetőség van.

Az egyik: a bennem lévő Isten csak a születésem pillanatától van bennem, és semmiképpen nem volt jelen a Föld *teremtődésénél.*

A másik: amennyiben jelen volt, akkor semmiképpen nem teremthetett, mivel adottságai révén alkalmatlan volt a teremtésre.

Egyszerűen nem arra született.

Itt és most kell kimondanunk: semmi sem igazolja, hogy a föld, a vizek és az ember teremtése előtt Isten élt, létezett volna.

Ki látta?

Na ugye!

Szó mi szó, azóta sem látta senki.

De legalább ma már hivatkozhatunk azokra, akik hisznek benne.

Mármint abban, hogy ők látták Istent.

Vagy beszélt hozzájuk.

Vagy meghallgatta őket.

Vagy hisznek abban, hogy Isten van.

Hogy Isten létezik, tehát él, az már komolyabb feladvány.

Valljuk be, ennek megfejtésébe sokaknak beletört már a bicskája.

Mivel mi ebben a boncolgatásban nem Isten létezését, csupán a nyelv születését és kialakulását követjük nyomon, jobb, ha állást sem foglalunk abban az ügyben, hogy van-e Isten vagy nincs.

Minket az érdekel, hogy ha a föld és a menny teremtése előtt volt Isten, akkor az ember teremtésekor hogyan teremtődött, vagy talán inkább hogyan születhetett meg a nyelv.

Erősítsük meg újfent: Istennek valójában szüksége sem volt nyelvre, hiszen jól tudjuk (ha ezt lehet tudásnak nevezni), a teremtés előtti időben (ha ezt lehet időnek nevezni), nem volt semmi (ha azt a valamit lehet semminek nevezni).

No de: az ember már csak olyan (persze ahhoz, hogy olyan legyen, emberre is szükség van, illetve volt), hogy a *valamit* még csak el tudja képzelni (főként, ha nevén nevezzük azt a valamit), de a *semmit* nem.

Mert a *semmi* az *semmi.*

Nincs hasonmása.

Nem mondhatjuk, hogy a *semmi* olyan, mint a...

Mert a *semmi* semmihez sem hasonlítható.

Vagyis: a *semmi* még a *semmi*hez sem hasonlítható.

A *semmi*nek csupán ellentétpárja van: az említett *valami.*

Hol a vége a végtelennek?

Az ember képzelőereje végtelen, de ehhez a *semmi*hez egyszerűen kevés az emberi fantázia.

Igaz, ha azt mondjuk, hogy az ember még az *abszolút végtelent* sem képes elképzelni, megcáfoljuk ennek igazságát.

Csak nézzünk magunkba: amikor a csillagos eget bámuljuk, nem csupán a ragyogás köti le a gondolatainkat, hanem a rejtelmes és elképzelhetetlen, emberi mértékegységben meghatározhatatlan és kifejezhetetlen *végtelenség*.

Ez esetben a *végtelenség* az imént említett *semmit* is jelentheti.

Mert mire gondolhat az ember: hogy a látható *valaminek*, jelesül a csillagokkal díszített égboltnak valahol a végtelenben véget kell érnie, mert *az lehetetlen* (gondolja a tudóssá lett, de valójában butácskán bukdácsoló, csillagászként abszolút amatőr ember), *hogy a végtelenségig tartson a végtelenség*.

Az ilyesfajta érthetetlen dolgokra szokta azt mondani az ember, hogy ott, arrafelé, szóval a végtelenségen túl már nincs is *semmi*.

Pontosabban: hogy a látható nagy *semmi*n túl már nincs (nem is lehet) *semmi*.

Mindezt úgy gondolja és mondja, mintha teljes meggyőződéssel kimondhatná, hogy a végtelen „után" következő *semmi* előtt lenne *valami*.

Eközben azonnal azt forgatja a fejében, hogy ha az elképzelhetetlen végtelenség mögött *semmi* sincs, akkor a világmindenséget, a kozmoszt a *semmi* határolja, vagyis hát (ha egészen pontosak akarunk lenni) *semmi sem* határolja.

Márpedig ilyen nincs, mondja az ember.

A *valami* attól *valami*, hogy *valami* határolja.

Vagyis: annak a *semmi*nek, amiből Isten a Földet teremtette, csakis *valami* lehet a vége. Egy *határ*. Egy *mezsgye*. Vagy legalább egy *karó*. Egy *űrkerítés*. Egy kozmoszbéli *vasfüggöny*. Egy univerzális *kínai fal*.

Lehetetlen, hogy sehol se legyen vége annak a *semmi*nek, ami körülvesz bennünket, a Földet, a Naprendszert, tehát azért mégiscsak (a) *valami*t.

A *valami*nek csak úgy lehet vége, hogy határolja, pontosabban határozottan lezárja *valami*.

A tárgyakról és a lényekről már elégszer ejtettünk szót, de ahhoz, hogy a *valamik* határait megmutassuk, most újra szóba hozunk párat.

A hűtőszekrényt az oldalfala, a kakukkos órát a doboz fala, az asztalfiókot az oldala, a könyvespolcot az oldala és az üvegajtaja, a könyvet a borítója és a gerince határolja, de azt is tudjuk, hogy a szobát a falai, a padlója és a mennyezete, a telket a kerítés határolja.

A sejtet a sejthártya, az embert a bőre, szóval nincs olyan *valami* a közelünkben, mely határtalan volna, azaz ne határolná *valami*.

Olyan nincs (nem lehet), gondolja az ember, hogy egy körülírható *valami* végtelenné válva szétfolyna.

És akkor itt van ez a határtalannak tűnő, végeláthatatlan és valójában tényleg végtelen Világegyetem, ami mégiscsak *valami*, és bár nemcsak ez végtelen, hanem a képzeletünk is, ez esetben mégsem segít rajtunk, ekkora fantáziával sem jutunk *semmi*re.

Stephen Hawking ezt írja *A Világegyetem dióhéjban* című könyvében:

„A határ nélküli feltétel pontosan azt jelenti, hogy a Világegyetem lehetséges történeteit azon téridőkre korlátozzuk, amelyeknek a képzetes időben nincs határa. Másként fogalmazva, a Világegyetemnek nincs határa."

És még egy idézet tőle:

„A Föld felszínének sincs ugyanis semmiféle határa vagy pereme. Nem léteznek hitelt érdemlő beszámolók olyan emberek sorsáról, akik leestek volna a Föld peremén."

A fokhagymáslángos alakú Föld

Természetesen az ember mindent képes körülhatárolni.

Nincs semmi létező dolog, amit ne lenne képes határok közé szorítani.

Tudja, hogy rettentő mély az óceán, de abban is biztos (ma már ez nem is lehet kérdés), hogy az elképzelhetetlennek gondolt mélység egyszer csak (az óceán fenekén) véget ér.

Tudja azt is, hogy a sztratoszféra, ahogy fentebb már tisztáztuk, a Föld felszínétől mintegy 10-12 kilométernyire kezdődik.

Az ember azért nem mond ennél pontosabb magasságot, mert van humorérzéke, és tudja, hogy a más és más magasságú hegyek

csúcsaitól mérve közelebb van a sztratoszféra, mint a mélyen fekvő völgyektől.

Tudja, hogy a földrészeket óceánok határolják, és persze azt is tudja, hogy tulajdonképpen az óceánoknál sem érnek véget, hiszen odalent, az óceánok mélyén folytatódnak a hegyek és a völgyek, igaz, sós vízben áztatva, hogy aztán az óceán túlsó partján előbukkanva ismét szárazföldként mutassák meg magukat, termékeny földekkel és sziklás hegyekkel.

Tudja az ember (ezt az idők kezdetén természetesen még nem tudta), hogy maga a határtalan Föld is körülhatárolható: *gömb*, egészen pontosan *Föld alakú*.

Ma már megmosolyogja az ember a *lapos Föld* teóriát, de valószínűsíthető, hogy az emberek egykoron is sok mindent végiggondoltak, és az is, hogy hamar rájöttek: azért az mégsem hihető, hogy ez a hatalmas Föld egy repülőszőnyeg lenne, melyen óceánok, tengerek, hegyek és völgyek vannak, szóval egy nemcsak elképzelhető, de látható és érzékelhető világ, alul meg semmi.

Azt meg főképp nehéz lehetett elképzelni (elhinni?), hogy a Föld *alsó fele* (amennyiben lapos) egy gyalult deszkához hasonlatos síkság (vagy mi a szösz) lenne.

No de mi van a fokhagymás lángosszerűen szétterülő Föld alatt?

Ha semmi nincs (azaz nincs ott *valami*, ami a Földet tartsa), akkor hogy marad meg a *levegőben* a Föld?

A Föld egy nagyon vonzó bolygó

Milyen vastag ez a megkövült, lebegő *lángos*?

Mert ha vékony, akkor meddig fúrhatnak le a kútfúrók, hogy ne lyukasszák át, de vízre leljenek?

És a jó minőségű szén reményében dolgozó bányászok milyen mélyre áshatják be magukat annak veszélye nélkül, hogy kiesnének a lángos alsó felén?

És hány méter mélységig fúrhatnak olaj és gáz reményében a szakemberek?

Azt (ma már) tudja az ember, hogy a repülőt a szárnya tartja

fönn (akár a magasban vitorlázó madarakat), meg az a hihetetlen (de mérhető) sebesség, mellyel a gép egyszerűen elszáll a Föld mágneses vonzereje elől.

És talán (gondolja az ember) ha olyan magasra repül, amilyenre (tíz kilométerre, azaz szinte súrolja a sztratoszférát), akkor talán már nem is hat rá olyan erővel a Föld vonzereje.

Egyébként is olyan pici repülő lesz belőle – és ezt láthatjuk, ha felnézünk egy magasan repülő utasszállító gépre – melyet talán már nem is érzékel, a nem túl szép, de különben *nagyon vonzó* Föld.

No de hogyan is gondolhatta az ember, hogy a Föld csak úgy elvan a *levegőben*, amikor a levegő csak ott van, ahol él az ember (ezért bír élni), tehát ha lapos a Föld, akkor a felső, mondjuk úgy: látható, lakott felén.

Ha tehát a szőnyegszerű Föld alatt nincs élet, akkor azért nincs, mert ott nincs levegő, akkor meg még inkább a levegőben lóg a kérdés: mi tartja meg a lapos Földet?

És mi az oka, hogy csak föntről lefelé létezik a gravitáció, lentről fölfelé meg nem?

Ha meg semmi sincs a Föld alatt (azaz alatta csak a *semmi* van), akkor továbbra is kérdés a kérdés: hogy a csodába nem zuhan le a Föld?

A valamiket rejtő világsemmi

Hogy hova, azt megint csak nehéz lenne megfogalmazni.

Nem mondhatjuk azt, hogy az űrbe, pedig az *űr* (bizonyos értelmezések szerint) maga a *semmi*.

Igaz, az űrbe ma már űrsiklók, űrrepülőgépek repülnek, konkrét céllal, tehát az *űr* azért mégsem maga a *semmi*, hiszen a semmibe minek lőnének föl űrhajósokat, asztronautákat?

A *semmi*ért nem érdemes belemenni ekkora rizikóba, és költeni sem érdemes ilyen hatalmas összegeket. (Ma már az űrt sem lehet *semmi*be venni.)

Az *űr* mára sajátos jelentéssel bír: ma már az *űr* az a *valami*, ami régen a *semmi* volt.

Ha az ÉSZ leírására hagyatkozunk, azt mondhatjuk az űrről,

hogy maga a mélység (akár egy szakadék, sőt, egy üreg is lehet), de mondhatjuk elkülönítő távolságnak is, és ez már közelebb áll ahhoz, amiről mi most beszélünk.

Ami viszont ennél is közelebb áll az általunk tárgyalt témához: a *világűr*.

Azaz a *világsemmi*. (Ha már a Földet övező űrről beszélünk.)

Sejthetjük, hogy az *űr* rokonságban van az *üres*sel, no de mit jelent az, ha valami *üres*?

Hiába mondjuk, hogy *az űrben nincs semmi*, a világűrben azért *mégis csak van valami*: sok minden mellett bolygók, köztük az általunk leginkább ismert *égitestek (nem űrtestek)*, a *Nap*, a *Hold*, a *Vénusz*, a *Mars*, a *Szaturnusz*, a *Neptunusz*, az *Uránusz* és a *Plútó*.

És persze a bolygók, melyek szintúgy égitestek, mint a mi Földünk, és melyekről nézve (ha jóindulattal beszélünk erről az égészről) mi is éppúgy „csillag" (csillogó bolygó) lehetünk, mint a Nap vagy a Hold.

Vissza a kérdéshez: mi az, hogy *üres*?

Nem *semmi*! *Üres*!

Igaz, ha valami *üres*, arra azt mondjuk, hogy *nincs benne semmi, azaz nincs benne az, ami benne szokott lenni*.

Az *űr* tehát (a *világűr*, persze!) akkor lenne valóban *űr* (azaz üres), ha nem lenne benne semmi: se Nap, se Hold, se csillagok, se Tejút, se Föld.

Ha viszont az *űr* annyira *űr* lenne, hogy semmi sem lenne benne (azaz benne lenne a *semmi*), akkor *semmit* sem érne ez az eszmefuttatás, mert ugye minek?

Nemhogy *semmi* sincs, de nincsen *semmi* se.

Nem szeretnék akadékoskodni, de ha benne lenne a *semmi*, az már *valami*!

Paradicsomtermesztés az Édenkertben

Láthatjuk, nem könnyű a helyzetünk.

Egyik szó kimondása vonzza a másikat.

Már régen előrébb tartanánk, de a nyelv és a nyelvünkön megfo-

galmazott gondolat újabb és újabb ösvényekre terel, főutunk mellékútjaira, apró kis mellékágaira, amelyeket akkor is muszáj végigjárnunk, ha később vissza kell térnünk oda, ahova immár újra elérkeztünk: utunk fő csapására.

Ahogy azt tudjuk, Isten ültetett egy kertet Édenben, és ott helyezte el a megteremtett embert, azaz Ádámot, aki ekkor még azt sem tudta, hogy fiú-e vagy lány. Ezért lett „ember" csupán.

Mivel ez a kert *Éden*ben volt, Isten úgy döntött, legyen *Édenkert* a neve.

Ettől kezdve Isten lakott területté nyilvánította Édenkertet.

Később az Édenkert föliratú helységnév tábla került ki a kert egyik végébe, majd a másik végébe is, igaz, ott már egy piros vonallal áthúzva.

Idő múltán, amikor a (kezdetben igen szegényes) szókincs gazdagodott, *Paradicsom* névvel is illették ezt a kertet, pedig – és ezt már általános iskolában is tanítják – a *paradicsom* (Solanum lycopersicum) csak évezredekkel később, Amerika fölfedezése után, Dél-Amerikából került át az öreg földrészre, és valószínűleg az Éden közelében folydogáló Eufrátesz vidékére is.

Erősítsük meg abbéli nézetünket, hogy Istennek végképp nem volt szüksége nyelvre, egyedül lévén, magányosan pedig kihez szóljon az ember?

Hát még az Isten!

Igaz, ahhoz is nyelv kellett volna, hogy Isten magában beszéljen, de mi oka lehetett volna Istennek arra, hogy magában beszéljen?

És ha netán mégis beszélt magában, akkor vajon mit?

Miről? Kiről? Minek?

Hacsak nem arról elmélkedett, hogy végre most már tényleg kéne csinálni valamit.

Isten teremtése

Ha valaki magában beszél, azaz agyában végiggondolja majdani mondandóját, vagy például mindazt, amit írásban szeretne rögzíteni, azt mondhatjuk rá: *gondolkodik*.

De: lehet-e gondolkodni adott, azaz létező nyelv hiányában?

Aligha.

A gondolatokhoz nemcsak „téma" kell, de talán egy nyelv is, legtöbbször anyanyelv, melynek szavait rakosgatva fogalmazgatjuk mondandónkat.

Gondolkodhatott-e Isten?

Elvileg igen, de mi kénytelenek vagyunk a gyakorlatra hagyatkozni.

Az ember a történéseken gondolkodik.

Az jár a fejében, ami történt, vagy éppen történik vele.

Gondolkodik az életéről és a társas kapcsolatairól.

Ha Isten létezett is, emberi értelemben vett „élete" aligha lehetett.

Nem volt gyermekkora (sem nehéz, sem boldog), nem voltak szülei, de még csak *teremtője* sem.

Pedig ha abból indulunk ki (és tessék, máris gondolkodom most épp azon), hogy a világon minden Isten által teremtődött, akkor már csak egyetlen fogas (a legfogasabb) kérdés marad megválaszolatlanul: *ki teremtette Istent?*

Másképp fogalmazva: *hogyan teremtődött Isten?*

Azt még csak el tudja képzelni az ember, hogy Isten földet és mennyet teremtett (bár szerintem azt sem, legföljebb képes hinni benne), majd a többit, ahogy az Írás mondja, de azt, hogy Isten hogyan teremtődött, aligha.

A fő kérdés ez: Ki teremthette Istent, és legfőképp kinek a képére? Kitől kapta a teremtés tudományát?

Ha én isten lennék

Megint egy kis kitérő.

A feladatunk nem egyszerű: képzeljük el, hogyan teremtette Isten a földet és a mennyet!

Azokat a napokat, amelyeken megtörtént a teremtés.

Az Írás nem sokat mond róla (a *szerző* nem megy bele a részletekbe): *„Kezdetben teremtette Isten a mennyet és a földet. A föld még kietlen és puszta volt, a mélység fölött sötétség volt, de Isten lebegett a vizek fölött."*

Na ne tessék már viccelni!

A föld és a menny teremtése az emberiség születésének valószínűsíthetően a legfontosabb momentuma, és akkor Mózes így, két bővített mondatban összecsapja a leírását.

Ha lehet, kimondhatjuk: Mózes igen-igen felületes volt.

Mintha egy fikarcnyi képzelőereje sem lett volna.

Persze őt is meg kell értenünk: nem volt könnyű dolga.

Istenre bízta a föld és a menny teremtését, ez érthető.

De hogy Isten hogyan hajtotta végre mindezt, annak elképzeléséhez már kevés volt az emberi agy. Mózesé is.

Mi mégis próbáljuk meg elképzelni!

Isten lebeg.

Kezdetben nem a vizek fölött, hanem *a semmi fölött.*

Pontosabban *a semmiben.*

Mert gyakorlatilag ekkor még nem volt hol lebegnie.

Aki lebeg, az (mai értelemben) a föld fölött lebeg, tehát valamihez (a földhöz) viszonyítva lebeg, éppúgy, ahogy aki száll, az a föld fölött száll, ott repül.

De: hol lebegett Isten? Vagy: miben?

A még nem létező mennyben, az ugyancsak nem létező föld és víz fölött nem lebeghetett.

Nem lebeghetett a felhők fölött sem, mert azt még egy óvodás is tudja, hogy a felhők abból a párából keletkeznek, melyek a Nap melegének hatására elpárolognak a vízből.

Márpedig víz nem volt, így aztán pára sem lehetett, felhőről nem is beszélve.

Elgondolni sem lehet, hogy ha mondjuk, mégis lettek volna felhők, csak azért, hogy Isten fölöttük lebegjen, akkor (Föld híján) hova esett volna a felhőkből aláhulló eső.

A lebegő Istennel szintén baj van.

Ugyanis amennyiben valóban Isten az Isten, azaz egy emberfölötti erővel bíró *valami* (lény, képződmény, performansz, akármi), aligha hagyta, aligha tűrte volna, hogy évmilliárdokon keresztül csak lebegjen.

Ha emberi alakja volt (van), ahogy tudjuk (merthogy az embert

az ő képére teremtette), akkor életének, létezésének a legrettenetesebb időszaka lehetett ez a végtelen időkig tartó lebegés.

Aligha hihető, hogy Isten ne akarta volna megvetni a lábát valami szilárd talajon.

Bár a *talaj* eszébe sem jutott, ő *Föld*ben utazott.

Ha így van (és ennek azért van logikája), akkor újabb kérdés:

Isten miért maradt továbbra is (a teremtés után is) lebegő Isten?

Abszolút logikátlan.

Megteremtette a földet és a mennyet, és ahelyett, hogy a földet, a földi létet választotta volna, maradt a mennybéli lebegésnél.

Ha én Isten lennék, nem lebegnék, főként nem ezzel a nyolcvanöt kilós alakommal. Kell néha egy kis séta, pár óra gyaloglás, és néhanapján meg kell ropogtatnom a csontjaimat.

Nem hiszem, hogy Isten ne érezte volna (ne érezné) ennek szükségét. Amennyiben az ő képéről vett mintát a mi képünkhöz.

Isten tényleg nagy bajban volt, amikor a hosszú *semmi*ben lebegés után el kellett döntenie, hogy a mennyben maradjon (továbbra is egyfajta lebegésben) vagy a földön.

Végül az ima segített.

Amikor meghallotta Ádám és Éva kései utódjainak imáját, már tudta, hogy hol a helye:

„Mi Atyánk, ki a mennyekben vagy…"

Isten alig kapott levegőt

No de térjünk vissza a teremtéshez!

Ahhoz, amit Mózes az Írásban csak úgy odavetett.

Képzeljük el a teremtést Mózes helyett, mi magunk!

Isten lebeg.

Ez eddig rendben van.

Hogy mekkora ez a lebegő Isten, azt pontosan még a számolgatásunk után sem tudjuk, de mondjuk, hogy nagy.

Tehát egy nagy, magas Isten lebeg a semmiben.

Vagy magasságos, ahogy tetszik.

Úszik a levegőben, vagy miben. Vagy miben?

Nem! A levegőben nem úszhatott.

Mert mi is a levegő?

„A Földet körülvevő, nitrogén, oxigén, nemesgázok, és egyéb szennyező anyagok (por, stb.) keverékéből álló, színtelen, szagtalan, gáznemű anyag."

Ezt írja az ÉSZ, hihetünk a szerzőknek.

Csupán egy kis okoskodásra van szükség ahhoz, hogy kijelentsük: a föld és a menny teremtése előtt sem Isten, sem más nem teremtett sem nitrogént, sem oxigént, a gáznemű anyagok pedig (egyáltalán: semmilyen anyagok) szóba sem jöhettek.

Isten tehát nem a levegőben lebegett, hanem a *semmi*ben.

Erősítsük meg újfent: akkoriban még nem volt levegő.

Amennyiben így volt (és biztos, hogy így volt), hogyan létezett, hogyan élt, egyáltalán hogyan élhetett Isten egy levegőtlen világban?

Létezhetett úgy egy *élő*lény (annak kellett lennie, ha magáról, az ő képére mintázta az embert), hogy nem lélegzett?

Mellesleg Istennek lélegeznie kellett, mert amikor megteremtette Ádámot, az *élet leheletét lehelte orrába.*

Istennek nincs olyan szárazföldi teremtménye, amelyik ne pusztulna el, ha megvonjuk tőle a levegőt.

Mibe markolt Isten?

Tegyünk üvegburát egy cserepes virágra!

Másnap kidobhatjuk hiszen elfonnyadt.

Borítsunk le egy gyertyát vagy egy mécsest!

Láthatjuk, amint elhasználta a levegőt, elalszik.

Azt hiszem, jobb, ha nem akadékoskodunk, hanem tudomásul vesszük, hogy Isten a *semmi*ben lebegett, nem volt mit lélegeznie, és közben teremtett.

De hogyan? Ez a fő kérdés.

Sajnos a mi képzelőerőnk sem jobb Mózes fantáziájánál.

Erőlködik az agyunk, ezerszer végiggondoljuk a föld és menny teremtésének folyamatát, de alig jutunk előbbre.

Nem tehetünk róla, olyanok vagyunk mi is, mint Mózes: tudjuk, hogy a Föld teremtéséhez föld kell (kellett), de képtelenek vagyunk elképzelni, honnan vette Isten a földet. (Akkoriban nem volt földosztás.)

És ha vette is valahonnan, mondjuk a *semmi* másik végében lévő bolygóról, hogyan hozta *ide*?

Ez az *ide* is értelmezhetetlen, ha a kezdet előtti *semmi*re gondolunk.

A világ legnagyobb *semmi*jében a világ első Istene lebeg, épp a teremtésen gondolkodik, és egy morzsányi földje sincs hozzá.

Most mi lesz?

Lehet, már az is megfordult Isten fejében, hogy föladja az egészet.

Addig nyújtózkodj, ameddig a takaród ér, gondolta, és hirtelen azt kérdezte magától: jó, de mi a fene az a *takaró*?

Múljuk felül Mózest, és képzeljük el, hogy Isten nagyot markol a semmibe (attól kezdve létezik a mondás, hogy *„nesze semmi, fogd meg jól!"*), már ha egyáltalán volt Istennek keze, ebből következően pedig marka.

Markol, de mivel *a semmiben semmi sincs*, tényleg üresen marad a marka.

Aztán újra markol egyet, de másodszorra is sikertelenül.

Tudom, tudom, az isteni erő bármire képes, de lehet, hogy erre mégsem..

Azt azért mégsem könnyű bizonyítani, hogy a kezdet előtti *semmi* elegendő volt a *valami*nek számító Föld és Menny teremtéséhez, bolygókkal, csillagokkal együtt.

Meg kell értenünk Mózest, láthatjuk, mi sem jutunk többre:

„Kezdetben teremtette Isten a mennyet és a földet."

Ennyi.

Aki beleköt, találjon ki jobbat!

A kezdet előtti vég

Szóval ott tartottunk, hogy Isten gondolkodott.

És hogy magában beszélt.

De csak gondoljuk végig: a nyelv kommunikációs eszköz.

Arra való, hogy valakivel megértessük magunkat.

És hogy megértsük egymást.

Isten a Teremtés előtt egyedül volt, senkivel sem kellett megértetnie magát, és természetesen senkit (és *semmit*) sem kellett megértenie. Pontosabban: a *semmit* kellett megértenie.

Később megteremtette az embert, de olyanra, akit az Isten se ért meg.

Gondoljuk el: Ádám és Éva megszólal, mintha ez az éppen megszülető világban a legtermészetesebb volna. Kerek mondatokat fogalmazva, ragozva, helyesen használva a jelen, a múlt és a jövő időt, ragyogó jelzős szerkezeteket összerakva.

Vajon ez a nyelvtudás honnan került beléjük?

A *semmi*ből teremtett ember kapott a semmiből egy beszélhető, konyhakész nyelvet?

Abban csaknem biztosak lehetünk, hogy a *kezdet* előtt Isten egy szót sem szólt.

Arról, hogy beszélt volna, végképp nem szól a kiküldött tudósító.

Amennyiben nem szólt, nem beszélt, hogy a csodába adhatott az első emberpár szájába egy kész nyelvet?

Mindezt szép szavakkal, melyek valóban csak akkor érnek valamit, ha egyértelmű a jelentésük. Ha elmondják, hogy mit jelentenek: egy *fogalom*, egy *tárgy* vagy egy *személy* nevét.

Kezdetben még nem volt *semmi*, nem voltak sem személyek, sem tárgyak, sem kifejezések, sem nevek, és fogalom sem túl sok akadt.

Most pedig jegyezzük meg: annak a nyelvnek *valamilyen* nyelvnek kellett lennie.

Azaz szabályokkal rendelkező, valós nyelvnek.

Márpedig egy nyelv csakis egy (kisebb vagy nagyobb) közösségen belül alakul ki, mindazon szabályokkal, amelyeket beiktatnak, beszélve és/vagy írva.

Isten mindent elront

Állapítsuk meg: Isten egyedül nem lehetett közösség, de még Ádámmal és Évával együtt is legföljebb egy kis (ultipartira alkalmas) társaságnak mondhatnánk őket.

Fogadjuk el, hogy Isten semmiképpen nem beszélhetett nyelvet, nyelveket pláne.

Nem volt szüksége rá, hiszen tudjuk a Bibliából, először nem volt *semmi*.

Pontosabban csak a *semmi* volt.

Igaz, sem azt a szót, hogy *először*, sem azt, hogy *semmi* nem ismerte *senki* (nem is élt még senki), még Isten sem, mert ő azt hitte, hogy az a *semmi* olyan *semmi*, amiből lehetne *valamit* teremteni, és persze egy Isten *akármit* nem teremthet sem *valamiből*, sem *semmiből*.

Egy Isten-kaliberű *valaki* legkevesebb *világot* akarna teremteni, ehhez viszont tudnia kell (ahogy fentebb már utaltunk is rá, tudta), hogy a világ teremtése két dologgal indul: a *földdel* és a *mennyel*.

Azt pedig mindannyian tudjuk, hogy Isten mindent tud, és mindent lát, és mindent szagol és mindent hall, és mindent teremt, és mindent elront. Amit nem, azt meg rábízza az emberre, akit később szintén megteremt.

Azt ugyan még soha senki nem állította, hogy Istennek volt és van fantáziája, bár ezt úgyis igazolja minden, amit látunk, ha jól körülnézünk az (állítólag) általa teremtett világban.

Isten áldásával

Akad még valami, ami fontos körülménynek mondható: ahhoz, hogy Isten fantáziával legyen megáldva, az *áldás* szót is ismernie kellett volna, de mivel az áldást csak a későbbi földi helytartói osztották, nyugodt szívvel mondhatjuk: Istennek volt fantáziája, de nem volt vele megáldva.

Mint néhány sorral fentebb tisztáztuk: a föld és menny nélküli *semmi*ből létrehozni egy világot, nem volt semmi!

Tényleg hihetetlen fantáziára volt szükség.

Amikor az ember fantáziál, végiggondol mindent, amivel kapcsolatban megmozgatta a képzeletét.

Itt megint van két bibi, hiszen előbb már rögzítettük, ha az ember valamiről gondolkodik, az agyában szavakat, azokból mondatokat rakosgat egymás mellé, és gondolatban eljut valahova. Az ember.

De: egyrészt esetünkben Istenről van szó, hiszen az ember egyelőre még Isten fantáziájában sem létezik, egyébként pedig épp elég baja van szegénynek a teremtés előtt álló földdel és mennyel.

Másrészt csak abban vagyunk biztosak, hogy Isten mindent tud, lát, hall, szagol és elront, de azt még soha senki nem állította, hogy Isten gondolkodik.

Minek is kellene gondolkodnia, amikor mindent tud? (Lát, hall, szagol és elront.)

Hány kereket teremtett magának Isten

Ismét egy kis kitérő: valljuk meg, nagyobb a valószínűsége annak, hogy a láthatatlan Isten született meg az ember fantáziájában, mint annak, hogy a kézzel fogható (később porból és vízből megalkotott), hús-vér ember született meg Isten fantáziájában.

Ha viszont így van, akkor ez az egész teremtés-história valótlan és meseszerű, de nincs is ezzel semmi baj, mert eredetileg is annak szánták, csak később vették komolyan a mesékről éppen leszokó, elbutult és korosodó emberek.

Egy kicsit gondolkodjunk el mi is!

Létezhet az, hogy Isten mindent tud, lát, hall, szagol és elront?

Föltételezhetjük, hihetjük, elfogadhatjuk tényként, hogy egy olyan *valaki* agyában, aki a *semmiben* időzik évmilliókon át, annak tudatában, hogy *mindent* tud, lát, hall, szagol és elront, meg sem fordult, hogy *valamit* kéne már kezdeni magával és a nagy *semmivel*?

Feleannyit sem tudok, mint Isten, de ha három napig kellene üldögélnem egy sötétzárkában, biztos, hogy bediliznék.

Merész föltételezés, de merjük föltenni a nagy kérdések egyikét: Isten kibírhatta a *kezdet* előtti évmilliárdokat vak sötétben, ég és föld nélkül lebegve a *semmiben*?

Nem dilizett be?

Vagy egy kicsit mégis?

És ha mégis, akkor megtörténhetett, hogy egy idegileg megviselt, kerékhiányos Isten teremtette a Földet és Mennyet?

Talán épp azért, hogy végre kihúzza magát abból a *depresszió*ból, amit akkor még az Isten se ismert?

Miről kapta a nevét a tintahal?

Tételezzük fel, hogy Isten jól beszélt angolul, ez egy világpolgár Istentől elvárható, de mi volt az anyanyelve?

Az anyanyelv mégis csak nagy dolog.

Anyánktól tanulhatjuk meg, és persze egy kicsit apánktól is.

Mondjuk ki: már aki.

Mert, például Jézus csak az anyjától tanulhatta, annak ellenére, hogy az apaságot Isten mellett társbérletben gyakorló József is úgy törődött vele, mint édes fiával.

No de Istennek hogy lehetett anyanyelve?

Ha mégis volt, valószínűsíthető, hogy a héber volt.

Ha viszont ez így van, akkor Ádám és Éva ugyancsak ó-héberül beszélt.

Ha pedig mindez igaz, éppúgy, mint az, hogy mindannyian egyetlen őstől származunk, akkor már be sem fejezem a fejtegetést.

A pápának ma már könnyű dolga van: a világ számos nyelvén mondhatja el az *Urbi et orbi* áldást, azt is csak papírból, pedig ő azért mégis csak Isten legfőbb földi helytartója.

Istennek a teremtés idején nem volt sem áldásosztó kedve, sem papírja, és persze még a tollat és tintát sem alkotta meg.

Hogy is lett volna papír, amikor a növények csak a hetedik napi pihenő után teremtődtek, és csak jóval később kezdődött meg a fakitermelés?

A papírt évmilliók múltán, a kínaiakkal együtt teremtette meg, de akkora már valaki megírta a *Könyvek könyvét*.

Mellesleg: mivel tinta sem volt, a tintahal is évezredeken át névtelenül úszkált a tengerekben.

Isten semmiképp sem volt (nem lehetett) otthon a világ nyelveiben, akkoriban nem teremtette meg még a nyelviskolákat sem, és bátran jelenthetjük ki, akkortájt a diákok Európa keleti országaiban sem küzdöttek még az orosszal.

Hangosan gondolkodva fontolgathatjuk: legjobb lett volna, ha a teremtés első három tárgya a *papír*, a *toll* és a *tinta*, lett volna.

Már csak az írás (az *Írás*) miatt is.

Mert az nem lehet, hogy kialakul (megszületik, teremtődik?) egy nyelv, és akkor nincs mivel rögzíteni, legfőképp pedig nincs mire.

Ha az a toll golyóstoll, akkor az első ember nem az Ádám, hanem a Bíró nevet kapja.

Ha pedig lúdtoll, akkor az első élőlény nem az ember, hanem egy liba.

Viszont azt férfisoviniszták szívesen hangoztatják, hogy Isten elsőként Ádámot teremtette, és nem Évát.

Hogy tudásunk gyarapodjék, jegyezzük meg: az Új-Zélandon élő maori nép nyelvének, a maoritangának nincs írott formája.

A Teremtés könyvével is bajban vagyunk, egyrészt, mert amikor már volt óhéber nyelv, melyen a *Könyvek könyve* íródott, végtelenül messze voltak a teremtéstől.

Annyira messze, hogy akkoriban használták először az *ember-emlékezet óta* kifejezést.

Mármint hogy azóta nem volt teremtés.

Maga a csoda, hogy volt, aki mégis mindenre pontosan emlékezett (Mózes), és csodákból is szép kis csokorral jött össze a teremtés óta.

Járnak-e Rómába a harangok?

Ott van például a késmárki Kopeczki Mihály esete, akit 1674-ben, nagyszombat reggelén Rómában, a Szent Péter Bazilika falai előtt, eszméletlen állapotban talált a sekrestyés.

Miska azt állította (máig nem derült ki, olaszul, latinul, arámiul vagy magyarul), hogy mivel tudta (és Késmárkon mindenki tudta), hogy a harangok nagypénteken Rómába mennek, ő pedig fejébe vette, hogy egyszer el fog menni az Örök Városba, fölmászott a templomtoronyba, és odaszíjazta magát a harang nyelvéhez. Éjjel óriási rázkódást érzett, és már Rómában is volt. (Welness-program.)

Csoda, hogy ezt, azóta csodaként emlegetik?

De gondoljuk végig ezt a csodát vagy micsodát, akár próbát

téve: szíjazzuk oda magunkat (Nagypénteken) a falunk vagy városunk templomtornyában lakozó haranghoz (anélkül, hogy megkondulna, mert ha megkondul, tuti, hogy feléken billent minket az otthoni sekrestyés), és várjunk. Biztos, ami biztos, kétnapi hideg élelmet vigyünk magunkkal!

Nem mondom, történhet csoda, de az biztos, hogy onnan se a harang, se mi el nem repülünk.

Annyit mégis csak el kellett volna magyarázni Miskának, hogy *„a harangok Rómába mennek"* csupán egy jelkép, melyet mondogatunk, de tudjuk, hogy a harangok sosem repültek még, kivéve, amikor ágyúgolyót készítettek belőlük.

No de: amennyiben a késmárki harang képes repülni, tételezzük föl, hogy a világ mindahány harangja képes erre, és így is kell lennie, hiszen nem azt mondjuk, hogy *„Késmárkról a harangok Rómába mennek"*, hanem, hogy *„a harangok Rómába mennek"*.

Márpedig ha ez így van, akkor Nagypénteken nagy valószínűséggel megbolondulnak a radarok.

Csak képzeljük el, amint a világ összes harangja fölszállási engedélyt kap nagypénteken, aztán irány Róma.

Na jó, tekintsük csodának, ahogy terjesztik róla, de azért kérdezzük meg: hol szállnak le?

A bazilika előtti téren?

Róma repülőterein?

Induljunk ki abból, hogy Kopeczki Mihály a Szent Péter Bazilika falainál ébredt, tehát ott szállt le.

Vagy: másutt szállt le, és esetleg egy közeli utcában vagy téren parkolt le.

És hova tette le a harangot?

Illetve a harang hol tette le őt?

De: onnan valahogy vissza is kell repülni!

Másnap délben ebédre harangoznak Késmárkon!

Nem lett volna jobb retúrral repülni?

A másik kérdés: milyen lendület viszi a harangokat Rómába?

Vagy Nagypénteken ingyenes a kerozin?

De ki tölti fel őket a visszaútra?

Még egy kérdés Mihályunkkal kapcsolatosan: hogyan történhetett, hogy a templomszolga meg se kérdezte tőle: *„És mondd már meg kedves ecsém, hol az a harang?... Azon fölül pedig melyik római kocsmában dorbézoltál hajnalig?"*

És mivel másnap délben Késmárkon megint megszólalt az a harang, hogyan került vissza, ha egyszer Mihály még mindig Rómában jött-ment teljes kábulatban.

Édes ecséim, a jelkép azért mégse valóság.

Más szó, más jelentés.

Ilyen a nyelv.

Esetünkben a harang nyelve.

Mikor jutott el Isten a pokol teremtéséig?

És ha már a nyelvnél vagyunk, maradjunk az első és legfontosabb szónál, a *teremtés*nél.

Ugye (és ezt egyszer már tisztáztuk), *kezdetben teremtette Isten a mennyet és a földet.*

Ha ez így volt, akkor nem a *teremtés* volt az első szó, hanem a *kezdet.*

Ahol viszont van *kezdet*, ott kell, hogy legyen *végzet* is, de úgy látszik, meg kell barátkoznunk a gondolattal: *kezdetben még nem volt végzet.*

Talán jobb lett volna, ha nem a mennyel és a földdel kezdi Isten, hanem a nyelvvel, mert amíg nincs nyelv, senki sem érti meg, mi az a *menny*, mi az a *föld*, és legfőképp, hogy mi az a *kezdet.*

Igaz, akkor még nem is volt senki, akinek ezt meg kellett volna értenie.

Egyáltalán: *minek a kezdetéről beszélünk?*

Valójában ez sem jó sorrend, mert a mennyel együtt a poklot is meg kellett volna teremteni.

Márpedig kezdetben a pokolnak még nyoma sem volt.

Nyelvi probléma: például a *világosság*nak sincs semmi értelme *sötétség* nélkül.

Később, a vérgőzös középkorban megtapasztalhattuk, hogy ahol

Isten van, ott mindig *világosság* van, de ahol a földi helytartói, ott gyakran van *sötétség*.

Mózes első könyvében, *A világ teremtésé*ben ezt olvashatjuk:

„A föld még kietlen és puszta volt, a mélység fölött sötétség volt…"

Ezt követően mondta Isten:

„Legyen világosság!"

„És lett világosság."

Nyelvileg tiszta, de logikailag nem.

Ha nem volt világosság, hogyan volt látható, hogy a föld kietlen volt és puszta?

Jó, tudom, Isten mindent lát.

De csak világosban!

Így működik a szem.

Mi mindent lát Isten?

És ezt neki kéne a legjobban tudnia, elvégre a szemet is ő teremtette (tehát ő is tervezte) az emberrel együtt.

Azon ne is vitatkozzunk, olyat ne is mondjunk, hogy *„No de Isten azért mégis csak Isten, aki sötétben is lát!"*, mert ez egy hülyeség.

Amennyiben Isten a maga képére teremtette volna az embert, épp olyan szemet gyömöszölt volna a szemgödrébe, amilyen az övé.

Nem azért, hogy az ember épp olyan jól (még sötétben is) lásson, mint ő, hanem, mert ebből tudott kiindulni.

Akkoriban ilyen volt a szem.

Alkalmas volt arra, hogy lásson a sötétben.

Igaz, ebből mindössze egy volt (vagy kettő).

Nevezetesen *Isten szeme*. Vagy *szemei*.

De mivel azt mondjuk, hogy *Isten szeme mindent lát*, valószínűbb, hogy csak egy.

Tudom, a helyesírás szabályai szerint Isten *szeme* így, mondatba ágyazva egyedüliként is lehet kettő.

Természetesen a teremtés a sorrendjét illető aggályainkat félre tehetnénk, lehetnénk megértőbbek is, elfogadva, hogy előbb jött a láthatóan kietlen és puszta föld, és csak azt követően teremtődött a világosság, melynél látni is lehetett (volna), hogy olyan, hiszen Istennek egyszerre többféle teremtenivalója volt, ráadásul mindezt sötétben.

Persze Istennek igaza volt, hogy a *pokol* teremtésével nem vacakolt.

Egyrészt, mert ki az az őrült, aki megteremti a maga ellenzékét, másrészt valószínűleg előre tudta, hogy elég lesz később összeadni (első emberpárrá kinevezni) Ádámot és Évát, és attól kezdve az (a házasság) maga a pokol.

A pokol teremtése

Sajnos Mózes egyik könyvében sem szerepel a pokol teremtésének története, ezért most kénytelenek vagyunk mi közzé tenni.

Történt pedig, hogy Isten (a megteremtett téglából és malterból) egy falat emelt a menny és a pokol közé, és miután levakolta (előtte megteremtve a *fándlit*, a *kanalat*, a *kalapácsot*, a *hóblit*, a *kartecsnit* és a *simítókat*), nagy magányában firkálgatni kezdett a szépen megszáradt falra.

Sajnos akkor még senki sem akadt, aki figyelmeztethette volna, ne fesse az ördögöt a falra, mert megjelenik. (Ráadásul Isten még csak egy házmestert sem teremtett, aki elkergesse onnan.)

Az ördög tehát megvolt, ahol pedig ördög van, ott pokol is van.

Annyit mindenképpen meg kell jegyeznünk, hogy a pokol is Isten alkotása (amennyiben az egész világot ő teremtette), mert olyan nem lehet, hogy teremtünk világot, embert, állatokat és növényeket, meg minden egyebet, amikre egy világban még szükség van, vagy lehet, a pokolról meg azt mondjuk, hogy az csak úgy van.

Bátran kijelenthetjük tehát: *a pokol Isten műve*.

Az ördöggel együtt.

De hogy kinek a bordájából teremtette, azt végképp nem tudjuk.

Semmit nem mond róla az Írás.

Van-e értelme a nőnek férfi nélkül?

Szó sincs arról, hogy Isten megteremtette volna az első ördögpárt.

Fontos apróság: Isten még nem ismerte az ellentétes értelmű

szópárokat, ezért történhetett, hogy kettőt elcsellózott: *a mennynek nem a föld a párja, hanem a pokol.*

Mint ahogy a nőnek sem az ember a párja, hanem a férfi.

Később aztán rájött, hogy *a nőnek sincs semmi értelme a férfi nélkül.*

Természetesen nyelvi szemszögből egy hibás mondat, mert olvasásakor arra gondolhatunk, hogy a nőnek csak a férfi bevonásával, csakis az ő jelenlétével együtt lenne *értelme.*

Ráadásul ez is félreérthető, mert az *értelem* kettős értelmű.

Úgy fest, mintha azt akarnánk mondani, hogy a nőnek nincs *értelme* (értelmi képessége) a férfi nélkül, ami azért mégiscsak több a soknál.

Az meg pláne, hogy a nőnek csak a férfi jelenlétében volna *értelme.*

Természetesen nem erre gondoltunk, hanem arra, hogy a nő merő értelmetlenség volna férfi nélkül, mint ahogy a férfi is nő nélkül.

Mert ugye a kétféle *nem* együtt lehet csak normális páros.

Ha csupán férfiak, vagy kizárólag nők teremtődtek volna Isten keze által, semmi értelme sem lett volna a *férfi* vagy a *nő* szónak, maradt volna az *ember*, ne is beszéljünk róla, hogy *milyen* ember.

Természetesen most azzal is bután élcelődhetnénk, hogy a férfi a nő nélkül, a nő pedig a férfi nélkül (lenne) *értelmetlen.*

Tehát: hogyha nincs egyik a másik mellett, megszűnik az értelmük, és magányosan minden ember bután és bambán bámulna a világba.

Természetesen nem így van, sőt, az ellenkezője igaz: a nő épp egy (igazi, szimpatikus) férfi jelenlétében, a férfi pedig egy (szexis, bomba) nő mellett veszti el az *értelmét*, és attól kezdve mindkettő úgy viselkedik, mint aki megbolondult, mint aki *eszét vesztette.*

Ez persze cseppet sem jelenti azt, hogy az *értelem hiánya* mutatkozna bármelyikükön.

Nagyon is értelmes, ami kibújik és feltör belőlük, és ezt bizonygatnunk sem kell, hiszen minden *értelmes* ember tudja, hogy a nő és a férfi együttlétének van csak igazán *értelme.* (Miközben együttlétük alatt egyiknek sincs.)

Milyen nemű Isten?

Hogy a nőből mikor lett hölgy, nem tudjuk, de Isten férfisovinizmusa hamar tetten érhető, hiszen amikor Ádámot megteremtette, nem *férfi*t alkotott, hanem *ember*t, csak (nagy szerencséjére) akkor még nem teremtette meg az ellene, és a magát kizárólagosan embernek gondoló Ádám ellen tiltakozó feministákat.

Az embernek teremtett *férfi* azt sejteti (a *saját képére teremtés* logikája szerint), hogy *Isten* mégis csak *férfi*, vagyis *hímnemű*, vagy ha nem is az, de mindenképpen *férfias* agy szüleménye.

De: ha fentebb az ember esetében már kijelentettük, hogy a *férfi* csak akkor bír jelentéssel, ha mellette létezik a *nő* is, Isten esetében sem tehetünk másként, és ki kell mondanunk: Isten sem nem volt *férfi, sem nem volt nő*, hanem *ember* volt.

Csak (mint azóta sok más ember is) Istennek gondolta magát.

Majdnem biztos (és most már tegyük egyértelművé), hogy *Isten férfi*, és mindig is az volt, mert azt biztosan tudjuk, hogy az embert a maga képére teremtette.

Márpedig esetünkben a *maga képe* nem azt jelenti, hogy hosszú hajúra és szakállasra formálta az embert, hanem, hogy egész testében hozzá hasonlóra.

Ha Isten nő lett volna (ha az lenne), akkor egészen biztos, hogy elsőre egy nőt teremt, azaz egy *maga képére formált embert*, nevezetesen Évát.

Amikor pedig rájött volna, hogy a nő megteremtése értelmetlen egy másnemű társ nélkül, megteremtette volna a férfit, azaz a teremtés koronáját.

Ez esetben ennek a koronának is több értelme lett volna, mert adott lett volna a már korábban megteremtett nő, akinek a fejére teszi.

Így viszont a nőt tette a férfi fejére.

Akadnak férfiak, akik úgy érzik, mintha onnan lecsúszott volna, így válva púppá a hátukon.

Hány Ádám jutott hány Évára?

És ismét csak a nyelv: mert kezdetben a *korrekt* szót sem teremtette meg Isten. Ha ismerte volna ennek a szónak a mai jelentését, eleve két Ádámot teremt, egy heteroszexuálist és egy homoszexuálist.

Igaz, ez is rossz megoldás, egyrészt, mert ha két Ádámot teremt, azonnal befejeződött volna az emberiség nyúlfarknyi (Ádámfarknyi) története, másrészt, ha Isten azt látja, hogy a két Ádám egész jól elboldogul az életben, talán lemondott volna a nő teremtéséről, és valljuk meg, erre azért mégsem mondhatjuk, hogy isteni ötlet.

Ha pedig a két Ádám mellé megteremtette a nőt, megalkothatta volna a szerelmi háromszöget is: *A négyzet plusz B négyzet egyenlő C négyzet*, (és máris elkésett Püthagorasz), ami örök szenvedést zúdított volna az első kisebbség, Éva nyakába.

Ha már a nagy számtantudóst említettük: Isten furcsa helyzetet teremtett volna (tessék: még a helyzetet is Isten teremtette!) három Ádámmal és egy Évával.

Mert: amennyiben Ádám-1 elveszi Évát, Ádám-2 és Ádám-3 pedig netán összeáll, kivárták volna, amíg örökbe fogadhatják Ádám-1 és Éva gyerekét.

Ha pedig Isten védte volna az egyneműek jogait, az igazán korrekt a három Ádám, három Éva változat lett volna, és akkor a szerelem minden válfaja képviseletet kap.

Ekkor aztán igazán kiderült volna, hogy mégiscsak *a nyelv* megteremtése lett volna az elsődleges, mert ilyen fölállásban a nélkül nem mentek volna semmire.

Analfabéta volt-e Isten?

Végül is mi lett volna a teremtés helyes sorrendje?

Ha Isten az emberrel kezdi, lehet, hogy a teremtett ember úgy megrémül a sötétségben, hogy Isten rögtön föltalálja az áramot.

Ezek után Isten dolga az lett volna, hogy nevet adjon a dolgoknak. Például: *villanykapcsoló, csillár* és *zseblámpa*.

A világosság nagyon kellett, mert sötétségben nem lehet megírni

a teremtés történetét, és az Isten se láthatta volna, hogy a világosság jó.

Fogadjuk el, hogy papír és tinta híján a teremtés sztorija egyszerűen kőbe lett vésve.

Ha ez így volt, akár így is indulhatott volna a történet: *kezdetben volt a kalapács és a véső.*

Na jó, Isten csettintett, és ezeket is megteremtette.

De akkor még ott voltak a betűk.

Meg a szavak.

A nyelv!

Pontosabban: hol voltak még akkor a *betűk*, a *szavak* és hol volt a *nyelv*?!

Megint ide jutottunk.

Mégiscsak a nyelv megteremtésével kellett volna kezdeni.

No de melyikkel?

Milyen nyelvvel?

És milyen nyelvtani szabályokkal?

Mert egy igazi Isten (ha az embernek nyelvet akar adni), nem lehet analfabéta.

Nem véshetjük kőbe a Teremtés könyvét mindenféle helyesírási hibákkal.

Végtére is Mózes a Könyvek könyvét írja.

Vési kőbe.

Mi lehetett a legnehezebb dolga a világosság és a sötétség elválasztása után?

A szavak elválasztása.

Isten *nappal*nak nevezte el a világosságot, és *éjszaká*nak a sötétséget, ami azért meglepő, mert a világító testeket, magát a Napot is csak öt bekezdéssel később teremtette meg.

Ennek ellenére így fejezi be az első etapot: *„Így lett este, és lett reggel: az első nap."*

Állj!

Az *estét* és a *reggelt* nem teremthette, azok csak úgy lettek. Ha már.

Így is mondhatnánk: reggeltől estig dolgozott, és így nem kellett megteremtenie sem a reggelt, sem az estét.

Ismerjük meg a semmiből teremtett Földet!

Minket természetesen leginkább a *föld teremtése* foglalkoztat.

A Föld, amelyen élünk, élhetünk.

Nézzük, mit tudunk erről az áldott bolygóról!

A latinul *Terra* névre hallgató bolygó a Naprendszerhez tartozik, és a Naptól számított harmadik bolygó.

Még e sorrend ellenére is igen szerény kiterjedésű bolygónak mondatjuk.

Egyenlítői sugara mintegy 6.378, kerülete pedig 40.076 kilométer.

Nem árt tudnunk, hogy a sarki sugara 6.357, a sarki kerülete pedig 40.008 kilométer.

Pályája, amiről volt alkalmunk szólni, ellipszis alakú.

A Naptól átlagosan 1 millió 496 ezer kilométerre található. A Nap és a Föld közötti közepes távolságot csillagászati egységnek nevezzük, mely a Naprendszerben használt távolsági egység.

Ez az érték egy teljes fordulat, egy év alatt a fenti érték egyhatvanad részével módosul.

A poláris földrajzi tengely körüli forgás eredményezi a nappal és az éjszaka váltakozását.

A csillagnapot szigorú állandónak véve (majd elosztva 24 órára) meghatározható egy úgynevezett középnap, amelynek a Földhöz viszonyított látszólagos mozgása egyenletes és normális a poláris tengelyre (23 fok 26 perc); ebből következik a középidő másodpercének meghatározása.

A kevéssel rövidebb *csillagnap* – 23 óra 56 perc 4 másodperc – a Föld saját tengelye körüli fordulatának valós időtartama.

A Föld egyetlen természetes kísérőholdja a *Hold*, az árapály egyik előidézője, valamivel több, mint 27 nap alatt fordul meg a Föld, és a saját tengelye körül, 384.400 kilométeres középtávolságban.

A földgömb felszíne egy forgásban lévő ellipszoiddal jellemezhető, amely a pólusoknál 1/298-ad résszel ellaposodik. Ennek neve *statikai lapultság*.

A tulajdonképpeni geoid egyéb eltérései az ellipszoidtól jóval kisebbek, mint a lapultság mértéke, amely azonos a tengerek összfelületének középértékével.

A Földet atmoszféra veszi körül. E térbeli burok ionokkal telített ionoszféra, más néven termoszféra, a felsőbb zónában pedig magnetoszféra.

Belső szerkezetét csak elméletileg, közvetve ismerjük.

Csupán a külső, 10 kilométernyi burokról vannak használható adataink.

És Isten megteremtette a rétegeket

A földfelszíntől elindulva, a szeizmológiai kutatások alapján a következő rétegek különböztethetők meg:

1. A *kéreg* viszonylag könnyű (szilícium- és alumíniumoxid); a harminc kilométer mélyen húzódó Mohorovicic-féle törésfelület követi.

2. A *köpeny* egy *felső* rétegre (a mélyfészkű földrengések helye) és a magmaáramlásokat magában foglaló *belső* köpenyrétegre tagolódik.

3. A *belső mag*ból és a *maghéj*ból álló *mag* (kb. 4700 kilométer mélységtől) szintén nagy sűrűségű (elsősorban vas és nikkel alkotja). A belső mag szilád, a maghéj pedig cseppfolyós halmazállapotú, és e külső rétegének elektromos és mágneses tulajdonságai magyarázzák a Föld mágnesességét.

A Föld kora 4,6 milliárd évre tehető, föltehetőleg a Naprendszerrel, valamint a Holddal egyidejűleg keletkezett. (A legutóbbi kutatások már azt az elfogadhatónak látszó teóriát erősítik, hogy a Hold egy Föld-óriásmeteor űrkarambol következtében a Földből kirobbant, a Föld körüli keringésre kárhoztatott kőzetekből és gázokból eggyé olvadva lett a Föld holdja.)

Mindezeket persze csupán a buta tudósok hordták össze.

Azok, akiknek fogalmuk sincs a teremtésről, vagy ha van is, egy teljesen másféle, mondjuk úgy, tudományos elképzelésük van csupán, melyből akkor sem szabad kiindulnunk, ha látszólag netán abszurd elfogadható megoldásnak látszik.

Valljuk meg, mi is két malomkő között őrlődünk, hiszen logikusabbnak látszik a tudósok változata, de mit tegyünk, mi, emberek már csak ilyenek vagyunk: inkább hinni akarunk a hihetetlenben, mintsem hogy elhiggyük a hihetőt.

Nehezen értjük meg, hogy a hit nem a mesékre épített hihetetlen dolgokra épül. A hit a valós világ útvesztőiben segít eligazodni.

Azért kaptuk a hitet, hogy ne csak testben, de lélekben is megerősödhessünk.

Ennek a *hit*nek pedig semmiképp sem lényege az *elhinni valamit* álláspont.

Sokkal inkább a *hinni valamiben* a miénk.

Ez a hit segít végigélni az életünket ezen a varázslatos bolygón.

Ezen a káprázatos Földön, mely mindenben elüt a társaitól.

Semmiből víz sem lehet

Földünk nem hasonlít a Vénuszra , de sokban hasonlít a Marsra.

A Marson megtalálhatók az élet kialakulásához kellő alapok, a Vénusz élettelen, míg a Földön már kialakult az élet.

És mindezt minek köszönhetjük?

A nagy mennyiségű szabad víznek: az óceánoknak.

Milyen kicsin múlott az életünk: a Vénuszon, (mely közelebb van a Naphoz), a víz gőz formájában maradt fönn, míg a Naptól távolabbra eső Marson megfagyott a víz, és csupán egy egészen vékony szén-dioxid-atmoszféra maradt.

A Földön azonban összegyűltek a vizek, vízfolyásokban, tavakban, tengerekben és óceánokban, és ennek köszönhetően kialakulhatott az élet.

Mondjuk ki: természetesen misztikusabb változat az Isten leheletével teremtett (emberi) élet, és a föld és menny teremtése is érdekesebb lehet(?) az *Írás* változatában, de azt is jegyezzük meg, soha senki nem kérte, hogy minden sorát úgy higgyük el, ahogy le van írva.

A vízben kialakult életnek köszönhetjük az átalakult atmoszférát, az oxigénné változtatott szén-dioxidot.

Ez adott lehetőséget arra, hogy az élet első képviselői kiléphessenek a vizekből a szárazföldekre, meg hát ráadásként az ózonréteg kialakulása, mely véd a káros ultraibolya sugaraktól.

Az élet otthonául szolgáló óceánok adnak kulcsot a Föld éghajlatának megértéséhez is.

A nagy vizek alakítják az időjárást.

Az óceánokból származik a nedvesség, melyekből felhők keletkezhetnek, hogy azután eső vagy hó formájában a földre hullhassanak.

Eközben az óceánok áramlásai szállítják a hőt az Egyenlítőtől a sarkokig.

A földi éghajlat rendkívül változatos.

A kontinensek hihetetlenül gyorsan melegszenek föl, az óceánoknál is gyorsabban, és különböző arányban vesznek fel, illetve adnak le hőt.

A levegő állandóan mozog, a magas légnyomású területekről az alacsony légnyomású területek irányában.

A levegő nedvességtartalma is helyről helyre változik, és a légáramlatok szállíthatják tovább a páratartalmat.

E tényezők összességének köszönhető, hogy kialakul az adott időjárás.

A Föld klímájában mindig is voltak globális változások.

Hogyan teremtette Isten az üvegházhatást?

Tekintsünk vissza 4,6 milliárd évre!

A Föld születése idején kialakult éghajlat nagyban különbözött a mostanitól.

A Nap is másabb volt.

Sokkal több volt benne a szén-dioxid, és ammónianyomokat is tartalmazhatott.

Mindkét gáz hozzájárulhatott az *üvegházhatás*hoz, amelyről tudjuk, megakadályozza, hogy a hő az űrbe szökjön a felszínről.

Föltételezhető, hogy közös erővel ellensúlyozták a Nap alacsonyabb hőmérsékletét, és a Föld vizeit is megvédték a megfagyástól.

A Föld kezdeti éghajlatáról keveset tudunk, és geológiai adatok is csak az utolsó 500 millió évről állnak rendelkezésünkre.

Ami jelenleg tudható, hogy a 213 millió évtől a 144 millió évig terjedő *jura időszak*ban hideg, nedves éghajlat uralkodott, és ekkoriban szaporodhattak el a dinoszauruszok.

Más időszakban aztán eljegesedések és mérhetetlen nagyságú jégtakarók egyengették és „darabolták" a Föld felszínét.

Ám a jég nem borította el az egész Földet, és a kontinenseket sem fagyasztotta át.

A geológusok véleménye szerint a Föld felszíni rétege, meg a kőzetburok egy dinamikus rendszer része, amelyben lassan elcsúsznak, elvándorolnak a kontinensek, a tengerfenék szétsodródik, és különféle kapcsolatba kerülnek egymással a litoszféra lemezek.

A földfelszínen folyamatosan keletkeznek kőzetek, melyek később átalakulnak és újjászületnek.

A felszín folyamatosan változik, és bármennyire is hihetetlen, a földtörténet kolosszális időskáláján egyetlen évig, sőt, talán egyetlen napig sem marad ugyanolyan.

Ki teremtette a léte óta izzó Napot?

Ez az örökké változó világ, ez az arcát megváltoztató Föld a mi bolygónk.

Életünk színtere.

Születésekor óriási erők mozdultak meg.

És hogy ezen erők mögött megbújt-e Isten, hogy ő maga fejtette-e ki ezt a fölfoghatatlan erőt, akkor sem tudhatjuk, ha hiszünk benne, és akkor sem, ha a tudósok és a geológusok véleményére hagyatkozunk.

Ősrobbanásról tudunk, a tudomány mai állása szerint helyesen, és ma sem tudjuk, ki volt az, aki meggyújtotta a kanócot.

Fentiek persze mindössze gyermekded fejtegetések, semmi sem változtat a lényegen: ez a Föld még Isten számára is túl nagy falat lett volna, és akkor még nem is beszéltünk a Napról és a Naprendszerről, meg a többi galaxisról.

Ha bele is nyugodnánk, elfogadnánk a vallásos teóriát, mely szerint Isten teremtette a Földet, ott marad a fejünkben a megválaszolatlan

kérdés: és akkor a kezdettől fogva forrón lángoló Napot kicsoda teremtette? És ki teremtette a többi, Napnál is nagyobb csillagot?

Hogy maradthatott ki a pingvin a bárkából?

Ismét visszakanyarodunk a Föld bemutatása előtti fejtegetésünkhöz, a sötétséghez és a világossághoz, elszakadva a tudós emberek gondolataitól.

Mert Isten még ekkor sem a nyelvet teremtette meg, mintha az másodlagos lett volna, inkább a boltozattal, meg a vizek elválasztásával bajlódott.

A boltozatot égnek nevezte el, ám a vizeknek külön-külön nem adott nevet.

Az ember lett a névadója az óceánoknak, a tengereknek, a tavaknak, a folyóknak, de még az esőnek is.

Később a szárazat földnek nevezte el, az összegyűlt vizet tengernek, de az, hogy Balti- vagy a Fekete-tenger, nem különösebben érdekelte, úgy gondolta, ilyesmivel egy Isten nem pepecselhet.

A jégkockákat sem Isten teremtette, úgy döntött magában, ez legyen csak az ember dolga, ha majd megteremti a hűtőszekrényt.

Isten az Északi-sarkot és a Déli-sarkot se teremtette meg, mert ahol ő teremtett, jó idő volt, és eszébe sem jutott, hogy a Földnek lehetnek hidegebb részei is.

Így történhetett, valószínűleg ennek a folyománya, hogy Noé nem vitt be a bárkájába sem pingvineket, sem jegesmedvéket, sem rozmárokat, sem fókákat. És talán csak a bárka zárása után jutott eszébe, hogy „Jaj, kihagytam a kacsacsőrű emlősöket!"

Hogy halakat is tett a bárkába, egészen megdöbbentő, hiszen özönvíz jött, aligha lett volna bajuk a világméretű cunamiban.

Valljuk meg újra: az Írás készítője kissé felületes volt: csak azokhoz igazodott, akik a Holt-tenger nevű tó táján, meg valamivel odébb éltek.

Logikus, hogy így volt, hiszen akkoriban azért még az okosabb embereknek sem jutott eszébe, hogy valahol a világ másik végén

(végein) is élhetnek emberek, sőt, az sem, hogy van a világnak másik vége (végei).

Az meg aztán végképp föl sem merült bennük, hogy Isten esetleg ott, a világ másik végén is teremtett egy-két első emberpárt, pedig nyugodtan tehette volna, hiszen a világ másik végét is ő teremtette.

És Isten megteremtette a parlagfüvet

A második nap is elmúlt, és Isten még mindig nem teremtett nyelvet, nyelveket pláne, igaz, még mindig nem volt kinek.

Szerdán, a harmadik napon igencsak aktivizálta magát, estig végeznie kellett, este Bajnokok Ligája-döntő, nem lehetett kihagyni.

A délutánba még belefértek a *növények*, a *gyümölcsfák* és a *fű*, és amikor leült, és rá akart gyújtani, a *dohány* sorsa is eldőlt.

A *parlagfű* teremtésén szöszmötölt egy ideig, végül úgy döntött, ha másutt nem is, de a Kárpát-medencében megteremti.

És Isten (bár taknya-nyála egybe folyt, és könnyezett, mint aki hagymát szel), úgy látta, hogy ez jó.

Megint lett este és reggel.

Éjszaka addig bámulta a csillagos eget, míg meg nem álmodta, mit alkosson a negyedik napon, és mondta:

„Legyenek ezek a világító testek az égbolton, hogy világítsanak a földre."

Itt egy kicsit eltöprengett az eddigi elhibázott projekten, hiszen akkor teremtett világítótesteket, amikor már három napja világosság volt, de aztán túllépett ezen a bakin, mondván, senkinek nem fog föltűnni, mindegy, jöjjenek hát a világítótestek!

És hogy teljes fényében ragyoghasson, közvetlenül naplemente után, amint besötétedett, megalkotta a *Nap*ot, és amint világos lett, azokat a csillagokat is, amelyekben éjjel gyönyörködhetett.

A Nap rögtön bevilágított mindent, de az Isten se értette, hogy ettől kezdve mért nem látszanak a csillagok.

Nem volt mit tenni, megalkotta a sötétkamrát.

Innen már csak egy lépés volt, hogy Isten megteremtette a fizikát és a fényt, természetesen a sebességével együtt, közvetlenül

utána lejegyezte a relativitás elméletét, és az első embert elnevezte Ádám Einsteinnek.

Holdra lép az első Isten

A *Hold* megalkotása kissé macerás volt.

Isten kénytelen volt teljes sötétségben megteremteni, mert nappali fényben nem, vagy csak halványan látszott, másrészt kevés volt az ősanyag, és így előbb csak félholdra futotta.

Jól tudta, ez így nem maradhat, hisz az iszlám híveinek a malmára hajtja a vizet, így aztán megalkotta Mekkát, és a környékéről – egyetlen kő kivételével – az összes követ belegyúrta a félholdba, megteremtve a teleholdat.

Ekkor megállapította, hogy ez így jó, mert a teleholdat könnyebb lesz eltalálniuk az amerikai űrhajósoknak.

Végezetül pedig, amikor kész lett a Holddal, azt mondá Isten:

„Kis lépés az Isten, de nagy lépés az emberiség történetében."

Már a negyedik nap is elmúlt, és még mindig nem született meg a nyelv.

Isten ekkoriban érezte úgy először, hogy ő lett az emberiség napszámosa, bár ekkor még maga az emberiség, csupán egy több ezer éven át megvalósuló program alapötleteként élt az agyában.

Szavak már voltak: *világosság, sötétség, nappal, éjszaka, Nap, Hold.*

Közben a napok számolásával a *számok* is kezdtek megszületni, igaz, nem tudni, hogy a *római* vagy az *arab* számok: *első, második, harmadik, negyedik.*

Jóllehet, Istent a *számtani műveletek* még nem izgatták, bár az tudott volt, és ezt később a megvalósulásáról szóló helyszíni tudósítások is megerősítették, a projekt (Isten egyetlen pihenőnapjával együtt) pontosan egy hétre szólt.

Hogy ennek nyomatékot adjon, kimondta:

„Meghatározó jelei legyenek az ünnepeknek, a napoknak, az esztendőknek."

Ez sincs teljesen rendben, mert ha a negyedik nap után ünnep jön,

akkor péntek lesz a vasárnap, ráadásul egyelőre túl sok ok még nem volt az ünneplésre, és persze ember se volt még, aki ünnepeljen.

Se március 15-e, se augusztus 20-a, se október 23-a.

És ha kitartunk a héber nyelvű Isten mellett, akkor *húsvét* és *karácsony* pláne, legföljebb *peszah* és *hanuka*.

Kezdődhet a sokasodás, meg a szaporodás

A nyelv továbbra is hiánycikk.

Nem csoda, hogy a napoknak még nem volt nevük, mert az Isten se tudta, milyen napon kezdte el a teremtést.

Amennyiben hétfőn, akkor közvetlenül előtte lennie kellett egy vasárnapnak, de az nem lehetett, mert azt csak később, a hetedik napon teremtette meg Isten. Ám az is lehet, hogy szombat volt, az Isten se tudja.

Az ötödik nap mondhatni *állati* volt: megpezsdültek a vizek az élőlények nyüzsgésétől, és madarak repdestek egy adott magasságig, mert a megalkotott boltozattól feljebb nem repülhettek.

Egyébként pedig akkoriban arrafelé a madár se járt.

Így hát abban is biztosak lehetünk, a madárinfluenzának nyoma sem volt.

Isten ezután odaszólt nekik: *„Sokasodjatok, szaporodjatok!"*

És amint kimondta Isten, már fordíthatta is el a fejét, mert a hímek másra sem vártak, mint erre az isteni parancsra.

Olyan szexorgia indult be, amilyet még az Isten se látott.

Pedig annak, hogy honnan tudták, hogy így kell szaporodni és sokasodni, csak ő lehetett a tudója.

Vagy ő se.

És bizony itt és most felmerül egy-két kérdés Isten teremtés előtti létével kapcsolatosan.

Mondjuk ki: az *ártatlansága* is megkérdőjeleződik.

Az ő teremtményeként nem vonhatom kétségbe ártatlanságát és tisztaságát, de hát azért valahonnan tudnia kellett, hogy létezik a szaporodás! Meg azt is, hogy mi kell ahhoz, hogy az állatok (és az emberek) szaporodjanak.

Tudom, Isten egyedül volt, mint az ujja, nem volt sem élettársi, sem külső kapcsolata, próbára sem tehette magát, még csak egy megveszekedett pornófilmet sem nézhetett meg, de valamiből mégis csak föl kellett készülnie arra, amire (ha nem is tanítja, de) biztatja teremtményeit.

Na jó, elégedjünk meg azzal, amit tudunk: Isten valószínűleg többet tud, mint gondolnánk.

Sőt, azt is tudja, amit gondolunk.

Lehet, hogy már azt is tudta, hogy én ezt gondoltam.

Meg azt is, hogy ezt viccnek szántam.

Sőt, azt is, hogy nem egészen.

Mert látja Isten, hogy ez így jó.

Szóval Isten végül alkotott mindenféle *csúszómászókat, gyíkokat, békákat, kígyókat,* és amikor már minden állat és madár megvolt, azon töprengett, kit kéne még megteremteni, hogy ezt a sok-sok szépséges élőlényt kiirtsa.

A hetedik napon, munkája végeztével Isten megpihent, aztán megáldotta és megszentelte ezt a napot, befejezve a menny és a föld teremtésének történetét.

Csak másnap fogott a mezei és erdei növényekhez, és pára szállt föl a földről, mely átitatta a termőföld felszínét. (Erről már beszéltem, ugye megmondtam!)

Isten megteremti a földtörténet régészeti leleteit

Itt és most sarkalatos ponthoz érkeztünk.

Isten rátekintett a töménetlen termőföldre, és azt mondta magában:

„Ez eddig meg se kottyant nekem, de most be kéne gyűjteni a termést, ami biztosan rettentően fárasztó. Akkor hát teremtsünk ide néhány rabszolgát."

Na már most akkoriban még nem volt Afrika, arrafelé hiába nézelődött, így hát fogta magát és megteremtette az embert, hogy dolgozzon helyette.

Az ember meg az Istennek se akart dolgozni.

Az első ember teremtése elég egyszerű volt: kevéske vízzel megformálta a föld porából, hozzá adva két tojást (lehet, hogy mégsem a tyúk, hanem a tojás volt előbb?), aztán az élet leheletét lehelte az orrába, és a porhüvelyt így alakította élőlénnyé. (Ahogy már említettük: levegő!)

Ismerjük el Isten módszeréhez képest mostanában elég sokat vacakolunk a klónozással.

Isten sokáig nézte az első embert, azt lesve, hogy amikor az emberiség-projekthez nélkülözhetetlen legfőbb darabkája jól kiszárad, megkeményedik-e.

Amikor megkeményedett, látta Isten, hogy ez így jó, de hogy mire, azt még nem tudta.

Nemcsak ő: Ádám se. (A Tudás fája érintetlen volt, akár Ádám.)

Ekkor (ahogy már említettük) Isten ültetett egy kertet Édenben, keleten, mert ő még nem volt oda annyira a nyugatért.

A kertet körbekerítette vasfüggönnyel, és itt helyezte el az embert, így beszélve hozzá:

„Légy szabad, mint a madár!"

Adva volt tehát a föld, Édenkerttel, növényekkel és állatokkal.

Itt jegyezzük meg, hogy amikor Isten a Földet teremtette, úgy préselgette össze, hogy stimmeljenek az egyes földtörténeti korok rétegei, később pedig a megfelelő rétegekbe helyezte el az oda passzoló leleteket.

Legjobban az *archaikum*mal kellett megküzdenie, hiszen a föld történetének legrégebbinek ható anyagát kellett megteremtenie.

Amikor ezt alkotta, pontosan tudta, hogy egy 4600 millió éves kőzetet kell létrehoznia, és ez aligha sikerült volna rajta kívül bárkinek is.

Leszámítva Rubik Ernőt.

Istennek azt is végig kellett gondolnia, hogy egy ilyen földtörténeti kor hány millió évig tartson, függetlenül attól, hogy akkoriban még a matematika is nagyon kezdetleges állapotban volt, hiszen a számtan is csak később alakult ki.

Isteni pillanat

És itt álljunk meg egy pillanatra.

Azért „egy pillanatra", mert (mint tudjuk), Isten számára az *egy pillanat*, akár több millió év is lehet.

Van egy történet, mely szerint a rabbi megkérdi Istent:

– Mondd, Isten, számodra mennyi egymillió dollár?

– Ó, semmiség, az számomra egyetlen dollár – válaszolja Isten.

– És számodra mennyi egymillió év? – kérdez újra a rabbi.

– Ó, az számomra egy pillanat – feleli Isten.

– És mondd, Isten – kérdi a rabbi –, adnál nekem egymillió dollárt?

Mire Isten így válaszol:

– Egy pillanat!...

Természetesen nem csupán e kedves kis történet miatt álltunk egy pillanatra. Inkább a számok, jelesül az *egy* és a *millió* miatt.

Hogy föltehessük a kérdést: vajon az egyszem Isten, a kezdet kezdete, a menny és a föld teremtése előtt ismerte-e a számokat.

Vagy inkább: ismerhette-e?

Vajon szüksége volt-e, lehetett-e szüksége Istennek a számokra, a számtanra?

Mielőtt választ adnánk erre a nagyon is fontos kérdésre, gondolkodjunk el egy kicsit: mi a csodának is kellett volna számolnia Istennek?

Mi a fészkes fenét kellett volna megszámolnia?

Először is, ugye sötétség volt.

Ha jól meggondoljuk, abban a rettenetes sötétségben Isten még magát sem láthatta.

Ahhoz, hogy magunkat lássuk, vagy egy sima vízfelület szükségeltetik, vagy egy tükör. Mondjuk egy tó, de hát ugye jól tudjuk, víz még nem volt, azt csak később teremtette Isten, éppúgy, mint a tükröt.

Sőt, a tükör már nem is Isten alkotása, sokkal inkább teremtményének, az embernek a műve, éppúgy, mint bármiféle más tárgya, amely az embert szolgálja.

Megegyezhetünk tehát abban, hogy Isten azt sem tudta, hogy hogy néz ki.

Mr. Mózes, kinek a képére?

Nem tudta, hogy van-e feje (mi sem tudjuk, még ma sem), nem tudta, hogy vannak-e lábai és kezei, így azt sem, hogy hány ujja van.

Ha mindezt tudta volna, akkor akár azt is mondhatnánk, hogy alapfokon tudott számolni, mert valahogy csak rájött volna, hogy van feje (egy), van keze és lába (kettő-kettő), és vannak ujjai, a két kezén öt-öt, és a két lábán is öt-öt.

Mi persze mindezt sejtjük, de csak arra a Mózes által felállított tézisre alapozva, hogy Isten a saját képére teremtette az embert.

Mivel azonban Mózes sem látta Istent, hiszen Isten akkoriban éppúgy rejtőzött, mint azelőtt és azóta is, jobban tesszük, ha Mózes beszámolóját is kétkedve fogadjuk.

Persze ezzel a „saját képére" változattal is vannak gondjaink, hiszen honnan tudta volna, hogy milyen a *saját képe*, ha egyszer (és mi ezt már igazolva látjuk) sosem nézett sem tóba, sem tükörbe?

Ismét ki kell jelentenünk, hogy Mózes valóban eléggé felületesen rögzítette a teremtés folymatát.

Nem figyelt oda a részletekre.

Nagy szerencséjére az Írás olvasói sem figyeltek, és azóta sem figyelnek oda a szavaira, a mondataira.

Nem gondolták végig, hogy Mózes miket írt le.

Egyáltalán: nem működött az Írás olvasóinak és használóinak kontrollja. Manapság meg pláne nem működik.

A madarak és a barmok is elhiszik, hogy megteremtődtek

Az állatok teremtését is érdemes végiggondolnunk.

Mert ugye, Istent fantáziadúsnak gondoljuk, joggal, főként, ha hiszünk abban, hogy képes volt világot és minden egyebet teremteni az üres és sötét semmiből, de az azért mégis csak elbűvölő (és hihetetlen), hogy Isten csak úgy kilép a lebegésből (nem tudom, hova, mire), és egyszeriben kijelenti:

„Pezsdüljenek a vizek élőlények nyüzsgésétől, és repdessenek a madarak a föld felett, az égbolt alatt."

És mit ad Isten (ezt adja), máris megteremtődtek a nagy víziállatok, az úszó élőlények, és a különféle madarak.

Nem mellesleg: a kotlós hetekig ül a tojásokon, míg végre kikelnek a csibék.

A tetejébe jöttek sorban a különbözőfajta barmok, a csúszómászók, Isten pedig mindegyikre bólintott, mert látta, hogy ez jó.

Miből gondolta Isten, hogy mondjuk egy víziló, egy orrszarvú, vagy egy krokodil úgy jó, ahogy meglátta őket?

Vagy például egy szamár? Szegény, egész életére csúffá lett téve a nagy kajla füleivel, meg a rettenetes hangjával.

Hát még a nála is szerencsétlenebb denevér! Szegényke, iszonyatosan csúf, és azóta is csak rajtunk, embereken múlik, hogy megértők vagyunk még vele szemben is, és elfogadjuk olyannak, amilyen.

Nem tudni, a hiénákat akkor látta-e meg Isten, rájuk bólintva, hogy ez így jó, amikor épp véres szájjal marcangoltak széjjel mondjuk, egy gazella bébit.

Itt és most jegyezzük meg: ha szó szerint vesszük az Írás imént idézett mondatát (már pedig mi a nyelvről értekezünk, tehát muszáj komolyan vennünk), akkor leszögezhetjük: mindaddig, amíg az ember teremtését legalább valamilyen szinten megoldotta az Írás szerzője (porból és vízből gyurmázott test), addig az állatok teremtéséről csipetnyi részletet sem tudhatunk.

Mert ugye, Isten kijelenti, hogy pezsdüljenek a vizek, repdessenek a madarak, jöjjenek a különbözőfajta barmok, és lőn.

Már bocsánat, de hol marad a porból és vízből gyurmázás? Legalább a következetesség miatt.

Az emberhez kellett por és víz, az állatok meg csak úgy, egyszeriben teremtek? Teremtés nélkül?

Abban azért megegyezhetnénk, hogy Isten *csak* Isten, és nem varázsló.

Mert amennyiben elfogadjuk (ha más nem, a hecc kedvéért), hogy az ember bonyolult testét porból és vízből teremtette, akkor az állatok (halak, madarak, csúszómászók) teremtését is csak ugyanilyen alapon fogadhatjuk el.

Egy ragyogó testi fölépítésű párducnak, gepárdnak vagy leo-

párdnak éppúgy bonyolult szervezete van, mint mondjuk a teknőcnek, a bálnának, a cápának, a rájának, a vízilónak, a krokodilnak, a kengurunak, a struccnak, az antilopnak, a sertésnek, a pulykának, a macskának, a lónak, a szarvasmarhának, a birkának, a kecskének, a baromfiknak, vagy mint a kolibrinek, a verébnek, a pintynek, a feketerigónak, a varangyos békának, a gyíknak, a skorpiónak, a kígyónak, a leguánnak, a kutyának, a pávának, a galambnak, a sólyomnak, a kakadunak, a rozmárnak, a jegesmedvének, a pingvinnek, a zsiráfnak, a keselyűnek vagy az oroszlánnak.

Valamennyi élőlény egyedi és csodálatos.

Ezer dologban különböznek egymástól.

Ennyiféle állat nem terem csak úgy, Isten szavára.

Amennyiben az emberhez (legalább) por és víz kellett, no meg Isten emberteremtő szakértelme, akkor ugyanerre volt (lett volna) szükség az állatok, madarak és csúszómászók teremtéséhez is.

Amennyiben csak ez a mondat hangzott el Isten szájából (és persze mi ebben is kételkedünk, nem lévén Istennek anyanyelve, ezt már tudjuk): *„Pezsdüljenek a vizek élőlények nyüzsgésétől, és repdessenek a madarak a föld felett, az égbolt alatt."*, akkor meg kell barátkoznunk a gondolattal (nem is nekünk, hanem azoknak, akik eddig azt hitték, hogy Isten teremtette az emberen kívül létező élőlényeket), hogy az állatok, madarak és csúszómászók megszületéséhez Istennek nincs (nem volt) semmi köze.

Amennyiben csak vezényszót mondott, mármint, hogy nyüzsögjenek az élőlények és repdessenek a madarak, akkor bizony Isten semmit sem tett hozzá az állatok, csúszómászók és madarak születéséhez.

Még csak azt sem tudja, hogy szavaira a tyúk született meg előbb vagy a tojás.

Isten szárnyakat ad

Egyáltalán: mi a csoda van itt?

Sötét és üres semmi, aztán egyszeriben föld és menny, égbolt és száraz és víz, és nevet kapnak a *madarak*, a *csúszómászók* és a *víziállatok*?

Tudhatta Isten, mi az, hogy *csúszni-mászni*?

Tudhatta, mi az, hogy *állat*?

Hiszen még *ember* sem volt!

Mihez képest voltak *állatok* az állatok?

Hogyan jutott eszébe Istennek, hogy *madár* legyen a madár, és főként hogyan jutott eszébe, hogy a madárnak *repdesni* kell az égbolt alatt, a föld felett?

Honnan tudta, hogy a madár képes fönt maradni a levegőben?

Nem azt vitatjuk, hogy Isten (mivel Isten) bármire képes lenne, sokkal inkább azt, hogy hogyan teremtett egyszeriben (ennyi mindent) a semmiből?

Mi alapján döntötte el, hogy az *ember* legyen az egyetlen, akit a saját képére teremt?

Épp az ember, amely a Föld egyetlen faja, amelyik kiirtja önmagát.

Mert végül is az ember az egyetlen, amely saját fajának képviselői ellen fordul.

Amelyik nem azért öl, mert éhes. Inkább, mert vérre szomjas. A fajtársa értékeire éhes.

Isteni teremtmény?

Ugyan, kérem! Ne sértsük meg az általunk teremtett Istent!

Isten megteremti az Ősrobbanást

Újabb kérdés: honnan jött, honnan van az isteni képzelőerő?

Tegyük föl, hogy eleve adva volt, mert Isten azért mégiscsak Isten.

De ha az emberi aggyal gondolkodunk, ahhoz, hogy precízen működő, hibátlanul fölépített, életrevaló testeket képzeljünk el, majd pedig megteremtsünk, több kell, mint fantázia.

Jó, fogadjuk el, hogy a föld és a víz még összehozható.

Vagy inkább összehordható, bár ugye azt sem nagyon tudjuk elképzelni, hogy honnan és miként.

Meg hát ugye, fortyog az a tüzes magma, ki az Isten meri hengergetni, hogy egy élhető és lakható, életre alkalmas golyóbis legyen belőle? (Ha csak ő nem)

Azt is tudjuk, hogy amennyiben helytálló az általános relativitás-

elmélet, akkor az univerzum története a végtelen sűrűségű, és fölfoghatatlan hőmérsékletű szingularitással kezdődött, amit egyszerűen csak Ősrobbanásnak mondunk.

Tudjuk azt is, hogy ahogy tágult a Világegyetem, hogyha lassan is, de folyamatosan csökkent a robbanás következtében kialakult sugárzás hőmérséklete.

Mivel nincs és soha nem is fog létezni olyan hőmérő, amely az Ősrobbanást követő hőmérséklet mérésére alkalmas lehetne, el kell fogadnunk a tudósok tippjét, mely szerint akár a 100 milliárd fokot is elérhette.

Akkor, a kezdet kezdetének mondható alaprobbanás idejében a Világegyetem alkotóelemi fotonok, elektronok és neutrínók (és ezek antirészecskéi) voltak, melyek egytől egyig pihekönnyű elemi részecskék.

Ugyancsak igazolható, hogy valamennyi neutron és proton is létezhetett.

Nézzük, mit is ír Stephen Hawking az Ősrobbanást követő időről.

„Az ezután következő három perc leforgása alatt, miközben a Világegyetem hőmérséklete mintegy egymilliárd fokkal csökkent, a protonok és a neutronok elkezdtek egyesülni, létrehozva a hélium, a hidrogén és más könnyű elemek atommagjait.

Sok százezer évvel később, amikor a hőmérséklet már néhány ezer fokra csökkent, az elektronoknak már annyira le kellett lassulniuk, hogy a könnyű atommagok be tudták őket fogni, miáltal atomok jöttek létre. Azok a nehezebb elemek azonban, amelyekből mi magunk is felépülünk, így például a szén és az oxigén, csak évmilliárdokkal később alakultak ki, amikor a csillagok belsejében a hélium is elégett."

Milyen különös: mi a porról és a vízről tudunk, Hawking pedig szénről és oxigénről beszél.

Se vekker, se colostok, se Isten

Azt hiszem, túl sok már az információ, tényleg szétmegy az ember feje.

Mielőtt teljesen begolyóznánk, térjünk vissza még egy kicsit a számokhoz. Az *egy* pillanathoz és a *millió* évhez.

Kimondhatjuk, hogy Isten tudott számolni?

Nem, semmiképpen. Még kettőig sem.

Közben pedig (és ennek ellenére) lett *első, második, harmadik, negyedik, ötödik, hatodik* és *hetedik* nap.

De: mi szükség volt arra, hogy pont egy szabályos munkahéttel kezdődjön a világ teremtése?

Az *év*ig, a *hónap*ig, a *hét*ig és a *nap*ig csak hosszas tanulás, csillagászati vizsgálódás után jutott el az ember.

Ez a menny és a föld teremtésénél egyszerűen szóba sem jöhetett.

Vehetjük úgy, hogy szükség sem volt rá, hiszen Isten nem napokban vagy hetekben, hanem évmilliókban, évmilliárdokban mérte az időt.

Ha egyáltalán mérte. És ha egyáltalán volt idő.

Képzeljük magunkat Isten helyébe!

Lebegünk az űrben, mely akkor még nem a kozmoszt jelentette (hiszen csak később teremtődött a menny, az égbolt), iszonyatos sötétben, a végtelen semmiben, a kifejezhetetlen ürességben, Isten tudja, mióta.

Pontosabban ő sem tudja (ez esetben mi, akik Isten helyébe képzeltük magunkat sem tudjuk), mióta.

Nincs idő, nincs tér, nincs anyag, nincs semmi, ami mérhető.

Semmi, ami szavakkal kifejezhető.

Semmi, amire lenne szó.

Minden ezt követően fog teremtődni.

Abszurd állapot, annyi biztos, de ha a végkifejletre gondolunk, reményt keltő: ebből a nagy semmiből egyszer még lehet valami.

Isten születik az ősrobbanásból

Lebegünk a semmiben, és közben mérnünk kellene a múló időt.

Nem könnyű emberi aggyal Istennek lenni.

Mi, emberek, amit mérünk, azt valahonnan valameddig mérjük.

Ha például, ki akarunk mérni egy tíz méteres távot, el kell döntenünk, honnan kezdjük, azaz hova tegyük le a mérőszalag nullával kezdődő végét.

Tudjuk, hogy egy bizonyos ponthoz kell illesztenünk a zérót.

Amikor úgy döntünk, hogy harminc percig fogunk futni, nulla percre állítjuk a stopperórát, onnan indul a harminc perc mérése.

Ha pedig azt akarjuk, hogy pontosan állapítsuk meg a testsúlyunkat, a nullára kell állítanunk a fürdőszobamérleg mutatóját.

Nagy kérdés volt a sötét semmiben akár csak egyetlen pont is, akár csak egyetlen pillanat is, ahonnan (nulla évvel) kezdhetett mérni Isten?

Aligha volt valaha is nulladik év.

Pláne nulla nap, óra, perc vagy nulla másodperc.

Se év nem volt, se hónap.

Amennyiben ellentmondunk az Írásnak, és azt állítjuk, hogy az Ősrobbanás pillanata volt az abszolút nulla, akkor kimondhatjuk, hogy onnantól kezdjük „mérni" az időt.

Ebben az esetben viszont gond van a világ és az ember teremtése változattal, hiszen azt már tudjuk (fentebb idéztük Hawking szavait), hogy az Ősrobbanás pillanatában, és attól kezdve folyamatosan az elviselhetetlennél is elviselhetetlenebb hőmérséklet tombolt a Világegyetemben.

Olyan „időjárás", amely abszolút alkalmatlan bármiféle élőlény és világ teremtésére.

Ahhoz, hogy az élet jelei föltűnjenek a (sokkal később) Földnek nevezett bolygón, milliárd éveket kellett várni.

Ráadásul tudjuk, hogy évmilliárdokig nem is volt, aki várjon.

Azt meg végképp ne gondoljuk, hogy magát az Ősrobbanást Isten intézte, még ha próbáljuk is úgy magyarázni, hogy ő volt, aki meggyújtotta a kanócot.

Próbáljuk meg elfogadni: amíg a Világegyetem Ősrobbanás előtti, összezsugorodott állapotban volt, Isten is bele volt préselődve ebbe a kolosszus méretű magba.

Pontosabban Isten létének lehetősége is ott volt a Világegyetem Ősrobbanás előtti tömör állapotában.

Próbáljuk meg megérteni: amennyiben a Világegyetem folyamatosan zsugorodott, és végül egyetlen maggá alakult, akkor (ha létezett előtte) Isten is a mindenséggel együtt zsugorodott össze, beleolvadva, beleégve az újabb Ősrobbanás előtti állapotba kerülő, ugyancsak milliárd fokos forróságú ősmagba.

A Világmindenségben talán helyet kapott előző „Földön" esetlegesen „létező" tudattal élő lények agyában „életre kelt" Istent is elnyelte a fekete lyuk.

Ismerte-e Isten a szökőévet?

Most pedig térjünk vissza ismét a főútra, eleget kalandoztunk az univerzum fényévnyi méretű ösvényein.

Abban kellene megegyeznünk, hogy a föld és a menny teremtésekor még Isten sem mérhette az időt.

Ahhoz, hogy mérje, hogy mérhesse, szüksége lett volna órára, naptárra, és mindenképpen tudnia kellett volna, hogy egy hét 7 napból, egy nap 24 órából, egy óra 60 percből, egy perc 60 másodpercből áll.

Ha viszont ezt tudta volna, akkor azt is tudnia kellett volna, hogy 30 vagy 31 napból áll egy hónap, és ha végképp ragaszkodunk a hajdanán megszületett, az ember által kreált naptár végleges változatához, mindenképp tisztában kellett volna lennie azzal is, hogy a február hónap három éven át 28, négyévenként pedig 29 napból áll, de ez sem rendszeres.

Talán még azzal is tisztában kellett volna lennie, hogy ezt az 1 plusz napot február 24-re iktatják be, és ha ez nem történne meg, az egész naptár összegubancolódna.

No és persze illett volna tudnia a hónapok neveit is.

Viszont honnan a csodából tudta volna, hogy egyszer majd lesz január, február, március és a többi?

És hol volt akkor még Julius vagy Augustus, akikről hónapokat neveznek majd el.

A *naptár* jelentése nem más, mint egy napokat tároló (mondjuk úgy) eszköz (notesz, tömb, lap).

Tojás és tyúk probléma.

Mi lehetett előbb: a *nap* vagy a *naptár*?

Természetesen a *nap*.

És a napból is több.

Amikor már adva voltak a napok (mind a 365 nap), megszülethetett a *naptár*. A tároló.

Gondoljuk csak végig: beszélhettünk a világ teremtése első pillanataiban napról? Aligha.

Mi is a *naptár*?

Csillagászati értelemben az idő nagyobb egységek szerinti beosztásának rendszere. Benne nap, hét, hónap, év.

Holnaptól lesz hónap

Azt mondja az ÉSZ, hogy a Földön élő emberek számára három természetes időegység kínálkozik: a *nap*-, illetve a *holdhónap* és az *év*.

„E három egység egymástól független jelenségekből származik. A köztük lévő arányok nem egyszerűek, az egységek nem osztói egymásnak. Olyan naptárrendszert, amely egyszerre épülne a nap-, illetve a holdhónap és az év periodicitására, nem könnyű kidolgozni. Érthető tehát, hogy a különböző civilizációk egyazon időben eltérő naptárrendszereket használtak."

Tudjuk tehát, hogy a különböző civilizációk vagy a *naptári hónap*ot vagy a *holdhónap*ot használták időegységül, és persze az ezeket egybeolvasztó, összegző *év*et.

Azt is tudjuk, hogy a *naptárrendszerek* megalkotásához (melyeket nehéz kidolgozni) alaposan meg kell figyelni a periodikus ismétlődéssel jellemezhető éveket.

Tegyük fel a kérdést: Istennek volt-e lehetősége arra, hogy bármiféle ismétlődéseket megfigyeljen?

Mint tudjuk, a *periodikus* azt jelenti, hogy *szakaszosan ismétlődő*.

A teremtés pillanatában ismétlődhetett bármi is szakaszosan? Aligha.

Nem volt még sem Nap, sem Hold.

Világosság (és tőle elválasztott sötétség) ugyan volt, de a világító testek (tehát a Nap, és az akkor még tévesen annak gondolt Hold) csak a teremtés negyedik napján kerültek az égboltra.

Amennyiben ez így volt, és mért ne lett volna így (higgyünk Mózesnek és az Írásnak), akkor az első három nap mérése, sőt, naptári napnak mondása is lehetetlen.

Mondjuk ki: nem volt mérhető idő.

Otthon volt-e Isten a csillagászatban?

Ha jól meggondoljuk, még abban az esetben is reménytelen a naptári nap kialakulása, ha a világítótestek (főként a Nap) már az első napon fölkerül az égboltra, ugyanis az elképzelt lapos föld, és a teremtett égbolt abszolút alkalmatlan volt (lett volna) arra, hogy a Föld forogjon, a Nap pedig felkeljen és lenyugodjon.

Márpedig a periodikus jelenségek (közvetve a nap, később pedig a naphónap és a holdhónap) kialakulásához elengedhetetlenül szükség lett volna erre.

Mint tudjuk (ezt Isten természetesen még nem tudhatta), annak érdekében, hogy az évszakok az évek során ne tolódjanak el, *Julius Caesar* vezette be az átlagos évet, egy *Szoszigenész* nevű csillagász közreműködésével.

Mindez történt az időszámítás előtti első században.

Ettől kezdve egy átlagos év éppen 365,25 nap.

Ekkor alakult ki egy három, 365 napból álló normális, és egy 366 napos, úgynevezett szökőévből álló négyéves ciklus.

Az is tudható volt, hogy ebben a Juliánus-naptárban az évszakok 400 évenként 3 nappal csúsznának el.

Ennek kiküszöbölésére 1582-ben *XIII. Gergely pápa* (tudósok tanácsaira hallgatva) elrendelte, hogy 400 évenként egy szökőnapot töröljenek el.

A Larousse Enciklopédia azt írja, *„Megegyezés szerint ezután a százasokkal végződő évek csak akkor lesznek szökőévek, ha a 00 levágása után maradó szám osztható néggyel, tehát pl. 1900 nem szökőév, de 2000 szökőév. Ez a naptárrrendszer, a Gergely-naptár, elérte a kívánt célt: az évszakok eltolódása igen kicsi, 3300 év alatt mindössze egyetlen nap. Ez azt jelenti, hogy az északi félgömbön a tavaszi napéjegyenlőség minden esztendőben március 20-án vagy 21-én figyelhető meg."*

Nyugodt szívvel jelenthetjük ki: Isten nem volt jártas a csillagászatban, hiszen évmilliárdokon keresztül a semmiben lebegett, sötét volt, még csak a csillagászathoz elengedhetetlenül szükséges csillagok sem voltak, melyek némi fényt biztosíthattak volna számára.

Ha pedig így van, akkor a fentebb sorolt tényekre hivatkozva kimondhatjuk: Isten valóban járatlan volt a naptárban, és nem tudott sem arról, hogy vannak napok, sem arról, hogy vannak nap- vagy holdhónapok, az évekről nem is beszélve.

Élhetett-e a teremtés előtt pávián?

Isten nem ismerte sem az órát, sem az általunk hatvanad részeként ismert percet.

Semmi másról nem tudhatott, csak a semmiről.

Isten (már bocsánat, de) egészen egyszerűen szólva tudatlan volt.

Ez persze nem azt jelenti, hogy Isten ne tudott volna egy csomó dolgot, de hogy kevesebbet tudott, mint a naptárt kiokoskodó ember, az biztos.

Ha pedig Isten nem tudott a napokról, a hónapokról és az évekről, akkor természetesen nem tudhatott az egyre-másra múló évezredekről, évmilliókról vagy évmilliárdokról sem.

Ezeket sem kimondani, sem kifejezni nem tudta volna.

A millióhoz és a milliárdhoz is szükség lett volna az *egyszeregy* ismeretére, mert ugye, minden onnan, abból indul.

Márpedig a *számolás*, a *számítás*, a *számírás* legkorábbi bizonyítékára Szváziföldön leltek, Dél-Afrikában.

Egy időszámításunk előtt körülbelül 35000-re tehető pávián szárkapocscsontról van szó, melyen 29 vésetet számoltak össze.

Valamiféle naptárpálca lehetett, olyasféle, amelyeken például Namíbiában tartották (és tartják még ma is) számon a múló időt.

Szögezzük le: Isten aligha véshette pávián szárkapocscsontba az idő múlását, egyrészt, mert az üres és sötét semmiben nem érzékelhette a mérhetetlen idő múlását, másrészt, mert az időméréshez percek, napok, órák, hetek, hónapok és évek is kellettek volna, harmadrészt pedig (cseppet sem mellékes szempont!) akkoriban egyszerűen nem volt még pávián.

Neolit korból származó, ehhez hasonló csontokat Európa nyugati felén is találtak már, Csehországban pedig feltártak egy kb. 32000 éves farkas orsócsontot, 55 bemetszéssel, melyeket két, ötös csoportokból álló sorba vágtak be.

Talán rováspálca lehetett, és a régészek szerint az elejtett vadak számlálására használhatták.

Az időszámításunk előtt mintegy 20000-ből származó Isangocsontot a Kongó és Uganda között fekvő Edwards-tó partján találták.

A mikroszkopikus vizsgálat kimutatta, hogy a belevésett jelek a Hold fázisaival lehettek kapcsolatban, és erre főként a Holdtölte fontossága miatt volt szükség.

Lehozott-e csillagot Ádám Évának?

Nincs ember, aki vitatná, hogy a matematika kialakulására a *csillagászat*, a *csillagjóslás* és a *kozmológia* gyakorolta a legnagyobb hatást.

És itt a bökkenő!

Mert: mi szüksége lett volna Istennek a csillagászatra, ha egyszer a föld és a menny teremtésekor nem voltak még csillagok?

A csillagjóslást meg sem említem.

Ki a csoda akart volna szép jövőt jósolni Istennek?

Vagy Isten kinek akart volna jósolni a csillagokból?

Főként csillagok állása nélkül.

A kozmológiáról nem is beszélve: hol volt még akkor a kozmosz?

Maradjunk annyiban, hogy sem Isten, sem az első ember (emberpár) nem tudott számolni.

Nem ismerhették (nem is ismerték) a kozmoszt, és a később megteremtett világító testekről sem gondolták, hogy sokuk fénye a Nap fényéből eredeztethető.

A csillagok valóban csak világító testecskék voltak, melyek ott vibráltak, sziporkáztak az égbolton, és nyugodtan leírhatjuk, Ádám

legföljebb gyönyörködhetett bennük, mert a különféle összefüggések eszébe sem juthattak.

Annyit elképzelhetünk, hogy üldögélt (amíg üldögélhetett) Évával az Édenkertben, és választottak maguknak csillagot.

Mellesleg Isten sem tett sokkal többet, sőt, ennyit sem, azon kívül, hogy láttukra is kijelentette, hogy ez így jó.

Isten megelőzi Babilont

A *számírás* és a *számolás* körülbelül az időszámítás előtti 3500-ban, valahonnan Mezopotámia területéről, a Tigris és az Eufrátesz folyók közötti területről indult világhódító útjára, tehát jóval később, mint ahogy Isten a teremtéssel bajlódott.

Ebből az időből már írásos emlékeink is vannak, mint ahogy arról is, hogy az imént említett területen hajdanán egymást váltogatták a különféle kultúrák.

Tudunk a nagyon régen ott élt *sumérok*ról és *akkádok*ról, az őket lerohanó *hettiták*ról, és a föléjük kerekedő, valóban félelmetes *asszírok*ról.

Az asszírok is kénytelenek voltak fejet hajtani a *Nabukodonozor* királlyal érkező *káldeusok* előtt, akiket szétvertek a rettegett *perzsák*, hogy aztán ők is behódoljanak *Nagy Sándor* félelmetes hírű seregei előtt.

Három hatalmi központról tudunk a térségben: *Ur*, *Ninive* és *Babilon*.

Az emberiség legfőbb matematikai forrásai az *Óbabiloni Birodalom*ból származtathatók, i.e. 1900-1600-ból, *sumér* és *akkád* hatást mutatva, valamint az *Alexandrosz* utáni, időszámításunk előtti IV. században hatalmon lévő *Szelekuida dinasztia* korából.

Igaz, utóbbiakban érződik a *görög* és a *babiloni* hatás is.

Babilon kulcsszerepére utalva honosodott meg végül a *babiloni matematika* elnevezés.

Mindezek tudtával nyugodtan kijelenthetjük: Isten nem ismerhette sem a számolást, sem a számítást és a számírást, és a babiloni matematika kifejezésről sem hallhatott.

Ha pedig így van (és így van), akkor semmi olyat nem mondhatott, ami a matematikával kapcsolatos, és egyetlen számtani műveletet sem végezhetett el.

Nem ismerhette sem az egyet, sem a tízet (a tízes számrendszerről nem is szólva), sem a százat, sem az ezret, a milliót és a milliárdot pláne.

Így tehát Isten nem tudhatta, hogy „Így lett este, és lett reggel: *első* nap."

Meg „*második* nap".

Meg *harmadik, negyedik, ötödik* és *hatodik* nap.

Nem tudhatta, mert járatlan volt a számtanban.

Sőt, azt sem tudta, hogy számolni kell a napokat.

Minek?

Isten bármit számolatlanul élhetett meg a világ teremtése előtti üres és sötét semmiben.

Arról nem is beszélve, hogy (és ezt már tisztáztuk) nem is lehetett napokat számlálni, mert egyszerűen nem volt Nap, ami reggelt és estét *csinált* volna.

Na jó, ne kukacoskodjunk, fogadjuk el, hogy Isten végül, hosszas tépelődés után úgy döntött, hogy 2000 millió évben határozza meg az *archaikum* idejét.

Hányadik próbálkozásra sikeredett Ádám?

Igaz ugyan, hogy ezen idő alatt még eszébe sem juthat az ember teremtése, de legalább valami történik ennyi idő alatt.

Végül úgy határozott, legyen ez a 2000 millió év az első nap.

Igaz, jó hosszú nap lesz, de kit érdekel, senkinek sem kell elszámolni vele, mivel rajta kívül tényleg senki nem létezett még a kezdet kezdetén.

Ezt követően sorban jöttek a földtörténet további korai, a *prekambrium*, a *paleozoikum*, a *mezozoikum*, a *kainozoikum*, végül pedig az *anthropozoikum* kora, mely már mindössze hárommillió évnyire volt attól a tízezer évtől, amely már valóban az emberi kultúra kialakulásához köthető.

Isten keményen megdolgozott azért, hogy a földtörténet (a Föld története) minden részletében rendben legyen.

Kevesen tudják, és persze maga Mózes sem tudta, hogy Ádám megteremtése előtt hány meg hány *első embert* kellett elásnia.

Ahogy azt sem tudhatjuk pontosan, hogy Gagarin volt-e valóban az első űrhajós, vagy esetleg volt már előtte is néhány égbe lőtt, de vissza nem tért asztronauta.

Isten is csak ember.

Tévedhet. Követhet el műhibát. Gyárthat selejtet.

Főleg, amikor prototípusról van szó.

Összejön-e Istennek a saját képe?

Amikor első nekifutásra megalkotta a valahai első embert, ránézett, és azt mondta magában, ez még főemlősnek sem felel meg, és adott neki egy Ádámnál sokkal bonyolultabb nevet (*Dryopithecus fontani*), aztán elásta.

Megjegyzem, talán nem is baj, hogy ezt még nem véglegesítette, mert az eléggé kezdetlegesre sikeredett. Inkább rondácskának, mint szépnek nevezhető *Dryopithecus fontanik* nászából aligha születhetett volna meg egy Marylin Monroe vagy egy Alain Delon szerű figura.

A második kísérlet már biztatóbb volt, de nyugodtan mondhatjuk, hogy az Isten által *Oreopithecus bambolii*-re keresztelt, első embernek tervezett, később legföljebb felsőrendű emlősnek nevezhető lény sem aratott volna osztatlan sikert egy Miss World verseny mezőnyében.

Nem csoda, hogy Isten őt sem kímélte, selejtnek nyilvánította, és amint csak tehette, beásta a *miocén* időszak talajrétegébe.

Amikor Isten harmadjára is nekifutott az első embernek, már közelebb járt a végeredményként létrejött Ádám-fazonhoz, de akkor még sem a *Kenyapithecus*-nál, sem az *Australopithecus africanus* esetében nem tudta létrehozni a viszonylag szőrtelen, Schwarzenegger formájú testet, a görögös arcélt, a macsó pofát, valamint a fogkrémreklámra alkalmas fogsort és mosolyt.

Istennek kevés idő kellett a döntéshez: mindkettőjüket beásta az őket megillető földtörténeti rétegbe.

A negyedik próbálkozás egészen biztató volt.

A *Homo habilis*-ra keresztelt, első embernek induló prototípus ugyan még nem mosott fogat, nem borotválkozott és nem rendezett olimpiát, de arca szép volt, megtestesítője annak a szépségideálnak, amely sok-sok évvel később még ahhoz is elég volt, hogy valakiből búsképű amerikai elnök legyen.

Isten vizsgálgatta egy darabig, aztán pár nap múlva ő is úgy végezte, mint a többi első ember: mélyre temetve az akkor éppen vízzel megtelő kelet-afrikai Turkana-tó környékén.

Amikor Isten ötödszörre is nekifogott az első ember teremtésének, már elegendő tapasztalata volt az ideális emberi test méreteiről és arányairól, és ekkorra már pontosan tudta, hogy mely testrészeken kell alakítania ahhoz, hogy végre megalkothassa a hosszú távú működésre is alkalmas embert, mely akár az ő képmása is lehet.

Tudta, hogy a kezeket meg kell rövidítenie, hogy az eddig minden esetben hajlottra sikeredett hátat ki kell egyenesítenie, hogy csökkentenie kell a lassacskán fölöslegessé váló szőrzetet, vagy az emberrel együtt föl kell találnia a gyantázást.

Mindenképpen ki kell még pofozgatnia az eleddig pofaként ismert arcot.

A Homo sapiens sapiensből Ádám lesz

Végül, mintegy félmillió évvel a *végleges első ember* megalkotása előtt megteremtette az új prototípust, melynek már majdnem az Ádám nevet adta.

Aztán legyintett egyet, és azt mondta: „Ádám? Ez még nem az. Ez csak egy *Homo erectus erectus*." Egy ideig még nézte, vizsgálgatta, aztán valahol Jáva környékén, nem messze a Solo-folyótól mélyre ásott, és eltemette a még mindig nem tökéletes, sőt, inkább tökéletlennek mondható alkotását.

Isten persze nem azért Isten, hogy föladja.

Bizony nem adta föl, és hatodszorra is megalkotta az első ember-

nek gondolt, egyébiránt nagyon is jó próbálkozásnak mondható lényt, nevezetesen a később *Homo erectus pekinensis* néven megismert főemlőst.

Való igaz, ez sem lett tökéletes, hamar be is végezte, de Isten az addigi legtöbbet ígérő kísérletnek tartotta. Napokon keresztül járatta, beszéltette, de akárhogy is igyekezett, semmit sem tudott kivenni a szavaiból.

Ez az első ember sem volt szépnek mondható, de valószínűsíthető, hogy bármelyik ma élő államelnök beválogatná a gorillái közé. Mivel Isten sehogy sem tudott megbarátkozni vele, egy 350 ezer évvel ezelőtti földtörténeti kort megtestesítő mészkőrétegbe ásta.

És ez így ment folyamatosan, egészen a *Homo sapiens neanderthalensis* megalkotásáig, majd a *Homo sapiens sapiens* teremtéséig.

Jegyezzük meg, örök rejtély marad, hogy az első embernek köze volt-e akár Altamira, akár Lascaux barlangrajzaihoz. Az pedig világrengető blamázs volna, ha kiderülne, hogy a világhíres barlangok mai művészeknek is példát adó rajzai még Ádám teremtése előtt kerültek a barlangok mennyezeteire és sziklafalaira.

Márpedig úgy tetszik, ez a helyzet. Ugyanis a szépséges bölények, vaddisznók, mamutok, és egyéb ősállatok, melyek rajzai és festményei az őskőkorban készültek, 13-17 ezer éves múltra tekintenek vissza.

Ebből aztán arra is következtethetünk, hogy ezek az egykor lerajzolt állatok éltek, léteztek, anélkül, hogy Isten megteremtette volna őket.

Közben újra Istennél vagyunk, aki mást sem tett, mint tervezgetett, kísérletezgetett, próbálkozott, mert akkoriban csupán egyetlen vágya volt: megteremteni a tökéletes embert, akit végre Ádámnak nevezhet.

Milyen volt Ádám bőrszíne?

Itt persze megint van egy kis gond.

A mai napig nem derült ki, hogy Isten milyen típusú Ádámot teremtett.

Mi, európaiak (eléggé elítélendő módon) úgy gondoljuk, hogy Ádám *europid* típusú embernek *született* (ha ezt egyáltalán lehet szü-

letésnek mondani), tehát egy szőke, vagy barna hajú, hosszúkás arcú, karakteres állú, egyenes orrú, kék szemű, erőteljes és szépívű szemöldökű, szép fülű embernek, ami természetesen rettenetes butaság.

Ilyen alapon a *mongolid* típusú Homo sapiens sapiensek is hihetnék azt, hogy Ádám egy rövid, tömzsi orrú, szűk szemöldökű, enyhén ferde szemű, erős arccsontozatú, fekete szemű, kissé barna bőrű ember volt.

Vagy például a *negrid* típusúak is reménykedhetnének abban, hogy az első ember csokibarna volt, nagy fekete szemekkel, kopottas szemöldökkel, húsos szájjal, meglehetősen rövid orral, ívelt orrlyukakkal és göndörödő, rövid hajjal.

Jegyezzük meg, ennek a negrid típusnak volna a legnagyobb esélye az első ember kitüntető címre, ugyanis a tudomány mai állása szerint az Afrika nevet viselő földrész területén láthatta meg a napvilágot az a fejlett élőlény, mely először látszhatott valódi ősi embernek. Azt a dél-afrikai tudóst, Raymond Dartot, aki az erről szóló cikkében izgalmi állapotba hozta a világ rasszistáit, előbb kiközösítettek a világ nagyokosai, később pedig kénytelenek voltak keblükre ölelni. Dart határozott véleménye volt, hogy az emberré válás útján előbb az előember arca változott „emberivé", és lassú fejlődés után a koponya agyi részének, épp a megújult táplálkozási szokásai hatására.

Ha viszont arra gondolunk, hogy Ádám teremtéséről az Ószövetségben olvashatunk, Mózes első könyvében, aligha kétséges, hogy az első ember egy tejcsoki bőrű, ázsiai arcú, kusza szemöldökű, fekete szemű, bozontos szakállú férfi volt, jellegzetes fülét félig eltakaró hajtincsekkel.

Ha igazságosak vagyunk, jobb lenne abban hinnünk, hogy Isten több példányt gyártott le az első emberből.

Mért is ne tehette volna meg, hogy egymástól függetlenül útnak indít egyet Távol-Keleten, Ázsiában, egyet közel-keleten, egyet-egyet Észak- és Dél-Amerikában, egyet Európában, egyet Ausztráliában, egyet pedig Afrikában, az ott élő típusok jellemzőivel, bordájukból külön-külön megalkotva az első nőt.

Így még abban is hihetnénk, hogy Isten (hozzá illően) tényleg

egyenlőnek teremtett mindenkit, bőrszíntől, vallástól, és születési helyétől függetlenül.

Milyen vallása volt az első emberpárnak?

Ha már szóba hoztuk, gondolkodjunk el egy kicsit: köthette-e Isten bármiféle valláshoz az első embert illetve emberpárt?

Megtörténhetett (volna), hogy Isten meghatározza, hogy Ádám és Éva milyen valláshoz tartozzék? Vagy hogy miben higgyen?

Biztos, hogy nem (ugye, együtt bólintunk rá), mert Istennek nem lehetett olyan szándéka, hogy kivételezett helyzetbe hozza az emberiség első két tagját, ezzel egyúttal kirekesztve a többi vallás híveit, elvégre ő „embert" teremtett, nem népet, fajt, nemzetet.

Persze mindez csak akkor igaz, ha azt föltételezzük, hogy valóban csupán egyetlen első emberpárt teremtett Isten.

Mert ha több első emberpárt alkotott, akkor semmi baj, biztosan teremtett egy katolikus, egy evangélikus és egy református emberpárt, aztán egy zsidót, egy iszlámhívőt, egy buddhistát, brahmanistát, meg még egy kínait is, és csak, hogy mindenki jól érezze magát, ezek közül az egyik taoista, a másik meg konfuciánus lett.

Ha viszont egyetlen emberpárt teremtett Isten, aligha gondolt arra, hogy ennek az egynek kell kitermelnie magából az öt világvallás híveit.

Ám, ha úgy alkotta meg Ádámot és Évát, hogy a belőlük sarjadó utódok bármelyik vallás hívei lehetnek, akkor nyugodtan kijelenthetjük: mi, a ma élő emberek, Ádám és Éva egyenes ági leszármazottjai, valamennyien egy tőről fakadtunk, úgyhogy jobb lesz, ha abbahagyjuk egymás támadását és gyilkolását, mert egy szót sem szólhatunk, ha Isten mindannyiunkat feneken billent.

Maradj hülye, és bízva bízzál!

Szóval Isten szorgoskodott, és sarjasztott mindenféle fákat, köztük az élet fáját, valamint a jó és a rossz tudásának a fáját, de még mindig nem gondolt a fakitermelésre és a papírra.

Azt mondta az embernek, minden fáról ehet, de a jó és rossz tudás fájáról nem, mert akkor meg kell halnia.

Az ember pedig azt mormogta:

„Basszus! Akkor hát hülyén kell meghalnom?..."

Végül ezt parancsolta az embernek:

„Őrizd és műveld a kertet."

Az ember pedig végignézett a hatalmas területen, és azt kérdezte:

„Egyedül?!... Nem teremtenél hozzá még egy vadőrt?"

Úgy látszik, ez észhez térítette Istent, így hát ezt mondta:

„Nem jó az embernek egyedül lennie, alkotok hozzáillő segítőtársat."

Pedig Istennek, épp a teremtés előtti időkre gondolva, nagyon is tudnia kellett, milyen jó volt egyedül lennie, senkitől sem háborgatva, senki nyavalygásának, gonoszkodásának és bántásának nem téve ki magát.

Végül kitalált mindenféle állatokat és madarakat, és odavitte az emberhez, hogy adjon nekik nevet.

Ez volt az ember első nyelvi feladata.

Meg se merte kérdezni Istentől, mi az, hogy *név*.

Mármint hogy valaminek a neve.

Isten pedig sürgette, mondván, nevezzük nevén a dolgokat.

Ádám állati jó neveket ad

Az ember pedig nézte az állatokat, sokáig nézte, de azok olyan hülyén néztek ki, hogy egyiknek se tudott jó nevet adni, ráadásul neki a teremtés eddigi szakaszában tulajdonképpen nem is kellett megszólalnia.

Isten segítette át a gondjain:

– Látod ezt a nagy fülű állatot? Olyan gyors, mint a nyúl. Tehát mi lesz a neve?

– Gyors! – vágta rá az ember, Isten pedig kijavította.

– Nem, nem. Ennek a neve *nyúl* lesz. Esetenként meg húsvéti nyuszi vagy nyuszka.

Isten új állatot mutatott.

– Látod ezt a vörös bundás állatot? Ez ravasz, mint a róka. Milyen nevet adunk neki?

– Ravasz! – vágta rá megint az ember.

– A csodákat! Ez lesz a róka!... És nézd, ennek a madárnak olyan éles a szeme, mint a sasnak. Mi lesz hát a neve?

Az ember gondolkodás nélkül vágta rá:

– Sólyomszem.

– Nem, gyermekem, ez lesz a sas... És látod ezt az állatot? Hűséges, mint a kutya. Milyen nevet adunk hát neki?

Az ember pedig elsütötte élete első viccét:

– Feleség...

Az Isten pedig úgy kacagott rajta, mint egy hiéna.

Az ember pedig kérdezte:

– Ettől kezdve az állatok és a madarak is tudni fogják, hogy mi a nevük?

– Nem, dehogy. Elég, ha mi tudjuk. Egyedül az ember beszél, és csak ő ad nevet a dolgoknak. És tanuld meg, gyermekem, életünk során az egyetlen, ami összekapcsol minket, az az anyanyelvünk!

Kérdez a gyerek

Az első embernek először az *anyanyelv* hallatára esett le az álla.

Isten visszaragasztotta, és úgy látta, hogy ez így jó.

Az ember pedig kérdezte:

– Mi az az anyanyelv?

Isten láthatólag elakadt.

Aztán az egyszerűbbnél, a nyelvnél kezdte.

– Tudod, ember, ahhoz hogy valakivel megértesd magad, beszélni kell.

Az ember azt kérdezte:

– Mit jelent az, hogy *megérteni*? És mit jelent az, hogy *beszélni*?

Az Isten ezt felelte:

– Te és én egy nyelvet beszélünk. Amit most csinálok, az a *beszéd*. Amit pedig te csinálsz, az a *beszéd értése*. Hogy igyekszel megérteni a szavaimat. Érted, amit mondok?

– Nem – válaszolta az ember.

Isten pedig mondá:

– Nem baj, egyszer majd megérted.

– És ha nem értem?

– Ha valaki nem ért valamit, akkor kérdez.

Az ember pedig azt mondta:

– Mit jelent az, hogy *kérdez*?

– Például, amit most mondtál, az is egy kérdés volt.

– Értem. És mit jelent az, hogy *valaki*, és mit jelent az, hogy *valami*?

Isten így válaszolt:

– Én például vagy *valaki* vagyok, vagy *valami*. Te pedig mostantól, hogy megszülettél, *valaki* vagy. Érted?

Az ember még értetlenebbül kérdezte:

– Mit jelent az, hogy *megszületni*?

Az Isten végképp elakadt, és arra gondolt: lehet, hogy az ember máris megdézsmálta a tudás fáját? (Mellesleg az is átfutott az agyán, hogy a *dézsma* is csak jóval később alakult ki, tehát inkább azt kellett volna gondolni, hogy *meglopta* a tudás fáját, csakhogy akkor még nem született meg a *lopás*.)

Mi is a *dézsma*? Azt mondja az ÉSZ: *„Az a hányad, amelyet a jobbágy a maga terményeiből és állataiból az egyháznak köteles volt beszolgáltatni."*

Isten értette is, amit mondott, meg nem is.

A *dézsma tized*et is jelent, de arra, hogy ezt egyszer bevezetik a földi helytartói, végképp nem gondolt.

Amit értett, szívesen elmagyarázta volna Ádámnak, de attól tartott, az *egyház* elmagyarázása annyi bonyodalmat hozott volna a beszélgetésükbe, hogy inkább eltekintett tőle.

Ádám az anyját keresi

A lényeg a lényeg: a tudás fáját *meglopni* ugyanazt jelenti, mint *megdézsmálni* (azt, hogy *elemelni* az érett gyümölcsöt), de a jobbágy megdézsmálása semmiképpen sem jelenthet lopást, mivel hogy azt hivatalosan elfogadottnak tekintették.

Ennyit Isten is tudott, és végtére azt is tudta, hogy a begyűjtött dézsmából egyrészt az ő földi helytartói lakmározhatnak, másrészt fölépíthetik az ő házait: templomokat és katedrálisokat.

Igaz, amikor Ádám „gyerekeskedett", efféléről még szó sem volt, és Isten agyában sem fordult meg még a gondolatuk sem, sőt még maga az egyház sem.

Szóval mindez végigfutott Isten agyában, végül így szólott:

– Ahhoz, hogy tudd, mit jelent a *születés*, előbb mégis el kell mondanom, mit jelent az *anya*. Szóval, kétféle ember van: az egyik a hímnemű, ez a *férfi*, azaz te. A másik a nőnemű, ez a *nő*, azaz... Szóval egyelőre rajtad kívül még nincs senki...

Az ember erősen figyelt, és azt mondta:

– Úgy érzem, szétesik a fejem.

Isten látta, hogy ez így nem jó, valóban szét akar esni az ember feje, így aztán (tulajdonképpen garanciában) egy kis port vett a kezébe, nedvességet lehelt rá, és összeragasztotta az ember fejének hasadásait.

Az ember pedig ismét kérdezett:

– Mit jelent az, hogy *senki*? Hogy rajtam kívül még nincs senki.

– Úgy képzeld el – mondotta Isten –, hogy te már *valaki* vagy. És ha nincs melletted egy *másik valaki*, akkor az a nem létező valaki *senki*.

– De te itt vagy mellettem. Te most *valaki* vagy, vagy *senki*?

Isten elgondolkodott, majd így felelt:

– Erre nem könnyű feleletet adni. Tulajdonképpen *valaki* vagyok, de csak akkor, ha te annak gondolsz. Egyébként vagy *valami*, vagy *senki*.

Az ember ezen is eltöprengett, majd azt mondta:

– Akkor halljam, mit jelent az, hogy *anya*?

Isten azt se tudta, hogy fogjon a magyarázathoz.

Végül összeszedte minden tudását, ami azért egy Isten esetében nem semmi, és így felelt:

– Szóval minden embert egy *nő* szül meg, mindenkit egy *asszony* hoz a világra, és őt *anyá*nak nevezzük.

Isten úgy gondolta, ezzel a rafinált mondattal jól megválaszolta a kérdést, de az első ember ennél okosabbra sikeredett, és azt kérdezte:

– Én ember vagyok?

– Ember. Az első ember.

– És ki az én anyám?

Isten *lakonikus* tömörséggel válaszolt (bár még nem tudta, mi az):

– Senki.

– Tehát az a *valaki*, aki most nincs mellettem?

– Az – válaszolta Isten.

Az ember megint csak elgondolkodott a hallottakon, és újra szólott:

– Te már megvoltál előttem, vagy én voltam előbb, és te születtél később?

Az Isten felelt:

– Természetesen előbb születtem én.

Az ember pedig azt kérdezte:

– És téged ki szült? Ki az anyád?

– Nekem nincsen anyám. De nem is vagyok ember. Amíg téged nem hoztalak világra, egyedül voltam – felelte Isten.

– Te szültél engem?

– Én... Pontosabban én teremtettelek. Én hoztalak világra.

– Akkor ezt úgy érthetem, hogy te vagy az én anyám?

– Nem, semmiképpen az anyád. Én nem szültelek, csak megcsináltalak.

Az ember így szólott:

– Akkor te vagy az apám?

Isten felelt:

– Nem, az semmiképpen.

Az ember pedig tovább kérdezett:

– És mit jelent az, hogy *megcsinálni*?

– Mint mondottam volt – kezdte az Isten –, kétféle ember van: hímnemű és nőnemű, azaz férfi és nő. A hímnemű az, aki *megcsinálja* a gyereket, a nőnemű pedig az, aki *megszüli*.

Az ember megint csak kérdezett:

– Azt mondtad, ketten vagyunk, és hogy te nem vagy az anyám. Lehet, hogy én nőnemű vagyok, és belőlem akár anya is lehet? Esetleg én hoztalak a világra téged?

Atya, fiú, de sehol egy lélek

Isten pedig válaszolt:

– Ezt verd ki a fejedből, fiam!

– Sokadszorra mondod, hát áruld el, mit jelent az, hogy *fiam*?

– Akit az *anya* világra hoz, az a *fia*.

– Akkor mégiscsak az anyám vagy!

– Nem, nem, hidd el, hogy nem.

– És mi az, hogy *világra*? Mi az a *világ*, amire hoz az anya?

– Ami körülvesz bennünket, az a világ. Erre a világra szüli az anya a fiát.

– Értem. És az anya honnan hozza a világra a fiát? – kérdezte az ember.

– Hááát, szóval a hasából... – felelte levegőért kapkodva az Isten.

– És hogy kerül be oda?

– Az apa teszi be oda – nyögte ki Isten.

– Milyen nagy butaság az apának betenni a fiút az anya hasába, hogy azután onnan az anya világra hozza.

– Látszik, valóban kezdő ember vagy – szögezte le Isten.

– És mondd, ha te csináltál, és nem vagy az anyám, de az apám sem vagy, bár te csináltál meg, és ketten vagyunk, és a világon senki nincs rajtunk kívül, akkor ezt vegyem úgy, hogy nekem nincsen anyám?

– Nincs. Csak Atyád – mondta az Isten. – Ennek köszönheted, hogy nem vagy árva.

Hitt-e az ember Istenben?

Az ember kérdezett:

– Mit jelent az, hogy *árva*?

Az Isten fogta a fejét, összekarmolta magát, de válaszolt:

– Árva az, akinek nincs anyja, és így az Isten se törődik vele.

– Ki az az *Isten*?

– Momentán én lennék... – válaszolta az Isten.

– És te nem törődsz velem?

– De. Törődök veled, mert az Atyád vagyok.

– És hogy szólíthatlak?

– Szólíts csak egyszerűen Istennek. Ez a nevem. De van, aki Úristennek szólít.

– Ezek szerint van még *valaki* rajtunk kívül? – kérdezte az ember.

Az Isten azt felelte:

– Nem, nincs, még csak ketten vagyunk.

Az ember egyre kíváncsibbá lesz

Az embert pedig csak gyötörte a gondolat: akkor ki szólíthatja Úristennek az Istent? Végül megkérdezte:

– És ki adta neked ezt a nevet?

– Hát... – mondta Isten, és tátva maradt a szája.

– Szóval? – kérdezte az ember.

– Hát szóval ehhez el kell magyaráznom neked, mit jelent az a szó, hogy *keresztanya*.

Az ember így szólt:

– Az anyáról már szóltál, igaz, az se volt túl sok. Inkább arra felelj, mit jelent az, hogy *kereszt*?

Isten ismét összekarmolta magát és azt mondta:

– Ilyen keresztkérdést! Ezt nem hiszem el!...

– Mi az, hogy *hiszem*? – kérdezte az ember.

– Ahhoz, hogy ezt a szót megértsd, beszélnünk kell egy kicsit a hitről.

– Rendben van. Beszéljünk. Szóval mi az a *hit*?

– A hit azt jelenti, hogy bár nincs meg az a valami, amiben hiszel, de annyira hiszed, hogy megvan, hogy a végén már azt hiszed, hogy tényleg megvan. Például hiszel abban, hogy én *vagyok*, miközben én csak a hitedben létezem.

– De hiszen itt vagy. Beszélsz hozzám. Legalábbis azt hiszem.

– Na, ez a hit lényege. Azt hiszed, hogy beszélgetsz velem, miközben én itt sem vagyok.

– Az nem lehet, hogy te nem vagy. Hogy nem vagy itt.

– De lehet. Nekem csak elhiheted.

– Hiszen hallom a hangodat.

– Magadban beszélsz. És magaddal.

– A hangod valóban innen jön, belülről.

– Igen, onnan, mert sehol másutt, csak és kizárólag benned létezem.

– Itt élsz bennem?

– Ott. Ha hiszel bennem.

– Hinnem kell, hogy te bennem élsz?

– Csak ha akarsz hinni bennem. Ha hiszel abban, hogy benned élek, akkor egész életed során azt fogod érezni, hogy benned létezem.

– Ebben az egyetlen porhüvelyben ketten lakunk?

– Nem ketten. Csak a tiéd ez a porhüvely. Én csak úgy elvagyok benned. Láthatatlanul. Tulajdonképpen *te és én egyek vagyunk*.

– Tudathasadásos állapot.

– A csodákat. Így vagy teljes. Velem együtt vagy egész ember.

– Ez biztosan így van?

– Ha hiszel benne. És bennem. Ez a hit lényege.

– Ezzel a tudattal nem lesz könnyű végigélni az életem.

– Ahogy vesszük. Ha hiszel benne és bennem, lehet, hogy könnyebb lesz.

– Hogyan lesz könnyebb?

– Úgy, hogy amikor nehézségeid lesznek, segítek.

– Hogyan?

– Ha például egy hatalmas terhet tesznek a válladra, én ott leszek.

– Segítesz cipekedni?

– Nem. De erőt adok ahhoz, hogy odébb vidd.

– Nem túl sok.

– Több a soknál.

– És ha egy hegyet kell arrébb lapátolnom? Mert mondjuk, ha nem teszem meg, akkor az életemmel kell fizetnem? Akkor csak segítesz te is, nem?

– Én nem nyúlhatok a lapátodhoz. De veled leszek, és nem engedem, hogy kiessen a kezedből.

– És ha betegség kínoz? Meggyógyítasz?

– Azt sem tudom megtenni. De erőt adok a gyógyulásodhoz. Csak gondolj arra, hogy ott vagyok benned.

– És az segíteni fog?

– Talán igen. De nem csak rajtad és rajtam múlik.

– És ha végképp beteg, amolyan halálos beteg leszek, akkor te nem engedsz meghalni?

– Erőt adok a megmaradásodhoz.

– És ha ez az erő sem lesz elég? Ha erősebb lesz a betegségem?

– Akkor ahhoz adok erőt, hogy békével halj meg.

– Ezek szerint kerülhetek olyan helyzetbe, amelyben már te sem tudsz majd segíteni?

– Én csak egy elképzelt Isten vagyok, és nem mindenható.

– Akkor te nem is vagy igazi Isten.

– Valóságosnak nem mondhatom magam.

– És ha nagyon erősen hiszek benned?

– Az erős hit is csak hit.

– Ezek szerint minden helyzetben segítesz, de amikor igazi bajban vagyok, amikor elveszhet az életem, akkor nem.

– A léted véges. Ezzel szembe kell nézned. Ne kérj, és na akarj tőlem teljesíthetetlent, mert akkor csalódni fogsz bennem. Szabd meg magadnak, hogy meddig mehetsz el velem a hitedben.

– Azt hittem, át tudsz segíteni mindenen.

– Majdnem mindenen. A többi a te dolgod.

– Ezek szerint nem számíthatok rád.

– Megismétlem: csak magadra számíthatsz. De én sem hagylak el.

– És ha meghalok?

– Akkor is veled leszek, de én megmaradok, igaz, attól kezdve már nem a te gondolatodban.

– Hanem?

– Születnek majd új emberek. Akiknek éppúgy szükségük lesz az erőmre.

– Másokban fogsz életre kelni?

– Ha lesznek megint, akik hinni akarnak bennem. Ha nem, akkor én is meghalok.

– De ha egyszer nem létezel, akkor nem is halhatsz meg, nem?

– Fogd föl úgy, hogy ennyi az isteni lét. Csak mások gondolatá-

ban születek meg, és csak ott halhatok meg. Te vagy a szerencsésebb, mert te ténylegesen élhetsz.

– Igen. Ugyanakkor én meg is halok.

– Rajtam kívül senki sem születhet Istennek.

– Kár. Ezek szerint az anyák csak embereket szülnek.

– Akik néha istennek képzelik magukat. Menjünk vissza az anyához – javasolta az Isten.

– Menjünk – nyugodott bele az ember.

– Adva van tehát a hímnemű és a nőnemű ember, igaz, ebből jelenleg még csak a hímnemű. Ez vagy te. Előbb-utóbb azonban lesz egy nőnemű is, aki a hímnemű tárásával összefüggő, hosszú, bonyolult, és számodra még nehezen érthető folyamat végén világra hozza a fiát. Így válik nőből anyává.

– Értem – mondta az ember. – Szóval nincs mese, mindenképpen ágyba kell vinni a nőt, a szex kikerülhetetlen…

Isten a szívéhez kapott, és ránézett a tudás fájára, hiányzik-e onnan pár darab gyümölcs, de annak bizony még nem volt híja.

Isten lyukat hagyott Ádámon, hogy szeleljen

Gondolatokba mélyedve ültek, és kerülték egymás tekintetét.

Isten, hogy az ember figyelmét elterelje az előbbi témáról, négy folyót teremtett gyorsan az Édenbe: *Pisón*t, *Gihón*t, *Hidekkel*t és *Eufrátesz*t.

Közben azon gondolkodott: biztos, hogy kellett neki ez az egész?

Hiszen eddig olyan jól elvolt.

Eltelt több millió év úgy, hogy nem kellett se teremtenie, se a teremtményeinek magyarázkodnia, most meg itt van ez az ember, és egymás után teszi föl a különféle, kellemetlen ráadásul nagyon is értelmes és logikus kérdéseit.

Ki gondolta, hogy majd *mindent tudni akar*?

Azt meg pláne, hogy *szinte mindent tud*!

Örülhetne neki, hogy hagytam lyukat a seggén, és szelel.

Amikor már az Eufrátesz is javában folydogált, Isten tudta, hogy folytatnia kell a teremtést, nincs mese, nem hagyhatja félben.

Azt mondja az Írás: *„Mély álmot bocsátott azért az Úristen az emberre, és az elaludt. Akkor kivette az egyik oldalbordáját, és húst tett a helyére. Az emberből kivett oldalbordát asszonnyá formálta az Úristen."*

Ebből tudhatjuk, hogy Isten valójában végzett altatóorvos volt, igazi képzett aneszteziológus.

Azt ugyan nem tudta, hogy összesen hány bőrt lehet lenyúzni egy emberről, de azt tudta, hogy egyet mindenképpen.

Ezzel a bőrrel bevonta a nőt, és látta Isten, hogy ez egy *jó bőr*.

(Mellesleg: nemrég még por és víz, most meg már „hús"!

Ádám és Éva meztelenül vár a méhekre

Ekkor már délidőben voltak, valahonnan harangszó hallatszott, és látta Isten, hogy a tűző Nap igencsak perzseli a két ember bőrét, így hát megteremtette az ózonréteget, de biztonságból a napozókrémet is.

Az ember pedig azt mondta: *„Ez most már csontomból való csont, testemből való test. Asszonyember legyen a neve: mert férfiemberből vétetett."*

Ahogy kimondta, már tudta is, hogy ez így teljesen értelmetlen, de végül is így hagyta, ha már így szerepel az Írásban.

„Ezért a férfi elhagyja apját és anyját, ragaszkodik feleségéhez, és lesznek egy testté."

Az ember pedig azon gondolkodott, ha az Írásban úgy rögzült, hogy elhagyom érte anyámat és apámat, akkor ő most mitévő legyen.

Ekkor (ahogy az írás mondja) *„Még mindketten mezítelenek voltak: az ember és a felesége; de nem szégyellték magukat."*

Felesége? De hiszen Isten még nem teremtette meg a házasság intézményét! A „férj" szó még el sem hangzott!

Az Édenkertben volt almafa, ezt fogadjuk el tényként.

Mint azt valamennyien tudjuk, ahhoz, hogy az almafa gyümölcsöt teremjen, méhekre is szükség van, hiszen a virágokat be kell porozni, tételezzük föl, hogy voltak is hozzá méhek.

Biztosak aligha lehetünk benne, hiszen *Az állatok teremtése* mindössze azt rögzíti, hogy *„Azután ezt mondta Isten: Pezsdülje-*

nek a vizek élőlények nyüzsgésétől, és repdessenek madarak a föld felett, az égbolt alatt. És megteremtette Isten a nagy víziállatokat, a vizekben nyüzsgő különböző fajtájú úszó élőlényeket, és a különböző fajtájú madarakat."

Mint látjuk, méhekről egyetlen szó sem esik, pedig teremtett méhek nélkül nem működne a teremtett világ.

Később megteremtett mindent, *ami a földön csúszik-mászik*, de mint tudjuk, a méhek se nem csúsznak, se nem másznak.

Amikor pedig a csúszó-mászók is megteremtődtek, következtek a *maghozó növények*, minden fa, *amelynek maghozó gyümölcse van.*

Ami biztos: Ádám és Éva *A bűnbeesés* című fejezetben már azzal kacérkodik, hogy megkóstolnak egyet az Édenkert közepén nőtt almafa gyümölcséből.

Éva asszonnyá lesz

Itt ismét adódik néhány apró érdekesség.

Mielőtt rátérnénk, nézzük, mit mond az írás: *„A kígyó pedig ravaszabb volt minden mezei állatnál, amelyet az Isten alkotott. Ezt mondta az asszonynak: Csakugyan azt mondta Isten, hogy a kert egyetlen fájáról sem ehettek? Az asszony így felelt a kígyónak: A kert fáinak gyümölcséből ehetünk, csak annak a fának a gyümölcséből, amely a kert közepén van, mondta Isten: Nem ehettek abból, ne is érintsétek, mert meghaltok. De a kígyó ezt mondta az asszonynak: Dehogy haltok meg! Mert Isten tudja, hogy ha esztek belőle, megnyílik a szemetek, és olyanok lesztek, mint az Isten: tudjátok, mi a jó és mi a rossz."*

Tisztázzuk: egy napja volt ember a földön.

Mindannyian tudjuk, mindössze egyetlen nap telt el az ember megteremtése és a bűnbeesés között.

A magam részéről nyitott vagyok, tudom, hogy ma már lehet beszélő babát venni, de abban is biztos vagyok, hogy akkoriban ilyesmiről még szó sem volt.

Ugyancsak fontos momentum: *asszonyt* említ az Írás.

Amikor még se Ádám, se Éva nem tudták, hogy mi a *jó* és mi a *rossz*.

Nem szeretnék kötözködni, de ha komolyan vesszük, hogy ekkor még legföljebb *lány* vagy *nő* lehetett Éva (*csaj* semmiképpen), hiszen nemhogy az esketésen, de még a lánykérésen sem voltak túl, az eljegyzés pedig szóba sem jöhetett.

Talán kekeckedésnek hat, de ha már lúd, legyen kövér: hogy gondolta az Isten? Teremt egyetlen nőt, ráadásul Ádám saját bordájából, és odateszi Ádám elé, mondván, öregem, ez van, ezt kell szeretni?

Ha Isten csak egy kicsit is korrekt (és erről már beszéltünk is egy kicsit), minimum két, de inkább három-négy nőt teremt (volt ott még borda bőséggel), és azt mondja Ádámnak:

„Válassz közülük, és élj együtt azzal, amelyiket igazán szereted!"

Elvégre mégis csak az első emberpár boldogságáról volt szó.

Az ilyesmit nem lehet félvállról venni, bármennyire is Isten az ember!

Állítólag ekkoriban született az a mondás, hogy *„Kettőn áll a vásár"*. Annak ellenére, hogy vásár még nem volt, igaz, vasárnap már volt, még ha más néven említi is az Írás.

És ez a mondás is ekkortájt született:

„Könnyű Évát táncba vinni – nincs más".

Persze Ádámnak sem volt sokkal jobb: képzeljük el a boldogságot, amikor először magáévá tehette Évát, és egyetlen haverjának sem újságolhatta el, hogy *„Képzeld, nekem már megvolt az Éva!"*

Egymásra talál az első emberpár

Isten semmi más lehetőséget nem adott: egyetlen férfi, egyetlen nő.

Egyébként, amikor megszületett Káin, később pedig Ábel, Ádámék is sokat vitatkoztak azon, hogy hogyan neveljék a gyerekeiket.

Keményebben? Engedékenyebben?

Ádám kijelentette: *„Tőlem ugyan rosszalkodhatnak! Én hozzájuk nem nyúlok! Az Isten verje meg őket!"*

Mellesleg Éva volt az első és egyetlen nő, aki nyugodt szívvel odamondogathatott Ádámnak:

„Nincs egy rongyom, amit felvegyek!"

Vajon tudja-e valaki, és ha tudja, megmondja-e, hogy szép nő volt-e Éva?

És jóképű volt-e Ádám?

Mózes kortársai szerint Ádám nem volt igazán szép férfi, de hát sejthetjük, Isten azt is tudta (mint minden mást), hogy bőven elég, ha a férfi egy fokkal szebb az ördögnél.

Más kérdés, hogy ekkor még az Isten se tudta, hogy néz ki az ördög.

Megismerkedésük körülményeiről csupán annyit tudunk, hogy amikor Éva először látta meg a meztelen Ádámot, így kiáltott föl:

„Jézusom, te férfi vagy?!"

Ádám pedig mindössze ennyit mondott:

„Mért, mire számítottál?"

Arról már valóban csak ködbe vesző legendák maradtak fenn, hogy amikor végre Ádám megkérte a szöszi Éva kezét, ezen szavakkal állt elé:

„Hozzám jössz?"

Mire Éva így kérdezett vissza:

„Én?"

Azon is érdemes elgondolkodnunk, vajon hogyan szólalhatott meg a kígyó? Egy nap után már az is csoda lett volna, ha Ádám megérti Éva nyelvét, vagy Éva Ádámét.

És akkor tessék: beszélni kezd a kígyó. Ez a nyálkás csúszó-mászó, amely a törzsfejlődés során még annyit sem volt képes elérni, mint egy kis gyík: hogy négy lábat növesztett volna.

Arról nem beszélve, hogy az *ábécé* néhány tucat betűjéből ma sem képes több hangot kiejteni az agyonismételt *Sz*-nél.

ABC

Ha már az *ábécé*t említettem: ahhoz, hogy Ádám, vagy Éva megszólaljon (pláne a kígyó!), a nyelv alapját jelentő *ábécé*re is elengedhetetlenül szükség volt. (Lett volna.)

Maradjunk annyiban, hogy amikor az első emberpár teremtődött, az Isten se tudhatta, hány küzdelmes évre, hányféle írott próbálkozásra lesz szüksége az emberiségnek ahhoz, hogy végül létrejöjjön az a minimum húsz, maximum ötven jelből álló betűsor, amellyel az adott nyelvet beszélők képesek leírni az ismert és használt szavaikat.

Ez a formula a képíráshoz vagy a szótagíráshoz képest már az absztrakció magasabb fokát jelenti, hiszen a szavakat az alapelemeire, tehát különféle hangokra képes szétbontani.

Nem akarom bántani sem Istent, sem az első emberpárt, de minderről sejtelmük sem volt, hiszen az *ábécé* legelőször a *föníciai*aknál jelent meg, úgy időszámításunk előtt 1100 körül.

Az *ábécé* segítségével váltak képessé arra, hogy leírják a *sémi* nyelvet, amelyben a szavak mássalhangzós struktúrája fölöttébb meghatározónak volt mondható.

Mi sem bizonyítja ezt jobban, mint, hogy a 22 jeles ábécében 22 mássalhangzó szerepelt.

A *héber*, az *iráni*, az *arab*, a *török-mongol* és a *közép-ázsiai* ábécéknek az *arámi* nyelv lett a közvetlen előfutára. (Mel Gibson)

A *görög* ábécé átvette a föníciai írásjeleket, és miután megjelentek a magánhangzók is, erősen hatott a *kopt*, az *örmény*, a *grúz* és a *cirill* írásmódokra.

Nem árt tudnunk, hogy mi, magyarok is a *román* és a *germán* nyelvek leírását szolgáló *latin* ábécét vettük át, méghozzá a *görög* ábécéből, *etruszk* közvetítéssel, hogy aztán tagjai legyünk a *latin* ábécét használók nagy közösségének.

Szóval nem eszik olyan forrón a kását.

Nem lehet csak úgy belevágni a beszédbe.

Sem embernek, sem kígyónak, de még Istennek sem.

És persze (mint tudjuk) magyar ember (kása)evés közben nem beszél.

Kanyarodjunk (tekeregjünk) vissza a kígyó néhány szavához.

Ugye, az első emberpárnak ezt mondta Isten:

„Nem ehettek abból, ne is érintsétek, mert meghaltok."

Erre mi következik?

Íme: *„De a kígyó ezt mondta az asszonynak: Dehogy haltok meg! Mert Isten tudja, hogy ha esztek belőle, megnyílik a szemetek, és olyanok lesztek, mint az Isten: tudjátok, mi a jó és mi a rossz."*

Szóval a legfontosabb: Isten azt mondja, *meghaltok*, a kígyó pedig azt, hogy *dehogy haltok meg!*

Téved, aki azt gondolja, ezen csak úgy át lehet lépnünk.

Az első emberpár szembesül a halandósággal

Induljunk ki abból, hogy az Írás első lapjain arról olvashatunk, ami a világ teremtésekor a legfontosabb: Isten megteremti az első, majd a második embert.

Azóta is az első helyen áll a férfi, a másodikon a nő, pedig jól tudjuk, a személyi szám egyese és kettese abszolút indifferens, nem besorolást jelent, legföljebb a férfisoviniszták képzelik úgy. Egyébként pedig épp elég okunk lenne már arra is, hogy bevezethessék a hármassal kezdődő személyi számot.

Megszületik a világ, az élet, az ember, az állatok, a növények, béke van, zöldell az Édenkert, patakok csobognak, madarak röpködnek és dalolnak, semmi jele nincs annak, hogy a megteremtett élőlényekben fölmerülne a meghalás gondolata, és akkor Isten beszól: *meghaltok!*

Nem magyarázza el, miről van szó, tulajdonképpen magáról az életről sem tudnak még semmit, azt végképp nem, hogy egyszer majd meghalással, elmúlással ér véget.

Arról sincs tudomásunk (pedig nem lehetett másként), hogy az éppen csak megteremtett *ragadozók* üldözték-e, s ha utolérték, széttépték-e és felfalták-e a növényevőket.

Tudjuk, hogy megteremtődtek a nagymacskák, és más húsevők is, illetve föltételezzük, mert külön nem olvashatunk sem *oroszlán*ról, sem *tigris*ről, sem *párduc*ról, sem *leopárd*ról, sem *puma*ról, és persze nem nevezi néven az Írás a *krokodil*t, nem volt *víziló*, *aligátor*, mint ahogy nem tudunk a *cápák*ról és az egyéb vérengzőkről sem, de nem tudjuk, hogy valóban így léteztek-e az isteni tervben. Mármint, hogy úgy tudjanak csak fönnmaradni, hogy fölfalják Isten egyéb (utolérhető, kiszolgáltatott sorsú) teremtményeit.

Mindezek azért fontos észrevételek, mert ugye a kis *nyuszik*nak és *őzgidák*nak ismerniük kellett (volna) a halálfélelmet, tudva azt, hogy ki vannak szolgáltatva Isten éhesen vérengző teremtményeinek.

No de tudták-e mondjuk a szétmarcangolhatatlanul nagyra nőtt, éppen csak megteremtett *elefántok*, hogy valahány évtized múltán el kell pusztulniuk?

Tudhatták-e a ragadozók, hogy rajtuk is eljár az idő?

Tudhatták-e mondjuk a *bálnák*, hogy (ha nem is vízbefúlással, de) egyszer majd nekik is végük lesz?

Maradjunk annyiban: *Isten teremtményei nem tudhattak a halálról.*

Fogalmuk sem volt arról, hogy *az élet véges.*

Ádám és Éva sem kapott fölvilágosítást, arról nem is beszélve, hogy az ember nevű alkotás mellé az Isten se adott használati útmutatót.

Az ember (főként az első ember) vagy működött, vagy nem.

Megjelenik Isten kígyója

Ha én Isten lehetnék (lehettem volna akkoriban, amikor még volt esély arra, hogy Isten teremthesse meg a világot mindenestül), és megteremthetném az embert, akkor – amint elkészül – leülnék vele egy kis beszélgetésre. Elmagyaráznám neki, hogy egy nagyon érzékeny műszert hoztam létre (ez lenne ő), és úgy készüljön föl az életre, hogy elérhetik különféle betegségek, és akár őt is élelmül szemelhetik ki az ugyancsak általam teremtett ragadozók. Jobb, ha nem megy a krokodilok, aligátorok és vízilovak közelébe, kerülje a mérges kígyókat és a skorpiókat, és semmiképpen se akarja megsimogatni a tigriseket vagy a leopárdokat, ne akarjon középcicázni a párducokkal, és pláne ne akarjon beletúrni az oroszlánok sörényébe.

Már bocsánat, de Isten egyszerűen csak teremtett, semmi felelősségvállalás, semmi eligazítás.

Itt vagytok mind, egyétek meg egymást, ennyi.

Gondoljunk arra, hogy még egy egyszerű segédmunkásnak is tartanak baleseti oktatást, anélkül munkába sem állhat, hát hogyne lett volna szükség egy alapos felvilágosításra és tájékoztatóra az épp csak megteremtett, a világban tájékozatlanul bolyongó ember számára.

Akárhogy is csűrjük-csavarjuk a szót, a születésétől (megteremtése pillanatától) kezdve halál leselkedett minden élőlényre, akkor is, ha nem tudott róla.

Ádám és Éva meséjében egy szó sem esik arról, hogy a megteremtett élőlényektől (különösképpen a ragadozó fenevadaktól) félt volna Ádám és Éva.

Tényleg béke volt. Éden. Aranykor.

Senki nem támadott meg senkit, még nem voltak keresztes háborúk sem, senki nem haldokolt, senki nem lett rákos, az AIDS-nek még híre sem volt, és lett légyen bármennyi madár, a madárinfluenza sem szedte áldozatait.

Ádám és Éva élt, mint (a sok) hal a vízben.

Haláltudat nélkül.

És akkor jön ez a nyomorult sziszegő kígyó, ez a semmire sem jó, sikamlóstestű dög, és elmagyarázza az első emberpárnak (mint aki mindent tud életről és halálról), hogy nyugodtan ehetnek a tudás fájáról, nem fognak meghalni.

Ami pedig végképp érthetetlen: se Ádámnak, se Évának nem jutott eszébe megkérdezni, hogy mit jelent az, hogy *meghalni*.

A helyzet egyértelmű: csak az Írásból, onnan is csak Éva szavaiból tudhatjuk meg, hogy Isten mit mondott neki és Ádámnak: ne egyenek a fának gyümölcséből, mert *meghalnak*.

Ők pedig valóban kezdők, nyuszik, mert lám, nem kérdik meg Istentől: mit jelent az, hogy *meghalni*?

Talán, mert ahhoz, hogy megértsék, valóban enniük kellett (volna) a tudás fájának gyümölcséből. Talán, mert a *meghalás* épp olyan semmiségnek tűnt számukra, mint a többi teremtett csoda, ami egyszeriben körülvette őket. Nem volt több számukra, mint egy újabb adalék az éppen csak megkapott élethez.

A halált megvető tudatlanság

Azt már elképzeltem, mit tettem volna Istenként, ha Isten lehettem volna, most ki kell bontanom, mit csináltam volna emberként.

Első emberként mindenképp rákérdeztem volna a meghalásra.

Ha már azzal fenyegetőzik Isten, hogy a tiltott gyümölcs fogyasztása esetén meghalok, ugyan mondja már meg, hogy ez mit jelent.

Ugyanis (épp, mert nincs tudomásom a halálról és nincs halálfélelmem) fogalmam sincs arról, hogy mivel fenyegetnek.

Ha abból indulunk ki, hogy Mózes véste kőbe ezt a történetet, érthető, hogy ezen csak úgy átfutott, de akkor is mondjuk ki, újfent erősítsük meg: eléggé összecsapta az Írást.

Ugyanis Mózes (mint egy sokkal későbbi kor felvilágosult emberre) már tudta, mi az a *meghalás*, látott már haldokló embert, biztosan temetett is néhányat, de azért szögezzük le: Ádám és Éva szemszögéből nézve a *meghalás* mégiscsak egy teljesen új, érthetetlen, magyarázatra szoruló fogalom.

Olyan, amit ők még nem éltek át, és nem éltek meg.

Magyarán szólva: ők még nem láttak halott embert és elpusztuló állatot.

A világ (eddig a pillanatig) az életről szólt.

Fogalmuk sem volt a halálról.

Mózes semmiképpen sem indulhatott volna ki abból, hogy amit Isten szájába ad, az az első ember számára (is) érthető.

Értette (érthette), de íróként azzal is tisztában kellett volna lennie, hogy Ádám és Éva tudatlan, és nemcsak amiatt, hogy még nem kóstoltak bele a tiltott gyümölcsbe.

Az első emberpár (pestiesen szólva) *alapban* volt tudatlan.

Gyakorlatilag úgy lettek felnőtté, hogy semmit sem tudtak.

Két ártatlanul buta ember.

Ezek voltak ők.

Mikor nyílt föl Ádám és Éva szeme?

Azzal pedig senki ne jöjjön nekem, hogy *de hát Isten adott nekik tudást*!

Életet adott nekik, nem tudást!

Eleve tudatlanságban akarta tartani őket (amiben születtek, pontosabban, amilyennek teremtődtek – épp Isten által), eltiltva őket a tudás fájának gyümölcsétől.

Ádám és Éva nem járt iskolába, de még csak óvodai oktatásban sem részesültek.

Nem érettségiztek, kész csoda, hogy papírok nélkül eddig juthattak.

Az első emberpár úgy csöppent a világba, hogy (gyakorlatilag) semmit sem tudtak semmiről.

Pláne az előtte lévő *semmi*ről.

Utólag akár azon is csodálkozhatunk, hogy nem falták fel őket a vadak, hogy nem csípte meg őket egy skorpió, vagy, hogy nem marta meg őket a kígyó.

A kígyó is megéri a pénzét (és persze Isten is).

A legravaszabbnak teremtette őt Isten, *ravaszabbnak minden állatnál.*

Jobb, ha az Írást nem is adjuk a szerencsétlen róka kezébe!

Csak mellesleg kérdezem: mért pont a kígyót kellett a legravaszabbra teremteni? Egy hüllőt, mely a legádázabb ellensége volt (lett) az embernek, és az egyéb élőlényeknek. Épp a hidegtestűek veszélyeztették folyton a többi élőlény (köztük az első emberek) fönnmaradását.

Ravasz? Inkább sunyi. Álnok, azaz alattomosan gonoszkodó.

Csöndben csúszik melléd, hangtalanul, hogy rád tekeredhessen (ha éppen azt akarja), és szorításával megfojtson.

Mi ebben a ravaszság? Semmi!

Ravasz az, aki túljár az eszeden!

Bár az ÉSZ szerint *ravasz az, aki meg akar téveszteni másokat.*

Én meg azt mondom, az ilyen ember (esetünkben az ilyen kígyó) inkább gonosz, mint ravasz.

A lényegen persze nem változtat: a kígyó meg akarta téveszteni Ádámot és Évát: egyenek csak nyugodtan a tiltott almából, nem fognak meghalni.

Végtére is a kígyónak lett igaza: nem haltak meg.

Igaz, az Édenkertből kiűzettek, de nem haltak meg.

Az Írást olvasva egyre csak azt forgattam a fejemben: mi baj volt azzal, hogy a gyümölcsevést követően Ádámnak és Évának felnyílt a szeme?

Mi baj volt azzal, hogy észrevették meztelen voltukat?

Kérdés: tudhatták, hogy létezik *ruha*, amit föl kell venni?

És vajon tudhattak arról, hogy bűnös dolog egymást mezítelenül látni?

Harmadik kérdés: tudhatták, hogy a meztelenség mit hozhat magával?

Egyiket sem tudták.

Éppúgy, ahogy a vízilovak és a zsiráfok sem tudják, hogy elvileg akár ruhát is csináltathatnának maguknak, takarva a meztelenségüket, vagy mondjuk, mint a makákók, vagy a struccok.

Most akkor szaporodjunk vagy ne?

Az ember akkoriban (ne szépítsük a dolgot) éppúgy élt a világban, mint a többi élőlény, akár egy orrszarvú, vagy egy gímszarvas.

Ha nem lett volna Isten, aki más sorsot szánt az embernek, mint a többi élőlénynek, az ember soha nem tudta volna meg, hogy milyen győzelem felé tart a törzsfejlődésben.

Akkoriban mire volt jó a tiltott alma által kipréselt szégyenérzet?

Ki a csodát zavart, hogy Ádám és Éva meztelenül éli az életét?

Ki miatt kellett magukra akasztani azt a tenyérnyi fügefalevelet?

Tegyük föl, hogy az első emberpár számára az Édenkert volt az otthon.

Amennyiben Ádám és Éva otthon érezte magát (mért ne érezte volna?), akkor miért ne lehettek volna egymás előtt akár meztelenül is?

Látott már bárki is házaspárt, akik este ugyan (és gyakran nappal is) ágyba bújnak egymás örömére, de nappal rejtegetik egymás elől az egész éjjel ölelt testüket?

És ha a meztelenség erotikus hangulatba hozza őket, az mért szúrta Isten szemét?

Hát nem ő mondta az állatoknak, hogy *szaporodjatok, sokasodjatok*?

Ez a projekt nem vonatkozott Ádámra és Évára?

Végtére is Isten nem két ember számára teremtett ekkora Földet!

A szex tehát kikerülhetetlen, arról nem is beszélve, hogy Istennek nem lehetett olyan szándéka, hogy a jótól megfossza az éppen csak eszmélő, mindenféle jóra vágyó embert.

Ipiapacs, Isten a hunyó!

Még valami, ami szemet szúrt, épp, mert a kinyílt szem kapcsán került szóba.

Azt mondja az Írás: *„Amikor azonban meghallották az Úristen hangját* (és itt először tűnik föl az Isten helyett az Úristen), *amint a napi széljárás idején a kertben járt-kelt, elrejtőzött az ember és a felesége az Úristen elől a kert fái között. De az Úristen kiáltott az embernek, és ezt mondta: Hol vagy? Az ember így felelt: Meghallottam hangodat a kertben, és megijedtem, mert mezítelen vagyok. Ezért rejtőztem el."*

Először is: tudjuk, hogy Isten szeme mindent lát.

Amennyiben ez igaz, akkor eleve hülyeség, hogy azt kérdi az embertől: *Hol vagy?*

Ez olyan, mint amikor egy jós leül a tévé elé, hogy megnézze, milyen időjárás várható a hétvégére.

Másodszor: ha az első emberpár tisztában van azzal, hogy Isten szeme mindent lát, akkor Ádámék miért igyekeznek elbújni előle?

És egyáltalán: miért szégyellik Isten előtt a mezítelenségüket?

Végtére is Isten alkotta meg a testüket, nincs tenyérnyi része sem, melyet ne ismerne.

Ha meg nem emiatt bújnak el előle, hanem a miatt, mert ettek a tudás fájának gyümölcséből, akkor (a tudást megszerezve) pláne tudhatnák, hogy egyrészt Isten előtt fölösleges bujkálniuk, másrészt Isten látta már őket mezítelen, mi a csodáért bujkálnak előle?

Harmadszor: ha Isten csak úgy sétálgat a kertben, a napi széljárásban, akkor lassan meg kell(ene) barátkoznunk azzal a gondolattal, hogy Isten egy emberméretű valaki (vagy valami), aki ami éppúgy jön-megy a fák között, mint egy ember.

Negyedszer: ha viszont igaz, hogy Isten ott van minden bokorban, levélben, fában és az összes fűszálban is (és ezt Ádám és Éva is tudja), akkor még inkább fölösleges a kert fái között rejtőzködniük, mert lehet, hogy épp Isten elé bújnak.

Éva és a szülés

Miután minden kiderül, mit tesz Isten?

Megátkozza a kígyót.

Azt mondja neki, hogy *„Mivel ezt tetted, átkozott légy minden állat és minden mezei vad között: hasadon járj és port egyél egész életedben! Ellenségeskedést támasztok közted és az asszony közt, a te utódod és az ő utódja közt: ő a fejedet tapossa, te meg a sarkát mardosod."*

Isten nem túlzottan tett ki magáért: a kígyó addig is a porban és a hasán járt, mivel akkor már jó ideje kígyó volt.

Aztán elbánt az asszonnyal: *„Igen megnövelem terhességed fájdalmát, fájdalommal szülöd gyermeked, mégis vágyakozol férjed után, ő pedig uralkodni fog rajtad."*

Isten már megint kapkodott.

Pontosabban Mózes átgondolatlanul és figyelmetlenül jegyzetelt.

Jegyezzük meg: a szexnél (a gyerekcsinálásnál) még nem tartott Éva.

A mezítelenséget már fölfedezte, talán sejtette is, mi sülhet ki belőle, de a *terhesség* megint csak egy olyan fogalom, amivel Mózes tisztában lehetett, épp, mert látott már terhes nőt, de Éva aligha érthette, miről beszél Isten.

Egy biztos: he megkérdi tőle, Isten is bajban lett volna.

Ugyanis akkor neki kell elmagyaráznia, hogy a terhességhez előbb lelkizésre, szerelmi együttlétre, szexre van szükség, efféle örömök előzik meg a teherbe esést, hogy azután kilenc hónap múltán megszülessen az addig asszonyméhben gömbölyödő magzat.

Hacsak nem megy el abortuszra, de Éva esetében ez is eléggé macerás lett volna, mert egyrészt minimális lelket számlált az emberiség, nagy szükség lett volna egy-két emberre, másrészt még nem volt annyi ember, hogy összeálljon egy abortusz bizottság, harmadrészt pedig orvos se nagyon akadt.

Maradjunk annyiban, hogy Éva átesett az első terhességi tanácsadáson.

Ha Isten feladata lett volna, hogy elmagyarázza Évának, könnyen

meglehet, hogy Éva visszakérdez: honnan tudod te mindezt? Láttál már ilyet?

Isten nem látott ilyet, tudjuk, az első emberpár csak a következő fejezetben szexszel először, Isten szeme láttára, mint tudjuk: Isten szeme mindent lát.

Éva újra kérdez: csináltál már ilyet?

Isten nem csinált ilyet, nem volt kivel, nem volt miért, az egyetlen általa teremtett élőlényt porból eszkábálta össze, nem azért, mert impotens volt, lett volna, hanem, mert Isten már csak ilyen: inkább teremt, mintsem vétkezik.

Honnan veszed, hogy van terhesség?

Honnan tudnád, hiszen Te a porból teremtettél.

Hogy létezhet az, amit eddig Te sem tudtál: hogy egy kis sperma megfogamzik az asszonyban, aztán a méhben kifejlődik belőle egy picinyke embrió, hogy aztán magzattá nőve domborítsa ki az asszony hasát (terhesség), és végül ugyanott bújjon a világra, ahol harcba indult az életéért.

Éva tulajdonképpen jogilag a szülésnek, mint találmánynak a tulajdonosa. Copyright Éva.

A szülés az ő találmánya. Az otthonszülés kivált.

Soha előtte nem szült senki. Sem otthon, sem klinikán.

Ő az első, aki bábaasszony vagy szülésznő segítsége nélkül hozta világra a gyermekeit.

Abban biztosak lehetünk, hogy Káin és Ábel volt az első, akiket apás szüléssel szült meg az anyjuk, mert Ádámnak egészen biztos, hogy ott kellett lennie.

Nem tisztázott, mit kezdett a köldökzsinórral.

Soha nem beszélt róla senki.

Mózes se ejtett róla egyetlen szót sem, pedig ez lett volna az igazi sztori.

Honnan tudták, hogy el kell vágni a köldökzsinórt?

Tudhatták-e, hogy az elvágás után csomót kell kötni rá? Hogy el ne felejtsék, ez már az ő gyerekük.

Megtörténhetett-e, hogy Káin és Ábel hasán hagytak belőle egy

hosszabb darabot, nem tudván, hogy mekkorának kell megmaradnia?

Mivel vágták el? Ollójuk aligha lehetett.

Az Édenkert idején még nem kezdődött meg az ércbányászat, a vaskorszak is csak jóval később következett.

Elharapta Ádám? Erről sem szól a fáma.

Tudta-e Éva, hogy a melléhez kell emelnie, és meg kell szoptatnia a kis Káint? Ábelnál már igen, tudhatta, tudta is.

Tudta-e, hogy evés után sétálgatni kell vele, és hogy böfiztetni kell, mert másképp akár meg is fulladhat a visszaöklendezett ételtől?

Volt-e abban az időben pelenka? Bili. Popsi krém. Babahintőpor.

Sajnos keveset tudunk, nagyon keveset.

Vajon mi lelte Istent?

És akkor még nem idéztük föl, mivel büntette Isten az embert, mármint a férfit, azaz Ádámot.

Ezt mondta neki: *„Mivel hallgattál feleséged szavára, és ettél arról a fáról, amelyről azt parancsoltam, hogy ne egyél, legyen a föld átkozott miattad, fáradsággal élj belőle egész életedben! Tövist és bogáncsot hajt neked, és a mező növényeit eszed. Arcod verejtékével eszed a kenyeret, míg visszatérsz a földbe, mert abból vétettél. Bizony por vagy, és vissza fogsz térni a porba!"*

Akkor hát vizsgáljuk meg alaposabban Isten szavait!

Először is: immár következetesen feleségként emlegeti Évát

Nem tudhatjuk, mennyit tudott Isten a női lélekről, de az első benyomásunk szerint keveset.

Ma már szinte minden ember tudja, hogy a női megérzésekre hallgatni kell, miközben Isten azért orrolt meg a férfire (szerinte az emberre), mert hallgatott felesége szavára.

És emiatt eddig még egyetlen feminista sem tiltakozott!

A másik: teremt egy Földet, arra élőlényeket, amelyeknek megparancsolja, hogy sokasodjanak és szaporodjanak, de, mert az ember eszik a tudás fájáról, és így jön rá, hogyan lehetne benépesíteni emberekkel a földet, megbünteti, az általa teremtett földet pedig megátkozza.

Nem mondhatjuk, hogy Isten erről józan fejjel, alaposan átgondolva határozott, azt követően pedig közölte Ádámmal.

Ha lett volna akkoriban kisüsti, azt mondanám, biztos bekapott előtte egy felest, de hát tudjuk, még nem volt.

Az az érzésem, az Isten se tudta, mit akar.

Teremt egy Földet és megátkozza.

Teremt egy embert, és átkot szór rá, mindenfélével nehezítve az életét.

És akkor a tetejébe most mondja el neki, hogy visszatér a földbe, meg hogy porból teremtette, és nem túl sok idő múlva porrá is lesz.

Az csoda, hogy Ádám nem vágta föl az ereit.

Igaz, akkoriban még penge sem volt.

Isten hallgat a szerelemről

Csak gondoljunk bele: az asszonya fájdalommal hordja ki és szüli meg gyermekét, égni fog a vágytól, miközben egy fickó uralkodik rajta.

Ő pedig fáradsággal élhet majd a földből, mely tövist és bogáncsot terem neki, izzadni fog a mindennapi kenyeréért, mint a ló, a végén meg visszatér a földbe, és újra porrá lesz.

Ki az a hülye, aki ebbe belevág?

Állítom, ha Isten ugyanezt elmondja a buta csacsinak, az is azt mondja neki: *megőrültél?!*

Az ember meg, mint egy állat, nekivág.

Gyerünk, csináljuk végig!

Mint aki csakis arra született, hogy mazochistaként hajszolja magát egy életen át, hogy aztán a végén fölbukhasson végre, és újra porrá lehessen.

Belevágnak hát a nagybetűs életbe.

Mózes nem túl sokat vacakolt az első szerelmi együttléttel.

Nincs mese, nincsenek részletek, ezen éppúgy átfutott, mint a világ teremtésén, pedig (azt hiszem) lett volna miről mesélnie.

Mégiscsak első alkalommal történt meg a világ történetében, hogy egy férfi behatolt egy nőbe.

Szóval ennyit ír erről:

„Azután Ádám a feleségével, Évával hált, aki terhes lett, megszülte Káint, és azt mondta: fiút akartam az Úrtól. Majd újból szült: annak testvérét, Ábelt. Ábel juhpásztor lett, Káin pedig földművelő."

Mondjuk ki: vannak gondok és kérdések is.

Először is ez a semmitmondó leírás: *együtt hált.*

Csupán ennyi történt volna?

Maga az emberi szeretet és boldogság mért nincs beleírva?

Amiért mégis csak érdemes végigcsinálni ezt a megátkozott emberi életet ezen az ugyancsak átkozott földön.

Terhes lett.

Persze hogy terhes lett.

Pedig Ádám evett a tudás fájáról, és ha már evett, azt is tudhatta volna, hogy ha nem vigyáz, vagy ha Éva nem szed fogamzásgátlót, baj lehet.

Mi az, hogy az Úrtól kapta a fiút?

Az Úr megátkozta őket, és tiltotta ezt a *tudást*, mi köze hát hozzá?

Inkább igaz, hogy Ádámtól kapta.

Mert Ádám tudta a dolgát: hálni kell az asszonnyal.

És hált is, ameddig futotta erejéből.

A terhesség kilenc hónapjáról egy szót sem.

Csak a vége: *megszülte Káint.*

Aztán már a *vele hált* sem, csak ennyi: *Majd újból szült: annak testvérét, Ábelt.*

Se vele hálás, se terhesség.

Ripsz-ropsz, a lényeg.

Mintha nem lett volna elég lap az Íráshoz.

Mintha tabu lett volna a nő legszebb hónapjairól írni.

Ha más nem, abból az aspektusból, amire kíváncsiak is lettünk volna: hogy na, akkor fájdalommal hordta-e ki Éva a gyermekét, ahogy azt az Úr átkozta.

Sohasem tudhatjuk meg, milyen volt az első két, anya által szült ember csecsemő- és gyermekkora. És, hogy milyen volt, elsőként anyának lenni.

Szűzföldeken legelésző juhok és kecskék

És akkor a juhpásztorság.

Meg a földművelés.

Hol volt akkor még a juh?

Tudjuk, a juh nem alapállat.

Nem Isten teremtménye.

Isten nem teremtett egyetlen háziállatot sem.

Valamennyit az ember szelídítette magához.

Így lett (az európai) embernek lova, tehene, juha, kecskéje, kutyája, disznaja, kakasa, tyúkja (vagy tojása), pulykája, kacsája, libája, az észak-amerikai embernek ridegen tartott, részint háziassá tett vikunyája, alpakája vagy lámája, az afrikainak pedig tevéje.

Ádámék azonban itt még nem tartottak. Nem tarthattak.

A két gyerek születése előtt híre-hamva sem volt a háziállatoknak.

Az őrizendő juhnyájnak még kevésbé.

Kövessük nyomon, hogyan alakult (ki) az állattenyésztés.

Az őskőkor emberei a legjobbnak tűnő állatokat nem gyilkolták le, sőt, a faj fenntartása reményében életben tartották őket.

A máig fönnmaradt karámot legelőször csapdaként használták, hogy a különféle csordákat azon belülre terelhessék, és egyedeit megölhessék.

Az őskőkor embere azonban hamar rájött, a karámban meg is tarthatja, etetheti, hizlalhatja és apránként, szükség szerint is leölheti a foglyul ejtett állatokat.

Nos, Káinnak és Ábelnak még akkor sem volt szükségük karámra és foglyul ejtett állatokra, ha napi rendszerességgel reggeliztek, ebédeltek és vacsoráztak szüleikkel, Ádámmal és Évával együtt.

Egyetlen vad leölésével akár hetekre biztosíthatták a család élelmét.

Mint tudjuk, a birkák akkoriban is birkamód viselkedtek, csordákba verődve éltek (később *nyáj* lett belőlük, köszönhetően a *nyájas* embernek), és legtöbbször elég volt a vezérállatot karámba terelni ahhoz, hogy a többiek is rögvest oda tartsanak.

Ha pedig a juh szóba került, jegyezzük meg: ahol van juh, ott kell lenni kutyának is. Ábelnek egyszerűen szüksége volt (lett volna) egy

hűséges ebre, mely segítőjévé lesz a nyáj terelgetésében. Aki látott már pásztort és nyáját, az tudja, kutya nélkül nem könnyű pásztorkodni.

Ha tehát Isten komolyan gondolta, Mózes pedig pontosan jegyezte le a szavait, akkor a juhtartás mellé kutyát is kellett volna teremtenie. Kutyáról azonban szó sincs. Jegyezzük meg, érthető is, hiszen a háziállattá lett kutya előbb teremtődött, mint a juh és a kecske, így tehát akár az is kimondható, hogy előbb volt eb, mint az őt háziasító első ember.

Az első, immár háziállatnak mondható kutya koponyáját Irakban, a Palegawra nevet viselő barlangban lelték meg a régészek, jóval azelőtt, hogy Mózesnek eszébe jutott kőbe vésni Isten szavait, és a teremtésről szóló históriát.

Vessünk össze két adatot: a kutyakoponya 14-15000 éve ágyazódhatott bele az Isten által később teremtett földbe, míg a juh és a kecske csak 12000 éve számíthat az ember törődésére.

A sertés, melyet Isten érthetetlen módon meg sem teremtett, illetve, ha megteremtett, Mózes (talán a kóser teremtés miatt) szót sem ejtett róla, szóval a disznó annak ellenére háziasított állattá lett, mintegy 6000 éve, hogy Isten megteremtette volna.

Háziasított lóról és szarvasmarháról, mintegy 4000 éve beszélhetünk, de ezek az állatok sem Isten által teremtődtek, ha komolyan vesszük a régészeti leleteket és a történelemből tudhatókat, hanem a sumérok jóvoltából lettek az ember házához közel élő állatokká.

Itt jegyezzük meg azt is, hogy maga a háziasítás, a domesztikálás teszi kérdésessé az állatok teremtését. Ugyanis amennyiben háziállatokat is teremtett Isten, miközben a teremtés perceiben házak sem voltak, nagyobb csodát követett el, mint amekkorát Istentől remélhetünk.

Próbáljuk meg elfogadni, hogy a háziasításhoz nemcsak ház kell, hanem házépítés is, azaz valamiféle civilizáció, emberi tudás, szellemi közeg. Ugyanis arról, hogy nem gyűjtögetünk, nem csak halászunk és vadászunk, hanem termelünk is, dönteni kell. A döntéshez pedig gondolat kell, emberi értelem. Az értelem pedig a civilizáció veretes alapja.

Talán érdemes lenne megbarátkoznunk azzal a gondolattal, hogy már az ember teremtése is erősen kétséges, gondolkodásunk szerint

lehetetlen, az pedig végképp hihetetlen, hogy az értelmet, a gondolkodás alapjait is képes lett volna „beleteremteni" az emberbe.

A földművelés sem indult még be.

Volt ugyan egy kert (Édenben), de azt sem az ember, hanem Isten hozta össze, ő ültette, ő tette virágzóvá, az embernek csak lakhelye lett, amíg onnan ki nem üldözte Isten.

Viszont: a kiüldözés és Káin földműves léte között legföljebb egy-másfél évtized telhetett el.

Tizenöt éves kora előtt aligha válhatott földművelővé Káin.

Isten éppúgy tiltotta a gyermekmunkát, mint ahogy a mai törvények.

Mózes, Mózes, megint kapkodtál!

Alig hihető, hogy Ádám és Éva képes lett volna egy-két évtized alatt termőföldet varázsolni a szűzföldekből.

Nem voltak szerszámaik, nem volt tapasztalatuk, és persze fogalmuk sem volt, nem is lehetett, hogy melyik növényből alakul ki majd a búza, az árpa vagy a rozs.

Ehhez évszázadok, de inkább évezredek kellettek.

Bajban vagyunk, amikor ezt kell bizonygatnunk.

Én megteremtettem a Földet, te pedig műveld!

Annyit biztosan tudunk, hogy az emberi fejlődést valóban a földművelés hozta, történt pedig mindez időszámításunk előtt 10000-től 3000-ig.

Jegyezzük meg, ez az „időszámításunk" előtt és után (vagy Krisztus előtt és után) legföljebb startkő, hogy eligazodjunk az években, évszázadokban és évezredekben, ugyanakkor szinte semmit sem jelent az emberiség időszámításában.

A világ régészeti leletei teszik egyértelművé, hogy milyen korszakokat különböztethetünk meg.

Az első időszak az ember föltűnésétől kezdve i.e. nagyjából 10000-ig tartott, és akár úgy is mondhatjuk: a pattintott kövek szakasza.

Ezt követte a csiszolt kövek, majd az ezekhez csatolódó fémhasználat kora, 10000-től 3000-ig.

Ha mindezt számításba vesszük, értetlenül állunk Ádám és Éva, legfőképpen pedig Káin és Ábel kezdeti próbálkozásai előtt.

Igaz, tudjuk, hogy sorsukat Mózes véste kőbe, ők tehetnek a legkevésbé arról, hogy nem sokkal a serdülőkoruk után már állattenyésztéssel és földműveléssel próbálkoztak.

Kő kövön maradt

Ha csak az ember feltűnését szemlélgetjük (a régészeti adatok figyelembevételével), láthatjuk, a földműveléshez bizony szerszámok kellettek, és persze hozzáértés. Mindaz, amellyel az első emberek művelhetik a földet (amelyből vétettek), és mindazon gabonafélék ismerete és gondozása, amelyek (hosszú tapasztalás után) emberi fogyasztásra alkalmassá váltak.

Az első korszaknak a *paleolitikum* nevet adtuk (köszönhetően John Lubbock brit kutatónak), mely görögül *őskőkor*t jelent.

Két szóból alkotta: a *palaiosz* régit, *ősi*t jelent, a *lithosz* pedig azt jelenti, hogy *kő*. A *paleolit* jelentése *pattintott kőkor*, melyet Kr. e. 12000-8000 közé tesznek a tudósok.

A második korszak is nevet kapott: *neolitikum* lett. Görögül a *neosz* jelenti az újat, a *neolit* tehát az *újkőkor*, vagy *csiszolt kőkor*.

Volt még egy középső korszak is, amely 10000 és 9000 között a két fő korszak közötti átmenetet jelentette. Ez lett a *mezolitikum*. A *mezosz* is görög szó, és azt jelenti, hogy közép. Ez tehát a *középső kőkor*.

Ami talán zavarhat bennünket a teremtés történetében, hogy Ádám és Éva is, utánuk pedig Káin és Ábel is egyszeriben tudós, bármire képes, tehetséges, felvilágosult, cselekvőképes emberként tűnik föl.

Mint akik kezükben tartják a bölcsek kövét.

Semmi paleolitikum és neolitikum, semmi mezolitikum, kőpattintás, semmi kőcsiszolás és fémhasználat, hanem rögtön és azonmód állattenyésztés és földművelés.

Tudjuk, mert hisz tanultunk róla, hogy a földművelés olyan robbanást idézett elő az ember fejlődésében, mint annak előtte semmi.

Kitört a *neolit forradalom*, ha tetszik, a *mezolitikus agrárforradalom*.

Micsoda forradalom! A gyűjtögető, halászattal és vadászattal éldegélő népek a földhöz kötötték magukat, hogy két kezükkel termeljék meg az élelmük egyik részét. Mostantól másodlagos céljukká lett a vadállatok becserkészése, hiszen állattartásra rendezkedtek be.

A lépcsőző ember

A társadalmi formák kialakulását sem lehet máshoz kötni, mint a célirányos növénytermesztéshez.

A neolitikum emberének első alkalommal sikerült saját szükségleteihez igazítani, később pedig céljaihoz alakítani természeti környezetét.

Az őskőkor vadászai és gyűjtögetői életformát válthattak, és már maguk is tudták, mert látták, hogy már nincsenek többé, nem lesznek kiszolgáltatva az esetlegesség szorításának, többé nem függnek a természettől.

Kijelenthetjük: a neolitikum embere termelésbe kezdett.

Állandó településeket hozhatott létre, ahol tárolhatta a megtermelt gabonából félretett tartalékát.

A kitűzött célok megvalósítása az ember tudatán is alakított.

A természettől való teljes függés helyébe a természeti folyamatokkal és hatalmakkal szemben az önálló egyén élménye lépett.

Erről is beszélünk, amikor Káin és Ábel fölöttébb sebes előrehaladását elemezzük.

Kimondhatjuk, hogy a *neolit forradalom* időszaka az emberiség történetének nagyjából hétezer éve szellemileg és anyagilag valamennyi (mezopotámiai, egyiptomi, kínai, japán és óamerikai) magas szintre jutott kultúra első lépcsőfoka, ha úgy tetszik, az emberré válás startköve volt.

Arra a startkőre viszont valamivel rá is kell állni. Négy lábról aligha rugaszkodhatott volna el a neolit forradalmár. A startkőre csak két láb fért föl. Föltételezhetjük, hogy ha csupán körülnézni

akart volna a két lábra állt ősünk, nem fektetett volna annyi energiát ebbe a nem kis erőfeszítéssel járó próbálkozásba.

Tételezzük föl azt is (van okunk rá), hogy a szabaddá lett, immár mászásra nem használt két mellsőjét valamiféle cselekvésre akarta használni. Egyszerűen használnia kellett.

Mindaddig, amíg négy lábon „állva" más funkciója volt a mellső kettőnek (mászás, futás, menekülés), a két lábra állástól kezdődően új feladatokat kellett megoldani velük. Ehhez a kéznek is át kellett esnie egy forradalmi megújuláson, jelesül igazodnia kellett a fogáshoz. Ahhoz pedig változnia, alakulnia, idomulnia kellett. Így lett a fogással küzdő ősünk segítségére a négy ujjától alaposan elszakadó, velük szembeforduló hüvelyk.

Ha mindezt végiggondoljuk, aligha vonjuk kétségbe, hogy az ember, ez az Ádám névre hallgató férfi nem „születhetett" egyszeriben tökéletesnek, azaz hibátlan kézzel bíró embernek.

Mi sem lett volna egyszerűbb, mint egy ilyen tökéletes kézbe egy még tökéletesebb tollat tenni, elé egy hófehér lapot, és tessék, már lehet is írni az ember teremtésének hiteles történetét.

Írd le és add tovább!

Lám ismét a nyelvig, azon keresztül pedig az írásig jutottunk.

Ugyanis az embernek nevezett élőlény technikai, művészi és vallási téren történő teljes átalakulásának csúcspontját nem más jelentette, mint az *írás*.

Az írás Mezopotámiában és Egyiptomban i.e. 3000 körül jelent meg.

A földműveléssel kapcsolatos egyéb teendők miatt volt szükség az írásra, hogy feljegyezhessék a gabona vetésének (és aratásának) egyszerű folyamatát.

Mindenképpen jegyezzük meg (jegyezzük fel), hogy annál sokkal bonyolultabb út vezetett a földművelés és az állattenyésztés kialakulásához, mint amilyet Mózes első könyvéből megismerünk Káin és Ábel kapcsán.

„Ábel juhpásztor lett, Káin pedig földművelő."

Jó, fogadjuk el, hogy a juhokat pásztoroló Ábelre jobb szívvel né-

zett le az Isten, mint a fejét földművelésre adó Káinra, de ezt is csak azért, mert sejtjük, már akkor tudta, vagy ha nem, hát sejtette, sejthette, hogy eljön majd az idő, amikor a földi helytartójaként működő pásztorokra bízza majd az őt imádó nyáját, melynek báránykái (nem mellesleg) sok esetben épp földművelőként dolgozzák majd izzadtra magukat, ahogy mondotta is: *„arcuk verejtékével"*.

Ma már annyit tudunk, hogy az őskőkor legvégén szinte az egész (vegetációval borított) földkerekségre kiterjedt az emberiség élettere.

Tegyük hozzá: ez azt (is) jelenti, hogy sok-sok „első ember" élt a Földön, más-más aprócska közösségben, más sorssal, de (föltehetően) ugyanolyan civilizációs körülmények közepette.

A jégkorszakban a gleccserek váltakozó térhódítása következtében nem azonos időben, hanem egymáshoz viszonyítva alaposan eltolódva kezdődött meg a földművelés új korszaka.

Az óriási tömegű jég több évezred alatt olvadt el

A peremvidékek táján i.e. 10000 körül hódítottak ismét teret a gleccserek, és mintegy 2000 év múltán húzódtak vissza Közép- és Észak-Európáig.

Érdekesség: a mai Skandinávia akkoriban jégmentesnek volt mondható.

A fában szegény tundra északi irányban tolódott el, a neolitikus forradalom bölcsője értelemszerűen a Közel-Keleten, Mezopotámiában, Egyiptomban és a Földközi-tenger medencéjének északi peremén ringott.

Ádámok és Évák a világ minden részén

Nos, hogy a később testvérgyilkossá váló Káin hogyan foghatott oly hirtelen (és képzetten) a föld műveléséhez, arra csak Mózes tudna feleletet adni, hiszen (adataink és leleteink birtokában) nyugodtan kijelenthetjük: a földművelés i.e. 8000 körül kezdődhetett el a Közel-Keleten, valahol a Zagrosz- és Taurus-hegység Tigris- és Eufrátesz-síkságot övező dombos nyúlványain, a *termékeny félhold* néven emlegetett területen.

Szinte ugyanezen időben kezdték meg a mezei termények célirányos művelését Kelet-Ázsiában, Mexikóban és Peruban is. (Mégis csak volt másutt is első emberpár...)

Bár nincsenek ezt megerősítő információink, mégis nyugtázhatjuk: valószínűleg a világ néhány más pontján is. (Ahogy fentebb már rögzítettük.)

A földműveléshez szükség volt közösséggé alakult, nagyobb embercsapatok akaratára és tudására is.

És persze épp így szükség volt a vízben gazdag, és tönkre nem ment földekre is, amilyen például i.e. 4500 körül a mai Egyiptom területe is volt, a Nílus völgyében.

Az ott élők kényszer szülte gondolkodása és cselekvése e jelmondatra épült: *ha kevés a begyűjthető élelmiszer, termelj!*

Amennyiben Ábel nem juhpásztor lesz, hanem vadász, fele annyi támadási felületet sem adott volna Mózes, hiszen ekkoriban változtak meg a vadászat technikái.

A kolosszális méretű mamut helyébe a kisebb fajok léptek.

Megjelent az őstulok, a vaddisznó, a jávorszarvas, a szarvas és az őz.

A juhnak ekkoriban még nyoma sem volt.

A földművelés viszont ekkortájt gazdagodott az azóta európai kultúrnövénnyé előlépett elsőszámú gabona ősével, a vadbúzával, mely olyan bőséges termést adott, hogy a következő esztendőre is maradt melyet elraktároztak fölöslegből.

Mit rejt a pásztortáska?

Maradjunk annyiban, hogy Ádám és Éva gyermekeinek szükségük sem volt arra, hogy gabonát termeljenek vagy juhokat pásztoroljanak.

És nem csupán amiatt, hogy sem juh, sem gabona nem volt akkoriban.

Nem volt szükség rá, mert mindössze négyen éltek a megteremtett világ teremtett élőlényeivel együtt.

Akárhogy is nézzük, dúskálhattak a jóban.

Annyi bogyót, gyümölcsöt és magot szedegethettek a frissen zöldellő természetben, amennyit csak akartak, és ha éhesek voltak,

tetszés szerint válogathattak az Isten teremtményeiként őket körülnyaldosó, jól táplált állatok közül.

Egyszerűen semmi sem kényszerítette őket arra (amire az emberiség első összeverődött törzseit), hogy a gyűjtögetésből megmaradt tartalékot elraktározzák, később pedig, hogy a saját kezükkel megtermelt magokkal takarékosan bánjanak.

A földművelést a kényszer és a praktikum szülte.

Káin és Ábel nem szorult rá, hogy vessen és arasson.

Négyen birtokolhatták a teremtett világ minden kincsét.

Náluk gazdagabb emberek azóta sem éltek a Földön.

Megállapíthatjuk: a földművelés nagyot lendített az ember képességeinek fejlődésén, és így akár azt is kimondhatjuk: a civilizáció alapjává vált.

Meghal az emberiség egynegyede

Kissé megilletődve, de mégis ki kell mondanunk: Ábel („akkoriban") semmiképpen nem lehetett (még) juhpásztorrá, és Káin sem vághatott még bele a földművelésbe.

Ismét használjuk a józan paraszti eszünket: adva volt egy virágzó, terményt és gyümölcsöt bőséggel kínáló, éppen csak megteremtett világ.

Az első emberpár éppúgy nem gondolhatott még a földművelésre és az állattenyésztésre, mint első és másodszülött fiaik, hiszen bármerre léptek, érett gyümölcsöket kínáltak a fák, halakat a folyók, a megteremtett állatok ezrei lábon hordták húsukat.

A régészeti leletek azt bizonyítják, hogy i.e. 10000 körül már voltak begyűjthető gyümölcsök (ezek szerint a hiányolt méhek is a teremtett élőlények közé kerülhettek), i.e. 8000 táján pedig a célirányos termelésre is alkalmas vadbúza, árpa és tönkebúza kalászait lengette a szél.

Ha meggondoljuk, Káin és Ábel történetét olvasva ezzel van a legkevesebb gondunk.

Az igazi gondot a folytatás jelenti.

Ne szépítsük a dolgot: Isten csinált gyilkost ebből a szerencsétlen Káinból. Mert mi is történt?

Íme az Írás szavai: *„Egy idő múlva Káin áldozatot vitt az Úrnak a föld gyümölcséből. Ábel is vitt az elsőszülött bárányokból, a kövérjükből. Az Úr rátekintett Ábelra és áldozatára, de Káinra és áldozatára nem tekintett. Emiatt Káin nagy haragra gerjedt, és lehorgasztotta fejét."*

Mielőtt tovább lépnénk, a fentiekről néhány szót.

Tegyük föl, hogy Káin és Ábel hasonló kvalitású legények voltak.

Hamar rájöhettek volna, hogy Isten csak ugratja őket, hiszen mi oka lehetett volna a gyümölcsáldozatot aláértékelni, a bárányt pedig értéke fölött kezelni?

Ez az egész egy mondvacsinált dolog.

Értelmetlen haragkeltés. És mindezt Isten követte el.

Az Úr, akinek számára mindkét ifjú éppoly kedves volt.

Káin sokkal inkább haragudhatott volna Istenre, elvégre nem Ábel volt a nyájasabb, a kedveskedőbb, nem rajta múlott az Isten hozzáállása. Nem kenyerezte le, nem ígért neki semmit, a leírás alapján korrupciónak nyoma sincs.

És akkor mi történik?

„Ekkor azt kérdezte Káintól az Úr: Miért gerjedtél haragra, és miért horgasztod le a fejed? Hiszen ha jól cselekszel, emelt fővel járhatsz. Ha pedig nem jól cselekszel, a vétek az ajtó előtt leselkedik, és rád vágyódik, de te uralkodhatsz rajta."

Ezt mondta Isten.

Káin szeretett volna emelt fővel járni, végül mégis a lehorgasztott fő mellett döntött.

Irigy volt, mint bármely kamasz.

De ezért, emiatt ölni?

Márpedig ez történt.

„Egyszer azt mondta Káin a testvérének, Ábelnak: Menjünk ki a mezőre! Amikor a mezőn voltak, rátámadt Káin a testvérére, Ábelra, és meggyilkolta."

Csak gondoljunk bele: összesen 4 ember él a Földön, ebből kettő Isten teremtménye (Ádám és Éva), kettő pedig az ő gyermekük.

És alig telik el pár év, és máris hárman maradnak.

Ekkora tragédia azóta sem érte az emberiséget.

Pedig volt néhány nagy világégés, és jó néhány olyan járvány, mely tömegek halálát okozta.

Ez esetben azonban kihalt az emberiség egynegyede.

Számoljunk csak: amennyiben manapság közel 7 milliárd ember él a Földön, 1,7 milliárd embernek kellene meghalnia ahhoz, hogy ilyen arányú legyen az elhalálozás.

No persze, még mindig maradna 5,3 milliárd ember, és az emberi faj szinte észre sem venne egy ilyen mértékű elhullást.

Jólszituált testvérgyilkos társat keres

Akkoriban azonban ez hihetetlen gondot okozhatott.

Mert, ugye, van egy apa és egy anya (Ádám és Éva), és van egy fiúgyerek, akire, úgy tűnik, családalapítás terén nem túl kecsegtető életpálya vár.

Amennyiben Ádám és Éva újabb gyermekkel gazdagodna, és mondjuk, az lány lenne, még úgy ahogy megoldódna a probléma, de akkor is csak vérfertőzés által.

Káin ott áll a nagyvilágban, sokkal rosszabb helyzetben, mint az apja és az anyja. Az ő sorsukat viszonylag jól elrendezte Isten, hiszen a saját bordájából társat csinált Ádámnak, és máris következhetett a *„sokasodjatok, szaporodjatok!"* felszólítás.

De milyen sors vár Káinra, a testvérgyilkos fiúra?

Először is (tudjuk) Isten megátkozza Káint, emígyen: *„Mit tettél? Testvéred kiontott vére kiált hozzám a földről. Most azért légy átkozott, kitaszítva arról a földről, amely megnyitotta a száját, hogy befogadja testvéred kiontott vérét a kezedből. Ha a földet műveled, nem adja többé neked termőerejét. Bujdosó és kóborló leszel a földön."*

Puff neki!

Akár úgy is mondhatnánk: jól megkapta az egész emberiség!

Káin jól tudja, hogy nagyobb a bűne, semhogy elhordozhatná.

Így szól az Úrnak: *„Bujdosó és kóborló leszek a földön, és meggyilkolhat bárki, aki rám talál."*

Ezen fölül pedig, Isten a fő okozója ennek a testvérgyilkosságnak. Mért kellett szebben néznie Ábelra, mint Káinra?

Lesz-e, aki megöli a bűnös Káint?

Szépen formálódik a bibliai történet, csakhogy: nézzük, miről is beszél ez a bűnbánó gyermek?

Arról, hogy akárki meggyilkolhatja, áll elébe.

No de ki?

Egyszer van az apja és az anyja, és egyszer van ő.

Ennyi.

A cserepadon senki.

Azt hinné az ember, Isten majd kiigazítja, azt mondván neki: *„Káin, szép, amit mondasz, örülök, hogy megbántad bűnödet, de megnyugtatlak: egyetlen lélek sincs rajtad és a szüleiden kívül ezen a Földön. Őket nemrég teremtettem, te meg alig másfél évtizede születtél, akkor hát ki a fene gyilkolna meg, ha rád talál?"*

Isten természetesen nem ezt feleli.

Úgy tesz, mintha képtelen lenne háromig elszámolni, és így szól: *„Nem úgy lesz! Ha valaki meggyilkolja Káint, hétszeresen kell bűnhődnie. Ezért jelet tett az Úr Káinra, hogy senki se üsse agyon, ha rátalál."*

Gratulálunk!

Mint azt fentebb már tisztáztuk: az emberiség létszáma három, meggyilkoltatás miatt hiányzik egy.

Akkor hát miért volt szükség arra a jelre?

Isten pontosan tudta, hogy Ádám az apa (ő teremtette), Éva az anya (ő csinálta), és Káin a gyermekük (a szeme láttára csinálták és született), rajtuk kívül nincs senki, tehát: *a jel fölösleges.*

Amennyiben Káint nem gyilkolja meg sem az anyja, sem az apja, fölösleges minden aggodalma.

Elég nagy botrány lett volna, ha a szülők megölik a gyermeküket, tudniillik jócskán elhúzódott volna egy ideig az emberiség egyébként is eléggé gyér szaporodása.

Hogyan szaporodik és sokasodik az egyszem Káin?

Mióta a nyelv ügyében fogalmazgatunk, és magáról a nyelvről elmélkedünk, egyre inkább világossá vált, hogy a szavaknak bizony komoly súlyuk van.

A kimondott szónak éppúgy, mint a leírtnak.

Talán kötözködésnek tűnik, pedig csupán a tényekre hagyatkozva folytatjuk az elmélkedésünket, megint csak hibákkal tarkított az Írás.

Nézzük, mire alapozva mondjuk ki ezt!

Azt mondja az Írás: *„Ezután elment Káin az Úr színe elől, és letelepedett Nód földjén. Édentől keletre. És Káin feleségével hált, aki terhes lett, és megszülte Énokot. Majd várost épített, és azt Énoknak nevezte el a fia nevéről. Énoknak született Írád, Írád nemzette Mehújáélt, Mehújáél nemzette Metúsáélt, és Metúsáél nemzette Lámeket.*

Lámek két nőt vett feleségül: az egyiknek Ádá volt a neve, a másiknak Cillá. Ádá szülte Jábált. Ő lett a sátorlakók és pásztorok ősatyja. Cillá is szült: Túbalkaint, mindenféle réz- és vasszerszám kovácsmesterét, továbbá Túbalkain húgát, Naamát."

Akkor hát tegyünk rendet a fenti sorokban!

Először is: ki volt az a *Nód*?

Itt került szóba először (és ha nem tévedünk, utoljára), és egy picinyke bemutatása sem történt meg.

De ez még úgy, ahogy elmegy.

Hanem aztán jön a nagy durranás:

„És Káin feleségével hált, aki terhes lett, és megszülte Énokot."

Tessék? Kivel?

Szóval (ha szabadna tudnunk) honnan csöppent a nagyvilágba az a nőszemély?

Esetleg Isten a tudtunkon kívül tovább teremtett?

Megpróbálunk elnézőek lenni.

Ha nem teljesen sikerül, aligha mondható a mi hibánknak.

Ami ezután következik, ugyancsak lélegzetelállító:

„Majd várost épített, és azt Énoknak nevezte el a fia nevéről."

Megint csak gondoljunk bele: él a Földön három ember, melyből az egyik elveszi az Isten tudja (vagy ő sem) honnan föltűnő nőt.

Teherbe ejti, és amint hárman lesznek, Káin várost alapít.

Hogy miért volt szüksége három embernek egy egész városra, amikor hármuknak tulajdonképpen egy nagyobbacska ház is sok, nem tudjuk.

Nyugodtan kimondhatjuk: két felnőtt és egy gyerek kényelmesen ellakhatott volna egy egyszerű kis tanyában is.

Az én házam az én városom

Pillantsunk vissza ismét az emberiség őstörténetébe!

Még a bátrabb múltkutatók is így képzelik el az építészeti formálódás sorrendjét: ház, falu, város.

Mert mi történt az őskőkorszakban?

Időszámításunk előtt a Közel-Keleten, mintegy 7000 évvel, a hagyományos vadász és táborozó életmódot folytató közösségekből alakultak ki a parasztfalvak, mint egymástól független települési egységek.

A végső formát öntött neolitikus kultúrákban falvak és a városok jelentős nagyságúvá fejlődtek, olykor több százan, de akár több ezren is élhettek bennük.

Az időszámításunk előtti korban alakultak ki a neolitikum legismertebb települései.

Kr. e. 7000 körül a kurdisztáni Dzsarmóban még csak 150 ember élt.

A Kr. e. 7000 és 5000 közötti kétezer esztendőben 2-3000 embernek adott otthont az anatóliai Catal Hüyük, aztán megfejthetetlen módon elvesztette minden lakóját. Századokkal és ezredekkel később semmivé lettek ennél nagyobb települések is.

Ugyancsak Kr. e. 6000 körül a palesztinai Jerikóban mintegy 2000 ember lakott. A hajdan valószínűleg erődítményként használt, kőből épült, máig álló tornyot ma is láthatják az ezredévekkel ezelőtt alapított, és most is működő városba érkezők.

Kr. e. 5500-ban a Cipruson kiépült Khirokitiának 1500 lakosa volt.

A Sumér területen lévő Ur-ban 34000 ember élt.

Elhisszük tehát, hogy Káin mindenáron alapítani szeretett volna egy várost, de azért gondolkodjunk el a kérdésen: kinek, kiknek?

Nincs más hátra, képzeljük el a Káin alapította várost, Énokot!

Városközpont, főtér, sugárutak, körutak, terek, utcák, parkok, és persze házak, néhány panzióval és templommal.

A város egyik házában lakik Káin és a (nevenincs) felesége, fiukkal, Énokkal.

A többi házban pedig senki. Egy lélek sem.

Nincs pék és hentes, nincs kovács és faműves.

Nincs fegyverkovács és szőnyegszövő.

Nincsenek üzletek és kirakatok.

És persze legfőképp nincsenek városlakók.

Viszont van egy megalapított város, Énok.

Talán megegyezhetünk abban, hogy első lépésként egy házat építettek.

Azt is elég nagy vesződéssel.

Építs várost, hogy megvédhesd!

Időszámításunk előtt 6-7000 évvel sem volt könnyű házat építeni.

Amíg csupán a vadászattal és gyűjtögetéssel foglalatoskodó emberek építettek alkalmi szállást, kerek építményeket alkottak.

Az első (maradandónak mondható) tartós települések lakói agyagból építkeztek, kőalapra.

Később megjelentek a folyamatos hozzáépítésre is alkalmas, téglalap alakú házak.

A településeket már a kezdeti időszakban is erődítésekkel övezték, például egy falszerű töltéssel, és egy széles vizesárokkal.

Ezen sem kell csodálkoznunk: a társadalmi magatartás leglényegesebb változása a különféle közösségek közötti háború volt.

A háború meghatározó erővel bírt a települések viszonyában.

Mindezt a maradandó tulajdon megszerzése, gyarapítása és megvédése okozta.

A kézművesek között rangot vívtak ki maguknak a fegyver készítők.

A városokban a különböző nagyságú és formájú házak jól mutatták a kialakuló társadalmi különbségeket.

Kialakult a társadalmi rétegződés is.

És megkezdődött a szakosodás.

Akadtak, akik a köveket munkálták meg, olyanok is, akik a kerámiák készítésében voltak járatosak, és persze a fémekkel foglalatoskodók, és a különféle kézművesek.

Ellátásukra szakosodtak a földművesek, a pékek, a mészárosok, a halászok, tehát kialakult a város közössége.

Az akkori értelemben vett polgárság.

Mindezt csak azért ecseteltük, hogy érthetővé tegyük: a városokat nem (így) alapították. (Eltekintve a kivételektől, mint például Alexandria.) Nem úgy, ahogy Káin Énokot.

A „városok" néhány házból duzzadtak faluvá, azon belül alakult ki egy kis közösség, és megállíthatatlanul növekedve fejlődtek várossá polgársággá.

Növekedjetek és semmisüljetek meg!

Talán épp itt és most mondhatjuk ki végre: *az ember is teremtett.*

Megteremtett egy határozott vonallal körülkeríthető várost.

Mondjuk így: a maga kis kozmoszát.

A város tulajdonképpen a Világegyetem modellje.

Mert mit állítunk?

Hogy *„A világűrrel kapcsolatban a legnyilvánvalóbb tapasztalat, hogy egyre csak folytatódik és folytatódik."*

Nézzük csak meg alaposan a város fejlődését: ház, házak, utcák, körutak, sugárutak, terek, és *egyre csak folytatódik.*

Tágul a tér, nő a város.

Menjünk el Tunéziába, hogy láthassuk, mi maradt Karthágóból!

Vagy próbáljuk meg megkeresni a hajdan dicső Atlantiszt.

Elnyelte őket a Fekete Lyuk.

Mit mondd Hawking?

„Ha egy bizonyos kritikus mennyiségnél több anyag van jelen, akkor a galaxisok egymástól távolodó mozgása a közöttük ható gravitációs vonzás következtében lelassul, majd végül abbamarad a tágulás. Ezután elkezdenek egymás felé zuhanni, míg végül

az úgynevezett Nagy Reccsben egyesülnek. Ez jelenti majd a Világegyetem valós időbeli történelmének végét.

Ha a Világegyetem sűrűsége a kritikus érték alatt marad, akkor a gravitáció nem elég erős ahhoz, hogy megállítsa a galaxisok örökké tartó távolodását. Az összes csillag kiég, a világegyetem pedig egyre üresebb és hidegebb lesz. Az események tehát ismét véget érnek, bár ebben az esetben sokkal kevéssé drámai körülmények közt. Akár így, akár úgy, a Világegyetemünk történelme még jó néhány milliárd évig eltarthat."

Csak gondoljunk Nagy Sándor, Róma, Napóleon vagy Hitler világhódító törekvéseire, majd a bukásukra, és próbáljuk meg meglátni benne a számukra világmindenséget jelentő tér tágulását és zsugorodását.

Vagy például gondoljunk a megszületett emberre, a piciny újszülöttre, majd a „tágulásra", a kiteljesedésre, végül legyünk szemtanúi a Nagy Reccsnek, mely minden ember életének a végét jelenti.

Megállapíthatjuk: a világon minden erre a patentre működik.

Hawking írja: *„A Világegyetem története az Ősrobbanással vette kezdetét, vagyis abban a pillanatban, amikor az egész Világegyetem, és mindaz, amit benne látunk, egyetlen, végtelen sűrűségű pontba volt összezsugorodva."*

Ha hihetünk Hawkingnak (tágulás és zsugorodás), a Világegyetem ugyanott végzi, ez egyszer velünk együtt (ha egyáltalán addig megmaradunk) ahol kezdte, ki tudja, hányadik alkalommal: *„...végül egy Nagy Reccsben egyesülnek."*

Ha pedig Mózesnak is hihetünk, akkor minden kezdődhet újra:

„Kezdetben teremtette Isten a mennyet és a földet. A föld még kietlen és puszta volt, a mélység fölött sötétség volt, de Isten lelke lebegett a vizek fölött..."

Epilógus

Miután a Hubble távcső hiteles képet adott arról, hogy hogyan nő egy minden képzeletet felülmúló óriás tűzgömbbé egy, a mi Napunkhoz hasonló óriáscsillag, mely elhasználta minden tüzelőanyagát, már tisztában lehetünk Földünk rettenetes halálával. Az évmillárdok múlva mérhetetlen tűzgömbbé duzzadó Nap fölperzseli Naprendszer valamennyi bolygóját, és ebből a sorból a mi kék bolygónk sem maradhat ki.

Mintegy ötmilliárd éve maradt a Földön élő embernek, hogy rátaláljon egy másik, újabb pár milliárd évre otthont adó bolygóra, és arra, hogy itt összepakoljon, majd (maga mögött hagyva a civilizáció minden rögzült értékét) véglegesen távozzon a végzetére váró lakóhelyéről.

Hogy képes lesz-e arra az ember, hogy a végzetéig, az időnk végezetéig hátralévő ötmilliárd évet végigélje, nem tudható, mint ahogy az is bizonytalan, hogy rátalál-e egy másik, életet adó bolygóra.

Amennyiben igaz, hogy Isten teremtette a Földet, talán megszánja majd az általa teremtett embert, és teremt majd számára egy másik „Földet". Nem nagy ügy, láthattuk, a módszer adott, kipróbált, semmiség az egész: egy kis por, egy kis víz, és máris kész a Föld, az ember, az állatok, a növények, aztán jöhet a világosság, végül pedig hajrá, ember, küzdj újra, és bízzál ismét!

Ha pedig mégsem Isten teremtette a Földet és az embert, akkor újra ki kell várni pár milliárd évet, hátha szerencsés pályára kerül ismét egy bolygó, kellő mennyiségű folyékony vízzel.

Hogy aztán emberforma lesz-e az az élőlény, mely egy párezer éves létre alkalmas civilizációt hoz létre, vagy valami másféle, nem tudhatjuk előre, legföljebb szorítunk azért, hogy így legyen.

Így egy kicsit abban is reménykedhetünk, hogy értelmes lények népesítik be azt az új, remélhetőleg ismét kék bolygót.

Ha úgy alakulna, hogy hittel, de mindenféle vallás és istenség nélkül él majd az új ember, talán kevesebb vérveszteséggel élheti végig a neki jutó évezredeket.